

Житомирська обласна державна адміністрація

Управління екології та природних ресурсів

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ

ПРО СТАН НАВКОЛИШньОГО
ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ
у 2017 році

СТРУКТУРА
Регіональної доповіді про стан навколошнього природного середовища
Житомирської області у 2017 році

	Вступне слово	
1.	Загальні відомості	
	1.1	Географічне розташування та кліматичні особливості території
	1.2	Соціальний та економічний розвиток області
2.	Атмосферне повітря	
	2.1	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
	2.1.1	Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами
	2.1.2	Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря
	2.1.3	Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)
	2.2	Транскордонне забруднення атмосферного повітря
	2.3	Якість атмосферного повітря в населених пунктах
	2.4	Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря
	2.6	Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття
	2.7	Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря
3.	Зміна клімату	
	3.1.	Тенденції зміни клімату
4.	Водні ресурси	
	4.1	Водні ресурси та їх використання
	4.1.1	Загальна характеристика
	4.1.2	Водозабезпеченість територій та регіонів
	4.1.3	Водокористування та водовідведення
	4.2	Забруднення поверхневих вод
	4.2.1	Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод
	4.2.2	Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)
	4.2.3.	Транскордонне забруднення поверхневих вод
	4.3.	Якість поверхневих вод
	4.3.1.	Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками
	4.6.	Заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів
5.	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	
	5.1	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі
	5.1.1	Загальна характеристика

	5.1.2 Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	
	5.1.3 Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	
	5.1.4 Формування національної екомережі	
	5.1.5 Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	
	5.2 Охорона, використання та відтворення рослинного світу	
	5.2.1 Загальна характеристика рослинного світу	
	5.2.2 Охорона, використання та відтворення лісів	
	5.2.3 Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів	
	5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	
	5.2.5. Адвентивні види рослин	
	5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	
	5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	
	5.3 Охорона, використання та відтворення тваринного світу	
	5.3.1 Загальна характеристика тваринного світу	
	5.3.2 Стан і ведення мисливського та рибного господарств	
	5.3.3 Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	
	5.3.4 Інвазивні види тварин	
	5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу	
	5.4 Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	
	5.4.1 Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	
	5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення	
	5.4.3.Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	
	5.4.4. Формування української частини Смарагдової мережі Європи	
	5.5 Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон	
	5.6 Туризм	
6.	Земельні ресурси та ґрунти	
	6.1 Структура та стан земель	
	6.1.1 Структура та динаміка основних видів земельних угідь	
	6.1.2. Стан ґрунтів	
	6.1.3. Деградація земель	
	6.2 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	

	6.3 Охорона земель	
	6.3.1. Практичні заходи	
7.	Надра	
	7.1. Мінерально-сировинна база	
	7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази	
	7.2. Система моніторингу геологічного середовища	
	7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість	
	7.2.2. Екзогенні геологічні процеси	
8.	Відходи	
	8.1 Структура утворення та накопичення відходів	
	8.2 Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	
	8.3 Транскордонне перевезення небезпечних відходів	
	8.4 Державне регулювання в сфері поводження з відходами	
9.	Екологічна безпека	
	9.1 Екологічна безпека як складова національної безпеки	
	9.2 Об'єкти, що становлять підвищено екологічну небезпеку	
	9.3 Радіаційна безпека	
	9.3.1. Стан радіаційного забруднення території України	
	9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами	
	9.3.3. Стан і проблеми зони відчуження Чорнобильської АЕС	
10.	Промисловість та її вплив на довкілля	
	10.1 Структура та обсяги промислового виробництва	
	10.2 Вплив на довкілля	
	10.2.1 Гірничодобувна промисловість	
	10.2.2 Металургійна промисловість	
	10.2.3 Хімічна та нафтохімічна промисловість	
	10.2.4 Харчова промисловість	
	10.3 Заходи з екологізації промислового виробництва	
11.	Сільське господарство та його вплив на довкілля	
	11.1 Тенденції розвитку сільського господарства	
	11.2. Вплив на довкілля	
	11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	
	11.2.2. Використання пестицидів	
	11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	
	11.2.4 Тенденції в тваринництві	
	11.3 Органічне сільське господарство	
12.	Енергетика та її вплив на довкілля	
	12.1 Структура виробництва та використання енергії	
	12.2 Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	
	12.4 Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	

	13. Транспорт та його вплив на довкілля	
	13.1 Транспортна мережа Житомирської області	
	13.1.1 Структура та обсяги транспортних перевезень	
	13.2 Вплив транспорту на довкілля	
	13.3 Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	
14.	Збалансоване виробництво та споживання	
	14.1. Тенденції та характеристика споживання	
	14.3 Впровадження елементів «більш чистого виробництва»	
15.	Державне управління у сфері охорони навколошнього природного середовища	
	15.1 Національна та регіональна екологічна політика	
	15.2 Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки	
	15.3 Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	
	15.4 Виконання державних цільових екологічних програм	
	15.5 Моніторинг навколошнього природного середовища	
	15.6 Державна екологічна експертиза	
	15.7 Економічні засади природокористування	
	15.7.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності	
	15.7.2 Стан фінансування природоохоронної галузі	
	15.8 Технічне регулювання у сфері охорони навколошнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	
	15.9 Дозвільна діяльність у сфері природокористування	
	15.10 Екологічний аудит	
	15.11 Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	
	15.12 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	
	15.12.1 Діяльність громадських екологічних організацій	
	15.12.2 Діяльність громадських рад	
	15.13 Екологічна освіта та інформування	
	15.14.1 Європейська та євроатлантична інтеграція	
	Висновки	

ВСТУП

Відповідно до вимог Закону України «Про охорону навколошнього природного середовища» громадськість має право на повну і достовірну інформацію про стан довкілля.

Закон України «Про інформацію» встановлює загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплює право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя області, а також систему інформації, її джерела, регулює доступ до інформації та забезпечує її охорону, зобов'язує документально або публічно оголошувати відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколошньому природному середовищі.

До Вашої уваги пропонується Доповідь про стан навколошнього природного середовища в Житомирській області за 2017 рік. В ній узагальнено та систематизовано спостережну, статистичну та науково-дослідницьку інформацію про стан довкілля нашого регіону, про заходи щодо збереження і охорони природних ресурсів, впровадження еколого-економічного механізму природокористування, виконання регіональних та загальнодержавних екологічних програм, тощо.

Видання виконане за допомогою інформаційної підтримки управлінь, установ та організацій області.

Сподіваємося, що дана Доповідь стане в нагоді для роботи органів виконавчої влади та самоврядування, буде цікавою і корисною для діяльності наукових установ, представників ЗМІ, громадських організацій, викладачів, студентів та окремих громадян, небайдужих до збереження та охорони довкілля.

Доповідь розміщена на офіційному сайті упралиння екології та природних ресурсів облдержадміністрації (<http://www.ecology.zt.gov.ua>) в розділі «Стан довкілля».

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості області

Мал. 1.1. Мапа Житомирської обл.

Житомирська область утворена 22 вересня 1937 року. В своєму складі має 12 міст, у тому числі 5 міст обласного підпорядкування, 43 селища міського типу, 1593 сільських населених пунктів. На території області створено 45 об'єднаних територіальних громад.

Область розташована на правобережжі, в центральній частині Полісся. На сході вона межує з Київською, на півдні — з Вінницькою, на заході з Хмельницькою та Рівненською областями, а на півночі з Білоруссю. Площа — 29,9 тис кв. км. Населення — 1247 тис чоловік.

Житомирська область розташована в межах двох ґрунтово-кліматичних зон - Полісся (північна частина області) і Лісостепу (південна частина). На півночі області підноситься Словечансько - Овруцький кряж, утворений з докембрійських кварцитів. Найвища точка його сягає 316 метрів над рівнем моря. Поверхня Поліської низовини плеската, мало розчленована, в багатьох місцях заболочена. На півдні області в межах Придніпровської височини густо порізана ярами, річковими долинами, які місцями досягають глибини 50-70 метрів.

Гідрографічна сітка густа, територією області протікає 2822 річки загальною довжиною 13,7 тис.км. В структурі гідрографічної сітки області великих річок немає, середніх річок – вісім: Тетерів, Случ, Уж, Ірша, Уборт, Ствига, Ірпінь та Словечна, загальною довжиною в межах області – 999,6 км.

Малих річок довжиною понад 10 км – 321, їх загальна довжина становить 5695 км, малих річок довжиною менше 10 км є 2493, їх загальна довжина 7062 км.

Малих річок довжиною понад 10 км – 321, їх загальна довжина становить 5695 км, малих річок довжиною менше 10 км є 2493, їх загальна довжина 7062 км.

В області налічується 54 водосховища об'ємом більше 1 млн. м³, їх загальна площа 7,7 тис. га, сумарний об'єм 181,7 млн.м³ та 1826 ставків загальною площею 11,975 тис. га і об'ємом 151,00 млн. м³.

Для області характерний високий рівень залягання кристалічних порід, які у багатьох місцях виходять на денну поверхню. Область багата на різноманітні корисні копалини, за що її справедливо називають „Урал в мініатюрі”. В її надрах залягають поклади розсипного ільменіту, комплексних апатит-ільменітових руд, самоцвітів, кварцитів, облицювального каменю, каолінів, мінеральної сировини для виробництва різних будівельних матеріалів, бурого вугілля, торфу та інших копалин. Запаси титану на Житомирщині складають понад 85% усіх розвіданих запасів титанових руд України.

Вигідне фізико-географічне та економіко-географічне положення сприяє компактному заселенню, господарському освоєнню території, створює передумови для життєвої діяльності людей. Особливості економічно-географічного положення і природних факторів (ґрунтово-кліматичні умови, мінерально-сировинні, лісові і водні ресурси) у поєднанні створюють сприятливі умови для розвитку багатогалузевого сільського господарства та промисловості.

Клімат помірно-континентальний. За осередненими оцінками, у 2017 році було тепло. Показники кількості опадів – близькі до звичайних.

Майже всі місяці року відзначалися стійким перевищенням норми середньомісячної температури повітря. Найбільш вагоме відхилення від кліматичних значень відмічалося у березні, коли його середня температура становила 5.2-6.1⁰ тепла та у грудні (середня температура 1.2-1.9⁰ тепла, що на 4.1-4.6⁰ вище кліматичних значень), і лише у травні температурний режим у різних частинах області був близьким або дещо нижчим по відношенні до норми. Відповідно і середня температура року в межах 8.6-9.3 тепла перевищила норму на 1.8-2.4⁰.

Найхолоднішим місяцем зимового сезону 2016-2017 рр., а також всього 2017 року виявився січень, що відповідає кліматичним нормам. А мінімуми річного температурного графіку припали на 10 лютого, коли нічні температури опускалися до 19-23⁰ морозу. Найвищі температурні показники - 33-35⁰ тепла зафіксовані у різні періоди серпня, який відзначився і найвищою середньомісячною температурою протягом 2017 року, хоча за багаторічними спостереженнями найтеплішим місяцем року вважається липень.

Опади випадали нерівномірно і в часі, і по території області. Добре зволоженими виявилися кінець зими, початок весни та весь осінній період. Недостатньо було дощів в більшості весняного сезону та влітку, особливо у червні. Проте, загалом за рік кількість опадів виявилася достатньою і склала 617-730 мм, що відповідає 92-115% норми.

Зима 2016 – 2017 рр.

Зима настала в різних районах Житомирщини неодноразово – південних районах області раніше на півтора тижня, а саме – 13 листопада, на решті території області – 29 листопада, що навпаки пізніше середніх кліматичних строків на 4-5 днів. Зимовий період зазнав значних коливань температури, ускладнювалися погодні умови. Сумарна кількість опадів за сезон була достатньою.

В останні дні листопада атмосферний фронт приніс на Житомирщину опади у вигляді снігу, мокрого снігу та зниження нічних температур до мінімумів місяця – 10-17° морозу. Зниження температури повітря до помірних морозів в окремі ночі листопада позначилося на середній температурі місяця, яка виявилася нижчою за норму на 0.7-1.0° і становила 0.7-1.1° тепла.

Опадів було достатньо або більше, ніж зазвичай. Загальна їх кількість за місяць по метеостанціям області склала 50-82 мм, що відповідає 100-178% норми.

Контрастна погода в грудні – чередувалася з дощовими відлигами, а температурні показники знаходилися в широкому діапазоні від помірних морозів (мінімум місяця – 13-17° морозу) до плюсовых значень, досить високих для зими (максимум місяця – 7-9° тепла)

Середня температура грудня становила 1.4-1.8° морозу, що вище за осереднені багаторічні значення на 0.8-1.3°.

Опади відмічалися в більшості діб місяця, їх сума за грудень склала 43-77 мм, що відповідає 100-154% норми.

Початок січня видався теплим (до 2-4° тепла), але вже в середині першої декади місяця сталося різке похолодання та перехід до зимового режиму із сильними снігопадами та зниженням температури (19-21° морозу). Відлига в середині місяця (1-3° тепла). В останні дні місяця знову встановилася морозна погода (до 14-15° морозу).

Середня температура січня – 4.8-5.1° морозу, що вище за норму на 0.5-1.4°.

Опади розподілилися по території області нерівномірно. В крайніх західних районах їх виявилося замало – 22 мм або 48% від звичайного, в південних районах – 45 мм, що відповідає 141% норми, на решті території області сума склала 30-31 мм, або 67-86% норми.

В першій половині лютого переважала типова зимова погода. Температурний режим коливався від слабких до помірних морозів. В окремі дні випадав сильний сніг, що спричинило значне підвищення снігового покрову. Мінімальна температура 19-23° морозу, а в кінці місяця вище 0°.

Упродовж зими сніг то ущільнювався та зменшував висоту під впливом плюсовых температур і випадіння дощу, то знову поповнювався за рахунок інтенсивних снігопадів.

Із небезпечних явищ зимового періоду неодноразово відмічалися різкі зміни погоди: 12-13 грудня, 5-6 та 25-26 січня. 22-23 грудня, 17-18, 28 січня, 15-16 лютого певні погодні умови сприяли утворенню туманів. 8 та 27 грудня в м.Житомир та в південних районах області вітер посилювався до штормових значень - 15-17 м/сек. 8, 12 січня та 6 лютого, з проходженням атмосферних фронтів, відмічалося випадіння сильного снігу.

Весна 2017 року.

Весна виявилася–довшою за тривалістю (розпочавшись на півтора тижня раніше звичайного), загалом теплою, з близькою до норми кількістю опадів. Характерне значне коливання температурного режиму, від високих денних температур до численних заморозків.

Березень відзначився нестійким характером погоди. Найвищі значення температурного режиму місяця на рівні 19-20° припал на 22 та 29 березня. У найхолодніші ночі місяця температура повітря нижче 1-3° морозу не опускалася. Середня температура березня в межах 5.2-6.1° відхилилася від норми на 5.3-6.2°.

Опади протягом березня розподілилися нерівномірно, загальна їх кількість склала 63-72 мм, що відповідає 173-203% норми.

Початок квітня видався надзвичайно теплим та сухим. Температура знизилася до кінця місяця з нічними заморозками. Мінімуми місяця в інтервалі 2-5° морозу припали на 21 квітня. Погодна ситуація змінилася в останній тиждень квітня – температурний режим стрімко пішов вгору, а денні максимуми на рівні 24-25° стали найвищими позначками місяця. Завершився місяць холодною, дощовою погодою.

Загалом середня температура місяця становила 8.5-9.8° тепла, що на 0.9-2.1° вище норми.

Опадів за квітень випало 29-48 мм, що є 59-104% до норми.

У травні стійка погода поступалася зливовим дощам та грозам, а температурний режим коливався в широкому діапазоні від нехарактерно низьких для цієї пори значень до показників, більш традиційних для літнього сезону. 10-11 травня, відмічалися нічні заморозки в повітрі. 19-22 травня середньодобова температура переступила 15° бар'єр у сторону підвищення, майже в кліматичні строки розпочавши метеорологічне літо.

Літо 2017 року.

Літо 2017 року було тривалішим за норму, з широкою амплітудою температур та з недостатньою кількістю опадів.

У червні спостерігалися як періоди стабільної погоди, так і її тимчасові ускладнення, пов'язані з проходженням атмосферних фронтів. Мінімуми температурного режиму червня припали на початок місяця, коли стала адвекція арктичного повітря в тилу тропосферного циклону обумовила суттєве зниження температурного режиму: в північній половині області мінімальні температури становили всього 3-4° тепла та 4 червня стали новими абсолютними значеннями для цієї дати за весь час спостережень з 1945 року, на решті території області стовпчики термометрів опускались до 5-8° тепла.

Пік температурного режиму на рівні 31-33° тепла відмічався наприкінці місяця, а саме 29 червня. Незважаючи на прохолодний старт, місяць із середньою температурою повітря 17.8-19.4° виявився теплішим за норму на 0.7-2.4°.

Дощі протягом червня випадали по території області хаотично із значними інтервалими в часі та полярною інтенсивністю. Сума опадів за місяць значно не добрала норми та склала лише 30-69% від звичайного.

Погода липня здебільшого була стійкою. Найхолодніше було 7, 8, 15, 16 та 17 липня з мінімальними температурами у східних та північно-східних районах 5-8° тепла. Останні дні липня видалися сухими та жаркими, а показники денних максимумів на рівні 31-32° стали найвищими значеннями місяця.

Загалом липень виявився теплішим за норму на 0.4-1.8°, його середня температура становила 18.4-19.8°.

Дощі випадали нерівномірно, сума опадів за місяць в різних частинах області склала від 54 до 104 мм, що відповідає 57-105% кліматичної норми.

У більшості днів серпня було сонячно, сухо та спекотно. Найвищі показники місяця відмічені на рівні 33-35°. Завдяки високому температурному режиму упродовж перших двох третин місяця, серпень виявився теплішим за норму на 2.9-3.8°, його середня температура становила 20.2-21.2°.

Загальна кількість опадів за місяць – 46-79 мм, що відповідає 61-104% багаторічної норми .

Упродовж всього літнього сезону спостерігалася активна грозова діяльність.

Осінь 2017 року.

Метеорологічна осінь розпочалася 24 вересня, запізнившись на 19-20 днів, виявилася занадто тривалою, захопивши перший календарний місяць зими і закінчивши лише 8 січня 2018 року.

Протистояння теплих та холодних повітряних мас протягом місяця завершилося на користь тепла, а середня температура вересня, яка перевищила норму на 1.7-2.2°, становила 14.3-15.2°.

Загальна сума опадів на переважній частині території області склала 41-65 мм, що відповідає 79-125% середніх багаторічних значень, а в крайніх північно-східних районах – лише 15 мм або 29% норми.

Середня температура жовтня виявилася на 0.7-0.9° вищою за норму і становила 7.8-8.3° тепла.

Опади були у вигляді дощу, випадали в більшості діб жовтня, але відмічалися і нетривалі сухі періоди. 30-31 жовтня уперше за сезон спостерігався мокрий сніг. Підсумок за місяць – 56-97 мм, що відповідає 167-249% кліматичної норми.

В листопаді температурний режим, в більшості діб, стійко перевищував норму, змінюючись в межах плюсовых значень. Протягом листопада було лише декілька ночей, коли стовпчики термометрів опускалися нижче 0°, мінімальні їх значення відмічені на рівні 4-7° морозу. Листопад виявився на 1.4-1.8° теплішим за норму, а його середня температура становила 3.0-3.6° тепла.

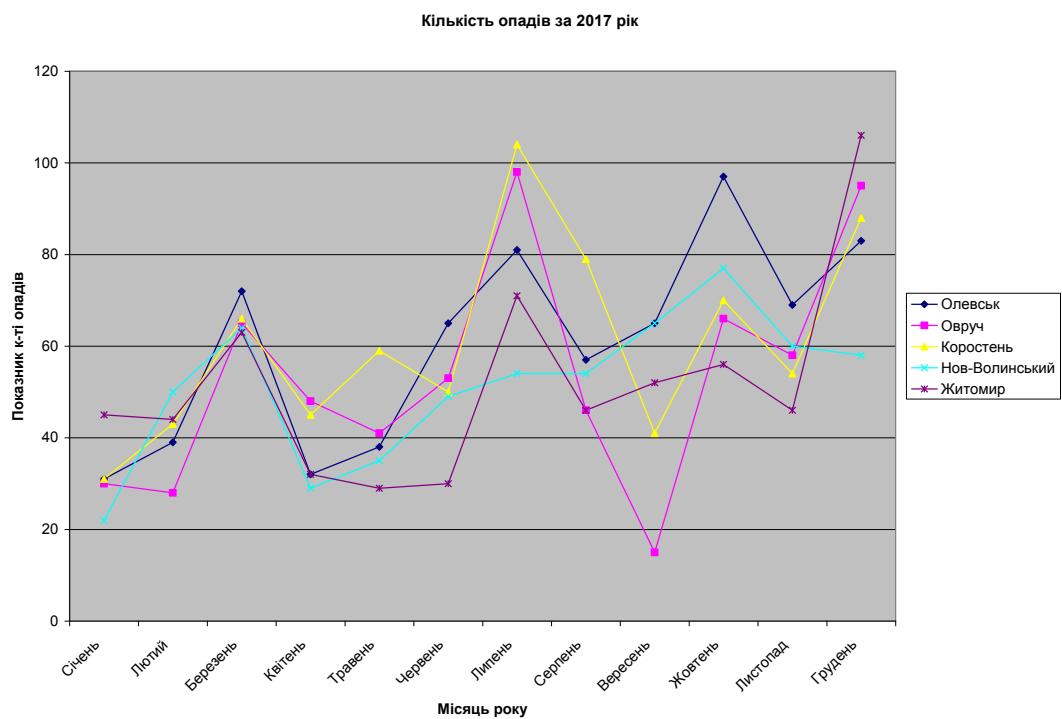
В більшості місяця відмічався дощ, лише в окремі дні спостерігався мокрий сніг. Загальна сума опадів за місяць склала 46-69 мм, що відповідає 105-141% кліматичної норми.

Тепла погода позначилася на середній температурі грудня, яка становила 1.2-1.9° тепла і на 4.1-4.6° перевищила осереднені багаторічні значення.

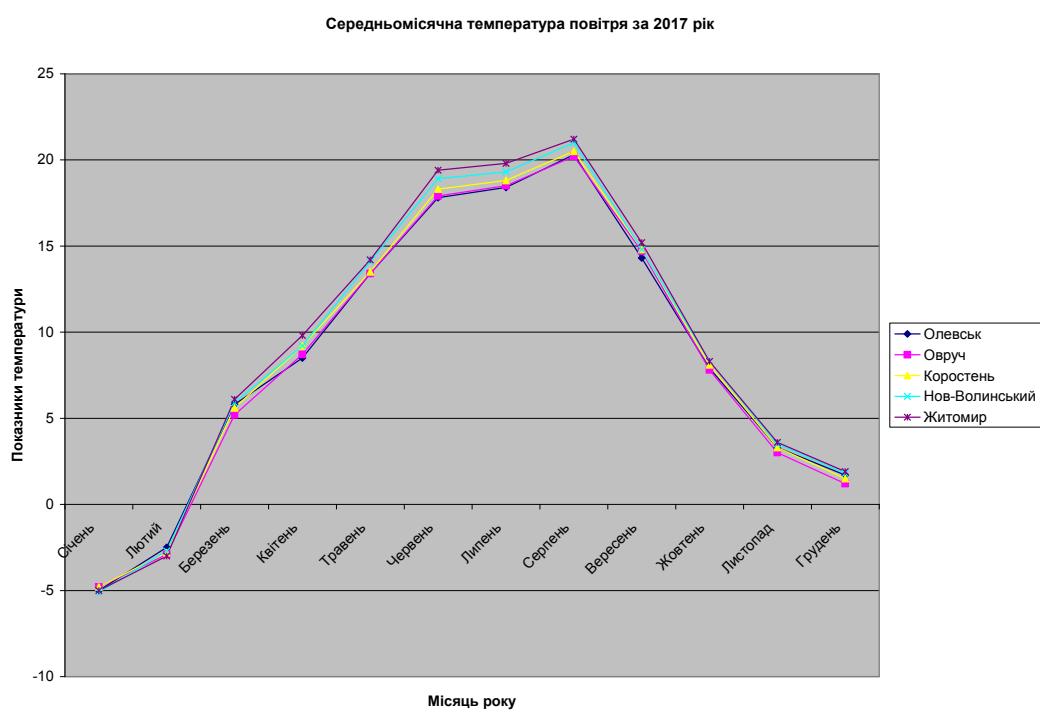
Протягом місяця переважали рідкі опади, а в період похолодань випав сніг та мокрий сніг. Загальна їх сума за грудень склала 58-106 мм або 116-279% норми.

Із небезпечних явищ осені відмічалися: заморозки на поверхні ґруну.

Кількість опадів (мм) за 2017 рік

Середньомісячна температура повітря за 2017 рік

Кількість опадів (мм) за 2017 рік

Таблиця 1.1.1

Місяці	Олевськ		Овруч		Коростень		Новоград-Волинський		Житомир	
	сума (мм)	% від норми	сума (мм)	% від норми	сума (мм)	% від норми	сума (мм)	% від норми	сума (мм)	% від
Січень	31	67	30	75	31	86	22	48	45	141
Лютий	39	103	28	80	43	134	50	132	44	157
Березень	72	195	65	186	66	194	64	173	63	203
Квітень	32	67	48	104	45	98	29	59	32	73
Травень	38	68	41	77	59	113	35	66	29	50
Червень	65	69	53	65	50	60	49	55	30	39
Липень	81	80	98	101	104	105	54	57	71	74
Серпень	57	81	46	65	79	104	54	71	46	61
Вересень	65	120	15	29	41	79	65	125	52	102
Жовтень	97	249	66	165	70	194	77	200	56	165
Листопад	69	141	58	114	54	117	60	130	46	105
Грудень	83	166	95	202	88	205	58	116	106	279
Рік	729	107	643	99	730	115	617	92	620	102

Середньомісячна температура повітря (С°) за 2017 рік

Таблиця 1.1.2

Місяці	Олевськ		Овруч		Коростень		Новоград-Волинський		Житомир	
	середня т-ра (С°)	відхил від норми	середня т-ра (С°)	відхил від норми	середня т-ра (С°)	відхил від норми	середня т-ра (С°)	відхил від норми	середня т-ра (С°)	відхил від
Січень	-5,0	0,8	-4,8	1,4	-4,8	1,2	-5,1	0,5	-5,0	1,0
Лютий	-2,5	1,9	-2,9	1,9	-2,8	1,8	-2,7	1,5	-3,0	1,6
Березень	5,8	5,6	5,2	5,3	5,6	5,6	5,9	5,6	6,1	6,2
Квітень	8,5	0,9	8,7	1,1	9,2	1,4	9,2	1,3	9,8	2,1
Травень	13,4	-0,5	13,4	-0,8	13,5	-0,7	14,1	-0,1	14,2	0,3
Червень	17,8	1,3	17,9	0,7	18,3	1,2	18,9	1,9	19,4	2,4
Липень	18,4	0,8	18,5	0,4	18,8	0,7	19,3	1,3	19,8	1,8
Серпень	20,3	3,6	20,2	2,9	20,5	3,1	21,0	3,7	21,2	3,8
Вересень	14,3	1,9	14,7	1,9	14,8	1,9	14,8	1,7	15,2	2,2
Жовтень	7,9	0,7	7,8	0,7	8,1	0,8	8,3	0,7	8,3	0,9
Листопад	3,3	1,4	3,0	1,5	3,3	1,5	3,5	1,4	3,6	1,8
Грудень	1,7	4,3	1,2	4,1	1,5	4,2	1,8	4,2	1,9	4,6
Рік	8,7	1,9	8,6	1,8	8,8	1,9	9,1	2,1	9,3	2,4

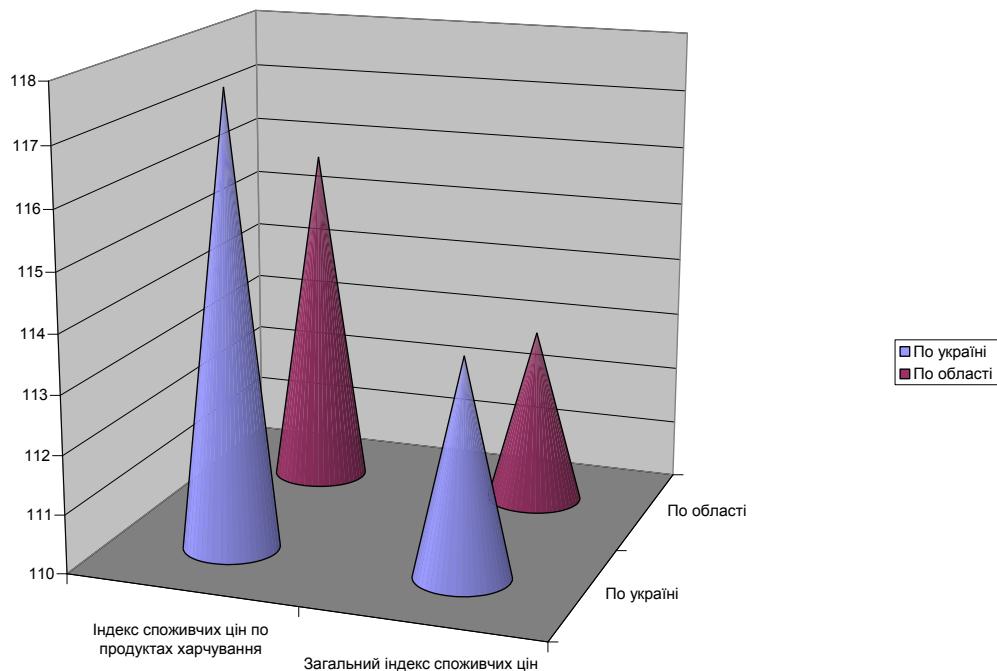
Водність річок області у 2017 році розподілялась нерівномірно по сезонах року, а саме: восени стік становив 6 % від річного, зимою - 31 %, весною - 39 % та літом 24 %. На всіх річках водність була нижче норми, модульні коефіцієнти становили: басейн Случі 0.28 – 0.37, басейн Уборти 0.23 – 0.34, басейн Ужа 0.39 – 0.41 та басейн Тетерева 0.30 – 0.42.

Максимальні витрати води спостерігались з кінця січня по березень та в червні, а мінімальний стік - в літньо-осінній період з вересня по жовтень. На гідрологічному посту р.Уборт - с. Рудня-Іванівська в вересні відмічена мінімальна витрата води за весь період спостережень.

1.2. Соціальний та економічний розвиток області

Станом на 1 січня 2018 року загальна кількість населення, яка проживає на території Житомирської області становить 1 млн 232 тис. осіб. Розвиток економіки Житомирської області в останні роки демонструє нестійку динаміку, що підтверджує різну адаптованість галузей міського господарства до викликів сучасності, та має наслідком зниження рівня інвестиційно іноваційної активності та конкурентоспроможності.

Індекси споживчих цін у грудні 2017 року (у % до грудня 2016 року)

На загальну економічну ситуацію області в 2017 році продовжує негативно впливати несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура та ризики з боку зовнішніх факторів: агресія на сході країни з боку Російської Федерації, погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури, згортання іноземними компаніями інвестиційних планів або перенесення термінів їх реалізації на майбутній період, дефіцит зовнішнього фінансування. Разом із несприятливими зовнішніми факторами є інфляційний тиск і підвищення внутрішнього інвестиційного попиту при зниженні реальних доходів населення.

Аналізуючи виконання Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області за 2017 р., слід відмітити, що обласна державна адміністрація будувала свою роботу відповідно до стратегічних напрямів реалізації положень Указів Президента України, Програми діяльності та постанов Кабінету Міністрів, якими визначені основні завдання по вирішенню найактуальніших економічних проблем, забезпечення соціальної і політичної стабільності, відповідальності за стан справ на місцях.

Діяльність облдержадміністрації у 2017 році була направлена на врівноваження соціально-економічних процесів та посилення позитивних тенденцій в усіх сферах обласного господарства, проведення зростаючого комплексу заходів підтримки малозахищених верств населення, здійснення модернізації інфраструктури та енергозбереження.

При цьому, пріоритетним в області було підвищення добробуту його мешканців, їх соціальний захист, перед усім на основі максимально ефективного використання наявних бюджетних ресурсів. Це створило певне підґрунтя для виконання соціальних зобов'язань перед населенням області.

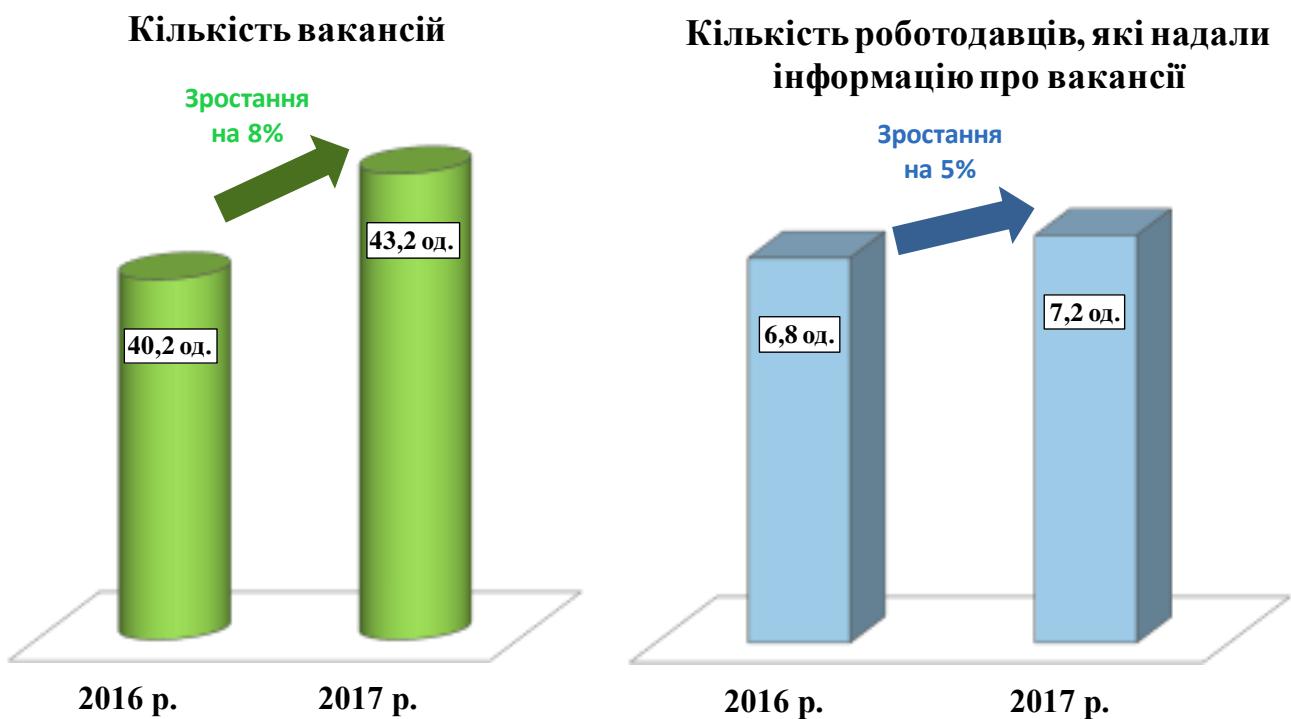
Рівень життя населення грошові доходи та заробітна плата

За даними Державної служби статистики України, Пенсійного фонду України та адміністративними даними державної служби ситуація на ринку праці по Житомирській області склалася наступна:

Чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років за 2017 рік у Житомирській області становила 515,9 тис. осіб
Чисельність безробітних у віці 15-70 років становила 62 тис. осіб

Кількість економічно неактивного населення за 9 місяців 2017 року становила 326,8 тис. осіб, а серед працездатного населення 208 тис. осіб.

Кількість осіб, працевлаштованих за сприяння державної служби зайнятості, зросла на 5% в порівнянні з 2016 роком та становила 33,2 тисячі. З числа колишніх безробітних 21% знайшли роботу у переробній промисловості, кожний п'ятий - у сільському, лісовому та рибному господарстві, 15% - в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті.

Завдяки підвищенню результативності роботи щодо оперативного працевлаштування громадян, кількість безробітних станом на 1 січня 2018 року, у порівнянні з відповідною датою 2017 року, скоротилася на 19% (на 3.2 тис.) та становила 13,9 тисяч.

За видами економічної діяльності: серед зареєстрованих безробітних 23% раніше були зайняті у сільському, лісовому та рибному господарстві; 18% – у торгівлі та ремонті; 17% – у переробній промисловості; 15% – у державному управлінні, обороні.

Середній розмір заробітної плати у вакансіях становив 4,3 тис. грн. (на 1 січня 2017 року – 2,9 тис. грн.), у 68% вакансій розмір заробітної плати – вище мінімальної.

За видами економічної діяльності: більшість вакансій налічується на підприємствах переробної промисловості (32%), оптовій та роздрібній торгівлі (20%), державному управлінні та обороні (10%) та на транспорті (7%).

**Показники зайнятості по Житомирській області
за 2016-2017 рр.**

Показник	2016 р.	2017 р.	зміна значення	
			%	+ (-) осіб
Мали статус безробітного, осіб	50569	43247	85,5	-7322
з них зареєстровано з початку року	29054	26192	90,1	-2862
Отримали роботу (у т.ч. до набуття статусу безробітного), осіб	31575	33205	105,2	1630
з них <i>працевлаштовано до набуття статусу, осіб</i>	16473	18868	114,5	2395
Працевлаштовано шляхом одноразової виплати допомоги по безробіттю, осіб	72	27	37,5	-45
Працевлаштовано з компенсацією витрат роботодавцю єдиного внеску, осіб	318	288	90,6	-30
Проходили професійне навчання безробітні, осіб	4490	4561	101,6	71
з них в ЦПТО, осіб	6	603	у 100,5 р.	597
Всього отримали ваучер на навчання, осіб	3	5	166,7	2
Брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру, осіб	3715	3457	93,1	-258

Кількість роботодавців, які надали інформацію про вакансії, одиниць	6848	7178	104,8	330
Кількість вакансій, одиниць	40178	43247	107,6	3069
з них зареєстровано з початку року	38923	41626	106,9	2703
Середній розмір допомоги по безробіттю, у грудні, грн.	1832	2055	112,2	+223 грн.

Загальний індекс споживчих цін у грудні 2017 року в порівнянні до грудня 2016 року склав 113,0%, що на 0,7 в.п. менше, ніж у цілому по Україні (113,7%, , у т.ч. по продуктах харчування – 115,8%, що на 1,9 в.п. менше, ніж у середньому по державі (117,7%).

За результати моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів, який проведено Міністерством регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України Житомирська область вперше посіла 4 загальне рейтингове місце серед областей України за соціально-економічними показниками 2017 року. За рік Житомирщина піднялась з 11 місця за показниками 2016 року на 7 позицій верх, на 4 місце.

Рейтинги області, які посіли 4 місце, за ключовими напрямками наступні:

- «Індекс промислової продукції» складає 109,5% (збільшився на 3,8% відповідно до 2016 року);
- «Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва» складає 105,2%;
- «Індекс будівельної продукції» складає 142,4% (збільшився на 3,4% відповідно до 2016 року).

Результативність діяльності Житомирської області за 2017 рік, за напрямом «Інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця», характеризує ситуацію із залученням у розвиток районів міст обласного значення інвестиційних ресурсів та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт).

За 2017 рік в економіку Житомирської області залучено 230 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій. За видами економічної діяльності прямі інвестиції в розрізі поточного року розподілені наступним чином: (дивитися нижче надані табличні дані).

**Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в Житомирській області
за видами економічної діяльності у 2017 році**

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.17		31.12.17	
	тис.дол. США	у % до загального підсумку	тис.дол. США	у % до загального підсумку
Усього	216266,4	100,0	229999,0	100,0
Сільське, лісове та рибне господарство	18873,4	8,7	19932,0	8,7
Промисловість	171244,4	79,2	183566,9	79,8
добувна промисловість і розроблення кар'єрів	9104,3	4,2	9041,1	3,9
переробна промисловість	158360,8	73,2	170329,8	74,1
Будівництво	5485,8	2,5	5514,7	2,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	6680,1	3,1	7184,0	3,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	789,8	0,4	1043,1	0,5
Операції з нерухомим майном	10506,8	4,9	10443,6	4,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	732,9	0,3	160,1	0,1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1714,4	0,8	1914,7	0,8
Інші види економічної діяльності	238,8	0,1	239,9	0,1

Обсяг капітальних інвестицій за 2017 року становить 7722,01 млн грн. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування розподіляються наступним чином:

- За рахунок коштів державного бюджету – 308,2 млн грн. що складає -
- коштів місцевих бюджетів - 771,7 млн грн.;
- власних коштів підприємств та організацій – 4658,0 млн грн.;
- кредитів банків та інших позик – 127,3 млн грн.;
- коштів населення на будівництво житла – 637,7 млн грн.;
- інших джерел фінансування – 72,9 млн грн.

Переважну частку капітальних інвестицій освоєно за рахунок власних коштів підприємств та організацій – 60,3%, місцевих бюджетів – 9,99 %, державного бюджета -3,99%.

Обсяг експорту товарів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності у 2017 року становив 589727,3 тис. дол. США, імпорту – 449904,04 тис. дол. США. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами – 139823,26 тис. дол. США, коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 1,31

Зовнішньоторговельні операції в області здійснювались з партнерами із 100 країн світу. Серед країн світу лідерами прямого іноземного інвестування в економіку району є:

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами Житомирської області у 2017 році

	Експорт		Імпорт		Сальдо
	тис.дол. США	у % до 2016р.	тис.дол. США	у % до 2016р.	
Усього	589727,3	121,7	449904,4	133,6	139823,9
у тому числі					
Австрія	6032,9	189,8	3270,0	79,7	2762,9
Азербайджан	5282,3	157,2	1212,8	132,0	4069,5
Бангладеш	6915,5	166,4	111,0	24275,2	6804,5
Бельгія	6034,5	210,6	2163,1	47,7	3871,4
Білорусь	54484,3	153,7	109121,1	159,0	-54636,8
Болгарія	6122,3	151,3	840,3	164,3	5282,0
Бразилія	126,9	196,1	930,9	2546,8	-804,0
Велика Британія	6434,4	75,8	3465,8	103,7	2968,6
В'єтнам	1336,2	148,2	238,5	93,3	1097,7
Вірменія	2602,0	148,9	169,6	-	2432,4

Греція	2871,7	125,0	253,0	84,0	2618,7
Грузія	4910,9	63,1	247,5	184,4	4663,4
Данія	6073,0	93,9	5104,6	94,0	968,4
Естонія	1623,7	60,5	639,6	89,4	984,1
Стипет	6459,3	111,8	1875,6	169,3	4583,7
Ізраїль	9176,5	165,1	570,3	120,2	8606,2
Індія	6564,3	274,4	2011,5	176,6	4552,8
Індонезія	2190,7	225,2	51,8	51,4	2138,9
Іран, Ісламська Республіка	2759,4	115,2	0,7	4,1	2758,7
Іспанія	7429,6	115,3	3500,0	81,4	3929,6
Італія	27404,4	99,8	33342,5	115,9	-5938,1
Казахстан	3455,4	127,7	303,1	54,0	3152,3
Китай	5294,9	59,2	35209,0	226,5	-29914,1
Корея, Республіка	9500,4	489,4	479,6	65,1	9020,8
Латвія	1416,5	250,0	617,3	64,6	799,2
Литва	8760,8	109,6	2254,0	144,8	6506,8
Марокко	3485,1	829,1	3,5	486,9	3481,6
Молдова, Республіка	10782,9	122,1	978,7	136,3	9804,2
Нідерланди	17828,4	158,9	7419,8	130,9	10408,6
Німеччина	101939,6	167,2	49999,4	107,5	51940,2
Норвегія	1983,3	89,2	544,2	146,6	1439,1
Об'єднані Арабські Емірати	2616,6	270,4	201,9	85,7	2414,7
Пакистан	3455,3	904,0	1667,8	680,8	1787,5
Південна Африка	1385,7	71,1	55,1	1051,1	1330,6
Польща	71484,4	127,2	42982,5	99,9	28501,9
Португалія	2258,1	346,4	435,1	141,3	1823,0
Російська Федерація	36728,8	81,7	22052,7	117,0	14676,1
Румунія	29451,6	81,0	8288,9	135,4	21162,7
Саудівська Аравія	2224,1	98,7	566,0	65,4	1658,1
Словаччина	2763,2	144,8	2890,9	91,4	-127,7
США	1936,1	145,5	3584,2	78,9	-1648,1
Тайвань, Провінція Китаю	1280,7	5362,6	2458,1	124,1	-1177,4
Туніс	1875,0	90,1	556,7	12155,5	1318,3
Туреччина	31847,2	92,5	9993,5	97,5	21853,7
Угорщина	16380,0	133,1	45221,4	252,0	-28841,4
Узбекистан	1100,9	166,7	36,0	37,1	1064,9
Фінляндія	2406,4	85,2	4851,2	146,4	-2444,8
Франція	5057,1	73,9	9432,2	108,9	-4375,1
Хорватія	1195,8	118,6	125,5	111,1	1070,3
Чехія	6214,5	154,1	14726,1	264,3	-8511,6
Швейцарія	16730,6	100,6	5592,7	78,8	11137,9
Швеція	4954,3	117,8	2581,4	90,7	2372,9

За рахунок динамічного зростання інвестицій, які трансформуються у інновації, у нові конкурентоздатні виробництва, здійснюється економічне зростання, технологічна модернізація, і на цій основі підвищуються кількісні і якісні показники господарської діяльності підприємств.

Товарна структура зовнішньої торгівлі Житомирської області у 2017 році

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	тис.дол. США	у % до 20 16р.	у % до загального обсягу	тис.дол. США	у % до 20 16р.	у % до загального обсягу
Усього	589727,3	121,7	100,0	449904,4	133,6	100,0
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	14775,8	126,1	2,5	3406,6	303,9	0,8
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	11810,8	115,0	2,0	—	—	—
II. Продукти рослинного походження	110221,2	131,9	18,7	5502,9	113,5	1,2
10 зернові культури	71907,3	133,7	12,2	334,8	46,9	0,1
12 насіння і плоди олійних рослин	29769,8	114,3	5,0	1928,7	97,9	0,4
III. 15 Жири та олії тваринного або рослинного походження	8160,6	221,9	1,4	2746,8	127,1	0,6
IV. Готові харчові продукти	14752,6	157,8	2,5	5881,4	91,5	1,3
17 цукор і кондитерські продукти	3340,7	6031,7	0,6	92,6	171,5	0,0
21 різні харчові продукти	4823,6	169,3	0,8	464,2	130,7	0,1
23 залишки і відходи харчової промисловості	1436,2	32,5	0,2	3414,9	80,4	0,8
V. Мінеральні продукти	33511,4	81,0	5,7	104294,2	156,2	23,2
25 сіль, сірка, землі та каміння	31830,3	139,7	5,4	2692,6	107,5	0,6
27 палива мінеральні; нафта та продукти їх	71,2	358,3	0,0	101601,6	158,1	22,6

перегонки						
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	1652,8	28,8	0,3	17552,7	83,3	3,9
32 екстракти дубильні	12,1	24,0	0,0	9103,7	103,1	2,0
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	7779,7	136,2	1,3	49678,4	138,6	11,0
39 пластмаси, полімерні матеріали	3932,5	165,6	0,7	34236,8	127,7	7,6
40 каучук, гума	3847,2	115,3	0,7	15441,6	171,0	3,4
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена	8611,4	133,6	1,5	4302,6	104,0	1,0
IX. Деревина і вироби з деревини	110805,7	96,5	18,8	6521,3	184,5	1,4
44 деревина і вироби з деревини	110787,8	96,6	18,8	6513,1	184,3	1,4
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	19801,7	123,7	3,4	12596,1	110,0	2,8
47 маса з деревини	252,9	314,0	0,0	5716,8	91,6	1,3
48 папір та картон	19539,4	122,7	3,3	6737,9	131,9	1,5
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	53828,2	112,8	9,1	43272,0	129,6	9,6
51 вовна	127,2	99,5	0,0	5515,9	130,7	1,2
52 бавовна	106,7	75,6	0,0	14922,4	106,9	3,3
54 нитки синтетичні або штучні	756,5	243,6	0,1	6116,5	197,0	1,4
55 синтетичні або штучні штапельні волокна	108,5	44,8	0,0	6053,0	144,4	1,3
62 одяг та додаткові речі до одягу, текстильні	39739,9	108,8	6,7	117,7	137,9	0,0
63 інші готові текстильні вироби	11210,2	115,7	1,9	1953,2	172,1	0,4
XII. Взуття,	6999,1	93,3	1,2	1960,3	133,3	0,4

головні убори, парасольки						
64 взуття	6997,2	93,3	1,2	1852,9	127,8	0,4
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	43634,1	119,9	7,4	12932,9	115,0	2,9
68 вироби з каменю, гіпсу, цементу	24483,9	130,9	4,2	1588,0	149,5	0,4
69 керамічні вироби	14643,7	121,0	2,5	6822,6	127,0	1,5
70 скло та вироби із скла	4506,5	80,7	0,8	4522,3	93,9	1,0
XIV. 71 Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	111,2	209,6	0,0	10,9	227,1	0,0
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	44260,3	144,7	7,5	34408,2	141,0	7,6
72 чорні метали	110,2	26,0	0,0	15207,4	140,2	3,4
73 вироби з чорних металів	43402,1	149,1	7,4	8729,9	171,7	1,9
XVI. Машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання	103176,8	182,3	17,5	100270,9	144,6	22,3
84 реактори ядерні, котли, машини	26082,9	129,9	4,4	54283,3	120,6	12,1
85 електричні машини	77094,0	211,0	13,1	45987,6	189,0	10,2
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	351,9	32,3	0,1	34866,9	104,1	7,7
87 засоби наземного транспорту крім залізничного	103,6	160,3	0,0	33984,4	103,9	7,6
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	164,8	137,0	0,0	2142,8	110,1	0,5
XX. Різні промислові товари	7125,1	114,4	1,2	7329,9	191,4	1,6
94 меблі	6669,7	111,4	1,1	1703,9	110,1	0,4
XXI. 97 Твори мистецтва	2,8	142,4	0,0	—	—	—

У розрахунку на одну особу населення обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) склав 185,41 дол.США (на 01 жовтня 2015 року – 9,4 дол. СІША).

За 2017 рік підприємствами та організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 7722,01 млн грн. капітальних інвестицій, що в порівнянних цінах становить 72,17 % обсягу відповідного періоду 2016 року. У розрахунку на одну особу освоєно 6225,0 грн. капітальних інвестицій.

Найвагомішу частку капітальних інвестицій (99,2% загального обсягу) освоєно у матеріальні активи. Зокрема, у машини, обладнання та інвентар і транспортні засоби спрямовано 62,2% усіх інвестицій, у будівлі та споруди – 32,6 %. У нематеріальні активи вкладено 0,8 % загального обсягу капітальних інвестицій.

У цілому аналіз соціально-економічної ситуації в області свідчить про стабілізацію і поліпшення ситуації в основних галузях економіки регіону, що позитивно вплинуло і на розвиток гуманітарної та соціальної сфери Житомирщини. Крім цього, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування протягом 2017 року продовжували вживати заходи щодо забезпечення соціального супроводу та вирішення соціально-побутових питань внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції.

Водночас залишається ще ряд проблемних питань, для вирішення яких необхідна мобілізація спільних зусиль місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також суб'єктів господарювання області. Серед них основними є:

- високий рівень енергоємності житлово-комунального господарства;
- гостра нестача інвестиційних ресурсів для модернізації та технологічного оновлення виробництва, обумовлена певними ризиками для іноземних інвесторів;
- повільні темпи будівництва, реконструкції та капітального ремонту об'єктів соціально-гуманітарної сфери, недостатні обсяги ремонту автодоріг;
- невідповідність фахової структури трудових ресурсів потребам ринку.

2. Стан атмосферного повітря

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Аналізуючи показники забруднення повітряного басейну Житомирської області, потрібно відмітити незначне збільшення об'єму викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами. Обсяг викидів в 2017 році становив 10,334 тис. т, або 111,5 % до попереднього року.

Державними статистичними спостереженнями на протязі 5 останніх років встановлено, що викиди забруднюючих речовин пересувними джерелами по області в середньому за рік складають більше 60 тис.т , або 85% від загального об'єму викидів забруднюючих речовин в атмосферне

повітря (див. табл. 2.1.2.4.).

До основних антропогенних джерел забруднення атмосфери належать: сільське, лісове та рибне господарство, теплове та енергетичне устаткування; промислові підприємства, добувна та обробна галузь господарства, всі види транспорту.

Однією з основних причин забруднення атмосферного повітря є низький рівень оснащення джерел викидів пилогазоочисним обладнанням. Значно впливає на забруднення атмосфери відсутність установок по вловлюванню газоподібних сполук, а саме: діоксиду сірки, діоксиду азоту, оксиду вуглецю, летючих органічних сполук та інших.

Зазначені речовини надходять в повітря від котелень, які працюють на кам'яному вугіллі, добування та переробки корисних копалин, виробництва мінеральної продукції, діяльності виробництва та оброблення деревини та інш.

Основними напрямами зменшення надходження забруднюючих речовин в атмосферне повітря є, насамперед, виконання природоохоронних заходів та впровадження сучасних технологій очищення промислових викидів.

Зменшення шкідливих викидів від пересувних джерел можливе за рахунок збільшення використання неетильованого бензину, посилення контролю за токсичностю відпрацьованих газів автомобільних двигунів, будівництва об'їзних автошляхів для транзитного транспорту.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

У 2017 році від підприємств, узятих на державний облік відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13.12.2001р. №1655 «Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря», у повітряний басейн області (без урахування викидів діоксиду вуглецю) надійшло 10,334 тис.т забруднюючих речовин, що на 11,5 % (на 1,06 тис. т) більше ніж у 2016 році.

Динаміка викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел наведена в таблиці 2.1.1. та проілюстрована діаграмою 2.1.1.

Динаміка викидів в атмосферне повітря, тис. т.

Табл.2.1.1.

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т		Щільність викидів у розрахунку на 1 кв.км, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП (тис.т на млн..грн.)	
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2000	61,80	12,3	49,5	2072,1	43,45	0,0046

2010	87,49	18,38	69,11	2941,2	68,41	0,0039
2011	86,81	19,01	67,79	2913,1	68,19	-
2012	85,74	18,49	67,25	2882,3	67,34	0,0036
2013	88,44	17,21	71,23	2965,1	70,05	0,0035
2014	77,42	10,93	66,49	2597,9	61,64	-
2015	69,70	8,98	60,72	2336,8	55,7	-
2016	9,27*	9,27	-	310,9	7,5	-
2017	10,33*	10,33	-	347,0	8,4	-

*Примітка: планом державних статистичних спостережень на 2017-2018 роки розробка інформації щодо викидів забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення, не передбачена.

Діаграма 2.1.1.

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами Житомирської області в 2017 році склав 10,334 тис.т., що на 11,5% більше порівняно із минулим роком.

Збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин в порівнянні з 2016 роком відбулося по основним забруднювачам атмосферного повітря у 22 районах та містах області, але найсуттєвіше за обсягом викидів: у Баранівському (на 306 т або 164% до 2016 р.), Малинському (на 252 т або 217%), Нов.-Волинському (на 224 або 118%), Попільнянському (на 194 т або 114%), Коростенському (на 182 т або 158%) районах, у місті Житомир (на 124 т або 109%) (табл. 2.1.2.3.).

Одночасно спостерігалося зменшення порівняно з минулим роком обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у 6 районах та містах області, але найсуттєвіше - у Романівському (на 92 т, або 49% до 2016 р), Бердичівському (на 100 т - 61%), Овруцькому (на 109 т - 68%), районах. (табл. 2.1.2.3.).

Оцінюючи стан забруднення атмосферного повітря промисловими підприємствами в містах та районах Житомирської області необхідно відмітити, що найбільший внесок у забруднення атмосфери області традиційно складають міста: Житомир (1,419 тис.т.), Коростень (0,574 тис.т.) та Нов.-Волинський (1,428 тис. т), Попільнянський (1,110 тис.т.), Бердичівський (0,731 тис.т), Житомирський (0,602 тис.т.) райони. Це забруднення склало відповідно 14%, 6 %, 14%, 11%, 7%, 6%, від загального по області (табл. 2.1.2.1.).

У 2017 р. від промислових підприємств надійшло забруднюючих речовин загальною кількістю – 10,334 тис. т, з яких, зокрема, метан (2,438 тис.т.) та сполуки азоту (1,560 тис.т) належать до парникових газів. Крім цих речовин, в атмосферне повітря надійшло 0,7 млн.т діоксиду вуглецю.

Серед інших викидів значну частку склали речовини у вигляді твердих суспендованих частинок – 2,672 тис.т або 120,7 % до 2016 р, сполуки азоту – 1,885,3 тис.т. або 111,2 % до 2016 р, оксид вуглецю – 1,810,5 тис.т або 116,5 % до 2016 р., діоксид та інші сполуки сірки – 1,025,4 тис.т або 109,2 % до 2016 р.,(табл. 2.1.2.2.).

Автотранспорт, як і раніше, є найбільшим забруднювачем атмосферного повітря Житомирської області. Слід зазначити, що в умовах переходу до ринкової економіки необхідність постійного збільшення автотранспортних перевезень обумовила зростання до 50–80 % внеску відпрацьованих газів у забруднення атмосферного повітря великих міст області, а відтак – і збільшення ризику для здоров'я населення.

У відпрацьованих газах автомобільних двигунів налічується біля 100 різних компонентів, більшість з яких токсичні. Серед токсичних компонентів, які викидаються автотранспортом 73% становлять оксиди вуглецю, 11% - неметанові леткі органічні сполуки, 13% - оксиди азоту, 1,6% - сажа, 1,4% - сірчистий ангідрид. Великий обсяг викидів від автотранспорту пояснюється, насамперед, збільшенням кількості приватного автотранспорту, експлуатацією технічно-застарілого автомобільного парку, використанням палива низької якості, аварійним станом доріг.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по районам та окремим населеним пунктам, тис. т

Табл. 2.1.2.1.

Назва населених пунктів	2000р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014 р.	2015р.	2016р.	2017 р.
Всього	12,3	19,01	18,488	17,212	10,925	8,985	9,272	10,334
Андрushівський	0,302	0,072	0,059	0,016	0,026	0,114	0,102	0,148
Баранівський	0,759	0,21	0,168	0,129	0,097	0,097	0,355	0,661
Бердичівський	0,062	0,044	0,055	0,073	3,795	1,193	1,191	0,732
Брусилівський	0,007	0,008	0,103	0,006	0,004	0,013	0,012	0,012
Хорошівський	0,488	0,473	0,317	0,549	0,367	0,422	0,249	0,303
Ємельчинський	0,094	0,099	0,843	0,685	0,134	0,156	0,98	0,85
Житомирський	0,19	0,428	0,442	0,716	0,521	0,678	0,601	0,602
Коростенський	0,652	1,061	2,041	1,194	0,424	0,306	0,312	0,494
Коростишівський	0,233	0,065	0,046	0,051	0,035	0,122	0,092	0,124
Лугинський*	0,093	0,0056	0,468	0,412	0,014	0,012	0,007	0,076
Любарський	0,052	0,007	0,006	0,0067	0,005	0,011	0,008	0,022
Малинський	0,087	0,394	0,188	0,181	0,244	0,233	0,215	0,467
Народицький	0,003	0,001	0,001	0,0013	0,00003	0,019	0,0001	0,001
Нов.-Волинський	0,224	0,431	1,554	1,326	0,591	0,711	1,204	1,428
Овруцький	0,879	0,95	1,975	1,665	0,675	0,315	0,342	0,292
Олевський	0,209	0,029	0,889	0,537	0,061	0,037	0,043	0,066
Попільнянський	0,228	0,154	0,273	0,158	0,413	0,916	0,967	1,110
Радомишльський	0,227	0,284	0,274	0,262	0,205	0,194	0,207	0,213
Романівський	0,254	0,057	0,119	0,596	0,35	0,364	0,335	0,165
Ружинський	0,052	0,2	0,198	0,153	0,141	0,294	0,267	0,253
Пулинський	0,215	0,036	0,016	0,026	0,0009	0,004	0,004	0,018
Черняхівський	0,141	0,038	0,035	0,016	0,023	0,100	0,044	0,273
Чуднівський	0,299	0,09	0,048	0,045	0,073	0,140	0,096	0,114
м. Житомир	2,147	1,3	1,384	1,42	1,449	1,281	1,296	1,420
м. Бердичів	1,458	5,698	5,681	5,36	0,314	0,240	0,234	0,251
м. Коростень	1,182	0,644	0,83	1,198	0,723	0,628	0,550	0,574
м. Малин	1,05	0,234	0,206	0,203	0,114	0,260	0,249	0,234
м.Нов- Волинський	0,711	5,993	0,269	0,224	0,121	0,125	0,193	0,194

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел , у тому числі по найпоширеніших речовинах (діоксид сірки, діоксид азоту) по містах обласного значення та районах, тонн

Табл. 2.1.2.2.

	Обсяги викидів, т	У % до 2016р.	У тому числі			
			діоксиду сірки		діоксиду азоту	
			т	у % до 2016р.	т	у % до 2016р.
Житомирська область	10334,2	111,5	1007,2	109,3	1560,4	106,0
м.Житомир	1419,5	109,5	110,1	108,0	525,4	100,9
м.Бердичів	251,3	107,3	1,4	263,6	67,5	111,3
м.Коростень	574,4	104,5	15,3	94,0	160,7	103,6
м.Малин	234,2	94,0	12,8	88,5	88,6	109,1
м.Нов-Волинський	194,3	100,8	60,7	100,9	37,7	91,8
райони						
Андрushівський	148,5	145,1	23,7	198,3	12,9	82,9
Баранівський	660,8	185,8	17,0	204,0	47,0	164,2
Бердичівський	731,6	61,4	1,4	7866,7	221,4	90,9
Брусилівський	12,4	104,6	0,0	180,0	0,7	175,8
Ємільчинський	85,4	87,6	1,2	53,3	13,9	139,6
Житомирський	601,8	100,2	264,4	102,3	54,9	112,0
Коростенський	494,4	158,2	46,0	109,7	16,3	160,1
Коростишівський	124,4	135,9	4,9	106,3	12,5	244,9
Лугинський	75,5	1096,5	30,6	9552,5	13,0	738,5
Любарський	22,3	288,1	0,0	—	2,5	154,1
Малинський	467,3	217,0	0,6	103,3	9,8	315,0
Народицький	1,1	787,2	—	—	0,2	—
Нов.-Волинський	1428,3	118,6	34,1	111,5	109,4	109,9
Овруцький	291,9	85,2	41,7	93,9	22,0	88,4
Олевський	65,9	151,3	4,0	100,0	16,4	149,6
Попільнянський	1110,4	114,8	20,6	96,8	40,6	108,7
Пулинський	17,7	483,2	—	—	0,3	159,9
Радомишльський	212,9	103,0	130,4	93,6	18,9	114,9
Романівський	165,4	49,4	—	—	9,7	171,0
Ружинський	253,2	95,0	49,3	76,8	7,7	101,6
Хорошівський	302,9	121,4	114,2	143,0	28,4	111,9
Черняхівський	272,9	620,0	17,2	177,9	3,7	153,8
Чуднівський	113,5	118,9	5,6	88,4	18,3	129,0

Обсяги викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря по районам та містам області у 2017 р. (тонн)

Табл. 2.1.2.3.

	Обсяги викидів, тонн		Обсяги викидів у 2016р. до 2017р., %	Збільшення/зменшення викидів у 2016р. проти 2017р., тонн
	у 2016 р.	у 2017 р.		
Андрушівський	102	148,5	145,1	+46,5
Баранівський	356	660,8	185,8	+304,8
Бердичівський	1193	731,6	61,4	-461,4
Брусилівський	12	12,4	104,6	+0,4
Хорошівський	249	302,9	121,4	+53,9
Ємільчинський	98	85,4	87,6	-12,6
Житомирський	601	601,8	100,2	+0,8
Коростенський	313	494,4	158,2	+181,4
Коростишівський	92	124,4	135,9	+32,4
Лутинський	7	75,5	1096,5	+68,5
Любарський	8	22,3	288,1	+14,3
Малинський	215	467,3	217,0	+252,3
Народицький	0,1	1,1	787,2	+1,0
Нов.-Волинський	1204	1428,3	118,6	+224,3
Овруцький	342	291,9	85,2	+50,1
Олевський	44	65,9	151,3	+21,9
Попільнянський	967	1110,4	114,8	+143,4
Радомишльський	207	212,9	103,0	+5,9
Романівський	335	165,4	49,4	-169,6
Ружинський	267	253,2	95,0	-13,8
Пулинський	4	17,7	483,2	+13,7
Черняхівський	44	272,9	620,0	+228,9
Чуднівський	96	113,5	118,9	+17,5
м. Житомир	1296	1419,5	109,5	+123,5
м. Бердичів	234	251,3	107,3	+17,3
м. Коростень	550	574,4	104,5	+24,4
м. Малин	249	234,2	94,0	-14,8
м. Нов.-Волинський	192	194,3	101,8	+2,3
Разом по області	9272	10333	111,5	+1061

Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю у атмосферне повітря (1990-2017 роки)

Табл. 2.1.2.4.

	Обсяги викидів забруднюючих речовин			Крім того, викиди діоксиду вуглецю		
	усього, тис.т	у тому числі		усього, млн.т	у тому числі	
		стационарними джерелами	пересувними джерелами ¹		стационарними джерелами	пересувними джерелами ¹
1990	277,3	84,9	192,4
1991	180,7	75,9	104,8
1992	135,2	70,1	65,1
1993	100,3	52,2	48,1
1994	77,3	35,8	41,5
1995	67,8	30,6	37,2
1996	75,4	23,1	52,3
1997	63,9	17,2	46,7
1998	75,7	14,7	61,0
1999	69,1	14,1	55,0
2000	61,8	12,3	49,5
2001	66,2	13,1	53,1
2002	61,8	12,7	49,1
2003	68,7	16,0	52,7
2004	71,3	19,7	51,6	0,2	0,2	...
2005	72,4	13,3	59,1	0,2	0,2	...
2006	75,7	15,5	60,2	0,6	0,6	...
2007	83,7	19,2	64,5	1,4	0,6	0,8
2008	80,5	19,1	61,4	1,5	0,8	0,7
2009	84,2	18,6	65,6	1,7	0,9	0,8
2010	87,5	18,4	69,1	1,6	0,8	0,8
2011	86,8	19,0	67,8	1,5	0,7	0,8
2012	85,7	18,5	67,2	1,6	0,8	0,8
2013	88,4	17,2	71,2	1,7	0,7	1,0
2014	77,4	10,9	66,5	1,5	0,6	0,9
2015	69,7	9,0	60,7	1,4	0,6	0,8
2016	9,3	9,3	...	0,7	0,7	...
2017	10,3	10,3	...	0,7	0,7	...

¹За 1990-2002рр. відображаються дані по автомобільному транспорту; з 2003р. – по автомобільному, залізничному, транспорту; з 2007р. – по автомобільному, залізничному транспорту та виробничій техніці.

**Викиди діоксиду сірки та оксиду азоту в атмосферне повітря
(1990-2017 роки)**

Табл. 2.1.2.5.

	Обсяги викидів діоксиду сірки				
	усього, тис.т	у тому числі		у розрахунку	
		стационарними джерелами	пересувними джерелами ¹	на 1 особу, кг	на 1 км ² площи Житомирської області, кг
1995	10,3	10,3	...	7,0	346,8
1996	7,0	7,0	...	4,8	235,4
1997	4,3	4,3	...	5,0	243,1
1998	2,9	2,9	...	2,0	98,1
1999	3,0	3,0	...	2,1	100,3
2000	2,5	2,3	0,2	1,7	82,3
2001	2,2	2,0	0,2	1,5	72,1
2002	1,9	1,7	0,2	1,4	62,8
2003	2,4	2,1	0,3	1,8	81,1
2004	3,3	3,0	0,3	2,4	110,2
2005	1,6	1,3	0,3	1,2	54,1
2006	1,6	1,3	0,3	1,2	52,0
2007	1,6	0,9	0,7	1,3	55,4
2008	1,3	0,7	0,6	1,0	43,8
2009	1,2	0,6	0,6	1,0	42,2
2010	1,3	0,6	0,7	1,1	45,4
2011	1,4	0,6	0,8	1,1	47,5
2012	1,5	0,7	0,8	1,2	50,0
2013	1,9	0,9	1,0	1,5	62,1
2014	1,6	0,7	0,9	1,2	52,7
2015	1,8	1,0	0,8	1,5	61,0
2016	0,9	0,9	...	0,7	30,9
2017	1,0	1,0	...	0,8	33,8

¹ Враховані викиди по автомобільному, залізничному, транспорту та виробничій техніці.

усього, тис.т	Обсяги викидів оксидів азоту				
	у тому числі		у розрахунку		
	стационарними джерелами	пересувними джерелами ¹	на 1 особу, кг	на 1 км ² площі Житомирської області, кг	
2000	5,4	2,3	3,1	3,8	1,8
2001	5,4	2,2	3,2	3,9	1,8
2002	5,1	2,1	3,0	3,7	1,7
2003	6,8	2,7	4,1	5,0	2,3
2004	8,6	4,5	4,1	6,4	2,9
2005	6,7	2,2	4,5	5,0	2,2
2006	6,7	2,1	4,6	5,1	2,2
2007	9,5	2,0	7,5	7,2	3,2
2008	8,6	1,8	6,8	6,6	2,9
2009	8,4	1,7	6,7	6,5	2,8
2010	9,2	1,7	7,5	7,2	3,1
2011	9,4	1,5	7,9	7,3	3,1
2012	9,9	1,9	8,0	7,8	3,3
2013	10,8	1,7	9,1	8,6	3,6
2014	10,1	1,7	8,4	8,0	3,4
2015	9,1	1,4	7,7	7,3	3,1
2016	1,5	1,5	...	1,2	49,4
2017	1,6	1,6	...	1,3	52,3

¹ Враховані викиди по автомобільному, залізничному, транспорту та виробничій техніці.

Викиди основних забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю у атмосферне повітря у 2017 році

Табл. 2.1.2.6.

	Обсяги викидів ¹	У % до 2016р.
Усього, т	10334,2	111,5
у тому числі		
метали та їх сполуки	18,1	128,6
з них		
свинець	0,6	102,6
мідь	0,0	92,9
нікель	0,1	94,9
хром	0,2	117,3
цинк	0,0	187,5
арсен	0,0	76,2
метан	2438,7	103,5
неметанові леткі органічні сполуки	475,1	96,4

оксид вуглецю	1810,5	116,5
діоксид та інші сполуки сірки	1025,4	109,2
з них		
діоксид сірки	1007,2	109,3
сполуки азоту	1885,3	111,2
з них		
діоксид азоту	1560,4	106,0
оксид азоту	16,2	59,1
аміак	307,4	158,0
речовини у вигляді твердих сусpenдовних частинок	2672,0	120,7
стійкі органічні забруднювачі	–	–
з них		
поліароматичні вуглеводні (ПАВ)	–	–
інші	9,1	113,8
Крім того, діоксид вуглецю, млн.т	0,7	107,1

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Основними забруднювачами атмосферного повітря області залишаються сільське, лісове та рибне господарство, підприємства паливно-енергетичного комплексу, транспорту та зв'язку, житлово-комунального господарства, добування інших корисних копалин та розроблення кар'єрів тощо.

Основні забруднювачі атмосферного повітря у 2017 році

Табл.2.1.3.1.

Назва об'єкту	Усього викидів, т/рік	Частка викидів забруднюючої речовини	
		до загального обсягу викидів, %	до загального обсягу викидів відповідного населеного пункту, %
ПП «Галекс-Агро» (Новоград-Волинський район)	893,252	8,6	62,5
Філія Управління магістральних газопроводів "Київтрансгаз" ПАТ	696,072	6,7	95,1

"Укртрансгаз" Житомир (Бердичівський район)			
ТОВ "Агровест Груп" (Баранівський район)	532,662	5,2	80,6
ТОВ "Сігнет-Мілк" (Попільнянський район)	388,767	3,8	35,0
ТОВ "Сігнет-Центр" (Попільнянський район)	335,918	3,3	30,3
ТОВ "Овочевий комбінат Станишівка" (Житомирський район)	305,160	3,0	50,7
КП "Житомиртепло комуненерго" Житомирської міської ради (м. Житомир)	255,551	2,5	18,0
ТОВ "Юнігран" (Малинський район)	254,341	2,5	54,4
ТОВ "Церсаніт Інвест" (Новоград - Волинський район)	249,684	2,4	17,5
ТОВ "Обіо" (м. Житомир)	208,431	2,0	14,7

Понад 27% обсягів забруднюючих речовин надійшло від підприємств переробної промисловості, 31,8% – від сільського господарства, лісового господарства та рибного господарства, 12,8% - від добувної промисловості і розроблення кар'єрів.

Негативно впливали на навколошнє середовище викиди підприємств транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 1,097 тис.т. або 11%, викиди підприємств переробної промисловості – 2,755 тис.т. викидів або 27%, добувної промисловості і розроблення кар'єрів – 1,289 тис.т. або 12,8%, викиди від підприємств сільського господарства, мисливства, лісового та рибного господарства – 3,233 тис.т. або 31,8%.

**Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
за видами економічної діяльності**

Табл.2.1.3.2.

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів за регіоном	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
1	2	3	4
	Усього	10,334	100,0
1	За видами економічної діяльності, у тому числі:		
1.1	Сільське, лісове та рибне господарство	3,233	31,8
1.2	Добувна промисловість і розвроблення кар'єрів	1,289	12,8
1.3	Переробна промисловість	2,755	27,0
1.4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	0,482	4,8
1.5	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,054	0,1
1.6	Будівництво	0,064	0,1
1.7	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	0,379	3,8
1.8	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1,097	11.0
1.9	Тимчасове розміщування й організація харчування	-	-
1.10	Інформація та телекомунікації	0,002	-
1.11	Фінансова та страхова діяльність	0,044	-
1.12	Операції з нерухомим майном	0,006	-
1.13	Професійна, наукова та технічна діяльність	0,008	-
1.14	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,008	-
1.15	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,438	4,4
1.16	Освіта	0,265	2,1
1.17	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,199	2.0
1.18	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,008	-

1.19	Надання інших видів послуг	-	-
------	----------------------------	---	---

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Однією з найважливіших умов успішної боротьби з транскордонним забрудненням повітря є наявність достовірної і повної інформації про стан навколошнього середовища і руху потоків забруднювачів.

Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані вимагає від сторін здійснення обміну наявною інформацією про викиди забруднювачів повітря, що були здійснені з площ (за узгодженою мережею квадратів 50×50 км), дані про потоки забруднювачів повітря через національні кордони і за узгоджені періоди.

Керівним органом Спільної програми спостережень та оцінки розповсюдження забруднювачів повітря на великі відстані у Європі (Програма ЕМЕП) до Конвенції 1979 року розроблені та направлені Сторонам Конвенції Керівні принципи оцінки та представлення даних про викиди забруднюючих речовин в регіоні ЕМЕП.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Моніторинг забруднення атмосферного повітря в м. Житомир здійснювався на двох стаціонарних постах Житомирського обласного центру з гідрометеорології Державної служби України з надзвичайних ситуацій: ПСЗ №1, який розташований на вул. Вітрука, 31; та ПСЗ №2 – на вул. Михайла Грушевського, 14/20.

Загальний рівень забруднення в повітрі за індексом забруднення атмосфери (ІЗА) в 2016 та 2017 роках оцінювався як низький..

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Атмосферне повітря є найважливішим і найнеобхіднішим компонентом навколошнього природного середовища. Воно, як невичерпний природний ресурс, необхідне для життя людей, тварин, рослин, більшості мікроорганізмів і, навіть, підводних мешканців. Наприклад, відомо, що без харчування людина може прожити до п'яти тижнів, без води - до п'яти днів, а без повітря - лише до п'яти хвилин. Водночас, кисень, що входить до складу атмосфери, є не тільки головним фактором життя, а й невід'ємним компонентом при згорянні палива у різноманітних технологічних установках і двигунах внутрішнього згоряння. Атмосфера є опорою для польоту живих організмів, простором для функціонування авіації та космічних кораблів.

Найбільш поширеними забруднювачами атмосфери є: оксид вуглецю CO, діоксид сірки SO₂, оксид азоту N0_x, вуглеводні C_nH_m та пил.

Не менш шкідливим є радіаційне забруднення атмосфери. Воно, перш за все, пов'язане з випробувальними ядерними та термоядерними вибухами, внаслідок яких утворюється значна кількість радіоізотопів: стронцію-90 і цезію-137 (періодом напіврозпаду, відповідно, 28 і 33 роки), аваріями на автономних електростанціях, найбільшою з яких була Чорнобильська катастрофа, безгосподарним зберіганням радіоактивних речовин і предметів.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Забруднення атмосферного повітря за ступенем хімічної небезпеки для живих організмів посідає одне з перших місць. Це обумовлено в першу чергу тим, що забруднюючі речовини з атмосферного повітря мають найбільш широке розповсюдження та випадають у різні середовища. Наприклад, атмосферні опади дають до 10% забруднення водних об'єктів, значно забруднюють ґрунти і т.п. Крім того, людина споживає за добу і в цілому за життя в об'ємному відношенні повітря набагато більше, ніж води і їжі.

В той же час, природа поставила істотні захисні бар'єри для шкідливих речовин, що потрапляють до організму через шлунково-кишковий тракт, не забезпечивши таким же надійним захистом легені. Забруднення повітря супроводжується утворенням стійких аномалій забруднювачів у ґрунтах, воді та рослинах.

Основними викидами в нашій області є діоксид сірки, оксиди азоту, пил (аерозолі) та оксид вуглецю. Окиси азоту знищують рослинність, встановлено, що в лісі, наприклад, липа росте до 150 років, а на вулицях міст – відповідно 45 і 50 років. Для рослин шкідливі такі забруднювачі повітря, як сполуки сірки, окис вуглецю, хлор і вуглеводи. Відмічено випадки загибелі рослин поблизу цементних заводів. Проникаючи у продихи і всередину листків, цементний пил утруднює їх функції, руйнує хлорофіл і ніби "спалює" тканини рослин.

Живі організми надзвичайно чутливі, як до діоксиду сірки, так і до сірчистої та сірчаної кислот, що утворюються при контакті цього оксиду з вологовою в атмосфері. Діоксид сірки розноситься на великі відстані, випадаючи в остаточному підсумку у вигляді кислотних дощів.

В нашій області протягом останніх років не зафіксовано осади з кислою реакцією (рН був у межах 6,9-7,2).

Особливу небезпеку для навколошнього середовища поряд з іншими мають канцерогенні сполуки, зокрема, такі високотоксичні речовини, як бенз(а)пирен і свинець. Підраховано, що з вихлопними газами в атмосферу потрапляє 25 – 7% свинцю, що знаходиться у паливі. Причому, біля 40% часток свинцю у відпрацьованих газах мають діаметр менше 5 мкм і здатні тривалий час знаходитися в завислому стані, проникати з повітрям в організм людини.

За минулі роки в області не виявлено чіткої кореляції між рівнями забруднення довкілля і рівнем захворюваності.

2.7. Заходи, спрямовані на поліпшення якості атмосферного повітря

Визначальний вплив на стан довкілля області мають підприємства, зосереджені у містах обласного підпорядкування, ними викинуто в повітря 2,672 тис.т забруднюючих речовин(27% від загальної кількості),. Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на 1км² території області склала 347 кг шкідливих речовин, а на одну особу – 8,4 кг.

Для поліпшення якості атмосферного повітря та зменшення викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря насамперед має досягатися за рахунок скорочення обсягів виробництва промисловими підприємствами та переходу на роботу в режимі максимальної економії газу та вугілля. Для зниження обсягів викидів від пересувних джерел необхідно обмежити експлуатацією технічно–застарілого автомобільного парку, використанням палива низької якості, поліпшення стану доріг.

3.1. Тенденції зміни клімату

Клімат Житомирської області помірно континентальний, з теплим сухим літом та м'якою зимою. Формування клімату області відбувається під впливом атлантичних повітряних потоків, що супроводжується інтенсивною циклічною діяльністю.

Традиційно, минулий рік був теплий. Температурний режим, майже у всіх місцях, перевищував норми.

Перевищення середньомісячних температур спостерігалися на протязі року та утримувалися до останніх днів осені. Найвищі показники температурного режиму нового календарного року, припадають на перші дні січня - 2-4⁰ тепла. Але внаслідок швидкого просування на Україну активного циклону, який спричинив сильні снігопади, на значній території Житомирської області швидко збільшилася висота снігового покрову та стрімке зниження температурних показників до мінімальних значень місяця – 19-21⁰ морозу. Чергова зміна повітряних мас спричинила відлигу з денним фоном температур 1-3⁰ тепла. 26 січня різко змінилася погода: фон мінімальних температур опустився за добу до 14-15⁰ морозу.

В лютому температурний режим коливався від слабких до помірних морозів, а періоди сухої стійкої погоди змінювались опадами в зоні атмосферних фронтів. Мінімиуми температурного графіку місяця та і всього зимового сезону в межах 19-23⁰ морозу припали на 10 лютого. Зміна повітряних мас на атлантичні, обумовила суттєве послаблення нічних морозів та швидкий переход денних температур до плюсовых значень.

Березень відзначився активними атмосферними процесами, що позначилося на нестійкому характері погоди впродовж місяця. Денні температури повітря неодноразово досягали значень, більш характерних для середини квітня, а в окремі дні виходили за межі абсолютних значень. Найвищі

значення температурного режиму місяця, на рівні 19-20⁰ тепла, спостерігалися 22 та 29 березня.

Початок квітня видався надзвичайно теплим та сухим. Фон максимальних температур в перші дні місяця знаходився в межах 20-24⁰ тепла. Подальше переміщення через територію області серії холодних фронтів сприяли транспортуванню на Україну арктичного повітря, що обумовило швидке зниження температурного режиму та утримання майже до кінця місяця холодної погоди з нічними заморозками в повітрі. Мінімуми місяця в інтервалі 2-5⁰ морозу припали на 21 квітня. Останній тиждень квітня – температурний режим стрімко пішов вгору, а денні максимуми на рівні 24-25⁰ тепла стали найвищими позначками місяця. Але потепління виявилося тимчасовим і завершився місяць холодною, дощовою погодою.

В залежності від повітряних мас, які почергово змінювалися протягом травня, формувався і стан атмосфери: стійка погода поступалася зливовим дощам та грозам, а температурний режим коливався в широкому діапазоні від нехарактерно низьких для цієї пори значень до показників, більш традиційних для літнього сезону.

Мінімуми температурного режиму літа припали на 4 червня – всього 3-4⁰ тепла. Найвищі показники в серпні - на рівні 33-35⁰ тепла.

Вересень відзначився контрастною погодою: сухі періоди поступалися ряснім дощам, які супроводжувалися небезпечними конвективними явищами: шквалами та сильним дощем.

У найтепліші дні жовтня, коли на Житомирщину надходило повітря південних широт, стовпчики термометрів неодноразово підіймалися до 15-17⁰ тепла. Суттєво похолодало лише в останній третині місяця. Температура вночі опустилася до слабких морозів, визначивши мінімум місяця – від 1⁰ тепла до 4⁰ морозу. Бурхливими атмосферними процесами відзначились останні доби місяця, коли на Україну перемістився надзвичайно активний циклон, який заподіяв вітряну погоду з дощем та мокрим снігом.

Атмосферні процеси листопада були здебільшого малоактивними, що позначилося на відсутності значних ускладнень погоди впродовж місяця. Західні та південно-західні повітряні потоки сприяли виносу на європейську частину континенту теплих і вологих повітряних мас Атлантики та Середземномор'я, внаслідок чого температурний режим в більшості діб місяця стійко перевищував норму, змінюючись в межах плюсовых значень. Протягом листопада було лише декілька ночей, коли стовпчики термометрів опускалися нижче 0⁰, мінімальні їх значення відмічені на рівні 4-7⁰ морозу.

Погода більшості днів грудня формувалися теплим, вологим океанським та середземноморським повітрям, внаслідок чого протягом місяця відмічалася переважно тепла, а часом – дуже тепла, як для цієї пори, з частими опадами погода.

Опади, як зазвичай у річному обігу, випадали нерівномірно і в часі, і по території області. Добре зволоженими виявилися кінець зими, початок весни та весь осінній період. Недостатньо було дощів в більшості весняного сезону та

влітку, особливо у червні. Проте, загалом за рік кількість опадів виявилася достатньою і склала 617-730 мм, що відповідає 92-115% норми. С

Упродовж зимового періоду температурний режим зазнав значних коливань – від аномально високих плюсовых значень до помірних морозів, неодноразово спостерігалися різкі зміни погоди – зниження температури на 10⁰ і більше, часом з ускладненням погодніх умов . Сумарна кількість опадів за сезон була достатньою.

Розпочавшись на півтора тижня раніше звичайного, а закінчившись майже в строк, весна виявилася довшою за тривалістю, загалом теплою, з близькою до норми кількістю опадів. Температурний режим зазнав значних коливань: від денних температур, які неодноразово перевищували абсолютні максимуми для певних дат до численних заморозків.

Почавшись майже своєчасно, літо 2017 року було тривалішим за норму, з широкою амплітудою температур та з недостатньою кількістю опадів. Дощі випадали вкрай нерівномірно, відмічалися як тривалі сухі періоди, так і зливові дощі, які різнилися за інтенсивністю та районами випадіння.

Метеріологічна осінь розпочалась 24 вересня, запізнившись на 19-20 днів, виявилася занадто тривалою, захопивши перший календарний місяць зими і закінчившись 8 січня 2018 року. Дощові періоди чередувалися із сухими, опади різнилися за інтенсивністю та площею випадіння.

Останніми роками, продовжує простежуватися, стійка тенденція клімату до потепління..

4. Стан водних ресурсів.

4.1 Водні ресурси та їх використання.

Водний об'єкт – природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, лиман, річка, струмок, озеро водосховище, ставок, канал, а також водоносний горизонт).

За даними Головного управління Держгеокадастру у Житомирській області станом на 01.01.2018 року загальна площа земель водного фонду становить 205,68 тис.га (6,9% від території області-2990 тис.га), в тому числі під водосховищами та ставками – 20,886 тис. га, річками та струмками – 7,21 тис. га, озерами та іншими природними замкнутими водоймами-0,691 тис.га, підштучними водотоками (каналами, колекторами, канавами) -19,834 тис.га, прибережними захисними смугами -55,865 тис. га та болотами -101,194 тис. га.

На території Житомирської області протікає 2822 річки загальною довжиною 13,7 тис. км. В структурі гідрографічної сітки області 8 середніх річок: Тетерів, Случ, Уж, Ірша, Уборт, Ствига, Ірпінь та Словечна, загальною довжиною в межах області – 999,6 км. Малих річок довжиною понад 10 км – 321, їх загальна довжина становить - 5695 км, малих річок довжиною менше 10 км є 2493, їх загальна довжина - 7062 км.

4.1.1 Загальна характеристика

Поверхневі водні ресурси в області формуються у річковій мережі переважно на власній території із місцевого стоку та атмосферних опадів, а також транзитного стоку, який надходить із суміжних областей. Лише Гуйва, Гнилоп'ять та Роставиця беруть початок у Вінницькій області, Случ у Хмельницькій та Здвиж в Київській області і приносять незначні транзитні ресурси.

Середня величина річкового стоку складає 3300 млн куб.м, з них на території області формується 2800 млн куб.м води.

Водність рік області досить нерівномірна і в північних районах у 1,5-2 рази вища ніж в південних.

Прогнозні запаси підземних вод становлять - 242,498 млн м³ та затверджені експлуатаційні –86,845 млн м³.

Водозабезпеченість стоком на одну людину у 2017 році становила – 0,9 тис.м³/чол.

В області налічується 54 водосховища об'ємом більше 1,0 млн м³, їх загальна площа 7,60 тис. га, сумарний об'єм 174,671 млн м³ та 1826 ставків загальною площею 11,975 тис. га і об'ємом 151,237 млн м³.

Розподіл штучних водойм по території області нерівномірний. Найбільша кількість водосховищ і ставків побудована на малих річках, за рахунок чого їх водний стік зарегульований на 30-70%.

Першочерговими завданнями сьогодення є забезпечення всебічної економії води, відтворення та утримання в належному стані водних ресурсів, запровадження для цього ефективного механізму державного регулювання водокористування та водовідведення.

Основні показники використання і відведення води, млн м³

Таблиця 4.1.1.

Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	207,0	208,5	206,3	207,8	111,7	104,6	110,2
у тому числі для використання	165,9	164,0	158,1	157,6	66,41	63,06	67,24
Спожитосвіжої води (включаючи морську) з неї на:	165,9	164,0	158,1	157,6	66,41	63,06	67,24
виробничі потреби	51,21	46,91	46,1	49,69	42,87	39,62	42,51
побутово-питні потреби	26,97	25,89	25,54	24,94	21,86	21,90	22,96
зрошення	-	-	-	-	-	-	-
сільськогосподарські потреби	1,98	1,622	1,503	1,297	1,674	1,55	1,774
ставково-рибнегospодарство	85,77	89,58	84,96	81,61	-	-	-
Втрати води при транспортуванні	14,88	15,54	15,95	15,34	13,04	15,20	14,09
Загальне водовідведення з нього	162,5	163,2	160,0	161,6	69,76	66,36	74,41
у поверхневіводні об'єкти	159,3	160,7	157,7	159,3	67,57	63,99	72,01
у тому числі							
забруднених зворотних вод	3,272	3,141	3,272	3,271	2,565	2,384	1,995
з них без очищення	0,023	0,011	0,012	0,79	0,009	0,019	0,098
нормативно очищених	35,04	35,13	36,28	32,81	30,53	30,88	32,27
нормативно чистих без очистки	121,0	122,4	118,2	123,2	25,58	23,26	28,02
Обсягоборотної та послідовновикористаної води	142,9	131,11	141,3	128,08	136,9	104,0	89,48
Часткаоборотної та послідовновикористаної води, %	86,14	73,7	75,46	81,27	76,79	73,06	68,36
Потужність очисних споруд	104,8	105,9	106,5	105,7	105,0	102,6	101,6

4.1.2 Водозабезпеченість територій та регіонів України

Гідрографічна мережа області розміщена в районі басейну річки Дніпро.

Найбільша частина області належить до басейну правої притоки Дніпра Прип'яті - 56 відсотків, в басейні Тетерева розміщено 38 відсотків її території та Росі – 4,5 відсотки.

Робота водогосподарських систем (водосховищ, каналів та інших зв'язаних між собою водних об'єктів) регулювалась шляхом встановлення відповідних режимів для кожного водного об'єкта системи з урахуванням прогнозу водності.

Протягом року було надано 1070 пропозицій територіальному органу Держводагентства України щодо встановлення оптимальних режимів роботи водосховищ та ставків, у тому числі: 528 наданих в оренду, 54 водосховища та 65 водних об'єктів, які знаходяться на балансі водогосподарських організацій

та здійснювався постійний контроль за їх виконанням, що дало змогу забезпечити потребу населення та галузей економіки в умовах маловоддя в повному обсязі.

Водозабезпеченість стоком на одну людину 2017 році становила – 0,9 тис. м³/чол.

За даними державного водообліку за 2017 рік з водних об'єктів області було забрано 110,20 млн м³ води, із них з поверхневих джерел – 89,09 млн м³, підземних 21,11 млн м³, що на 5,6 млн м³ (5,3%) більше від попереднього року (104,6 млн м³).

4.1.3 Водокористування та водовідведення

Джерелом водопостачання населення та галузей економіки області є поверхневі води – 81 % та підземні води – 19 % від загального забору води.

Найбільшим джерелом водопостачання являється басейн річки Тетерів, з якого у 2017 році було забрано 69,60 млн м³, або 63 відсотка від загального водозабору області.

В галузевій структурі водокористування на промисловість припадає 17,0 відсотків забраної води (18,62 млн м³), комунальне господарство – 39,0 відсотків (43,34 млн м³), сільське і рибне господарство – 43,0 відсотка (47,29 млн м³).

Всього за 2017 рік відведено 72,01 млн м³ зворотних вод, із них категорій: "нормативно-чисті без очистки" - 28,02 млн м³, "нормативно - очищені на очисних спорудах" – 32,27 млн м³, "недостатньо - очищені" – 1,897 млн м³ та "забруднені без очистки" – 0,098 млн м³ зворотних (стічних) вод.

Основні показники забору води по басейнах основних річок за 2017 рік

Таблиця 4.1.2.1

Назва басейну	Одиниця виміру	Забрано води , всього	в тому числі:	
			поверхневої	підземної
Всього по області	млн м ³	110,2	89,09	21,11
	% від загального забору	100	81	19
у тому числі:				
Басейн р.Рось	млн м ³	16,88	16,144	0,736
	% від загального забору	100	96	4

Забір, використання та відведення води 2017 рік

Таблиця 4.1.2.2., млн м³

Назва водного об'єкту	Забрано води із природних водних об'єктів - всього	Використано води	Водовідведення у поверхневіводні об'єкти	
			всього	з них забруднених зворотних вод
2017 рік				
р. Дніпро в тому числі	110,2	67,24	72,01	1,994
р. Тетерів	69,60	42,27	46,11	1,645
р. Прип'ять	19,46	12,25	14,21	0,350
р. Ірша	12,39	3,352	9,65	0,091
р. Гнилоп"ять	5,763	4,067	3,223	0,411
р. Уж	10,35	5,928	9,05	0,266
р. Рось	16,88	10,24	9,37	-
р. Гуйва	3,849	2,333	1,556	0,373
р Случ	8,204	5,695	4,731	0,025
р. Ірпінь	4,301	2,488	2,321	-
р. Убортъ	0,521	0,422	0,261	0,040
р. Унава	3,752	2,235	2,210	-
р. Желонь	0,263	0,077	0,172	0,020
р. Словечно	0,127	0,126	-	-
Разом по області:	110,2	67,24	72,01	1,994

Використання та відведення води підприємствами галузей економіки 2017 рік

Таблиця 4.2.2.1.млн м³

Галузьекономіки	Використано води	Зній на:		Відведено зворотних вод у поверхневіводні об'єкти		
		побуто во- питні потреби	виробниче потреби	всього	у тому числі забруднених	з них без очищення
Електроенергетика	0,360	0,023	0,337	-	-	-
Вугільнопромисловість	-	-	-	-	-	-
Металургійнопромисловість	1,226	0,059	1,167	0,152	-	-
Хімічна та нафтохімічнопромисловість	0,013	0,001	0,012	-	-	-
Машинобудування	0,137	0,090	0,047	0,030	0,002	0,002
Нафтогазовапромисловість	-	-	-	-	-	-

Житлово-комунальногospодарство	28,03	19,96	8,074	31,2 4	1,877	0,013
Сільськогосподарство	28,25	1,262	25,21	26,3 2	-	-
Харчовапромисловість	3,443	0,201	3,242	1,28 4	0,033	-
Транспорт	0,341	0,209	0,133	0,09 2	-	-
Промисловість будівельних матеріалів	1,101	0,134	0,968	6,86 5	0,083	0,083
Іншігалузі	4,339	1,021	3,320	3,97 3	-	-
Всього	67,24	22,96	42,51	72,0 1	1,994	0,098

Забір, використання та відведення води 2017 рік

Таблиця 4.1.2.1

№ з/п	Назва підприємства	Загальний забір води за 2017 рік, млн.м ³	Обсяг втрат води в мережі при транспортуванні, млн.м ³	% втрат питної води	
				2016	2017
1	ДКП «Малин Енергоінвест» (водозабір №1)	1346,6	650,8	38,2	48,3
2	ВУВКГ м.Нов.-Волинський	3055,7	1047,8	37,9	34,3
3	КП «Житомирводоканал» Житомирської міської ради	27389,1	9722,7	30,4	35,5
4	КП «Комунальник» Овруцької міської ради	696,6	179,2	28,5	25,7
5	МКП «Водоканал» Коростишівської міської ради	862,0	175,3	27,2	20,3
6	МКП «Бердичівводоканал»	3562,7	912,5	25,6	25,6
7	Будинкоуправління №3 смт.Озерне	511,2	132,9	26,0	26,0
8	Коростенський КП «Водоканал»	2826,9	568,1	18,9	20,1

4.2. Забруднення поверхневих вод

Протягом 2017 року 137 водокористувачів здійснювали скиди зворотних вод у поверхневі водні об'єкти. Всього відведено 72,01 млн м³ зворотних вод.

У 2017 році 115 водокористувачів експлуатували очисні споруди каналізації загальною потужністю 101,6 млн м³, із них 56 після очистки здійснювали скиди зворотних вод у поверхневі водні об'єкти (потужність ОСК перед скидом у водні об'єкти – 91,06 млн м³).

Обсяг стічних вод, які пройшли очистку на очисних спорудах становить 34,167 млн м³, що на 0,922 млн м³ більше порівняно з попереднім роком (33,245 млн м³). Із загальної кількості стоків, які пройшли очистку на очисних спорудах, досягли нормативної очистки 32,27 млн м³, або 94,4 відсотка.

Внаслідок скиду зворотних вод з порушенням встановлених нормативів гранично-допустимого скиду 24 підприємства допустили забруднення поверхневих вод (2016 рік -23 підприємства).

Загалом у 2017 році у поверхневі водойми відведено 1,994 млн м³ забруднених зворотних (стічних) вод, що на 0,39 млн м³ (16,4 %) менше порівняно з 2016 роком.

Скидання зворотних вод, млн куб. м на рік

Таблиця 4.2.1.2

Рік	Категорія очищення	Річковий басейн	Скид зворотних вод:		із них:		
			У поверхневі водні об'єкти	У підземні горизонти	Промисловість	Сільське господарство	Комунгосп
1	2	3	4	5	6	7	8
2016	О	Басейн р. Дніпро	32,27	-	3,512	-	28,62
	НО		0,098	-	0,085	-	0,013
	НДО		1,897	-	0,033	-	1,864
	НЧБО		37,90	-	10,833	26,32	0,747
	Разом по області		72,01	-	14,446	26,32	31,244
В тому числі							
О	Басейн р. Тетерів	26,24	-				
		0,013	-	-	-	-	0,013
		1,632	-	0,033	-	-	1,599
		18,261	-				
Разом по області			46,11	-			
О	Басейн р. Прип'ять	6,036	-				
		0,085	-	0,085	-	-	-
		0,265	-	-	-	-	0,265
		7,95	-				
Разом по області			14,21	-			
О	Басейн р. Ірша	3,475	-				

НО		-	-	-	-	-
НДО		0,091	-	-	-	0,091
НЧБО		6,12	-			
Разом по області		9,65	-			
О	Басейн р. Гнилоп'ять	1,961	-			
НО		-	-	-	-	-
НДО		0,411	-	-	-	0,411
НЧБО		0,851	-			
Разом по області		3,223	-			
О	Басейн р. Уж	3,737	-			
НО		0,083	-	0,083	-	-
НДО		0,183	-	-	-	0,183
НЧБО		5,153	-			
Разом по області		9,05	-			
О	Басейн р. Рось	-	-	-	-	-
НО		-	-	-	-	-
НДО		-	-	-	-	-
НЧБО		9,37				
Разом по області		9,37				
О	Басейн р. Гуйва	0,193	-			
НО		-	-	-	-	-
НДО		0,373	-	-	-	0,373
НЧБО		0,989	-			
Разом по області		1,556	-			
О	Басейн р. Случ	2,208	-			
НО		0,002	-	0,002	-	-
НДО		0,023	-	-	-	0,023
НЧБО		2,515	-			
Разом по області		4,731	-			
О	Басейн р. Ірпінь	-	-	-	-	-
НО		-	-	-	-	-
НДО		-	-	-	-	-
НЧБО		2,321	-			
Разом по області		2,321	-			
О	Басейн р. Уборть	0,091	-			
НО		-	-	-	-	-
НДО		0,04	-	-	-	0,04
НЧБО		0,130	-			
Разом по області		0,261	-			
О	Басейн р. Унава	-	-	-	-	-
НО		-	-	-	-	-
НДО		-	-	-	-	-

	НЧБО	2,210	-			
	Разом по області	2,210	-			
О НО НДО НЧБО	Басейн р. Желонь	0,18	-	-	-	-
		-	-	-	-	-
		0,02	-	-	-	0,02
		0,152	-	-	-	-
	Разом по області	0,172	-			

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

За результатами аналітичного контролю, у 2017 році визначено 24 підприємства, які скинули стічні води в поверхневі водні об'єкти з порушенням встановлених нормативів гранично-допустимого скиду.

Найбільші обсяги зворотних вод з перевищеннем нормативів ГДС скинули Коростишівське міське комунальне підприємство «Водоканал» - 470,4 тис.м³, Будинкоуправління №3 Житомирської квартирно-експлуатаційної частини району смт.Озерне – 373,1 тис.м³, ТОВ «Комплекс екологічних споруд» м.Бердичів - 317,9 тис.м³, Овруцьке комунальне підприємство «Комунальник» - 170,9 тис.м³ та Макарівська квартирно-експлуатаційна частина району – 166,9 тис.м³.

Обсяги забруднюючих речовин за 2017 рік, які потрапили у поверхневі водойми із зворотними водами становили 21,9 тис.т, що на 2,2 тис. т. більше ніж за попередній рік.

Загалом фіксується зменшення надходження вмісту сульфатів на 5 т за рахунок покращення очистки КП «Іршанське комунальне підприємство» та фосфатів на 4,8 т - ТОВ «КЕС» м.Бердичів та КП «Іршанське комунальне підприємство».

Порівняно з 2016 роком у поверхневі водойми скинуто більший обсяг наступних забруднюючих речовин:

- завислих речовин на 0,054 тис. т (25,5%) - за рахунок збільшення їх вмісту у зворотних водах Коростишівського МКП «Водоканал» на 0,037 тис.т та КП «Житомирводоканал» на 0,025 тис.т.;

- азоту амонійного на 0,013 тис. т (16,9%) - за рахунок збільшення їх вмісту у зворотних водах ТОВ «КЕС» м. Бердичів на 0,01 тис. т.;

- нітратів на 0,008 тис.т (15,7%) - в основному за рахунок збільшення їх вмісту у зворотних водах КП «Житомирводоканал» на 0,0044 тис.т.;

- заліза загального на 0,554 тис.т (11%) - за рахунок збільшення їх вмісту у зворотних водах КП «Житомирводоканал» на 0,600 тис.т; Коростишівського МКП «Водоканал» на 0,037 тис.т; ПрАТ «Ушицький комбінат будівельних матеріалів» на 0,037 тис. т. та зменшення по КП «Іршанське комунальне підприємство» на 0,56 тис.т.;

-нафтопродуктів на 0,327 т (19%)- за рахунок збільшення їх вмісту у зворотних водах ТОВ «КЕС» м. Бердичів на 0,240 т та КП «Житомирводоканал» на 0,081 т;

-алюмінію на 0,096 т - за рахунок його визначення у зворотних водах ПрАТ «Малинська паперова фабрика» «Вайдман».

Скидання забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти, тонн на рік

Таблиця 4.2.1.4

Рік	Водний об'єкт	Разом	Скидання забруднюючих речовин							
			В тому числі							
			БСК	ХСК	Завислі речовини	N (сума мінеральних форм)	P (ортофосфати)	Мінералізація	Нафтопродукти	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
2017	Басейн р. Дніпро	15437,87	418	1879	266	983	119,8	11770	2,0743	
	Разом по області									
	в тому числі:									
	Басейн р. Тетерів	13560,23	363	1579	235	875	106,2	10400	2,032	
	Басейн р. Прип'ять	1866,55	55	299	30	106	13,54	1363	0,01	
	Басейн р. Ірша	957,878	23	88	15	30	2,874	799	0,004	
	Басейн р. Гнилоп'ять	670,181	30	166	24	19	1,941	429	0,240	
	Басейн р. Уж	878,741	24	157	22	18	7,735	650	0,006	
	Басейн р. Рось		-	-	-	-	-	-	-	
	Басейн р. Гуйва	656,933	43	125	15	23	2,933	448	-	
	Басейн р. Случ	892,005	25	122	6	85	5,004	649	0,001	
	Басейн р. Ірпінь		-	-	-	-	-	-	-	
	Басейн р. Уборть	80,661	5	18	1	2	0,658	54	0,003	
	Басейн р. Унава		-	-	-	-	-	-	-	
	Басейн р. Желонь	12	1	2	-	-	-	9	-	

Типи очищення зворотних вод у 2017 році, млн куб. м.

Таблиця 4.2.1.3.

Водний об'єкт	Скинуто разом	Нормативно очищених на очисних спорудах				Потужність очисних споруд	
		Разом	Біол. очистка	Фіз.-хім. очистка.	Механічна очистка	Разом	В т.ч. перед скиданням до водного об'єкта
Басейн р. Дніпро	72,01	30,53	32,471	-	2,511	101,6	91,06
Разом по області:	72,01	30,53	32,471	-	2,511	105,0	94,28

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів

Основними забруднювачами водних об'єктів області залишаються підприємства житлово - комунального господарства (19 підприємств). На їх долю приходить 94 відсотки забруднених зворотних вод, або 1,873 млн м³.

Комплекси очисних споруд каналізації комунальних підприємств застарілі і працюють неефективно, тому потребують реконструкції з впровадженням сучасних технологій очистки стічних вод.

В рамках виконання «Програми державного моніторингу довкілля в частині проведення Держводагентством радіологічних і гідрохімічних спостережень за станом поверхневих вод у створах спостережень» облводресурсів здійснює контроль за якісним станом поверхневих вод на 10 створах спостережень, із них: 7 – поверхневі питні водозабори та 3 - водні об'єкти рибогосподарського призначення.

За результатами аналітичних визначень рівень забруднених поверхневих вод у порівнянні з минулим роком істотно не змінився, у зв'язку із маловодним роком визначалось підвищення вмісту марганцю по усіх створах, крім питних водозaborів на річці Ірша.

Екологічний стан поверхневих вод Житомирської області за її станом, згідно значення інтегрального показника відноситься до II класу - "добрий", який свідчить, що поверхневі водні об'єкти зазнають впливу людської діяльності, проте мають багату, збалансовану, благополучну екосистему і воду задовільної споживчої цінності.

В області затверджені і діють наступні програми:

«Програма реформування водопровідно-каналізаційного господарства у Житомирській області на 2012-2020 роки», затверджена рішенням 10 сесії Житомирської обласної ради УІ скликання від 07.06.2012 №548, у 2017 році профінансовано 29,03 млн грн.;

«Обласна комплексна програма охорони навколишнього природного середовища на 2014-2017 роки», у яку увійшли складові частини «Загально-державної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного

оздоровлення басейну р. Дніпро на період до 2021 року», у 2017 році профінансовано 1,98 млн грн.

У 2017 році на виконання водоохоронних заходів щодо екологічного оздоровлення басейну р. Дніпра із різних джерел фінансування виділено 15,3 млн грн., із державного бюджету кошти не виділялись.

Необхідні першочергові заходи, щодо покращення якісного стану поверхневих вод на найближчі роки:

1. Потребує розчищення русел річок та водосховищ, так як в результаті довготривалої експлуатації вони сильно замулені;

2. Необхідно продовжити паспортизацію річок і водосховищ. Станом на 01.01.2018 виготовлені паспорти лише на 109 малих і 1 середню річку Ірша. Необхідно у першу чергу виготовити паспорти на 95 малих річок.

Із 54 водосховищ в наявності 43 паспорти (виготовлені у 80-х роках минулого століття, застарілі);

3. Потребує винос в натуру водоохоронних зон та прибережних захисних смуг вздовж річок та навколо водойм. У період з 1985-2017 р. винесено в натуру ПЗС 3,589 тис.км при загальній протяжності ПЗС 27,4 тис.км;

4. Відсутня технічна документація, щодо визначення зон можливого затоплення. Станом на 01.01.2018 року розроблена технічна документація лише для річок Случ та Жерев;

5. Стан очисних споруд каналізації, а саме 32 відсотки очисних споруд каналізації, після яких зворотні води відводились у поверхневі водойми не забезпечують нормативну очистку стоків;

6. Стан водопровідних мереж підприємств житлово-комунального господарства, втрати свіжої води при транспортуванні становлять 32,5% від загального забору води даною галуззю (або 14,09 млн м³ води).

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

Житомирське обласне управління водних ресурсів, у межах компетенції, здійснює контроль за якістю поверхневих вод у транскордонному створі з республікою Білорусь на р. Уборт, 122 км від гирла, с. Рудня Хочинська.

Якість води визначається щоквартально за 28 показниками: температура, запах, прозорість, кольоровість, завислі речовини, сухий залишок, жорсткість, лужність, pH, розчинений кисень, біохімічне споживання кисню, хімічне споживання кисню, перманганатна окислюваність, азот амонійний, нітрати, нітрати, хлориди, сульфати, фосфати, залізо, кальцій, магній, марганець, СПАР, мідь, цинк, нафтопродукти та феноли.

За результатами проведених досліджень, якість поверхневої води у контролюваному створі, протягом 2017 року відповідала нормативам екологічної безпеки для ОБУВ рибогосподарських водних об'єктів II категорії, за виключенням показників, які характеризують органічне забруднення - БСК (біохімічне споживання кисню) та ХСК (хімічне споживання кисню), а також за вмістом заліза загального і марганцю.

Порівняно з попереднім роком, в р.Уборті фіксується ріст заліза загального з 1,04 до 1,65 мг/дм³, що обумовлено впливом болотних вод водозбірного басейну, який містить багато органомінеральних сполук заліза, як наслідок кольоровість води в р. Уборті протягом року максимально підвищувалась до 120 градусів. Разом з тим, визначалось зниження вмісту марганцю з 0,199 до 0,124 мг/дм³, а показник ХСК (хімічне споживання кисню) залишився на рівні минулорічних значень -35,0 мгО/дм³.

Вміст розчиненого кисню в середньому за 2017 рік знаходився на рівні 9,3 мгО₂/дм³, при нормі не менше 4,0 мгО₂/дм³.

Порівняно з 2016 роком можна зробити висновок, що гідрохімічний стан р. Уборті у транскордонному створі суттєвих змін не зазнає, гідрохімічні показники знаходяться на рівні середньорічних значень.

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об'єктів регіону за звітний рік (в одиницях кратності відповідних ГДК)

Таблиця 4.3.1.1.

	Завислі речовини	БСК ₅	ХСК	Мінералізація	Сульфати	Хлориди	Азот амонійний	Нітрати	Нітрати	Фосфати	Залізо загал.	Марганець	Нафтопрод.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Контрольні створи водного об'єкту господ.-побутового призначення:													
р.Тетерів, права притока р. Дніпро													
р.Тетерів, 259 км від гирла, в-ще «Відсічне», питний в/з м.Житомира	-	1,37	2,09	0,31	0,11	0,08	0,08	0,01	0,14	-	1,0	1,0	0,00
р.Ірша, ліва притока р.Тетерів													
р.Ірша, 93км від гирла, Іршанське в-ще, питний в/з смт.Іршанська, смт. Нова Борова	-	1,31	2,04	0,261	0,14	0,08	0,11	0,01	0,03	0,01	0,83	0,71	0,00
р.Ірша, 31км від гирла, Малинське в-ще, питний в/з м.Малина	-	1,27	1,9	0,31	0,2	0,11	0,11	0,01	0,03	0,01	1,03	3,0	0,00
р.Возня, права притока р.Ірша													
р.Возня, 8 км від гирла, Вознянське в-ще, питний в/з м.Малина	-	1,29	2,00	0,27	0,09	0,07	0,13	0,01	0,04	0,02	1,87	1,54	0,00
р.Случ, права притока р.Горинь													

р.Случ, 203 км від гирла, Н-Волинське в-ще питний в/з м.Н-Волинський	-	1,31	1,94	0,386	0,12	0,1	0,12	0,01	0,05	0,03	1,2	1,27	0,00
р.Уж, права притока р.Прип'ять													
р.Уж, 172 км від гирла, в/з м.Коростеня	-	1,22	1,86	0,223	0,12	0,08	0,11	0,01	0,12	0,02	1,9	1,96	0,00
р.Гнилоп'ять, права притока р.Тетерів													
р.Гнилоп'ять, 59 км від гирла питний в/з м.Бердичева	-	1,72	2,96	0,429	0,13	0,14	0,19	0,01	0,03	0,09	0,72	1,6	0,00
Контрольні створи водного об'єкту рибогосподарського призначення:													
р.Тетерів, права притока р.Дніпро													
р.Тетерів, 175 км від гирла, 1 км нижче м.Радомишль	-	1,05	0,72	0,35	0,58	0,14	0,21	0,41	0,07	0,06	2,40	12,8	0,00
р.Уборть, права притока р.Прип'ять													
р.Уборть, 122 км від гирла, с.Рудня Хочинська Олевський р-н	-	1,08	0,7	0,214	0,18	0,06	0,82	0,38	0,06	0,03	16,5	12,4	0,00
р.Роставиця, ліва притока р.Рось													
р.Роставиця, 71 км від гирла, 2 км нижче м.Ружин	-	1,31	0,81	0,37	0,54	0,18	0,54	0,35	0,05	0,05	2,4	16,7	0,00

4.6. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Протягом 2017 року окремими водокористувачами області проведені конкретні заходи, щодо недопущення забруднення поверхневих вод, а саме:

- Ще у 2016 році Коростенська міська рада прийняла рішення вивести з експлуатації і зняти з обліку, у зв'язку із повним фізичним зносом комплексу очисних споруд Коростенського КП «Водоканал», розташованого в с. Пашини (випуск №3). Було проведено комплекс робіт по переключенню «старого» блоку ОСК на «нові» ОСК в с. Вороневе і починаючи з 9 березня 2016 року стічні води у повному обсязі поступають для очистки на «нові» очисні споруди, що дало можливість припинити у 2017 році скид недостатньо-очищених вод в р.Уж порівняно з 2016 роком на 41,0 тис.м³/рік та не допускати у подальшому її забруднення.

-ТОВ "Рихальський завод сухого молока", Ємільчинський район - за рахунок власних коштів підприємства (109,0 тис.грн.) проведено будівництво полів фільтрації (4 ставки із загальним об'ємом 600 м³), монтаж станції перекачування, водогону, розподільчого вузла, електrozабезпечення, проведено капітальний ремонт аеротенка (заміна сталінічних повітропроводів D=56мм) та ремонт повітродувки, що дало змогу повністю припинити скид недостатньо-очищених зворотних вод в р.Уборті та зменшити їх обсяг на 53,0 тис.м³.

-КП «Баранівка-міськводоканал», проведено ремонт вторинного відстійника, здійснено профілактичний ремонт на запірній арматурі (на повітряній лінії). Протягом 2017 року підприємство досягає нормативної очистки стоків та зменшило відведення недостатньо-очищених стоків в р.Случ на 79,2 тис.м³.

-КП «Іршанське комунальне підприємство», Іршанської селищної ради протягом 2017 року провело капітальний ремонт мулових майданчиків № 6 та № 8 та біофільтра, припинило скид недостатньо-очищених зворотних вод в річку Ірша, обсяг яких у 2016 році складав 28,0 тис.м³.

-ТОВ «Церсаніт-Інвест», с.Чижівка Новоград-Волинського району завдяки проведеним заходам, а саме будівництва додаткового відстійника для очистки дощових стоків та дотримання технологічного регламенту роботи локальних очисних споруд, дало можливість у 2017 році не допустити забруднення р.Случ та зменшити обсяг недостатньо-очищених зворотних вод на 4,2 тис.м³.

-Макарівська КЕЧ району (в/ч А 3258), м.Радомишль – протягом II півріччя 2017 року проведено очищення, промивання дренажів та днища біофільтра, часткову заміну фільтруючого матеріалу на біофільтрах та проводиться обеззаражування стічної води, як наслідок, з другої половини звітного року підприємство досягає нормативної очистки стоків, обсяг яких у 2017 році зменшився на 1,2 тис.м³.

-Новоборівське житлово-комунальне підприємство, згідно проведеного тендера по предмету закупівлі «Реконструкція очисних споруд, I-а черга

смт.Нова Борова, Хорошівського району, Житомирської області» виділено 3700,0 тис. грн. з державного бюджету та розпочаті роботи з реконструкції очисних споруд. Підприємство у 2017 році скинуло у р.Ірша 42,5 тис.м³ недостатньо-очищених зворотних вод.

- Хорошівське ЖКП, смт.Хорошів – у 2017 році розроблена проектно-кошторисна документація частково за рахунок коштів місцевого бюджету (65,0 тис.грн.) на реконструкцію очисних споруд каналізації, яким передбачена сучасна технологічна очистка та знезараження стоків. Очисні споруди даного підприємства уже впродовж багатьох років не досягають нормативної очистки стоків і забруднюють р.Ірша. Обсяг недостатньо-очищених зворотних вод за 2017 рік становить 48,7 тис.м³.

Крім цього, обласне управління водних ресурсів неодноразово порушувало питання перед Бердичівською міською радою, щодо припинення несанкціонованих випусків виробничих і господарсько-побутових стоків від ТОВ «Бердичівський хлібзавод» та північно-східного житлового масиву м. Бердичева, які без очистки скидалися у струмок Грабарка, праву притоку р. Гнилоп'ять, що призводило до забруднення поверхневих водних об'єктів у межах міста Бердичева. Як наслідок, в кінці 2016 року були завершені роботи по будівництву другої черги самопливного, двох напірних колекторів і КНС в районі мікрорайону ВАТ «Цукрографінадний завод» в м. Бердичеві по провулку Червоний, що дало змогу вирішити питання відведення стічних вод від районів Цукрографінадного заводу і Меблевої фабрики, а головне – поліпшити екологічний стан річки Гнилоп'ять, питного водозaborу м. Бердичева та її приток та механізмами облводресурсів проведена розчистка русел річок Гнилоп'ять та Грабарка у межах м. Бердичева загальною протяжністю 1445 м, що дало змогу суттєво знизити ймовірність виникнення ситуацій, пов'язаних із шкідливою дією вод, а саме підтоплення присадибних ділянок мешканців міста під час проходження весняного водопілля та дощових паводків.

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

Поліський природний заповідник.

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

5.1.1. Загальна характеристика

Біологічне різноманіття - різноманіття живих організмів Землі на всіх рівнях організації живого і в усіх просторово обмежених середовищах існування (наземних, прісноводних, морських). Є результатом тривалого процесу еволюції органічного світу. Біорізноманіття тваринного та рослинного світу складає основу природних ресурсів, які забезпечують людство продуктами харчування, сировиною, медичними препаратами тощо.

Його збереження й невиснажливе використання в області розглядається як один із пріоритетів у сфері природокористування, екологічної безпеки та охорони природи, невід'ємна складова збалансованого економічного і соціального розвитку регіону.

Географічне положення, орографічні та кліматичні особливості Житомирської області зумовили формування на її території різноманітної рослинності, яка закономірно змінюється з півночі на південь.

Рослинний світ Житомирщини характеризується великою різноманітністю дикорослих компонентів і є джерелом цінних рослинно-сировинних ресурсів: лікарських, технічних, вітамінних тощо. На її території водиться близько трьох тисяч видів тварин, із них 131 занесений до Червоної книги України.

Відповідно до статті 15 Закону України «Про охорону навколошнього природного середовища», статті 7 Закону України «Про Загальнодержавну про гамму формування національної екологічної мережі на 2000-2015 роки» рішенням двадцять четвертої сесії Житомирської обласної ради п'ятого скликання від 11.05.10 №1080 «Про затвердження регіональної схеми

екологічної мережі Житомирської області» затверджено регіональну схему екологічної мережі Житомирської області.

Площі земельних угідь – складових національної екомережі за роками, тис.га

Таблиця 5.1.1.1

<i>Категорії землекористування</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Землі природоохоронного призначення	136,5	136,5	136,5	136,5	136,7
Сіножаті та пасовища	315,1	315,1	312,1	312,1	311,9
Землі водного господарства (рибні ставки)	19,99	19,99	19,99	19,99	19,99
Землі водного фонду	55,4	55,4	55,4	55,4	55,4
у т.ч. площа рибних ставків	13,12	13,12	16,9	16,9	16,9
Землі оздоровчого призначення	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
Землі рекреаційного призначення	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Землі історико-культурного призначення	-	-	-	-	
Ліси	1094,3	1094,3	1096,39	1096,39	1096,19

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Антропогенне навантаження - показник величини постійного узагальненого впливу людської діяльності на біогеоценозні, ландшафтні, зональні, гірські, океанічні, інші екосистеми та на біосферу загалом, які зумовлюють певні (маловідчутні, відчутні чи деструкційні) зміни в їхній структурно-функціональній організації. Починаючи із минулого сторіччя, природа Житомирської області під дією антропогенних факторів зазнала значних змін.

Велика концентрація населення в більшості промислових районів області, розміщення промислових комплексів і військових об'єктів та їх об'єднання в єдину структуру призвели до побудови численних шляхів сполучень, прокладання трубопроводів, ліній електропередач; що суттєво змінило ландшафти й місця існування дикої флори і фауни.

До Житомирської області входять 45 об'єднаних територіальних громад. В своєму складі має 12 міст, у тому числі 5 міст обласного підпорядкування, 43 селища міського типу, 1593 сільських населених пунктів.

Основними джерелами забруднення довкілля на Житомирщині продовжують залишатися промислові атмосферні викиди.

Забруднення довкілля призводить до включення забруднюючих речовин до біохімічних ланцюгів рослин і тварин та їх хронічної інтоксикації.

Загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у 2017 році склав 10,3 тис. тонн..

У результаті широкомасштабних осушувальних робіт значних втрат зазнали водно-болотні угіддя Полісся, які перебувають під загрозою зникнення.

Лісові масиви області є одними із найбільш постраждалих в Україні. Ситуація в лісовах масивах, що зазнали радіоактивного забруднення, залишається складною: неможливе ведення лісового господарства в повному обсязі, продовжується накопичення радіоізотопів в деревині лісопродуктах, лікарській сировині. А без проведення, наприклад, рубок догляду за лісом погіршується санітарний стан лісовах масивів та умови росту деревостанів, зменшується приріст, збільшується пожежна небезпека. На сьогодняшній день технічна експлуатація цих лісів обмежена і вони в основному виконують водозахисні, ґрунтозахисні, санітарно-гігієнічні функції.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Сучасна ситуація у Житомирській області є такою, як і в Україні в цілому, таким чином, що рідкісні види відомі переважно в тих районах, де їх вивчають. Для ілюстрації цієї теми науковцями Поліського філіалу Українського науково-дослідного інституту лісового господарства і агролісомеліорації проведено порівняльний аналіз репрезентативності рідкісних видів в околицях м. Житомира (найкраще флористично вивчений район) та пяти лісостепових районах Житомирщини - Чуднівському, Любарському, Бердичівському, Ружинському, Брусиловському (найменше вивчені райони). Результати цього аналізу наочно демонструють, що з 147 рідкісних видів судинних рослин Житомирської області в околицях м. Житомира відомий 101 вид, в той же час, у наведених вище районах відомі лише 26 видів. На підставі вивчення стану та загроз рослинному світу, як складової біорізноманіття, науковцями області запропоновані першочергові завдання з вивчення й охорони рідкісних видів судинних рослин, а саме:

- вивчення біорізноманіття лісостепової частини Житомирської області та виявлення у цьому регіоні рідкісних видів судинних рослин;
- вивчення репрезентативності мережі об'єктів природно-заповідного фонду Житомирської області у відношенні до рідкісних видів судинних рослин і флори області в цілому;
- пошуки у типових місцезростаннях популяцій видів, які нині вважаються зниклими в області, відомих за старими даними, з метою їх заповідання;
- заповідання ряду популяцій рідкісних видів, які заслуговують на індивідуальну охорону і яким загрожує зникнення;
- моніторинг за станом популяцій рідкісних видів.

Основними заходами щодо зниження загроз біорізноманіттю є зменшення суцільного вирубування лісів, рекреаційного навантаження, випасання худоби та витоптування нею рослин, заготівлі біоресурсів із медичною й харчовою метою, екологічно вмотивоване ведення сільського і промислового виробництва, протидія браконьєрству й забрудненню

навколошнього середовища. Отже, як свідчить практика, найбільш ефективними способами збереження видів природної фауни, флори і локальних популяцій є організація у місцях їхнього зростання заповідників, заказників та інших категорій об'єктів природно-заповідного фонду, широка просвітницька робота, введення системи заохочень.

5.1.4. Формування національної екомережі

Головна мета створення екомережі – загальне покращення стану довкілля, а також умов життя людини та посилення здатності живої природи до самовідновлення.

Конвенція Загальноєвропейської мережі передбачає створення єдиної цілісної у функціональному аспекті і неперервної системи природних територій, важливих у міжнародному відношенні, яка б забезпечила стабільне існування біосфери та функціонування природних систем задоволення життєдіяльності людини.

У Законі України «Про екологічну мережу України» сформульовано основні принципи формування, збереження та використання екомережі. Разом із тим прийняття закону не привело до суттєвих зрушень у вирішенні проблеми ідентифікації конкретних територій, які мають входити до складу екомережі для забезпечення належного режиму їх використання. Формування переліків територій і об'єктів екомережі, розроблення Зведеній, регіональних та місцевих схем і відповідних програм формування екомережі, враховуючи регламентацію відповідних процедур Законом України «Про екологічну мережу України», є складною, але вирішуваною проблемою, яка потребує багато часу. Питання державного обліку територій і об'єктів екомережі та їх моніторингу потребують додаткового опрацювання, у тому числі на рівні нормативно-проектної роботи. Іншим питанням, що залишається фактично неврегульованим, є реєстрація обмежень, які необхідні для забезпечення режиму використання територій, що є складовими екомережі. З точки зору використання Закону України «Про екологічну мережу України» для регулювання зазначених відносин можна говорити про певну декларативність його положень, що пов'язана з відсутністю будь-яких додаткових вимог до власників землі та землекористувачів і обмежень на використання земельних ділянок – складових екомережі.

На територіях – складових національної екологічної мережі - має бути забезпечене проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних ландшафтів, рослинних угрупувань, занесених до Зеленої книги України; збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України; регіонально рідкісних видів, поліпшення середовища їх існування, створення належних умов для розмноження у природних умовах та для розселення.

Основні складові структурних елементів екологічної мережі Житомирської області наведені в таблиці 5.1.

Складові структурних елементів екологічної мережі

Таблиця 5.1.4.1

		<i>Складові елементи екомережі, тис. га</i>												
		<i>Одиниці адміністративно-територіального устрою</i>												
		<i>За-га-ль-наплоща, тис. га</i>												
		<i>Загальна площа екомережі, тис. га</i>												
		<i>Об'єкти ПЗФ</i>												
		<i>Водно-болотні угіддя</i>												
		<i>Відкриті заболочені землі</i>												
		<i>Водоохоронні зони, винесені в натуру</i>												
		<i>Землі водного фонду</i>												
		<i>Ліси та інші лісові криті площи</i>												
		<i>Курортні та лікувально-оздоровчі території</i>												
		<i>Рекреаційні території</i>												
		<i>Землі під консервацією</i>												
		<i>Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом</i>												
		<i>Пасовища, сіножаті</i>												
		<i>Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві</i>												

* Загальна площа екологічної мережі становить 1831,19 тис. га у зв'язку із урахуванням того, що території ПЗФ одночасно перебувають у інших складових елементах.

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

У сучасних умовах науково-технічного прогресу, поширення новітніх технологій, а також сфер їх застосування невід'ємною складовою екологічної безпеки Житомирщини стає біологічна безпека при поводженні з генетично модифікованими організмами. В аспекті її правової регламентації слід ураховувати, що забезпечення біологічної безпеки можливе за умови застосування системи правових, організаційно-управлінських, технічних та інших засобів, що запобігають виникненню небезпечних для здоров'я людини та довкілля наслідків генно-інженерних маніпуляцій; досягнення біобезпеки у межах області має здійснюватись із дотриманням принципу застереження, зумовленого відсутністю науково обґрунтованих даних, щодо міри можливої небезпеки генетично модифікованих організмів для біорізноманіття і здоров'я людини, та принципу запобігання заподіянню екологічної шкоди; біобезпека допускає наявність прийнятного рівня ризику при здійсненні генетично-інженерної діяльності; забезпечення біобезпеки зумовлює необхідність вироблення, прийняття та дотримання спеціальних правил і нормативів оцінки та управління ризиком тощо.

Аналіз поняття «біобезпека», тісно пов'язаний із проблемою її забезпечення. Досягнення певної мети (в даному випадку - запобігання можливому негативному впливу генетично модифікованих організмів на довкілля та людський організм) можливе шляхом застосування певної сукупності засобів різнопланового характеру, що реалізуються здійсненням відповідних заходів. Вибір конкретних засобів та процедури їх втілення в життя залежить від того, що потрібно отримати, яка кінцева мета такої діяльності, а також від особливостей об'єктів (суб'єктів), щодо яких ці засоби застосовуються. Мета правового регулювання генетично-інженерної галузі в частині забезпечення її біобезпеки є зрозумілою - захист довкілля та людини від можливих небезпечних наслідків такої діяльності, шляхом її належного впорядкування. При цьому необхідно виділити та врахувати особливості розвитку і функціонування цієї галузі, що підлягає правовому регулюванню, а отже, має бути закріплена та впорядкована за допомогою правових норм. Генетично модифіковані організми та продукція з їхнім вмістом є результатом застосування методів генної інженерії - одного із напрямів новітніх біотехнологій, який, починаючи з 70-х років минулого століття і до сьогодні, інтенсивно розвивається.

Досягнення в галузі біотехнології відкривають Житомирщині широкі перспективи і знаходять своє застосування сьогодні у медицині, виробництві фармацевтичних препаратів, сільському господарстві, харчовій промисловості, зберіганні продуктів, запобіганні захворюваності тварин, переробці сміття, біологічному відновленні або очищенні довкілля, тощо. Переміщення продуктів генної інженерії за межі лабораторій і поширення їх у найрізноманітніших сферах людського життя, сприймається досить неоднозначно як вченими, так і широкою громадськістю. Зумовлено це

різними причинами, передусім відсутністю науково доведеного факту безпечності застосування генетично модифікованих організмів для людини та довкілля, тобто використання досягнень генної інженерії з одного боку надає людині значні можливості як у науково-дослідній, так і у прикладній сферах, з іншого - пов'язане із певним ризиком.

Тому на даному етапі необхідним є забезпечення запобігання потенційним негативним наслідкам (у тому числі віддаленим у часі) здійснення генетично-інженерної діяльності. Важлива роль у цьому процесі належить засобам правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Саме тому протягом останніх десятиліть в екологічному праві (насамперед міжнародному), в рамках інституту правового забезпечення збереження біологічного різноманіття, розвивається новий напрям - правове регулювання забезпечення біобезпеки при поводженні з генетично модифікованими організмами.

Регулювання питань забезпечення біобезпеки у генно-інженерній галузі на міжнародному рівні здійснюється передусім у рамках природоохоронної діяльності ООН, а також у межах регіональних міждержавних утворень (наприклад, Європейський Союз).

Аналіз норм міжнародно-правових актів, які регулюють відносини у сфері поводження з генетично модифікованими організмами свідчить, що вони розроблені з урахуванням загальновизнаних положень та принципів екологічного права. Основні з цих принципів у загальному вигляді були сформовані ще у 1972 р. на Стокгольмській конференції з навколошнього середовища у відповідних деклараціях і надалі розвинені у Всесвітній стратегії розвитку (1980 р.), Всесвітній хартії природи (1982 р.), документах, розроблених Всесвітньою комісією з навколошнього середовища та розвитку (створена у 1987 р.), Конференцією з навколошнього середовища та розвитку (1992 р., Ріо-де-Жанейро), тощо. Саме в них були сформульовані зобов'язальні засади збереження живої та іншої природи, які стали свого роду стратегічним дороговказом при формуванні нормативної бази, покликаної врегульовувати розвиток і впровадження у практику досягнень однієї з новітніх технологій - біотехнології та її складової - генної інженерії.

Головною думкою цих міжнародних документів є те, що природні ресурси Землі, включаючи повітря, ґрунти, флору і фауну та особливо репрезентативні зразки природних екосистем, мають бути збережені на благо теперішніх та прийдешніх поколінь шляхом детального планування діяльності людини й управління нею в міру необхідності; при здійсненні людиною будь-якої діяльності, не повинні порушуватися важливі екологічні процеси і системи підтримання життя, слід зберігати генетичне різноманіття та забезпечувати стало використання видів та екосистем.

Особливе значення, для регулювання відносин у сфері поводження з генетично модифікованими організмами, мають положення окремих документів, прийнятих у 1992 р. на Конференції ООН з навколошнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро. Серед них, слід виділити

Декларацію з навколошнього середовища та розвитку (Декларація Ріо) і Конвенцію про біологічне різноманіття.

Важливу роль відіграє Конвенція про біологічне різноманіття, прийнята 5 червня 1992 р. та ратифікована Україною 29 листопада 1994 р.. Її метою є збереження та стале використання біологічного різноманіття, спільне отримання на справедливій та рівній основі вигод, пов'язаних із використанням генетичних ресурсів. Низка положень цієї конвенції стосується здійснення діяльності у сфері сучасної біотехнології, у тому числі генної інженерії. Зокрема, у ній визначається доступ до генетичних ресурсів; передача біотехнологій; розподіл вигод, пов'язаних із використанням біотехнологій; питання біобезпеки. У ст. 19 Конвенції звертається увага на необхідність прийняття додаткового документа, який визначав би порядок безпечної передачі, використання та застосування генетично модифікованих організмів; умови міждержавного обміну наявною інформацією про правила використання таких організмів та порядок дотримання техніки безпеки при поводженні з ними, а також про потенційно можливий шкідливий вплив генетично модифікованих організмів на довкілля, тощо.

Крім безпосередньої вказівки на необхідність прийняття спеціального документа, який регламентував би порядок поводження з генетично модифікованими організмами, потреба у прийнятті такого роду нормативного акта пояснювалася цілою низкою причин. Серед них можна виділити такі взаємозумовлені обставини: як швидкий розвиток та поширення сучасної біотехнології; надходження продуктів генної інженерії на світовий ринок товарів; ймовірність неконтрольованого вивільнення генетично модифікованих організмів у довкілля; наявність потенційного ризику для здоров'я людини та навколошнього природного середовища при поводженні з генетично модифікованими організмами й продукцією із вмістом генетично модифікованих компонентів. Оскільки зупинити розвиток біотехнології сьогодні неможливо, то важливим фактором стає розробка заходів її безпеки щодо довкілля та здоров'я людини, а також механізму їх ефективної реалізації. Це було ще одним чинником, який зумовлював потребу прийняття спеціального документа. Оскільки на час обговорення питання про доцільність чи недоцільність прийняття відповідного спеціального міжнародного документа щодо генетично модифікованих організмів розміщення на ринку продуктів біотехнології вже відбулося, то, безумовно, виникла потреба у виробленні таких міжнародно-правових норм, які б, не перешкоджаючи розвиткові торговельних відносин на світовому ринку продукції, забезпечували при цьому належний захист довкілля та здоров'я людей.

У результаті тривалої роботи, яка супроводжувалася бурхливими дебатами, 29 січня 2000 р. у Монреалі (Канада) було підписано Протокол з біобезпеки до Конвенції про біологічне різноманіття, який набув чинності 11 вересня 2003 р.. Основною метою Протоколу є забезпечення належного рівня захисту людини та навколошнього природного середовища у сфері передачі, обробки та використання генетично модифікованих організмів, які є

результатом сучасної біотехнології, при цьому основна увага приділяється транскордонному переміщенню.

Цей документ розроблений з урахуванням принципу застереження, який має застосовуватись у разі "прийняття рішень в умовах наукової невизначеності щодо шкідливих наслідків запропонованої діяльності для навколошнього середовища та здоров'я людей" і є одним з найважливіших у процесі запобігання заподіянню шкоди довкіллю ще до того, як вона виникне.

Щодо сфери дії Протоколу з біобезпеки, то він застосовується до транскордонного переміщення, транзиту, обробки та використання усіх генетично модифікованих організмів, які можуть несприятливо вплинути на збереження та стало використання біологічного різноманіття, з урахуванням також ризиків для здоров'я населення. Проте є окремі випадки, на які сфера дії документа не поширюється. Наприклад, згідно зі ст.5 положення Протоколу не застосовуються до генетично модифікованих об'єктів, що мають форму фармацевтичних препаратів для людини.

Отже, Протокол з біобезпеки встановлює правила поводження з генетично модифікованими організмами. При цьому вони є різними, залежно від типу діяльності щодо генетично модифікованих організмів, зокрема виділяються такі: транзит генетично модифікованих організмів; використання їх у закритих системах; транскордонне переміщення для цілеспрямованого вивільнення у довкілля; транскордонне переміщення генетично модифікованих організмів, що призначені для використання як продовольства, кормів або для переробки. Ці види діяльності вчиняються із застосуванням процедури попередньої обґрутованої згоди; процедури щодо генетично модифікованих організмів, які призначені для використання як продовольства, корму або для переробки; обробки, транспортування, упаковки та ідентифікації; інформування громадськості та її участі.

У 2002 р. Україна приєдналася до Протоколу з біобезпеки. Це лише один із перших кроків на шляху до формування сукупності нормативно-правових актів, призначених врегульовувати відносини у сфері поводження з генетично модифікованими організмами. В українському законодавстві немає спеціального закону про забезпечення біобезпеки при здійсненні генетично-інженерної діяльності.

Оскільки протягом 90-х років минулого століття, генетично модифіковані організми з'явилися на території України, виникла нагальна потреба у виробленні та нормативному затвердженні певних правил, які регламентували б діяльність щодо них. Серед перших документів, покликаних врегулювати цю сферу суспільних відносин, можна виділити кілька урядових актів - це розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 березня 1998 р. про створення Міжвідомчої ради з питань регламентації випробувань, реєстрації і використання трансгенних рослин в Україні при Державній комісії по випробуванню та охороні сортів рослин Мінагропрому України. Наступним кроком стало затвердження урядом 17 серпня 1998 р. Тимчасового порядку ввезення, державного випробування, реєстрації та використання трансгенних сортів рослин в Україні. Даний документ приймався

для посилення правового регулювання відносин, що виникали у результаті розвитку генетично-інженерної галузі. 14 грудня 2001 р. Кабінет Міністрів України прийняв постанову "Про утворення Міжвідомчої ради з питань новітніх біотехнологій". Фактично цими кількома нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України й обмежується законодавство, призначене для регулювання відносин у сфері генетичної інженерії.

Поряд із цим, протягом останніх років, до ряду законів були внесені зміни та доповнення, якими частково врегульовано й відносини у сфері поводження з генетично модифікованими об'єктами. Йдеться, зокрема, про Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", ст.1 якого після внесення змін і доповнень серед ряду факторів середовища життєдіяльності виділяє й біологічні, до яких віднесені вірусні, пріонні, бактеріальні, паразитарні тощо.

Про можливість виробництва продуктів за допомогою генної інженерії йдеться також у Законі України "Про тваринний світ". Так, згідно з вимогами ст.51 цього Закону, створення нових штамів мікроорганізмів, біологічно активних речовин, виведення генетично змінених організмів, виробництво інших продуктів біотехнології здійснюється лише на підставі позитивних висновків державної екологічної експертизи. Використання цих організмів і речовин без позитивних висновків екологічної експертизи забороняється. До того ж, як зазначено у ст.53 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища", їх виробництво й використання здійснюється тільки після проведення комплексних досліджень їх впливу на здоров'я та навколишнє природне середовище за дозволом Міністерства охорони здоров'я України і Міністерства охорони навколишнього природного середовища України. Отже, зазначені організми є об'єктами екологічної експертизи. Таким чином, до них мають застосовуватися положення, закріплена в інших законах України екологічного спрямування. Зокрема, йдеться про Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" (ст.53, 57) та Закон України "Про екологічну експертизу" (ст.13).

Важливими є норми, що містяться в Законі України "Про захист прав споживачів". Їх належне застосування також сприятиме досягненню необхідного рівня біобезпеки. Так ст.18 Закону закріплює право споживачів на інформацію про товари (роботи, послуги). Згідно зі змінами, внесеними до цього закону 10 січня 2002 р., до такої інформації належить також обов'язкова позначка на відповідному товарі, яка свідчить про "застосування генної інженерії під час виготовлення товарів". Це положення закону співзвучне з відповідними вимогами міжнародних документів, наприклад, Картахенського протоколу з біобезпеки (ст.18), де закріплена вимога щодо обов'язкового маркування продукції, яка містить або складається з генетично модифікованих організмів.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Найголовніший природний скарб Полісся України- досить багатий та різноманітний рослинний світ .За останні 60 років багатьма дослідниками, яких приваблювала флора Українського Полісся, встановлено, що тільки в Центральному (Житомирському) Поліссі зростає 1405 видів судинних рослин , починаючи від плаунів і закінчуючи орхідеями й осоками . За даними відомих українських ботаніків Андрієнко Т. Л. та Шеляг-Сосонка Ю. Р. (1983), на території Полісся України налічується 1998 видів судинних рослин , з них 1403 (70,2%) - види природної флори (дикорослі). Вони належать до 5 відділів (плауноподібні, хвощеподібні, папоротеподібні, голонасінні й покритонасінні) , 105 родин і 516 родів. Саме ці 1403 види й становлять основу флори Українського Полісся, а 595 видів (29,8%) рослин представляють так звану синантропну флору, тобто види рослин, поява яких на цій території пов'язана з діяльністю людини.

Майже 32% видів природної флори судинних рослин зростають у лісах, на узліссях і галявинах , 23 відсотки - на суходільних та заплавних луках , понад 13% - у болотних і прибережно-водних, 7 відсотків - степових, 4%-піщаних угрупованнях, майже 3 відсотки - на скелях і кам'янистих відслоненнях, більше 18% - у редеральних і бурянових угрупованнях .

Інформація щодо видів рослин, яким загрожує небезпека, наведена в таблиці 5.2.1.1.

Перелік видів судинних рослин, водоростей, грибів та лишайників, яким загрожує небезпека

Таблиця 5.2.1.1

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Судинні рослини	599	70	70	70	99	99	264
Гриби	126	1	1	1	6	6	9
Водорості	6	5	5	5	5	5	8
Лишайники	140	-	-	-	-	-	3
Разом:	871	76	76	76	110	110	286

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів

Значення лісів у житті людини надзвичайно велике і багатогранне. Вони відіграють найважливішу роль у підтриманні природного стану біосфери. Завдяки екологічним , фізичним та біологічним властивостям ліси виконують середовищетвірну роль, що зумовлюється їх водоохоронними, ґрунтозахисними, санітарно-гігієнічними та іншими властивостями. Як чинник культурного і соціального значення, ліс для багатьох мільйонів людей є місцем відпочинку , лікування і туризму. Водночас, він залишається джерелом

деревини і забезпечує цінною сировиною різні галузі народного господарства. Необхідність збереження лісу зобов'язує надавати особливого значення питанням охорони, раціонального використання та відновлення лісових багатств.

Житомирська область займає одне з провідних місць в Україні за запасами лісових ресурсів. Загальний запас стовбурової деревини становить понад 200 млн м³.

Площа земель лісогосподарського призначення становить 1096,19 тис. га, у тому числі:

- державних лісогосподарських підприємств Житомирського обласного управління лісового та мисливського господарства – 796,4 тис. га;

- комунальних лісогосподарських підприємств – 299,79 тис. га.

Лісистість Житомирщини становить 34,1%

Землі лісогосподарського призначення

Таблиця 5.2.2.1

<i>№ з/н</i>		<i>Одиниця виміру</i>	<i>Кількість</i>	<i>Примітка</i>
1	2	3	4	5
1.	Загальна площа земель лісогосподарського призначення	тис. га	1096,19	
	у тому числі:			
1.1	площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис. га	796,4	
1.2	площа земель лісогосподарського призначення комунальних	тис. га	299,79	

	лісогоспо дарських підприємс тв			
1.3	площа земель лісогоспо дарського призначен ня, що не надана у користува ння	га	-	
2.	Площа земель лісогоспо дарського призначен ня, що вкрита лісовою рослинніс тю	тис. га	959,9	
3.	Лісистість (відношен ня покритої лісом площі до загальної площі регіону)	%	34,1	

Підвищення лісистості України для лісівників Житомирщини є одним із важливих завдань при виконанні державної програми «Ліси України» й орієнтиром досягнення оптимальної лісистості області – 37%.

У 2017 році державними лісогосподарськими підприємствами, що належать до сфери управління Житомирського обласного управління лісового та мисливського господарства проведено відтворення лісів на землях державного лісового фонду загальною площею 8452 га , з них посадка лісу- 5817 га, посів лісу - 41 га , природне поновлення – 2594 га.

Відповідно до вимог Інструкції з проектування технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів, лісогосподарськими підприємствами облуправління лісового та мисливського господарства проведено осінню інвентаризацію лісових розсадників, шкілок, плантацій, лісових культур та ділянок природного поновлення..

Дочірніми підприємствами Житомирського обласного комунального агролісогосподарського підприємства «Житомироблагроліс» проведено лісовідновлення на загальній площі 3416 га, з них природне поновлення 1046 га.

Динаміка лісовідновлення, лісорозведення та створення захисних насаджень із 2013 по 2017 роки наведена в таблиці 5.2.2.2.

Динаміка лісовідновлення та створення захисних лісонасаджень, га Таблиця 5.2.2.2.

		2013	2014	2015	2016	2017
Лісовідновлення, лісорозведення на землях лісового фонду	7840,6	8343,6	8343,3	10527,5	11868	
Створення захисних лісонасаджень на непридатних для с/г землях	70	50	50	-	-	
Створення полезахисних лісових смуг	-	-	-	-	-	

З метою проведення профілактичних і попереджувальних заходів з охорони лісів від пожеж, державними підприємствами обласного управління лісового та мисливського господарства розроблені і затверджені в обласній державній адміністрації мобілізаційно-оперативні плани ліквідації лісових пожеж у 2017 році.

Загибель лісових насаджень від пожеж

Таблиця 5.2.2.3

№	Район	Кількість випадків	Пройдено пожежами , га		Площа на 1 випадок, га		Завдані збитки, тис. грн.	
			Лісові землі		Нелісові землі	Звітний рік, га	Попередній рік, га	всього
			всього	в т. ч. верховими				
1.	Житомирська область	20	237,9	4,0	-	0.43	0.06	400,8

У 2017 році на землях лісогосподарського призначення державних підприємств Житомирського обласного управління лісового та мисливського господарства було зафіксовано 17 випадків лісових пожеж на загальній площі 236,7 га, із них верхові - 4 га, низові - 232,7 га.

Державними підприємствами Житомирського обласного управління лісового та мисливського господарства і дочірніми підприємствами Житомирського обласного комунального агролісогосподарського підприємства «Житомироблагроліс» Житомирської обласної ради проводилися в межах затверджених розрахункових лісосік.

Інформація щодо спеціального використання лісових ресурсів державного значення за минулій рік наведена в табл. 5.2.2.4.

Спеціальне використання лісових ресурсів державного значення у 2017 році

Таблиця 5.2.2.4

Район	Затверджено а розрахунков а лісосіка, тис. м ³	Факт ично зруба но разом ,	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твёрдолистяні		м'яколистяні	
			розрахунк ова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, тис. м ³	Розраху нкова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, тис. м ³	розрахункова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, тис. м ³
Житомирська область	1639,06	1518,7	1014,35	977,34	161,87	153,65	462,84	387,77

В останній час, в області склалася тривожна ситуація з всиханням хвойних насаджень. Площі всихаючих соснових та ялинових насаджень щороку зростають і цей процес приймає загрозливий характер. Якщо раніше всихали пристигаючі та стиглі насадження то на сьогодні гинуть молодняки і лісові культури. Лісопатологічні процеси та пов'язане з ним всихання відбувається і на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду та генетичних резерватах.

Питання всихання хвойних насаджень лісівниками постійно обговорюється з місцевими громадами, а також висвітлюються у засобах масової інформації.

Першопричиною всихань, яку називають лісознавці, є суттєве зниження рівня ґрунтових вод, ослаблення насаджень, що призводить до масового розмноження грибкових захворювань, різних бактерій та вторинних шкідників. Щодо шляхів подолання цього явища, то наразі інших рекомендацій, як вчасно прибирати дерева, які всихають – не існує.

Згідно із Санітарними правилами в лісах України, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 555, на ділянках, пошкоджених шкідниками, хворобами та внаслідок стихійних природних явищ, лісівники проводили суцільні санітарні рубки. Після цього на зрубах проводилося лісовідновлення. Нині ж, відповідно до п. 27 постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 р. № 756 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 555 і від 12 травня 2007 р. № 724, суцільні санітарні рубки можна проводити тільки у виключчніх випадках – за найнижчої повноти (здріження) насаджень. А в більшості випадків, відповідно до чинного законодавства, дозволено проводити лише вибіркові рубки.

Необхідно зауважити, що низькоповнотні деревостани, які лишаються після таких рубок, є розладнаними і здріженими, зараженими хворобами та шкідниками і нестійкими до впливу екологіко-кліматичних факторів. Згодом, такі насадження все ж всихають. Це дуже турбує спеціалістів лісового господарства, громадськість і органи місцевої влади .

На засіданні обласної комісії з питань техногенно – екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (протокол №10 від 29.09.2017) було розглянуто питання «Про вжиття невідкладних заходів щодо усунення загрози знищення лісових насаджень в області, внаслідок дії верхівкового та супутніх короїдів».

З метою оперативного реагування та усунення наслідків всихання хвойних лісових насаджень створено та затверджено склад обласного штабу з ліквідації наслідків всихання хвойних насаджень.

5.2.3. Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів

З найдавніших часів життя людини пов'язане з лісом, з лікарськими рослинами. Ще в сиву давнину люди помітили, що багато рослин мають цілющі властивості, і почали застосовувати їх для лікування різних захворювань. В Україні, а також і на Житомирщині виявлено багато лікарських рослин, які стали основою для розвитку народної медицини. Лікарські рослини – рослини, що використовуються в медицині та ветеринарії як лікувальні або профілактично-оздоровчі засоби. Їх використовують в натуральному та переробленому вигляді, в науковій і народній медицині - як ефективний природний, біологічно - дійовий засіб для лікування різних захворювань, а також підвищення стійкості організму до них.

У практичному сенсі, дикорослі види становлять понад 60% загальної кількості видів покритонасінних рослин регіону, але тривале надмірне використання природних ресурсів багатьох цінних лікарських рослин, інтенсифікація господарського використання територій з наявністю лікарських рослин, несприятлива екологічна ситуація в зоні з високим ресурсним потенціалом після аварії на Чорнобильській АЕС, спричинили значне погіршення стану ресурсів більшості дикорослих лікарських рослин. Сьогодні ПрАТ «Ліктраві» - найбільший виробник лікарських засобів із лікарської рослинної сировини в Україні. Більш як 1000 аптек і фірм нашої країни ведуть реалізацію продукції акціонерного товариства. У його асортименті близько 60 найменувань лікарських трав та зборів. Їх заготівлю проводять в екологічно чистих регіонах України, велика кількість сировини завозиться з інших держав: Китаю, Індії, Єгипту, Молдови, Польщі, тощо.

Динаміка заготівлі лікарської сировини, т

Таблиця 5.2.3.1

Рік	Вид рослин	Обсяги заготівлі, т	
		встановлені ліміти	фактично заготовлено
2013	Глоду плоди	-	2,52
	Деревію трава	-	4,10
	Дубова кора	-	3,20
	Ехінацеї пурпурової кореневища з коренями	-	0,01
	Звіробою трава	-	3,80
	Золототисячника трава	-	0,49
	Нагідок квітки	-	0,17
	Квасолі стулки	-	0,33

	Кропиви листя	-	6,08
	Лепехи кореневища	-	9,63
	Липи цвіт	-	1,82
	Материнки трава	-	4,57
	Мати-й-мачухи листя	-	3,06
	Пижмо квітки	-	1,76
	Подорожника великого листя	-	1,73
	Полину гіркого трава	-	10,12
	Причепи листя	-	1,45
	Причепи трава	-	7,49
	Пустирнику трава	-	0,10
	Соснові бруньки	-	0,11
	Споришу трава	-	4,88
	Фіалки трава	-	0,06
	Хвоща польового трава	-	6,03
	Цмину піскового, суцв.	-	3,50
	Чебрецю трава	-	1,94
	Чистотілу трава	-	0,33
	Чорниці пагони	-	2,60
	Шипшини плоди	-	1,43
	Всього	-	83,31
2014	Глоду плоди	-	2,54
	Деревію трава	-	4,0
	Дубова кора	-	3,21
	Ехінації пурпурової кореневища з коренями	-	0,01
	Звіробою трава	-	3,82
	Золототисячника трава	-	0,49
	Нагідок квітки	-	0,19
	Квасолі стулки	-	0,31
	Кропиви листя	-	6,05
	Лепехи кореневища	-	9,64
	Липи цвіт	-	1,82
	Материнки трава	-	4,53
	Мати-й-мачухи листя	-	3,06
	Пижмо квітки	-	1,76
	Подорожника великого листя	-	1,75
	Полину гіркого трава	-	10,12
	Причепи листя	-	1,45
	Причепи трава	-	7,51
	Пустирнику трава	-	0,10
	Соснові бруньки	-	0,11
	Споришу трава	-	4,89
	Фіалки трава	-	0,06
	Хвоща польового трава	-	6,08
	Цмину піскового, суцв.	-	3,50
	Чебрецю трава	-	1,95
	Чистотілу трава	-	0,31
	Чорниці пагони	-	2,62

	Шипшини плоди	-	1,43
	Всього	-	83,31
2015	Березові бруньки	-	4,4
	Вільхи супліддя	-	1,8
	Горобини плоди	-	0,228
	Горобини (аронії) чорноплідної плоди	-	3,5
	Деревію трава	-	1,3
	Звіробій	-	1,5
	Золототисячника трава	-	0,827
	Кропиви листя	-	0,991
	Крушини кора	-	10,3
	Лепехи кореневища	-	2,2
	Липи квітки	-	1,3
	Мати-й-мачухи листя	-	1,002
	Меліси трава	-	0,510
	Подорожника великого листя	-	0,802
	Полину гіркого трава	-	1,850
	Причепи трава	-	4,3
	Ромашки квітки	-	18,983
	Хвоща польового трава	-	0,069
	Хмелю шишки	-	5,214
	Цмину піщаного квітки	-	1,186
	Чистотілу трава	-	0,408
	Всього	-	62,67
2016	Бузина (цвіт)	18	2
	Причепа (трава)	2	2
	Калган (корінь)	1	1
	Крушина (кора)	20	20
	Кропива (листя)	10	10
	Лепеха (кореневища)	5	5
	Липа (цвіт)	20	19,5
	Береза (бруньки)	10	8,4
	Деревій (трава)	2	2
	Звіробій (трава)	5,5	5,5
	Материнка (трава)	1,5	1,5
	Мати-й-мачуха (листя)	1	1
	Полин (трава)	1	1
	Подорожник (листя)	1	1
	Пижмо (квіти)	1	1
	Всього	99	80,9
2017	Бузина (цвіт)	10,0	4,0
	Дуб (кора)	2,0	2,0
	Калган (корінь)	1,0	1,0
	Крушина (кора)	30,0	25,0
	Чистотіл (трава)	1,0	1,0
	Лепеха (кореневища)	5,0	5,0
	Липа (цвіт)	28,7	17,0
	Береза (бруньки)	5,0	5,0

	Цмин (квітки)	13,0	8,0
	Звіробій (трава)	10,0	10,0
	Чебрець (трава)	5,0	5,0
	Чорниці (пагони)	2,0	2,0
	Полин (трава)	1,0	1,0
	Подорожник (листя)	1,0	1,0
	Спориш (трава)	1,0	1,0
	Всього	115,7	88

5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Антропогенна трансформація природного покриву Житомирської області призвела до зменшення чисельності популяцій багатьох видів судинних рослин. У регіоні, як і в Україні в цілому, складається загальна негативна тенденція збіднення флори, при цьому найбільш вразливими виявилися реліктові та ендемічні види, види, що знаходяться на межі ареалу, види з вузькою екологічною амплітудою, які зустрічаються виключно у специфічних екологічних нішах (наприклад, скельні папороті), цінні лікарські та декоративні види, види складного життєвого циклу, тощо.

При відборі видів, до списку рідкісних застосований загальний принцип обов'язковості охорони в області видів судинних рослин, які вже мають високий статус охорони – міждержавний (занесені до світового Червоного списку; Бернської конвенції, Європейського Червоного списку), або загальнодержавний (занесені до «Червоної книги України» (2009)). Крім того, до списку рідкісних в області включена численна група регіонально рідкісних видів, популяції яких у Житомирській області є рідкісними, проте в інших регіонах України є більш звичайними.

З використанням зазначених принципів формування в регіоні розроблено й затверджено рішенням ХХVI сесії обласної ради V скликання від 08.09.10 № 1162 «Про затвердження переліку регіонально рідкісних видів судинних рослин Житомирщини» сучасний Список регіонально рідкісних видів судинних рослин Житомирської області, який включає 154 види, що становить близько 10% видів флори судинних рослин на цій території.

Всього рослинний світ області налічує близько 1550 видів, із яких підлягають особливій охороні за Бернською конвенцією (1979) 13 видів; занесені до Європейського червоного списку рідкісних видів, які зникають у Всесвітньому масштабі (1991), - 4 види; занесені до Червоної книги України (2009) - 99 видів, тощо.

Охорона невиснажливого використання та відтворення дикорослих рослин

Таблиця 5.3.4.1.

Район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Житомирська область	102	26	76	16
			Підсніжник звичайний (<i>Galanthus nivalis</i> L.), любка зеленоквіткова (<i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Rchb.), коручка темно-червона (<i>Eriphragmus atrorubens</i> (Hoffm. ex Bernh.) Besser), пухирник малий (<i>Utricularia minor</i> L.), гніздівка звичайна (<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.), пухирник середній (<i>Utricularia intermedia</i> Hayne), любка дволиста (<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.), лілія лісова (<i>Lilium martagon</i> L.), гудієра повзуча (<i>Goodyera repens</i> (L.) R. Br.), ситняг карпійський (<i>Eleocharis carniolica</i> W.D.J.Koch), журавлина дрібноплода (<i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.), росичка середня (<i>Drosera intermedia</i> Hayne).	-

5.2.5. Чужорідні види рослин

Адвентивні рослини з'явилися на території Житомирської області внаслідок навмисного або випадкового занесення людиною. За способом занесення виділяють ксенофіти, занесені випадково (більшість адвентивних рослин) ергазіофіти, занесені навмисно (клен американський, акація біла).

У флорі Житомирщини налічується понад 535 видів адвентивних рослин, що складає близько 34% від усіх судинних рослин. Простежується тенденція збільшення їх кількості й розширення спектра місцевростання.

Поширення частини з них, за даними науковців, вийшло з-під контролю та нині має характер експансії, причому сучасний період характеризується їх активним укоріненням не тільки у поширеніх та антропогенних екотопах, але й у природних, особливо болотних і заплавних. До таких видів в області треба віднести борщівники Сосновського та Монтеагацци, ехіноцистис шипуватий, золотушник канадський, айстру ланцетну тощо.

Боротьба з цими видами не проводиться (вони не є карантинними), тобто вони швидко поширяються, утворюючи нові ценози та активно розростаються, збільшуючи свої популяції, вкрай негативно впливаючи (пригнічуючи з подальшим знищеннем) на стан аборигенних видів і ценозів.

Співвідношення географо-генетичних груп адвентивних видів флори

Таблиця 5.2.5.1

Географо-генетичні групи антропофітів	Число антропофітів	% від всіх антропофітів	Число ксенофітів	% від всіх ксенофітів
Європейська	99	37,6	105	38,0
Південноєвропейсько-азіатська	66	25,1	43	15,6
Східноєвропейсько-азіатська	44	16,7	6	2,2
Азіатська	16	6,1	5	1,8
Американська	-	-	98	35,5
Африканська	11	4,2	5	1,8
Невизначеного походження	27	10,3	14	5,1

5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

Зелені насадження є важливим чинником формування мікроклімату населених пунктів. Вони насиочують повітря киснем, затримують пил, дим, захищають від вітру, а влітку – від прямого сонячного проміння, поглинають звукову енергію. Збереження зелених насаджень є пріоритетним напрямом діяльності багатьох громадських екологічних організацій.

Загальна площа зелених насаджень Житомирщини становить 28983,6 га, серед них загального користування – 3866,2 га, у тому числі парки культури та відпочинку – 269,5 га; парки міські, районні, сади житлових районів при житлових будинках – 504,43 га, сквери – 52,8 га, набережні й бульвари – 54,8 га; гідропарки, лугопарки, лісопарки – 1191,37 га тощо.

У межах області 14 комунальних підприємств, що здійснюють діяльність з утримання зелених насаджень територій загального користування, облікова кількість штатних працівників яких становить 288 осіб. 4 підприємства (1 комунальне й 3 приватні) займаються збором насіння квіткових культур відкритого ґрунту та газонних трав, що використовуються при утриманні територій загального користування. 6 же підприємств спеціалізується на вирощуванні садивного матеріалу квітково-декоративних рослин, 3 з яких комунальні, а інші 3 – приватні.

На утримання зелених насаджень загального користування у 2017 році витрачено 16775,33 тис. грн.

Озеленення населених пунктів, га

Таблиця 5.2.6.1.

Заходи	<i>Pik</i>				
	2013	2014	2015	2016	2017
Створено нових зелених насаджень, га	4,2	4,2	-	-	
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	-	-	-	-	
Проведено догляд за насадженнями, га	212,1	212,3	-	-	2405,6

5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на територіях природно-заповідного фонду

У 2017 році природні рослинні ресурси у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду області не використовувалися.

Відтворення ж їх здійснюється постійно. Так візьмемо для прикладу Поліський природний заповідник. Одним із його пріоритетів є збереження біологічного різноманіття, рідкісних видів флори. У рамках цього напрямку проводяться багаторічні моніторингові спостереження за популяціями рідкісних видів рослин, що занесені до Червоної книги України. В місцях їх зростання закладено постійні пробні ділянки, на яких вивчається просторове розміщення, чисельність і вікова структура популяцій.

Результати довготривалих досліджень дозволили реально оцінити сучасний стан популяцій рідкісних видів рослин, визначити тенденції їх розвитку, зміни структури, поширення в Поліському заповіднику та на прилеглих територіях. Виявлено також фактори негативного впливу на стан популяцій і розроблені певні заходи з охорони рідкісних рослин.

На основі опрацювання польових матеріалів, зібраних протягом 20-річного періоду, й літературних джерел, вдалося встановити, що на території заповідника зростає 30 видів рослин, занесених до Червоної книги України. Його природні біогеоценози дуже чутливі до дії негативних чинників (осушувальної меліорації, неконтрольованих пожеж), які визначають основні напрямки розвитку популяцій рідкісних видів рослин.

Результатом осушувальних робіт, які були проведені по периферії заповідника, стало наступання чагарникової рослинності на болотні та лучні фітоценози. Як встановлено дослідженнями, найбільш вразливими до зміни екологічних умов є орхідні, котрих у заповіднику 6 видів. В умовах заповідного режиму вони (орхідні) скорочують свою чисельність. Їх популяції у більшості випадків є регресивними, часто займають невелику площину, характеризуються малою чисельністю, низькою щільністю і складаються виключно з генеративних рослин. Багаточисельних популяцій у заповіднику практично не зареєстровано, за винятком однієї

популяції пальчатокорінника м'ясочервоного на різnotравних луках, які межують з осушувальними каналами в охоронній зоні Перганського лісництва.

Завдяки багаторічним моніторинговим спостереженням вдалося виділити окремі рідкісні види з прогресивною динамікою, яким достатньо природоохоронного статусу. Це лілія лісова, комахоїдні рослини – пухирники малий і середній.

Із реліктів льодовикового походження на обводнених болотах заповідника зустрічаються верба лапландська та верба чорнична. Обстежені популяції часто бувають у пригніченому стані, який викликаний змінами традиційної господарської діяльності – відсутністю сінокосіння. Ці зміни сприяють заростанню боліт деревно-чагарниковою рослинністю й механічному витісненню даних видів.

У заповіднику розроблені загальні рекомендації зі збереження раритетного фіторізноманіття. На першому етапі планується детальна інвентаризація рідкісних видів у межах заповідника та на прилеглих територіях; у заказниках, які знаходяться в даному районі. Цю роботу слід проводити обов'язково з використанням ГІС-технологій із поступовим формуванням бази даних.

Одним із важливих заходів для забезпечення збереження раритетного фіторізноманіття є еколого-просвітницька діяльність: публікації природоохоронної тематики у ЗМІ, виступи по радіо та телебаченню, видання друкованої продукції, пропаганда у школах. Доцільним є також залучення до цієї роботи студентів вузів відповідних спеціальностей під час проходження практики; проведення акцій щодо захисту рідкісних рослин.

Горицвіт весняний

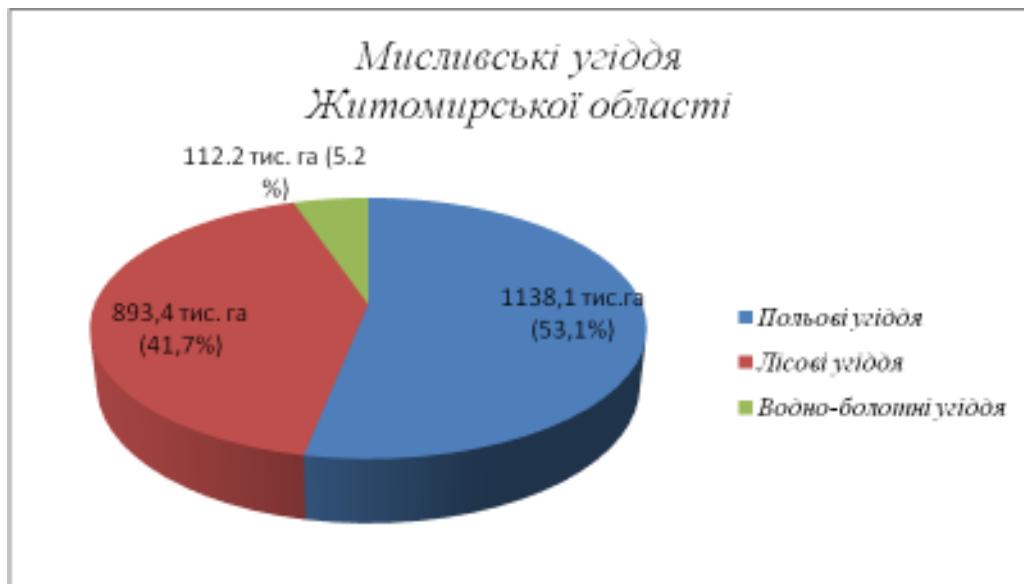
5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1 Загальна характеристика тваринного світу

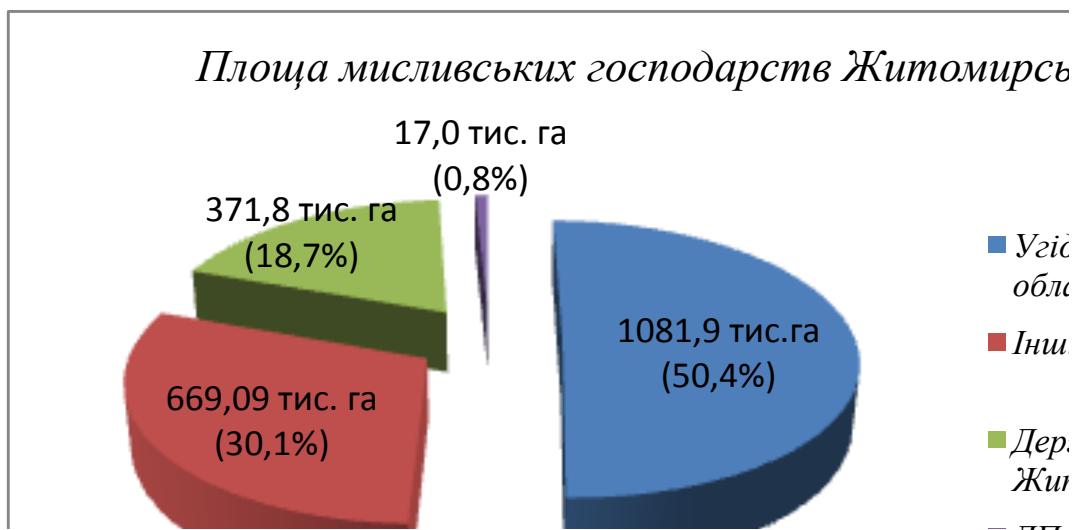
Тваринний світ Житомирщини багатий і різноманітний. Він нараховує близько 400 видів, у тому числі ссавців – 67, птахів – 270, риб – 30. Особливо цінними є мисливські тварини: лось, олень благородний, козуля, дикий кабан. У заплавах річок водяться бобри, видра, норка європейська, повсюди – борсуки, горностаї, вовки. У північних районах області розмножуються такі цінні види птахів як глухар, тетерук, рябчик. З рідкісних птахів тут трапляються лелека чорний, орлан білохвіст, зміїд.

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств

Для ведення мисливського господарства необхідні як мисливські тварини і птахи, так і саме середовище існування зі всіма його особливостями, властивостями та різноманіттям. Без такого середовища саме існування тварин неможливе. Біологічні основи для існування успішного, раціонального, науково обґрунтованого використання мисливських ресурсів закладені в матеріалах мисливського впорядкування користувачів мисливських угідь. Мисливське господарство в Житомирській області веде 91 користувач мисливських угідь, а саме: 15 державних підприємств Житомирського обласного управління лісового та мисливського господарства, Житомирська обласна організація УТМР та 8 окремих районних організацій УТМР, ГО «Житомирська гарнізонна організація ТВМР ЗСУ», 67 інших користувачів.

Мисливське господарство 15 державних підприємств управління займає площеу 346,335 тис. га, УТМР в Житомирській області господарює на площі 1 млн.81,9 тис. га , площа мисливських угідь ГО «Житомирська ГО ТВМР ЗСУ» складає 18,5 тис.га , іншим користувачам надано 697,0 тис. га.

На ведення мисливського господарства кристувачами мисливських угідь області у 2017 році витрачено 39 млн 161,7 тис. грн., з них на охорону та відтворення мисливських тварин – 23 млн 678, 8 тис. грн., на біотехнічні заходи, збереження та відтворення диких тварин- 9 млн 645,7 тис. грн. Надходження від ведення мисливського господарства склали 10 млн 69, 4 тис. грн.

Державними лісогосподарськими підприємствами на ведення мисливського господарства витрачено 10 млн 640,8 тис. грн., з них на охорону та відтворення мисливських тварин – 5 млн 383,8 тис. грн., на біотехнічні заходи, збереження та відтворення диких тварин – 1 млн 803,9 тис. грн. Надходження від ведення мисливського господарства склали – 634,7 тис. грн..

Українським товариством мисливців і рибалок (УТМР) витрачено 8 млн 346,2 тис. грн., з них на охорону і захист мисливських тварин – 7 млн 594,8 тис. грн., на біотехнічні заходи, збереження та відтворення диких тварин – 963,4 тис. грн. Надходження від ведення мисливського господарства склали 6 млн 387,9 тис. грн.

ГО «Житомирська гарнізонна організація ТВМР ЗСУ» на ведення мисливського господарства витратила 457,4 тис. грн., з них на охорону та відтворення мисливських тварин – 300 тис. грн., на біотехнічні заходи, збереження та відтворення диких тварин – 158 тис. грн. Надходження від ведення мисливського господарства склали 443,7 тис. грн.

. **Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)**

<i>Види мисливських тварин</i>	2013	2014	2015	2016	2017
Копитні	26938	27330	222015	22370	23023
Хутрові	81177	80159	78024	72864	75000
Пернаті	285542	295229	284745	292930	294753

Користувачами мисливських угідь з метою ефективного ведення мисливського господарства впроваджений вольєрний метод їх утримання та розведення. Так у вольєрному господарстві ДП «Баранівське ЛМГ» па площі 56,2 га утримується 28 голів оленя плямистого , у ДП «Білокоровицьке ЛГ» на площі 70,5га утримується 23 голови дикого кабана, у ДП «Бердичівське ЛГ» на площі 1,5 га утримується 9 голів дикого кабана , ТОВ «УТМР» на площі 29,0 га утримується оленя плямистого 9голів, лані 3 голови, ТОВ «Камія Плюс» на площі 500 га утримується оленя європейського 95 голів, лані 90 голів , муфлона 84 голови , кабана 77голів , козулі 25 голів, Бердичівської МРО УТМР – 95 качок, Малинської РГО «ТМР» - 300 фазанів, СФГ «Земля Полісся» - 45 голів оленя європейського, ТОВ «МК Хантер» - 26 голів оленя європейського, 12 голів лані , 18 голів муфлона.

Егерською службою користувачів мисливських угідь області у сезоні полювання 2017-2018 років добуто 62 вовків, 3605 – лисиць, 162 - снотовидних собак, 1735 - бродячих собак, 311 - бродячих котів , 215 - сірих ворон.

З метою охорони державного мисливського фонду, користувачами мисливських угідь у звітному періоді проведено 1264 рейди, за результатами яких на порушників правил полювання складено 105 протоколів, в тому числі працівниками Держлігоспу-77, з них працівниками управління-1, підприємств-27, районними мисливствознавцями-50, УТМР-46, інших користувачів-7. Притягнуто до адміністративної відповідальності 104 чоловіки , накладено штрафів на загальну суму 39 130 грн, стягнено штрафів – 38 450 грн. Сума пред'явлених збитків становить – 9300 грн. Відшкодовано - 9300 грн.

Динаміка добування основних видів мисливських тварин наведена в табл.5.3.2.

Добування основних видів мисливських тварин

Таблиця 5.3.2.

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій	Причина невикористання
1	2	3	4	5	6	7
2015	Олень благородний	38	38	25	20	Недостатня стрілецька підготовка мисливців
	Олень плямистий	20	20	18	17	
	Козуля	885	798	704	620	
	Кабан	1275	803	634	494	
	Лось	73	63	48	42	
2016	Олень благородний	43	43	32	4	Недостатня стрілецька підготовка мисливців
	Олень плямистий	15	13	13	-	
	Козуля	1168	1079	770	98	
	Кабан	696	628	422	115	
	Лось	79	74	51	14	
2017	Олень благородний	49	40	29	6	
	Олень плямистий	14	9	7	2	
	Козуля	1240	1106	823	193	
	Кабан	1824	889	452	234	
	Лось	48	45	24	13	

Стан та ведення рибного господарства

На території області промисловий вилов риби не здійснюється.

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Тваринний світ Житомирщини відрізняється значним розмаїттям складу. На території області багато унікальних природних комплексів, де водяться рідкісні і зникаючі види тварин. Охорона і відновлення їх завжди розглядалися як загальнодержавна справа.

Із видів, занесених до Європейського Червоного списку, на території області знаходяться вовчок ліщиновий, рись, деркач, мінога українська, тощо.

Із видів, занесених до Червоної книги України - лелека чорний, заєць-біляк, мінога українська, глухар, видра річкова, рись, норка європейська, тощо.

Кількість видів фауни Житомирщини, яким загрожує небезпека, та ті, які відтворено на території області, відображені в таблицях 5.3.3.1, 5.3.3.2 та на мал..5.3.3.1.

Охорона та відтворення тваринного світу

Таблиця 5.3.3.1.

	Усього видів тварин, занесених до Червоної книги України, екз.	Кількість видів тварин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів тварин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Житомирська область	131	Лелека чорний	-

Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Таблиця 5.3.3.2.

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека			
		2014	2015	2016	2017
1	2	5	6	6	
Хребетні	301	54	54	54	
ссавці	67	15	15	15	
птахи	180	36	36	36	
плазуни	7	1	1	1	
земноводні	11	1	1	1	
риби	30	-	-	-	
круглороті	6	1	1	1	
Безхребетні	69	26	26	26	
Разом:	370	80	80	80	

Тварини Житомирської області, занесені до Червоної книги України

Пугач

Орябок

Рись

Норка європейська

мал. 5.3.3.1.

5.3.4. Інвазивні види тварин

Розповсюдження інвазивних видів і збудників хвороб зростає внаслідок розширення обсягів торгівлі і зростання туристичної діяльності. Підвищений ризик біотичного обміну є невід'ємним наслідком глобалізації. Інтродуковані інвазивні види можуть викликати різкі зміни у структурі і функціях екосистем.

Зростання конкуренції за їжу та місце зростання призводить до зниження чисельності і втрат цінного аборигенного генофонду.

Інтродукція та занесення чужорідних видів в Україну, зокрема й на Житомирщину, є однією з причин зникнення місцевих видів, що пов'язано з негативними проявами збідення навколишнього середовища.

Серед інвазійних видів тварин, що мають певний негативний вплив, на території області зустрічаються найчастіше хребетні, такі як сріблястий карась (*Carassius auratus qibelio*), ондатра (*Ondatra zibethicus*), норка американська (*Mustela vison*), собака єнотоподібний (*Nyctereutes procyonoides*).

Фото. Єнотоподібний собака

5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу

На виконання вимог законів України «Про тваринний світ», «Про мисливське господарство та полювання» та інших нормативних актів користувачами об'єктів тваринного світу вживаються відповідні заходи з його збереження, до яких належать такі:

- встановлення норм раціонального використання тварин;
- встановлення заборон і обмежень у використанні тварин;

- охорона середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин;
- попередження загибелі тварин при здійсненні виробничих процесів;
- створення об'єктів природно-заповідного фонду й виділення інших територій, що підлягають охороні;
- організація наукових досліджень, спрямованих на обґрунтування заходів з охорони тваринного світу;
- створення системи обліку, кадастру та моніторингу тваринного світу;
- проведення широкої виховної роботи серед населення області.

5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Одним із головних і найдійовіших методів збереження біорізноманіття на території Житомирської області є створення природоохоронних територій. Саме вони забезпечують умови, необхідні для зменшення шкідливого антропогенного впливу на біологічні об'єкти, сприяють збереженню цілісності екологічних систем, у яких можуть підтримуватися природні механізми відносин між біологічними видами, необхідними для їх існування.

На Житомирщині знаходиться 222 об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 136751,6348га, з них 20 об'єктів загальнодержавного (їх площа становить 57940,04 га) та 202 місцевого (площа – 78811,5948) значення. Відсоток заповідності складає 4,5%.

Складові природно – заповідного фонду

Природні заповідники

загальнодержавного значення, 50976,84 га - 2

Заказники

загальнодержавного значення, 6757,0 га – 10

місцевого значення, 78474,33 га - 146

Пам'ятки природи

загальнодержавного значення, 51,0 га – 2, місцевого значення, 93,69 га - 35

Ботанічні сади

загальнодержавного значення, 35,4 га – 1

Дендрологічні парки

місцевого значення, 14,9 га - 3

Парки - пам'ятки садово-паркового мистецтва

загальнодержавного значення, 119,8 га – 5, місцевого значення, 228,67 га -18.

Більшу частину природно-заповідного фонду Житомирщини складають території та об'єкти, що розміщені на землях лісогосподарських підприємств Житомирського обласного управління лісового та мисливського господарства – 151 природоохоронний об'єкт (68,3 % від загальної кількості).

**Структура та динаміка природоохоронних об'єктів за роками
(загальнодержавного та місцевого значення)**

Категорія об'єктів ПЗФ	Кількість					Площа, га					Площа територій сувереної відповідності				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Природні заповідники	2	2	2	2	-	50976,84	50976,84	50976,84	50976,84	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Заказники	147	155	155	155	-	83770,26	85061,66	85061,66	85061,66	-	-	-	-	-	-
Заповідні урочища	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Пам'ятки природи	37	37	37	37	-	144,69	144,69	144,69	144,69	-	-	-	-	-	-
Ботанічні сади	1	1	1	1	-	35,4	35,4	35,4	35,4	-	-	-	-	-	-
Дендропарки	3	3	3	3	-	14,9	14,9	14,9	14,9	-	-	-	-	-	-
Парки- пам'ятки садово-паркового мистецтва	23	23	23	23	-	361,84	348,47	348,47	348,47	-	-	-	-	-	-

За останні 15 років площа природно-заповідного фонду збільшилася більше, ніж у 2,5 рази шляхом створення переважно таких територій як заказники, пам'ятки природи та парки-пам'ятки природи садово-паркового мистецтва.

На виконання Указу Президента України від 21 листопада 2017 року № 381 «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду», з метою розширення мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, для забезпечення збереження біорізноманіття в області рішенням чотирнадцятої сесії обласної ради сьомого скликання від 21.12.2017 № 919 «Про утворення лісового заказника місцевого значення «Урочище Дуби», утворено на території Овруцького району лісовий заказник місцевого значення - «Урочище Дуби», площею 168 га (табл.5.4.1.2).

Структура природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2018 року

Таблиця 5.4.1.2

№ з\п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		Кількість	Площа, га	Кількість	Площа, га	Кількість	Площа, тис га
1.	Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-
2.	Національні природні парки	-	-	-	-	-	-
3.	Дендрологічні парки	-	-	3	14,9	3	0,01
4.	Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	-	-	-
5.	<i>Заказники – всього, в т.ч.:</i>	10	6757,0	146	78474,33	156	85,23
	ландшафтні	1	460,0	15	15776,06	16	16,236
	лісові	2	358,0	53	32158,4	55	32,516
	ботанічні	1	352,0	28	7957,2	29	8,31
	загальнозоологічні	2	2781,0	19	14031,7	21	16,81
	орнітологічні	1	612,0	3	367,4	4	0,9794
	іхтіологічні	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	3	2194	27	8166,9	30	10,36
	загальногеологічні	-	-	1	15	1	0,015
6.	<i>Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:</i>	2	51,0	35	93,69	37	0,14
	комплексні	-	-	-	-	-	-
	ботанічні	2	51,0	17	80,41	19	0,13
	лісові	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	-	-	3	0,15	3	0,00015
	джерела	-	-	-	-	-	-
	зоологічні	-	-	-	-	-	-
	геологічні	-	-	15	13,13	15	0,013
7.	Ботанічні сади	1	35,4	-	-	1	0,04
8.	Парки-пам'ятки	5	119,8	18	228,67	23	0,35

	садово-паркового мистецтва						
9.	Заповідні урочища	-	-	-	-	-	-
	РАЗОМ	18	6963,2	202	78811,5948	220	85,77
* Крім того:							
	Природні заповідники	2	50976,84	-	-	2	50,98
Всього		20	57940,04	202	78811,5948	222	136751,6348 51,

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

Частина боліт Поліського природного заповідника, під назвою «Поліські болота», має міжнародне значення згідно з Конвенцією про водно-болотні угіддя, їх загальна площа складає 2145 га.

Угіддя є типовим водно-болотним комплексом для одного з найбільш заболочених регіонів Європи – Полісся і включає ділянку верхових і перехідних боліт Міроші та ділянку перехідних низинних боліт у заплавах малих річок Болотниці і її притоки Жолобниці, що входять до складу Поліського природного заповідника.

Угіддя знаходиться у межах природоохоронної території, і тому тут здійснюються лише наукові дослідження, природоохоронні заходи. Поліський природний заповідник щорічно в план роботи включає організацію робіт щодо контролю за станом водно-болотного угіддя міжнародного значення «Поліські болота».

Головний напрямок досліджень - моніторинг за станом збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

На території Житомирської області планується створити Поліський біосферний заповідник на базі Поліського природного заповідника, що знаходиться у північній частині області у межах двох адміністративних районів – Овруцького та Олевського.

Питання необхідності створення Поліського біосферного заповідника ставилося різними вченими. При цьому планувалось, окрім центрального ядра біосферного заповідника, створити додатково ще п'ять філіалів на площі 87,9 тис. га.

Перспективи створення транскордонного біосферного резервату «Прадолина Прип'яті» (ТБР) на базі пректованого Поліського біосферного заповідника (ПБЗ) (Україна) та Прип'ятського національного парку (Білорусь) можна розглядати як обґрунтовані й давноочікувані. Для цього є всі необхідні передумови. Околиці ППЗ мають вкрай низьку щільність населення, майже нерозвинену сітку доріг, низьку або й нульову інтенсивність використання багатьох земель у лісовому чи сільському господарстві. Площа ПБЗ складатиме близько 50 тис. га (49257га), в т. ч. з вилученням земель у землекористувачів – 32932 га.

У наукових дослідженнях проекту брали участь переважно ботаніки, і тому зоологічні та етнокультурні аспекти виявилися мало представленими. При виборі критеріїв відбору перспективних територій для ТБР враховувалося таке: проектовані ділянки ПБЗ не будуть разюче відрізнятися від навколошньої лісової місцевості, і велика кількість рослин чи дрібних видів тварин може успішно існувати й на прилеглих до ПБЗ територіях. Тому пріоритети при проектуванні ПБЗ та ТБР, як і, очевидно, в цілому екомережі на півночі Центрального Полісся, доцільно надавати охороні проблемних видів ссавців і птахів великого розміру, котрі потребують великих за площею стацій проживання. Створення єдиного великого масиву ПБЗ недоцільне з ряду причин і передусім через неминуче зниження показників природного біорізноманіття й потрапляння до його складу населених пунктів. А це в свою чергу викличе протидію з боку органів влади, місцевих жителів до впровадження проекту створення ПБЗ. Наявність ряду природоохоронних територій у напрямку схід-захід буде сприяти посиленню значимості реально існуючого коридору вздовж кордону з Білоруссю, котрий має надзвичайно суровий режим охорони і мінімальний фактор непокоєння.

Для створення ПБЗ є всі необхідні передумови. Лісовий масив на півночі Центрального Полісся є унікальним не тільки для України, але і для Європи. Це один із найбільших рівнинних лісових масивів у Центральній Європі. Тут є велика кількість життєздатних популяцій рідкісних видів тварин і рослин. Лісистість Овруцького і Олевського районів сягає 65 %, а району місця розташування ПБЗ – 80-100 %. Тут окремі лісові масиви нефрагментовані і протягуються безперервною смugoю практично від р. Горинь на заході до р. Дніпра на сході.

Розширення території ППЗ при створенні ТБР проектується переважно за рахунок приєднання земель заказників, розміщених поблизу ПЗ на території Олевського і Овруцького районів. При відборі перспективних територій для розширення заповідника враховувалися такі чинники:

- висока природоохоронна цінність і збереженість проектованих для заповідання ландшафтів;
- нові території повинні являти собою переважно відсутні в нинішньому Поліському заповіднику природні ландшафти Полісся (дубові, вільхові, грабові, ялинові деревостани, природні долини річок, заплавні луки, витоки річок, озера, тощо);
- цінні природоохоронні та етнокультурні території (древлянське городище, Святі криниці, камені), розміщені в густо населених місцях Овруцько – Словечанського кряжу та на південь від основного масиву;
- залишені сільськогосподарські землі Жолобницької осушувальної системи повинні увійти до складу ПБЗ через їх розміщення в центрі основного масиву (зони антропогенних ландшафтів);
- перспективи створення ТБР вимагають надання пріоритетного значення ділянкам ПБЗ саме вздовж українсько – білоруського кордону.

Спочатку проект створення ППЗ включав переважно північну частину ДП «Олевське ЛГ» на лівому березі р. Уборт. У зв'язку з

важкодоступністю багатьох ділянок лісу даної території тут збереглася в хорошому стані значна частина соснових, березових, вільхових, дубових деревостанів. Центральний масив ПБЗ буде мати набагато більшу за розміром і компактнішу форму території в порівнянні з наявною територією ППЗ, а це в свою чергу буде сприяти покращенню збереженості екосистем. Межі ПБЗ при цьому будуть проходити по добре помітних на місцевості та важкодоступних для проїзду транспорту місцях, що буде протидіяти незаконному проникненню порушників на територію ПБЗ.

В структурі ПБЗ проектується виділення трьох зон з підзонами:

1) заповідна з підзонами:

- 1.а) абсолютна заповідність,
- 1.б) заповідність регульована;

2) буферна;

3) зона антропогенних ландшафтів:

- 3. а) підзона ренатуралізації (Жолобницька осушувальна система),
- 3. б) підзона рекреації та еколо-просвітницьких маршрутів,
- 3. в) об'єкти етнокультурної і природної спадщини (сакральні природні об'єкти тощо).

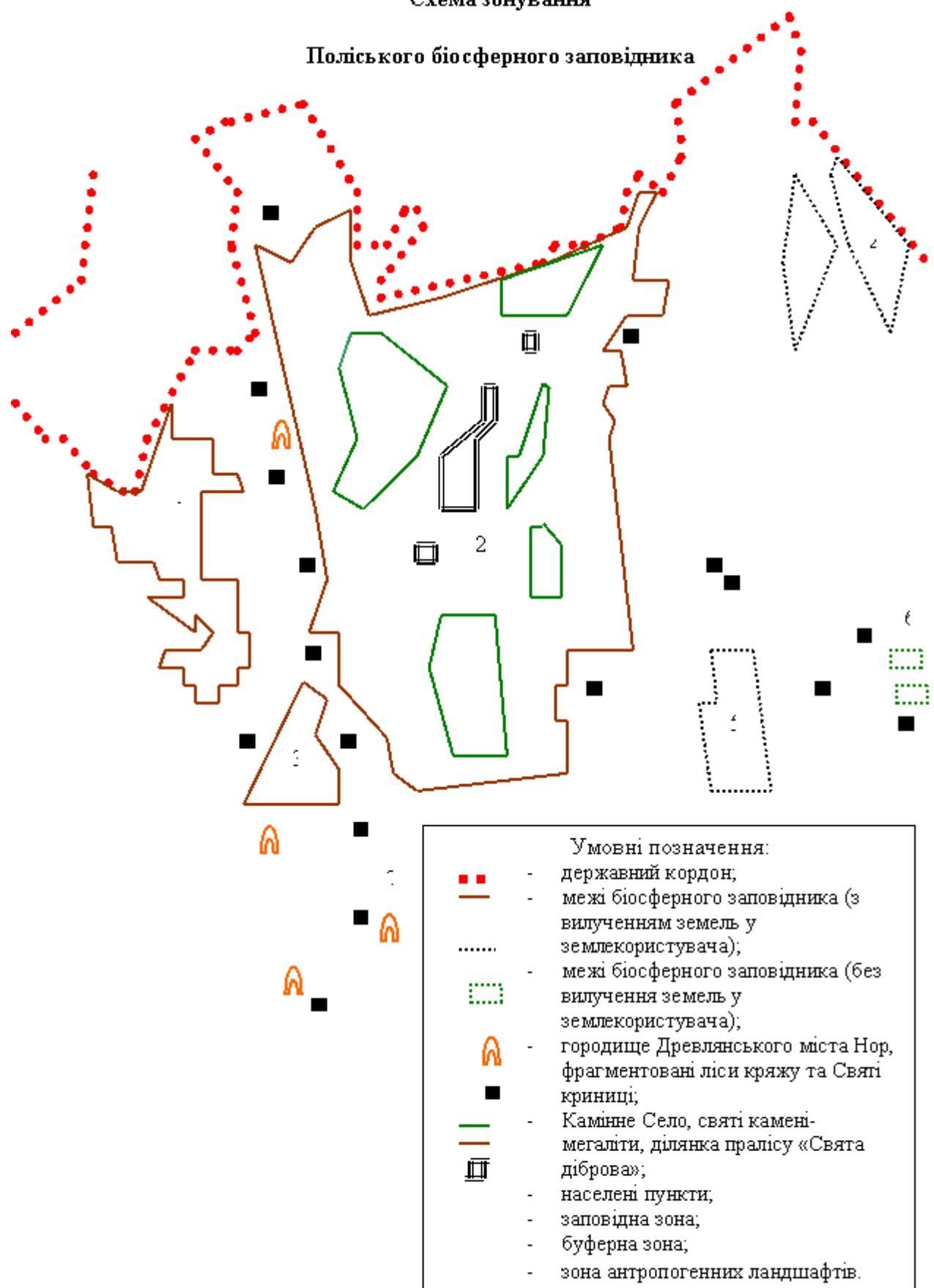
При зонуванні території використовувати класичний варіант, коли ядро знаходиться в центрі, у випадку з проектованим Поліським заповідником недоцільно, тому що в центрі заповідника знаходяться землі сільськогосподарського призначення Жолобницької осушувальної системи, і неможливо виокремити єдине заповідне ядро. В наш час тут відбуваються дуже інтенсивні резерватогенні сукцесійні зміни. Ліси, що входять в Жолобницьку осушувальну систему, в 2002 р. на більшій частині території згоріли, і тут відсутні старовікові деревостани. При розробці проекту зонування були враховані рекомендації Л. С. Балашова (1978), в яких були виділені цінні і малопорушені ділянки болотних природних екосистем заповідника та встановлений на них абсолютно заповідний режим, який вже існує близько 30 років. У підзону абсолютно заповідного режиму будуть віднесені різноманітні болотні угрупування вздовж річки Жолобниці, мезо-евтрофні болота, великі болотні масиви - Міроша, Погоня, Мале Довге і т. д. Древостани сосни і вільхи природного походження, котрі за своєю структурою близькі до природних лісів, віднесені в категорію заповідну, підзону регульовану. В зв'язку з високою пожежною небезпекою і високою ймовірністю виникнення пожеж високої руйнівної сили, на великих площах надання статусу абсолютної заповідності перегущеним сосновим монокультурам і високоповнотним лісам природного походження недоцільне. У межах ПЗ і його околицях наявна велика кількість мертвої деревини на різній стадії розкладу з багатим видовим складом дерево руйнівних грибів. Старовікові ділянки соснових лісів доцільно охороняти в заповідному режимі з проведенням певних природоохоронних заходів (втручання). При виявленні пралісових дубових деревостанів на територіях, що будуть приєднуватися до заповідника, їм необхідно надавати статус абсолютної заповідності. У зв'язку з катастрофічним всиханням дібров, останні

роки в околицях ППЗ надій на їх (дібров) виявлення майже нема. Штучні перегущені монокультури сосни необхідно відносити до буферної зони. Низька стійкість лісових екосистем нинішнього Поліського заповідника до впливу пожеж і вітровалів значно ускладнює виділення територій із повним невтручанням людини. Сінокісні ділянки і місця прогону худоби необхідно включити в буферну зону, наявні орні землі, наділи працівників заповідника, садиби адміністрації заповідника та лісництв - у зону антропогенних ландшафтів. Необхідно передбачити можливість переведення певної категорії земель з однієї зони в іншу. Так після заліснення й заболочування полишених сільськогосподарських земель з'явиться необхідність переведення їх в лісові площи буферної зони. У зв'язку з інтенсивними лісовими пожежами, котрі відбулися в 2002 р., на значних площах на схід від заповідника, та подібними до представлених у заповіднику ландшафтами, розширення території в цьому напрямку було визнане як недоцільне.

Можна з впевненістю зазначити, що після створення ПБЗ в цьому регіоні корінним чином покращатимуться умови для збереження природних екосистем і можливості для сталого розвитку даних районів. Поліпшиться при цьому і соціально-економічний стан місцевих жителів, бо створення ПБЗ передбачає й появу додаткових робочих місць, особливо в плані на перспективу.

Схема зонування

Поліського біосферного заповідника

5.4.4. Формування української частини Смарагдової мережі Європи

В Україні завершився проект “Смарагдова мережа” за програмою Європейської комісії і Ради Європи ЄС “Natura-2000”. Однак співпраця Євросоюзу з Україною в екологічному напрямку й справі охорони природного середовища продовжиться.

Узгоджуються відповідні плани роботи. Збереження довкілля, охорона флори та фауни повинні стати ще одним спільним об’єднавчим фактором, що допоможе здолати негативні наслідки будь-якої кризи й вийти з неї сильнішими. 28 країн Європейської спільноти вже давно впроваджують спільну програму розвитку природно-заповідних територій. Європейська комісія також ефективно реалізує положення Конвенції про біологічне різноманіття в країнах східного регіону.

Сьогодні найефективнішим способом збереження видів та екосистем залишаються створення нових природоохоронних територій, розширення площі природно-заповідних об’єктів через запровадження спеціальних об’єктів “Смарагдової мережі” – системи природоохоронних територій, що забезпечує збереження біологічного різноманіття на основі екологічних принципів, передбачаючи незначну експлуатацію природних ресурсів. Житомирщина в цих планах – не виняток. До об’єктів такої мережі внесено Поліський природний заповідник. В області та й в цілому в Україні досліджують подібні території.

Покращення екологічної ситуації завдяки співпраці України з Європейською комісією ЄС хоча й повільно, та все ж відбувається. Так завдяки розширенню мережі об’єктів природно-заповідного фонду на Житомирщині відтворено 12 видів рослин, занесених до Червоної книги України (піdsnіжник звичайний (Galanthus nivalis L.), любка зеленоквіткова (Platanthera chlorantha (Cust.) Rchb.), коручка темно-червона (Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Bernh.) Besser), пухирник малий (Utricularia minor L.), гніздівка звичайна (Neottia nidus-avis (L.) Rich.), пухирник середній (Utricularia intermedia Hayne), любка дволиста (Platanthera bifolia (L.) Rich.), лілія лісова (Lilium martagon L.), гудієра повзуча (Goodyerarepens (L.) R. Br.), ситняг карніолійський (Eleocharis carniolica W.D.J.Koch), журавлина дрібноплода (Oxycoccus microcarpus Turcz. ex Rupr.), росичка середня (Drosera intermedia Hayne).

Благополуччя суспільства й окремої людини прямо залежить від різноманіття екологічних систем. Їх стабільність, стійкість, біологічний прогрес визначаються видовою різноманітністю; тобто, чим більше видів флори та фауни поширені на певній ділянці території, тим більше виникає зв’язків і взаємодій між різними організмами й складовими елементами неживої природи.

Становище людини в суспільстві, її майбутнє залежать від різноманіття її напрямків діяльності, інтересів, широти мислення, глибини і обсягу світогляду.

Криза духовності, моралі, економічна, екологічна, починається з руйнування безлічі природних зв'язків часто, завдяки нерозумній діяльності людства.

5.5. Рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду

За наявністю рекреаційних ресурсів, Житомирщина посідає одне з провідних місць у державі.

У Житомирській області 1096,19 тис. га лісів, лісистість території становить близько 34,1%, на одного мешканця припадає 0,7 га лісу.

Територією області протікає 221 річка довжиною понад 10 км, загальною протяжністю 5366 км. На річках побудовано 41 водосховище, з запасами води понад 160 млн м³ та 799 ставків, загальною площею водного дзеркала близько 10 тис. га.

Для задоволення рекреаційних потреб населення навколо міст і селищ виділено 42 тис. га зелених зон. Наприклад, зелена зона Житомира становить 16 тис. га, 6 тис. га з яких – лісопаркова.

Крім цього, розпорядженням Житомирського облвиконкому від 10.12.87 № 285, у 11 районах області створено 47 зон масового короткочасного відпочинку, загальною площею 459 га та у 17 районах – 69 рекреаційних пунктів (їх площа - 71,5 га).

Останніми роками, у зв'язку з відсутністю у лісогосподарських підприємств коштів і недостатністю матеріально-технічних засобів, зменшилися обсяги робіт із догляду за лісовими насадженнями, що призвело до погіршення їх стану.

На території області нараховується 23 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва; в тому числі: 5 – загальнодержавного і 18 місцевого значення. Загальна площа – 348,47 га. Три дендропарки займають площу 14,9 га.

6. Земельні ресурси та ґрунти

6.1. Структура та стан земельних ресурсів

Земельний фонд Житомирської області станом на 1 січня 2018 року становить 2982,7 тис. га, в тому числі землі:

- сільськогосподарських підприємств складають 559,2 тис. га;
- громадян – 760,4 тис. га;
- закладів, установ і організацій – 36,1 тис. га;
- промислових та інших підприємств – 14,1 тис. га;
- підприємств і організацій транспорту, зв'язку – 29,9 тис. га;
- частин, підприємств, організацій, установ, навчальних закладів оборони – 33,1 тис. га;
- організацій, підприємств і установ природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення – 20,4 тис. га;
- лісогосподарських підприємств – 1048,1 тис. га;

- водогосподарських підприємств – 10,9 тис. га;
- спільних підприємств, міжнародних об'єднань і організацій з участю українських, іноземних, юридичних та фізичних осіб – 0,1 тис. га;
- державної власності, які не надані у власність або користування (запасу, загального користування, резервного фонду) – 470,4 тис. га.

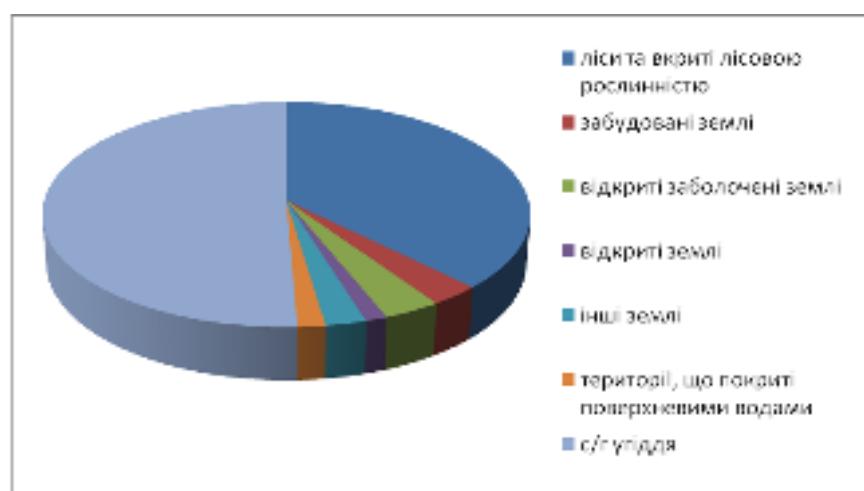
6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Протягом 2017 року в структурі земельного фонду Житомирської області відбувались наступні зміни:

Процеси природного заліснення, на земельних ділянках, які не використовуються в сільськогосподарському виробництві. Актуальною проблемою являється передача таких лісовокритих земель спеціалізованим лісогосподарським підприємствам, для здійснення лісогосподарської діяльності та додержання протипожежних вимог.

Процеси природного осушення водно-болотних угідь, які пов'язані з падінням рівня ґрунтових і підземних вод.

Структура земельного фонду по основних видах угідь та функціональному використанню

Динаміка структури земельного фонду області

Таблиця 6.1.1.1.

Основні види земель та угідь	2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площи території	усього, тис. га	% до загальної площи території	усього, тис. га	% до загальної площи території	усього, тис. га	% до загальної площи території
1	6	5	6	7	8	9	10	11
Загальна територія	2982,7	100	2982,7	100	2982,7	100	2982,7	100
у тому числі:								
1. Сільськогосподарські угіддя	1510,3	50,6	1510,1	50,6	1510,1	50,6	1510,1	50,6
з них:								
рілля	1111,2	37,2	1112,	27,3	1112,	27,3	1112,	27,3
перелоги	63,6	2,1	62,1	2,1	62,1	2,1	62,1	2,1
багаторічні насадження	23,4	0,8	23,4	0,8	23,4	0,8	23,4	0,8
сіножаті і пасовища	312,1	10,5	311,9	10,4	311,9	10,4	311,9	10,4
2. Ліси і інші лісо-вкриті площи	1123,2	37,7	1123,4	37,7	1123,4	37,7	1123,4	37,7
з них вкриті лісовою рослинністю	1023,7	34,3	1024,0	34,3	1024,0	34,3	1024,0	34,3
3. Забудовані землі	89,0	3,0	89,0	3,0	89,0	3,0	89,0	3,0
4. Відкриті заболочені землі	101,2	3,4	101,2	3,4	101,2	3,4	101,2	3,4
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	38,3	1,3	38,3	1,3	38,3	1,3	38,3	1,3
6. Інші землі	72,1	2,4	72,1	2,4	72,1	2,4	72,1	2,4
Усього земель (суша)	2934,1	98,4	2934,1	98,4	2934,1	98,4	2934,1	98,4
Території, що покриті поверхневими водами	48,6	1,6	48,6	1,6	48,6	1,6	48,6	1,6

6.1.2. Стан ґрунтів

Житомирська область розміщена в північно-західній частині України і займає близько 3 млн га (2982,7 тис. га) площеї. Її територія знаходиться у двох природно-кліматичних зонах – Лісостепу (19 %) та Поліссі (81 %). Ці території суттєво відрізняються геологічною будовою, ландшафтною структурою, ґрунтами, лісистістю, ступенем сільськогосподарського освоєння території, видовим складом рослинності та умовами існування тваринного світу.

Неоднорідність ґрутового покриву за агрохімічними, фізичними показниками ступеню зволоження та аерації, при сільськогосподарському використанні земель потребує застосування різних видів меліорацій: хімічної, гідротехнічної, культуртехнічної, теплової, фітомеліорації та запровадження організаційних заходів охорони земель і ґрунтів.

Серед усього різноманіття ґрутового покриву області найбільш родючі ґрунти зосереджені у південній лісостеповій частині: сірі лісові, темно сірі опідзолені ґрунти та чорноземи опідзолені – 119,3 тис. га, чорноземи типові – 205,6 тис. га, лучні та чорноземно лучні – 35,8 тис. га, дерново глейові – 21,5 тис. га.

Україна належить до держав, які характеризуються високою розораністю своїх територій та недостатньою лісистістю. Житомирщина у цьому відношенні має досить неоднорідну структуру складу земель - загальна лісистість території області становить 37,7%, проте у Лісостеповій частині вона значно нижче (10-15%), а ступінь розораності у деяких районах вища за середню по Україні.

Підвищення сільськогосподарського освоєння й розораності земельних угідь, істотно знижує екологічну стійкість ландшафтів і є фактором ризику для розвитку процесів деградації земель та несприятливих кліматичних змін.

Розораність сільськогосподарських угідь по районах області має досить високу строкатість у показниках та тісний зв'язок із природною родючістю ґрунтів. Найбільше розорана (74%) Лісостепова частина, особливо у Бердичівському – 77%, Попільнянському – 79%, Ружинському- 80% районах, у переходінх районах розораність становить 47 %, на Поліссі розораність становить – 29%.

Низкою вітчизняних учених, досліджувалися проблеми оптимізації структури сільськогосподарських угідь та їх оцінки на регіональному рівні - у результаті була запропонована система заходів щодо збереження продуктивності земель сільськогосподарського призначення. Однак, окреслена проблема є досить складною і дискусійною й потребує подальших наукових досліджень та державної підтримки, для впровадження науково-обґрунтованих методичних рекомендацій охорони земель.

Станом на 1 січня 2018р. площа сільськогосподарських угідь Житомирщини становила 1510,1 тис. га або 50,6 % території.

За останні три роки, в області крупнотоварними підприємствами на правах оренди використовується близько 300 тис. га сільськогосподарських угідь. Це підприємства високої культури землеробства із сучасною сільськогосподарською технікою і достатнім економічним потенціалом. Їх спеціалізація направлена на вирощування економічно привабливих експортно орієнтованих культур (соя, кукурудза на зерно, соняшник, ріпак, озимі зернові культури).

Проте, інтенсифікація сільськогосподарського використання земель потребує моніторингу поширеності деградаційних процесів, визначення та впровадження заходів щодо охорони земель та забезпечення екологічної стійкості агроландшафтів.

6.1.3 Деградація земель

За поширеністю основних екзогенних геологічних процесів в Житомирській області відбувається характерне розмежування між Поліссям і лісостепом, яке насамперед пов'язане з особливостями геологічної будови та процесами ґрунтоутворення.

Полісся Житомирщини знаходитьться в зоні природного підтоплення, для якої характерне високе багаторічне стояння ґрунтових вод. В північній частині Полісся спостерігається сильний прояв процесів підтоплення, але ці території є мало заселеними і виконують переважно лісогосподарські, природоохоронні та кліматостабілізуючі функції.

Винятковим і унікальним геологічним утворенням, яке знаходиться на півночі Житомирської області є підняття Словечансько-Овруцького кряжу, ґрунти якого складені переважно лесовидними суглинками, з сильним поширенням яружно-балкової системи та інтенсивними процесами водної ерозії. В Овруцькому районі, на схилах Словечансько-Овруцького кряжу, еродовані землі займають понад 13 тис. га і розвиток ерозійних процесів на цій території дуже інтенсивний. окремі яри, на території кряжу, можуть поширюватись зі швидкістю до 100 метрів за рік.

Основний ареал поширення дефляційних процесів в Житомирській області – рівнинна територія зони Полісся із значними площами піщаних і супіщаних ґрунтів, сформованих на глибоких пісках. Площа таких земель сягає 114,5 тис. га, а загальний відсоток дефляційно небезпечних ґрунтів досить великий (40%). Поширення ерозійних процесів стримується тільки завдяки щільній лісистості Поліської частини Житомирщини. Дефляційно нестійкі піщані ґрунти найбільш поширені в Малинському районі, площа яких становить близько 17%. Вітрова еrozія на Поліссі проявляється, головним чином, на осушених торфянниках та легких ґрунтах, де критична швидкість вітру для відкритої поверхні ґрунту, за якої починається дефляція, становить: для мінеральних ґрунтів – 5-6м/сек, органогенних – 8-9 м/сек.

Лісостепова частина області знаходиться в зоні поширення площинної еrozії. Ціла низка природних і антропогенних факторів, які присутні у сільськогосподарському виробництві призводить до поширення еrozійних

процесів сільськогосподарських угідь Лісостепової частини області. Найбільша площа ерозійно нестійких (слабо, середньо та сильно змитих) земель у Ружинському районі – 32 %, дещо менша в Любарському – 26 %, Попільнянському – 16 %. На даний час 21,3 тис. га ріллі розташовано на схилах крутинзою більше 5°, з них 6,7 тис. га на схилах більше ніж 7°. У цілому по Лісостепу сильно і середньо змитих земель близько 13%.

В Житомирській області площи малопродуктивних земель, на яких спостерігаються де градаційні процеси, досягають 460 тис. га, в тому числі заболочені 284,9, тис га, перезволожені 79,2 тис га, піддано вітровій еrozії 27,0 тис га, водній еrozії – 68,9, тис. га, у т. ч. середньо та сильно змитих – 23,5 тис. га.

Екологічний стан орних земель за проявом деградаційних процесів приведено в таблиці 6.1.3.1. Ці дані свідчать про високу питому вагу в її складі перезволожених земель (60%) (табл. 6.1.3.1.).

Екологічний стан орних земель області за проявом деградаційних процесів

Таблиця 6.1.3.1

Природна зона	Перезво-ложення		Заболо-чення		Підкис-лення		Еrozія		Дефляція		Радіоактивне забруднення	
	%	бал	%	бал	%	бал	%	бал	%	бал	%	ба-л
Полісся	51	4	11	2	10	2	4	1	11	2	30	3
Лісостеп	9	1	10	2	4	1	20	2	5	1	-	-
Область	39	3	10	2	8	1	8	1	10	1	13	2

Висновок щодо деградації ґрунтів підтверджують результати агрохімічних обстежень. Найбільший вміст гумусу в ґрутовому покриві ріллі встановлено в 1966-1970 роках. Помітне зниження його відбулося в 1981-1985 роках. Ця тенденція продовжується і в останній період. У результаті вміст гумусу на даний час, порівняно з вихідним, знизився відповідно в зоні Полісся в 1,27 рази, в зоні Лісостепу – в 1,17 і в ґрутовому покриві області – в 1,2 рази.

Як засвідчують результати аналізу, призупинити деградаційні процеси в агроландшафтах області можливо, лише запровадивши цілий комплекс організаційних, агротехнічних, агрохімічних, гідротехнічних й інших заходів, та при науково обґрунтованих підходах і достатньому фінансуванні.

Через дію різних природних, а здебільшого антропогенних факторів, на значній площині території Житомирської області, ѹ насамперед на землях сільськогосподарського призначення, спостерігається погіршення якісного стану

грунтового покриву, чому сприяє вирощування не районованих культур (соняшник, кукурудза) на ґрунтах з низькими показниками природної родючості у Поліській частині області (табл. 6.1.3.2.).

Площа ерозійно-небезпечних ґрунтів зони Полісся

Таблиця 6.1.3.2.

Показник	Площа, тис. га	Питома вага, %
<i>Дефляційно небезпечні ґрунти</i>	154,2	100
Після вітрової еrozії:	16,3	10,6
Слабоеродовані	12,5	8,1
Середньоеродовані	3,1	2,0
Сильноеродовані	0,7	0,5
<i>Грунти, розташовані на схилах</i>	24,0	100
Після водної еrozії:	7,6	31,6
Слабозмиті	4,0	16,6
Середньозмиті	2,0	8,3
Сильнозмиті	1,6	6,7
<i>Еrozійно небезпечні ґрунти</i>	178,2	

Водна еrozія поширена в південних лісостепових районах, де площа схилів становить 50,5 тис. га, в тому числі в Бердичівському – 5,0; Любарському – 11,5; Попільнянському – 8,9; Ружинському – 16,1; Чуднівському – 9,0 тис. га. Загальна площа сільськогосподарських угідь Житомирщини, розташована на схилах, становить більше 63 тис. га. Серед них майже 66 % займають пологі схили, близько 30 % покаті схили крутістю 3-5° і 14 % – круті схили з ухилом поверхні більше 7°.

На пологих схилах розвивається, головним чином, площинна водна еrozія. Проходить цей процес непомітно, особливо на початкових стадіях свого розвитку. З ґрунту виносяться мікро- і макроагрегати, що сформовані активною частиною гумусу. В результаті, ґрунти втрачають значну кількість водостійких агрегатів, зростає розпиленість та глибистість їх поверхні. Поступово змивається орний шар і оголюється нижній горизонт; колір ґрунту набуває світлішого відтінку.

Швидкість змиву ґрунту, значною мірою, залежить від способу його використання. Відсутність науково-обґрунтованої агротехнічної організації території, ігнорування ґрунтозахисними технологіями вирощування сільськогосподарських культур, обумовлюють змив ґрунту на крутіх схилах, який призводить до утворення ярів та балок, зменшення площ орних земель.

Для запобігання змиву, схили які мають крутину більше ніж 5°, повинні бути виведені з обробітку і переведені під залуження та заливення.

В умовах Полісся водна ерозія проявляється значно слабше ніж у Лісостепу, що пояснюється відносно рівнинною територією з пологими схилами. На Поліссі водна еrozія ґрунтів переважно існує на території Словечансько-Овруцького кряжу та на лесових підвищеннях у Радомишльському, Баранівському і Черняхівському районах.

Іншим видом деградації земель, за масовістю і факторами шкідливого впливу на людину та живі біологічні об'єкти, являється їх радіоактивне забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Радіаційний ризик значно підвищується на заболочених і підтоплених ділянках та кислих ґрунтах. При цьому тривала дія радіації, навіть у малих дозах, є значно шкідливішою для людей ніж для тварин і об'єктів рослинного світу. Найбільша міграційна здатність радіонуклідів на ґрунтах з легким гранулометричним складом, високим показником кислотності (низьким рівнем pH), заболочених і перезволожених ґрунтах.

Зазначені вище міграційні чинники можуть поєднуватись, сприяючи швидкій міграції радіонуклідів по трофічним ланцюгам екосистем із накопиченням у великих дозах в грибах, ягодах, лікарських рослинах та диких мисливських тваринах.

Внаслідок Чорнобильської катастрофи, значні площині угідь Полісся забруднені радіоізотопами (найбільш поширені: цезій-137, стронцій-90). Щільність забруднення ґрунтів сільськогосподарських угідь області цезієм-137 більше 1 Ki/km^2 виявлено на площині 148,4 тис. га (13,0%), з них більше 5 Ki/km^2 – на площині 10,1 тис. га, що становить 0,9% обстежених земель. Найбільше забруднені цезієм-137 угіддя Коростенського, Овруцького, Народицького та Лугинського районів, щільність забруднення їх понад 1 Ki/km^2 становить відповідно 36,6; 35,5; 25,5 та 23,1 тис. га або 47,6%; 74,6%; 89,5% та 92,8% обстежених земель. Значно забруднені угіддя Олевського, Хорошівського, Ємільчинського та Малинського районів.

За видами сільськогосподарських угідь, щільність забруднення яких цезієм-137 перевищує 1 Ki/km^2 , до орних угідь відноситься 126,6 тис. га земель, 47,4 тис. га – до сіножатей та пасовищ.

Середній показник забруднення сільськогосподарських угідь області цезієм-137 становить 0,55 Ki/km^2 і в розрізі районів варіює від 0,06 до 2,95 Ki/km^2 . Найвищі середні величини вмісту цезію-137 в ґрунтах Олевського, Овруцького, Коростенського, Лугинського та Народицького районів, відповідно: 1,21; 1,39; 1,84; 1,95 та 2,95 Ki/km^2 .

На орних землях, середній вміст цезію на 0,09 Ki/km^2 нижчий ніж в цілому по сільськогосподарських угіддях і становить 0,46 Ki/km^2 . Як і в цілому по сільськогосподарських угіддях, найнижчий він в ґрунтах ріллі Пулинського, Романівського, Житомирського та Черняхівського районів - 0,06 – 0,07 Ki/km^2 , найвищий – в орних землях Олевського, Овруцького, Коростишівського, Лугинського та Народицького районів, відповідно: 1,16; 1,39; 1,79; 1,92 та 2,82 Ki/km^2 .

У ґрунтах пасовищ та сіножатей величина середній вміст цезію-137 становить відповідно 0,66 та 1,26 Ki/km^2 . Найвища середньозважена величина

цього елементу відмічена в угіддях Олевського, Овруцького, Коростенського, Лугинського та Народницького районів: 1,23 - 5,79 Ki/км².

Набагато складніша ситуація із забрудненням сільськогосподарських угідь стронцієм-90. За рівнем забруднення цим радіонуклідом 768,5 тис. га або 65,5 % угідь відноситься до зони посиленого радіологічного контролю. Угіддя з щільністю забруднення вище 0,15 Ki/км² займають 39,5 тис. га (3,4%). Найбільше площ ґрунтів угідь з щільністю забруднення 0,02-0,15 Ki/км² виявлено в Лугинському, Народницькому, Олевському, Овруцькому, Коростенському та Малинському районах, де такі ґрунти займають відповідно: 22,1; 25,0; 27,7; 32,0; 47,3; 47,6 та 51,3 тис. га. Найбільше ґрунтів з щільністю забруднення стронцієм-90 від 0,15 до 3,0 Ki/км² виявлено в Народницькому, Лугинському та Овруцькому районах, де вищезазначені ґрунти займають відповідно 13,2; 9,2 та 12,5 тис. га або 51,2; 37,0 та 26,2 відсотка обстежених земель.

Величина середньозваженого показника вмісту стронцію-90 в ґрунтах сільськогосподарських угідь становить 0,037 Ki/км² і в розрізі районів варіює від 0,015 до 0,149 Ki/км². Найвища величина вмісту цього елементу виявлена в ґрунтах сільськогосподарських угідь Лугинського, Овруцького та Народницького районів, відповідно: 0,125, 0,129 та 0,149 Ki/км²

У ґрунтах орних земель вміст стронцію-90 становить 0,033 Ki/км². Як і в цілому по сільськогосподарських угідях, найвищий він в ґрунтах ріллі Лугинського, Овруцького та Народницького районів – 0,125; 0,129 та 0,149 Ki/км² відповідно.

В ґрунтах сіножатей величина середньозваженого показника вмісту стронцію-90 становить 0,120 Ki/км², що в 3,6 рази більше ніж в орних землях. Найвища величина середньозваженого показника вмісту стронцію-90 виявлена в ґрунтах сіножатей Овруцького, Лугинського та Народницького районів – 0,148; 0,154 та 0,670 Ki/км² відповідно.

У ґрунтах пасовищ середній рівень забруднення стронцієм-90 становить 0,046 Ki/км². Найвищі рівні забруднення в Овруцькому, Лугинському та Народницькому районах: 0,148; 0,151 та 0,168 Ki/км².

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Антропогенне навантаження на навколошнє природне середовище протягом багатьох десятиріч спричинило значну техногенну ураженість екосфери України, в тому числі і в Житомирській області.

Найбільшу небезпеку, для здоров'я людини, становить забруднення земель і ґрунтів радіоактивними ізотопами, важкими і рідкоземельними елементами внаслідок Чорнобильської катастрофи, що спричиняють токсичну і мутагенну дію, а також небезпечними хімічними речовинами – хімічними засобами захисту рослин при здійсненні інтенсивного землеробства і порушенні правил поводження з такими речовинами.

Радіоактивне забруднення земель Полісся (Народницький, Овруцький, Олевський, Коростенський, Лугинський, Малинський, Ємільчинський, Новоград-Волинський, Хорошівський райони) при низькому показнику рН (переважають кислі і сильно кислі ґрунти), легкому механічному складі та перезволоженні земель, значно ускладнює їх екологічно-безпечне сільськогосподарське використання.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси Лісостепового регіону є сільське господарство, промисловість та транспорт.

Найбільшу загрозу для фізичної структури ґрунтів і земель, представляють ерозійні явища.

В результаті інтенсивного землеробства, сільськогосподарське освоєння території області становить 50,6%, а розораність сільськогосподарських угідь - 64,33%. Хоча розораність сільськогосподарських угідь по районах області має досить високу строкатість у показниках, вона має досить тісний зв'язок із природною родючістю ґрунтового покриву. Найбільше розорана (74%) лісостепова частина, особливо у Бердичівському – 77%, Попільнянському – 79%, Ружинському- 80 % районах, у переходній зоні розораність становить 47% у Поліській частині – 29%.

За низької культури сільськогосподарського природокористування, посилюються несприятливі процеси у ландшафтних комплексах. Це призвело до того, що природне середовище втратило притаманні йому властивості до саморегуляції, що має критичні прояви у посушливу пору року та у зв'язку із тенденцією зниження рівня ґрунтових вод і рівнів водності водних об'єктів.

Що стосується хімічної меліорації ґрунтів, то вона практично призупинена. Для прикладу, за період 1986 – 1990 років було провановано 174,4 тис. га, тоді як у 2001-2005 pp.– 5,2 тис. га, у 2006-2010 pp. – 7,3, у 2011 p. – 3,4, у 2012 p. – 3,7 тис. га.

6.3 Охорона земель

Житомирською облдержадміністрацією схвалено проект Програми підвищення родючості ґрунтів на період 2014-2020 pp. В ній передбачаються економічні, екологічні, організаційні заходи із забезпечення охорони земель різних форм власності і призначення та відповідні правові засади. Необхідним є: відтворення родючості ґрунтів, припинення їх поверхневого змиву і глибинної ерозії лісомеліоративними заходами, посівом багаторічних трав. Учені засвідчують, що потрібно зменшити площу орних земель, вивести із ріллі еродовані землі, а натомість збільшити площі лісів, полезахисних лісових насаджень, сіяних луків. При розміщенні сільськогосподарських угідь треба враховувати особливості ландшафтної структури території і створювати екологічно обґрунтовані агроландшафтні екосистеми. Потрібен екологічний моніторинг земель, своєчасне передбачення і запобігання процесам еrozії, забруднення ґрунтів, обмеження вирубування лісів, розчищення річок і водойм. Дійовими заходами залишаються меліорація земель, розширення площ рекреаційних земель, заповідників, природних парків.

6.3.1. Практичні заходи

Протягом 2017 року здійснення практичних заходів у сфері охорони земель за рахунок коштів обласного фонду охорони навколошнього природного середовища не здійснювалося.

7. Надра

7.1. Мінерально-сировинна база

У надрах Житомирської області виявлено поклади розсипного ільменіту, комплексних апатит-ільменітових руд, самоцвітів, кварцитів, облицювального каменю, каолінів, мінеральної сировини для виробництва різних будівельних матеріалів, бурого вугілля, торфу, пірофіліту.

На території області, суб'єктам господарювання, надано 152 спеціальних дозволів на користування надрами з метою розробки родовищ корисних копалин та 24 на геологічне вивчення перспективних ділянок.

Запаси титану на Житомирщині складають понад 85% усіх розвіданих запасів титанових руд України. Водночас в області розробляються тільки розсипні родовища титанових руд. Відповідно до спеціальних дозволів на користування надрами, розробку титанових (ільменітових) родовищ в області здійснюють філія «Іршанський ГЗК», Публічного акціонерного товариства «Об'єднана гірничо-хімічна компанія», ТОВ «Валки-Ільменіт», ТОВ «Межиріченський гірничо-збагачувальний комбінат». Зазначені підприємства, спільно з Вільногірським гірничо-металургійним комбінатом, розташованим у Дніпропетровській області, повністю забезпечують товарними концентратами заводи України, значна частина яких експортується.

Стратегічним напрямом подальшого розвитку гірничої галузі є: залучення до розробок розвіданих корінних комплексних родовищ титано-апатитових руд у Коростенському, Хорошівському, Народицькому та Черняхівському районах.

ТОВ «Валки-Ільменіт» розроблена програма «Початок будівництва Стремигородського гірничо-збагачувального комбінату», яка погоджена та включена обласною радою в Програму соціально-економічного розвитку Житомирської області на 2018 рік. Зазначена Програма є складовою інвестиційного проекту та передбачає виконання 1 черги підготовчих заходів для початку освоєння Стремигородського родовища титаново-апатитових руд.

Введення в експлуатацію Стремигородського родовища дасть змогу отримувати, за сучасними економічно ефективними та енергозберігаючими технологіями з дотриманням санітарних та природоохоронних заходів, дефіцитний для держави апатитовий концентрат, рідкісноземельні метали, ванадій і скандій, зменшить дефіцит у забезпеченні ільменітовим концентратом діючих заводів України з виробництва титанових пігментів, який відчувається протягом останніх років.

Особливого значення, в умовах сьогодення, набуває розвиток рідкіснометалевої–рідкісноземельної галузі в Україні. Серед попередньо детально вивчених об'єктів, слід відмітити перспективну Сущано-Пержанську рудну зону (Олевський район). В межах рудного поля, відкрито унікальне Пержанське родовище берилію, Яструбецьке родовище фтор-рідкісноземельно-цирконових руд, Юрівське апатит-ільменітове та Сущанське дистенове родовища, Центральний рудопрояв ітофлюориту, колумбіт-циркон-касiterитові розсипи та ін. При цьому запаси промислових категорій та прогнозні ресурси перерахованих корисних копалин можуть бути суттєво збільшені при подальшому вивчені території та окремих об'єктів. Наведені родовища та перспективні рудопрояви розміщені в безпосередній близькості одне від одного, а враховуючи подібність технологічних властивостей руд, можуть відпрацьовуватись єдиним гірничу-збагачувальним підприємством.

Позитивні результати геологорозвідувальних робіт і економічні розрахунки останніх років показали можливість створення в межах Пержанського рідкіснометалевого рудного району стратегічно-важливої сировинної бази рідкісних та рідкісноземельних металів, яка за світовим досвідом освоєння подібних районів може забезпечити розвиток гірничодобувної промисловості в цьому Поліському краю принаймні на 100 років.

Перші кардинальні позитивні зміні, в реалізації потенційних можливостей рудного краю, пов'язано з наданням обласною радою погодження Державній службі геології та надр України для продажу на аукціоні прав на видобування Пержанського родовища берилію.

Певною мірою, переломними в урегулюванні проблем відновлення проведення детальних геологічних досліджень стали рішення обласної ради в погодженні Державній службі геології та надр України для продажу на аукціоні прав на здійснення геологічного вивчення у т.ч. з дослідно-промисловою розробкою Яструбецької ділянки циркон-рідкісноземельно-флюоритових руд та Юрівської ділянки титан-апатитових руд в Олевському районі.

Існують перспективи пошуків родовищ сульфідного нікелю на північному заході Українського щита у Красногірсько-Житомирській зоні. Для реалізації зазначеного, в 2017 році в області погоджено Державній службі геології та надр України для продажу на аукціоні спецлозволу на користування надрами з метою проведення детальних пошукових робіт в межах Прутівського рудопрояву сульфідних мідно-нікелевих руд.

Область володіє унікальним Волинським родовищем п'єзокварцу, запаси якого також вміщують супутню сировину – різноманітне напівдорогоцінне каміння: моріон, берил, топаз, гірський кришталь, аметист, опал, халцедон, агат.

Однією з перспективних бурштиноносних зон в Україні є Барашівська зона в Житомирській області, яка є продовженням Клесівської зони Рівненської області, де на сьогодні розробляється значне за запасами Клесівське родовище бурштину. Родовища і рудопрояви бурштину

Житомирської області мало вивчені, хоча викликають інтерес як перспективні. окремі з них вже втрачають своє промислове значення через несанкціонований незаконний видобуток, який водночас призводить до порушення водного балансу регіону, виведення з цільового обігу та втрат земель лісового та сільськогосподарського фонду.

У геологічній будові надр значне місце відведено міцним кристалічним породам.

Група нерудних корисних копалин представлена кварцитами з унікальних Овруцького та Товкачівського родовищ, на яких сконцентровано майже 84% усіх запасів цієї сировини в Україні. Щороку видобування кварциту на родовищах складає майже 80% від загальнодержавного обсягу, що повністю задовольняє потреби вітчизняних металургійних заводів. Завершено будівництво нових сучасних ліній з випуску щебеневої продукції з кварцитів, що дозволяє щороку переробляти понад 3 млн тонн гірничої маси.

Сланці пірофілітові представлені двома родовищами – Нагорянським і Кур'янівським. Пірофіліт Нагорянського родовища, згідно з позитивним висновком за результатами науково-дослідних робіт, виконаних в останні роки, планується використовувати в металургії.

Особливе місце в мінерально-сировинному потенціалі області займають поклади декоративно-облицювального каменю.

Розвідані запаси різновидів облицювального каменю складають 60% від загальноукраїнських, а запаси лабрадоритів і габро становлять майже 90% запасів цих корисних копалин в Україні. щодо їх запасів, регіон займає лідеруючі позиції не тільки в державі, але й у Європі.

Видобування та обробку природного каменю віднесено до пріоритетних видів економічної діяльності.

На Житомирщині користувачам надано право на експлуатацію 82 родовищ природного (блочного) каменю з широкою гамою кольорових та декоративних властивостей, з загальними запасами понад 140 млн м³. До розробки вже залучено понад 70 родовищ, які зосереджені у Хорошівському, Коростишівському, Черняхівському, Малинському, Коростенському, Житомирському районах.

Область володіє добре розвиненою сировиною базою каменю будівельного для виробництва щебеню та каменю бутового. Державною службою геології та надр України, погоджено розробку 41 родовища цієї сировини. На повну проектну потужність щебзаводів здійснюється видобуток та переробка сировини на 26 родовищах. Питома вага випуску щебеню, гальки, гравію та каменю дробленого в області становить 32,8 % від загального випуску цієї продукції в Україні.

На території області знаходиться 77 родовищ цегельно-черепичної сировини з загальними запасами 76,5 млн м³. Право на розробку глин та суглинків надано по 11 родовищах.

Підземні прісні води в області для питного та виробничо-технічного постачання розвідано на 36 ділянках, на 9 - мінеральні води, для лікувальних цілей.

За наявністю родовищ торфу, високої якості в області існують значні перспективи нарощування добування паливно-енергетичних корисних копалин. Розвідано 187 родовищ торфу, з яких розробляється 2 в Олевському районі, та по одному в Овруцькому. Планується розпочати геологічне вивчення з дослідно-промисловою розробкою перспективної ділянки в Брусилівському районі.

Родовища бурого вугілля, які розвідані та розташовані на території Житомирської області, станом на 01.09.2016 не розробляються. На території області закрито буровугільні розрізи (Андрushівський і Коростишівський) із запасами залишків бурого вугілля 10,884 млн т за промисловими категоріями В+С.

В області, за результатами геологічних картировочних та пошукових робіт, виявлено та детально розвідано родовища цементної, керамзитової, карбонатної сировини, пірофілітового сланцю, апатитів, піщано-гравійної суміші, деякі родовища природного каменю розробка яких потребує залучення інвестиційних коштів.

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

В області за 2017 рік видобуто 6323,3 тис. м³ блоків природного каменю, що складає 120,4 % до виробництва 2016 року.

Водночас, невід'ємним наслідком щільної зосередженості каменепереробних і гірничих підприємств в окремих регіонах є поступове накопичення та забруднення навколоишнього середовища техногенними твердими мінеральними відходами від переробки природного каменю типу габро, граніту та шламо-муловідходами, після розпилу та шліфування кам'яних блоків. Особливої гостроти визначені проблеми набули в Коростишівському, Хорошівському, Житомирському Черняхівському районах. В переважній більшості, потенціал відходів практично не використовується. Водночас, сьогодні необхідно розглядати тверді мінеральні відходи та шламо-муловідходи від переробки природного каменю як вторинну сировинну базу, коли їх використання набуває ресурсозберігаючого значення.

В Черняхівському та Хорошівському районах здійснюють діяльність підприємства, які використовують скельні відходи від видобутку блоків природного каменю для виготовлення бруківки, бордюру, буту та інших виробів для облаштування шляхових комунікацій з використанням каменоколів, фрезерувального обладнання вітчизняного та іноземного виробництва.

На окремих каменепереробних підприємствах області впроваджуються сучасні лінії (виробництво Італії, Китай), що розраховані на обробку пульпових рідких відходів – шлам фільтрується, обезводнюється, пакується в біг-беги або після пресування брикетується. В подальшому, може частково використатись в будівництві та випуску на їх основі нової будівельної продукції.

Проте відсоток каменярів області, з сучасним європейським поглядом на ведення бізнесу, становить незначний відсоток.

Інша частина, а це переважно невеликі цехи і майстерні, працює за звичаєм без урахування екологічних вимог ведення господарської діяльності.

Для врегулювання екологічних проблем та обслуговування каменеобробних підприємств, рішенням сесії обласної ради створено комунальне підприємство «ЕКО-СЕРВІС», Житомирської обласної ради - основними напрямками діяльності якого стануть: збирання, приймання, оброблення (перероблення), перевезення, реалізація продукції з відходів, розміщення і утилізація відходів на спеціальних полігонах, а також надання інших послуг у цій сфері для каменеобробних підприємств.

Протягом 2017 року, на щебеневих заводах області, виготовлено товарної продукції в обсязі майже 16,0 млн м³, що складає 118,3% до обсягу виробництва 2016 року.

Гірничорудні корисні копалини представлені польовошпатною сировиною, каоліном, сланцями пірофілітовими.

Сировина польовошпатна – важлива складова для фарфоро-фаянсової промисловості, налічує два родовища: Грузлівецьке родовище пегматиту та родовище «Гірне», які практично відпрацьовані. З метою забезпечення потреб ринку сировиною, розпочато детальні пошуки нових ділянок в межах перспективних площ. На сьогодні ділянка «Вільха», родовища «Гірне» підготовлена до експлуатації, на Грузливецькій площі пошуки продовжуються.

На території Житомирщини детально розвідані 12 родовищ глин та каолінів, здійснюють виробничу діяльність – 5. На їх сировині ще на прикінці XVIII ст. працювали фарфоро-фаянсові заводи (Баранівський, Корostenський, Городницький).

Пісками будівельними область забезпечена повністю. Водночас на сьогодні гірничим підприємствам в області видано лише 12 ліцензій з метою промислової розробки родовищ піску із запасами 80 млн м³. Ще 2 підприємства отримали ліцензії з метою геологічного вивчення, у т.ч. дослідно-промислової розробки ділянок (родовищ) піску.

Головним базовим підприємством з розробки торфородовищ є державне підприємство «Житомирторф», філії якого виготовляють паливний фрезерний торф та торф сільськогосподарського призначення. При планових обсягах виробництва запаси родовищ, що підготовлені та розробляються, забезпечать роботу філій більш як на 50 років.

У попередні роки експлуатацію родовищ бурого вугілля здійснювали державне підприємство «Розріз «Коростишівський» (запаси складають – 5,16 млн т.) та державне підприємство «Бурвуглевидобуток» (запаси складають – 5,7 млн т.). Діяльність зазначених підприємств характеризувалась як планово-збиткова, дотаційна. Враховуючи, низьку якість видобутого вугілля як палива, що характеризується високою зольністю та вологістю, згідно до Програми реструктуризації вугільної галузі, зазначені державні підприємства ліквідовані і зняті з державного реєстру підприємств.

Земельні ділянки, що використовувались під кар'єрами, шахтами та промисловими базами вугільних підприємств рекультивовані, передані під до-

земель запасу та лісового фонду, в окремих випадках розпайовані. Відновлення видобутку вугілля в області на найближчу перспективу не передбачається.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

Моніторинг геологічного середовища - система спостережень, збирання, оброблення, передавання, зберігання та аналізу інформації про стан геологічного середовища, прогнозування його змін, розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття відповідних рішень.

Моніторинг стану геологічного середовища проводиться щодо: екзогенних та ендогенних геодинамічних процесів (у тому числі визначення їх просторових і видових характеристик, активності проявів); геохімічних показників (у тому числі визначення вмісту та поширення природних і техногенних хімічних елементів та сполук); геофізичних полів (у тому числі фонових та аномальних); підземних вод (у тому числі оцінки ресурсів, їх гідрогеологічних та гідрохімічних показників і властивостей).

До суб'єктів моніторингу довкілля, які проводять дослідження стану геологічного середовища в Житомирській області належать: Головне управління держпродспоживслужби в Житомирській області – за якісним станом підземних вод, що видобуваються, північне державне регіональне геологічне підприємство «Північгеологія» - за рівнем підземних вод та центр геолого-геофізичних робіт та виробничого забезпечення (Волинська ЕГП) - за станом експлуатаційних водозaborів підземних вод області.

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Підземні прісні води в області для господарсько-питного і виробничо-технічного водопостачання розвідані на 36 ділянках.

Сумарна кількість затверджених запасів прісних вод складає 205,797 тис.м³/добу за категоріями А+В+C, 150,430 тис м³/добу з них не розробляється.

Мінеральні підземні води розвідані на 5 ділянках з запасами 963,0 м³/добу, на даний час введена в експлуатацію 1 ділянка.

Мінеральні води відносяться до типу радонових використовуються для лікувальних цілей (зовнішнє лікування).

Прогнозні ресурси підземних вод у Житомирській області складають 628,60 тис м³/добу.

В Житомирській області обліковуються наступні родовища прісних підземних вод:

1. Родовище Андрушівське, ділянка Андрушівська 1, затверджені запаси 5,6 тис м³/добу.

2. Родовище Баранівське

2.1. ділянка Баранівська 1, затверджені запаси 3,1 тис м³/ добу.

2.2. Ділянка Баранівська 2, затверджені запаси 0,2 тис м³/добу.

3. Родовище Бердичівське

3.1. Ділянка Бердичівська 1, затверджені запаси 19,1 тис м³/добу.

- 3.2. Ділянка Гришковецька, затверджені запаси 1,2 тис m^3 /добу.
- 3.3. Ділянка Нізгорецька, затверджені запаси 1,1 тис m^3 /добу.
- 3.4. Ділянка Північна, затверджені запаси 4,8 тис m^3 /добу.
- 3.5. Ділянка Семенівська, затверджені запаси 0,9 тис m^3 /добу.
- 3.6. Ділянка Південна, затверджені запаси 6,4 тис m^3 /добу.
4. Родовище Рейське, Ділянка Рейська, затверджені запаси 2,6 тис m^3 /добу.
 5. Родовище Хорошівське
 - 5.1. Ділянка Хорошівська 1, затверджені запаси 3,56 тис m^3 /добу.
 - 5.2. Ділянка Хорошівська 2, затверджені запаси 3,3 тис m^3 /добу.
 6. Родовище Романівське.
 - 6.1. Ділянка Центральна, затверджені запаси 1,0 тис m^3 /добу.
 - 6.2. Ділянка Східна, затверджені запаси 3,7 тис m^3 /добу.
 7. Родовище Ємільчинське, ділянка Ємільчинська, затверджені запаси 2,7 тис m^3 /добу.
 8. Родовище Коростенське, Ділянка Ушомирська, затверджені запаси 32,0 тис m^3 /добу.
 9. Родовище Коростишівське.
 - 9.1. Ділянка Кростишівська 1, затверджені запаси 1,3 тис m^3 /добу.
 - 9.2. Ділянка ККП, затверджені запаси 2,5 тис m^3 /добу.
 - 9.3. Ділянка Харитонівська, затверджені запаси 10,7 тис m^3 /добу.
 10. Родовище Любарське, Ділянка Марківська, затверджені запаси 3,8 тис m^3 /добу.
 11. Родовище Народицьке.
 - 11.1 Ділянка Лівобережна, затверджені запаси 5,7 тис m^3 /добу.
 - 11.2. Ділянка Межеріченська, затверджені запаси 2,5 тис m^3 /добу.
 12. Родовище Городницьке, Ділянка Безіменна, затверджені запаси 2,9 тис m^3 /добу.
 13. Родовище Овруцьке.
 - 13.1 Ділянка Овруцька 1, затверджені запаси 1,58 тис m^3 /добу.
 - 13.2. Ділянка Центральна, затверджені запаси 8,23 тис m^3 /добу.
 14. Родовище Олевське.
 - 14.1. Ділянка Східна, затверджені запаси 2,25 тис m^3 /добу.
 - 14.2 Ділянка Західна, затверджені запаси 3,85 тис m^3 /добу.
 15. Родовище Попільнянське, Ділянка Попільнянська 1, затверджені запаси 4,5 тис m^3 /добу.
 16. Родовище Радомишльське.
 - 16.1. Ділянка Ленінська, затверджені запаси 25,9 тис m^3 /добу.
 - 16.2. Ділянка Радомишльська 1, затверджені запаси 3,2 тис m^3 /добу.
 17. Родовище Негребівське, Ділянка Негребівська, затверджені запаси 13,5 тис m^3 /добу.
 18. Родовище Ружинське.
 - 18.1. Ділянка Ружинська 1, затверджені запаси 5,5 тис m^3 /добу.
 - 18.2. Ділянка Ружинська 2, затверджені запаси 0,3 тис m^3 /добу.

19. Родовище Пулинське, Ділянка Пулинська, затверджені запаси 5,1 тис м³/добу.

20. Родовище Черняхівське, ділянка Південна, затверджені запаси 7,4 тис м³/добу.

21. Родовище Чуднівське, ділянка Будичанська, затверджені запаси 3,83 тис м³/добу.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Серед екзогенних геологічних процесів на території області найбільш поширені процеси водної та вітрової ерозії земель.

Ерозійним процесам піддано 104,8 тис га сільськогосподарських угідь, з них: водній - 83,9 тис га, вітровій - 20,9 тис га, одночасно піддані водній і вітровій ерозії 87,8 тис. га.

Незначною мірою, на території області поширені зсуви та просідання земної поверхні, переважно на території Словечансько-Овруцького кряжу в Овруцькому районі.

Зсуви явища можливі вздовж крутих берегів річок в містах Житомирі, Новоград-Волинському, Овручі, Бердичеві та інших. Площа зсувонебезпечних ділянок в містах області становить 0,26 км².

8. Відходи

Однією з найбільш гострих проблем в нашій області, яка вимагає уваги, є зменшення утворення та обмеження негативного впливу відходів на навколишнє середовище. З кожним роком кількість відходів збільшується, виникають несанкціоновані звалища, не вирішується проблема поводження з небезпечними відходами.

Таким чином, відповідно до Наказу Мінприроди України від 23.01.2017 № 17 «Про затвердження Положення про електронний сервіс» в області запроваджено електронний сервіс «есомара.gov.ua», «Інтерактивна мапа Міністерства екології та природних ресурсів України», що в свою чергу забезпечує своєчасне реагування на електронні звернення громадян про виявлення місць чи об'єктів несанкціонованих та неконтрольованих звалищ відходів. Також, з метою недопущення забруднення навколишнього природного середовища та на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820 «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року», розпорядженням голови Житомирської обласної державної адміністрації від 11.12.2017 № 487 утворено обласну робочу групу з розроблення проекту Національного плану управління відходами.

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Аналіз поводження з токсичними відходами у цілому по області проводиться за інформацією Головного управління статистики у Житомирській області. Так, протягом 2017 року підприємствами області утворено 550327,3 тонн. В основному це відходи сільського господарства, мисливства, лісового господарства та рибного господарства, переробної промисловості, відходи видобування корисних копалин.

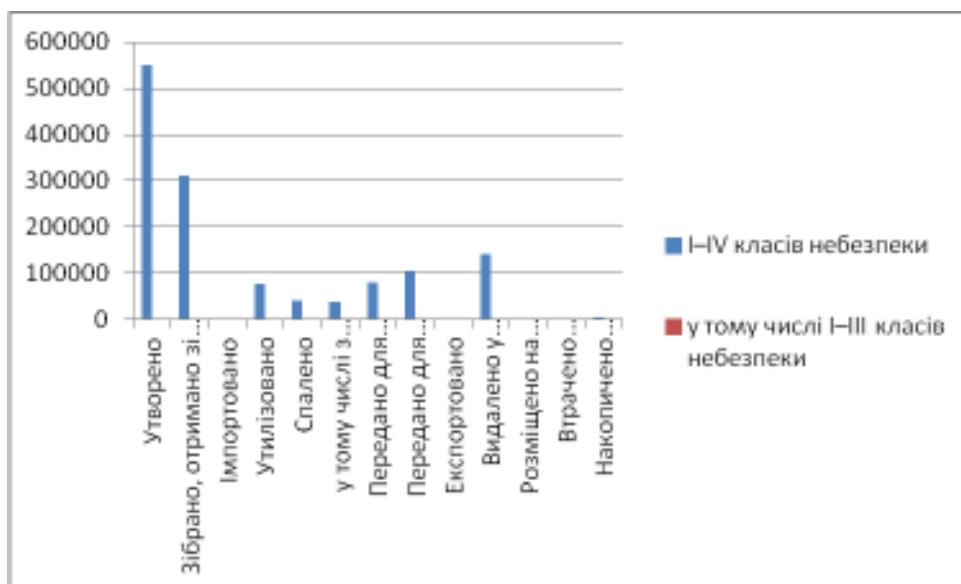
Відходи I – III класу небезпеки склали 993,9 тонн. Основна частина утворених відходів - це осад промислових стоків, відходи рослинного походження, деревні відходи, побутові відходи (див. нижче вказані табл.дані).

Основні показники утворення та поводження з відходами за роками,(тонн)

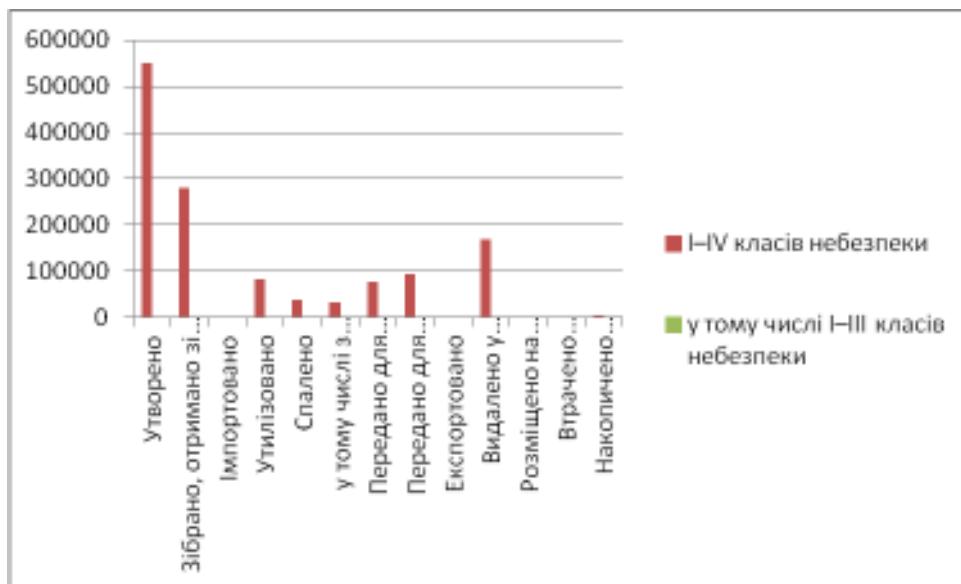
	2015		2016		2017	
	I–IV класів небезпеки	у тому числі I–III класів небезпеки	I–IV класів небезпеки	у тому числі I–III класів небезпеки	I–IV класів небезпеки	у тому числі I–III класів небезпеки
Утворено	518307,5	664,5	550432,8	887,1	550327,3	993,9
Зібрано, отримано зі сторони	252808,7	491,7	311268,4	883,2	279726,2	1656,5
Імпортовано	–	–	–	–	–	–
Утилізовано	79578,8	197,1	76546,7	611,7	82787,5	1506,2
Спалено	22393,8	16,1	42191,3	0,2	37103,8	0,2
у тому числі з метою отримання енергії	17459,3	16,0	37635,6	–	33037,5	–
Передано для утилізації	127256,2	1149,5	79865,2	937,9	77669,1	1125,1
Передано для видалення	89737,1	38,5	104809,5	26,4	93815,0	17,5
Експортовано	–	–	65,9	–	175,7	–
Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти	187392,4	–	140912,7	–	169931,4	–
Розміщено на стихійних звалищах	407,0	–	–	–	–	–
Втрачено (випаровування, витікання, пожежі тощо)	0,0	–	–	–	–	–
Накопичено протягом експлуатації у місцях видалення відходів на кінець	4658,8	–	5049,7	–	5154,2	–

року, тис.т

За 2016 рік

За 2017 рік

Враховуючи, що подальша інформація в Головному управлінні статистики у Житомирській області за 2017 рік відсутня, тому інформація викладена станом на 1 січня 2017 року.

У сховищах організованого складування та на території спеціально обладнаних майданчиках підприємств накопичено відходів I-III класів небезпеки – 5049,7 тонн, які є суттєвим чинником негативного впливу на навколошнє природне середовище області. Інформація щодо кількості утворення та утилізації відходів за категоріями матеріалів за роками наведена в таблиці 8.1.2.

Показники утворення відходів у динаміці за 2014 -2016 роки (тис. тонн)

Таблиця 8.1.2.

Показник	Утворено	Утилізовано	Спалено	Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти	Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведеніх місцях чи об'єктах (місцях видалення відходів) ³
2014	671,9	92,3	25,3	208,2	5999,7
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	1,4	1,8	0,0	0,0	0,1
2015	518,3	79,6	22,4	187,4	4658,8
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	0,7	0,2	0,0	–	–
2016	550,4	76,5	42,2	140,9	5049,7
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	0,9	0,6	0,0	–	–

Утворення та поводження з відходами I-IV класів небезпеки (тис. т)

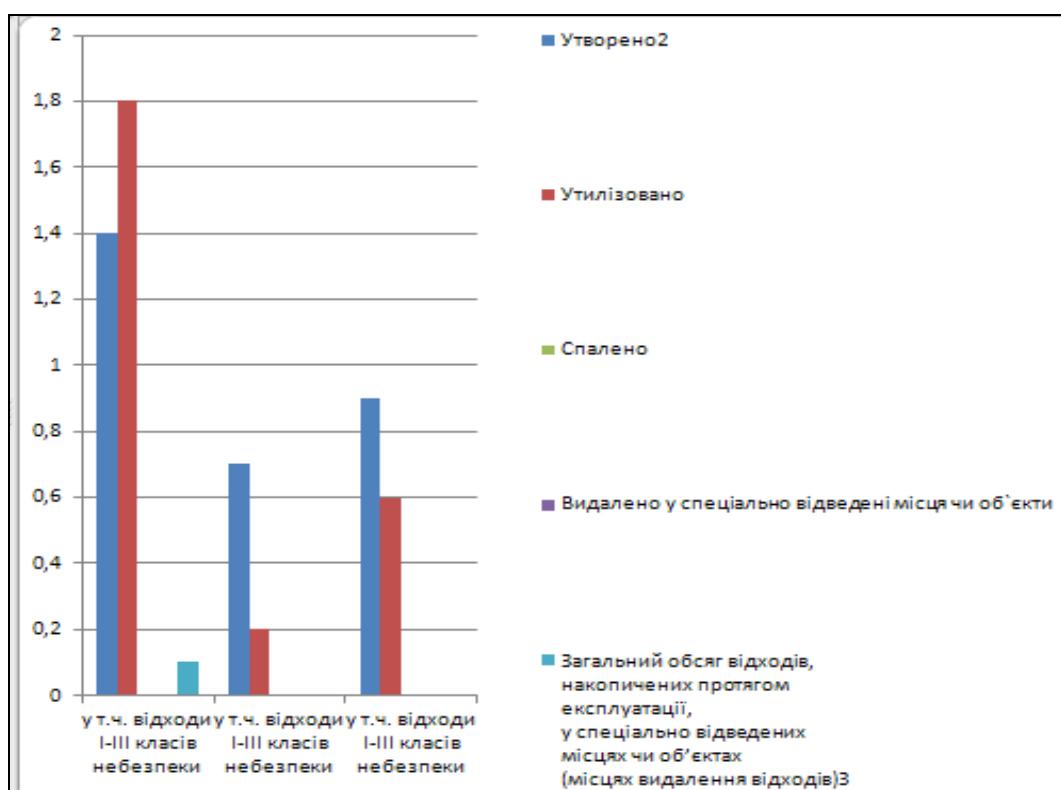
Таблиця 8.1.3.

	Обсяги відходів I-IV класів небезпеки		У т.ч. I-III класів небезпеки	
	тис.т	у % до попереднього року	тис.т	у % до попереднього року
Утворено	550,4	106,2	0,9	133,5
Спалено з метою отримання енергії	37,6	215,6	—	—
Спалено з метою теплової переробки відходів	4,6	92,3	0,0	144,2
Утилізовано	76,5	96,2	0,6	310,3
Підготовлено до утилізації	5,5	94,7	—	—
Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти	140,9	75,2	—	—
у т.ч. на спеціально обладнані звалища	82,7	57,3	—	—
Видалено іншими методами видалення	1,3	2200,6	0,0	—
Знешкоджено	—	—	—	—
Розміщено на стихійних звалищах	—	—	—	—
Вилучено внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	—	—	—	—
Експортувано	0,0	—	—	—
у тому числі				
для утилізації	0,0	—	—	—
для видалення	—	—	—	—
Імпортовано	—	—	—	—
Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведеніх місцях чи об'єктах (місцях видалення відходів) на кінець звітного року ¹	5049,7	108,4	—	—

Утворення відходів зосереджено переважно у місцях, де розміщені промислові підприємства, які є джерелами їх утворення. На підприємствах Житомирської області протягом 2017 року утворилось 550327,3 тонн відходів I-IV класів небезпеки, що на 105,5 менше ніж у 2016 році. Найбільше небезпечних відходів утворено на підприємствах м. Житомир.

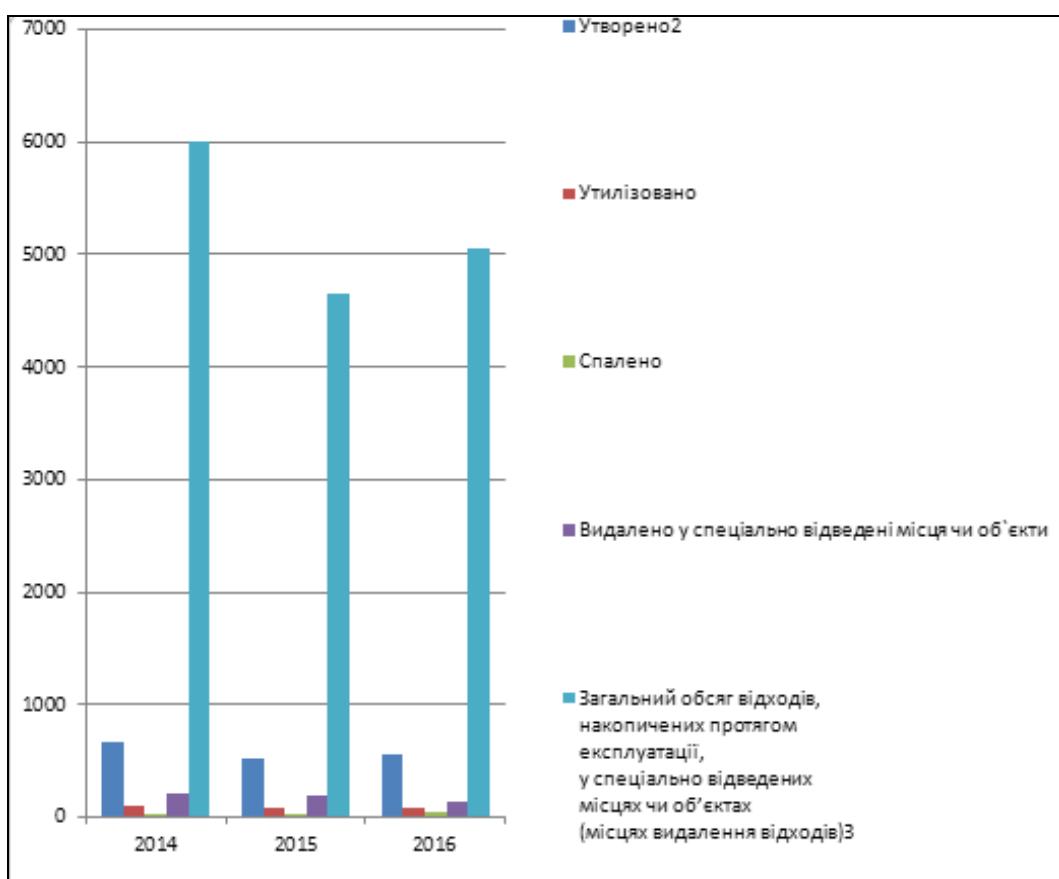
Діаграма 8.1.2

По класам небезпеки

Діаграма 8.1.3

За роками

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Фото 8.2. Полігон ТПВ, м.Житомир КАТП-0628

В Житомирській області протягом 2017 року суб'єктами господарювання утворено 550,3 тис. тонн, утилізовано 82,8 тис. тонн, видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти 169,9 тис. тонн відходів.

В області станом на 01.01.2018 року налічується 845 сміттєзвалищ та 5 полігонів для зберігання твердих побутових відходів. Площа зайнята цими відходами складає близько 632 га.

Майже всі з них експлуатуються з порушенням екологічних та санітарних вимог: не дотримуються технологічні вимоги складування відходів, відсутні спостережні свердловини за змінами у стані підземних вод, не дотримані розміри санітарно-захисних зон.

За попередні роки проведена певна організаційна робота щодо створення та ведення реєстрів об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 31.08.1998 №1360. На даному етапі, згідно Наказу Мінприроди від 25.01.2016 року за №25 проводиться оновлений реєстр паспортизації місць видалення відходів (заповнення електронних версій паспортів місць видалення відходів і реєстрових карт об'єктів утворення відходів) та створюється їх загальний реєстр.

Станом на 01.01.2018 р. в даний реєстр внесено 845 паспортів місць видалення відходів із них 27 в електронному вигляді (табл. 8.2.1.).

**Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів)
станом на 01.01.2018 року**

Таблиця 8.2.1.

<i>№ з/п</i>	<i>Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону</i>	<i>Кількість</i>	<i>Площі під твердими побутовими відходами, га</i>	<i>Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Сміттєзвалища				
	Андрushівський район	30	18,6	
	Баранівський район	37	21,8	
	Бердичівський район	30	9,5	
	Брусилівський район	32	22,9	
	Вол.- Волинський район	21	15	
	Ємільчинський район	37	33,9	
	Житомирський район	24	22,07	
	Коростенський район	40	34,4	
	Коростишівський район	30	30,0	
	Лугинський район	19	8,2	
	Любарський район	32	17,9	
	Малинський район	38	33,0	
	Народицький район	18	9,0	
	Нов.-Волинський район	55	34,0	
	Овруцький район	108	31,4	
	Олевський район	31	20,8	
	Попільнянський район	28	33,5	
	Радомишльський район	67	28,0	
	Романівський район	25	17,2	
	Ружинський район	31	10,4	
	Червоноармійський район	37	6,5	
	Черняхівський	46	37,0	
	Чуднівський район	28	21,6	
	м. Бердичів	1	5,1	
	Всього	845	521,77	
Полігони				
	Радомишльський район	1	28,0	
	м. Бердичів	1	26,9	
	м. Коростень	1	30,0	
	м. Новоград-Волинський	1	18,0	
	м. Житомир	1	20	
	Всього	5	122,9	
Заходи по переробці твердих побутових відходів				
	Всього	-	-	-

Захоронення твердих побутових відходів (ТПВ) на полігонах (звалищах)

Таблиця 8.2.2.

Тверді побутові відходи та їх компоненти, які захоронюються на об'єктах поводження з ТПВ	Номе р рядка	Обсяги захоронення на полігоні (звалищі) – всього	у тому числі:				
			від початку експлуатації полігону (звалища)	за звітний період	м ³	т	
A	B	1	2	3	4	5	6
Змішані ТПВ	01	23744747,8	6416312,7	22499543	6131929,3	1245204,84	284383,44
Великогабаритні ТПВ	02						
Неперероблюваний залишок (несортований, некомпостований, піролізний, золошлаковий тощо)	03						
Відходи зеленого господарства	04	155124	32112,9	151923	31446,3	3201	666,6
Вуличний змет	05	13105,632	3279,648			13105,632	3279,648
Будівельні відходи	06	192,24	45,684			192,24	45,684
Промислові відходи 3 класу небезпеки	07	10427,5	2774,184			10427,5	2774,184
Промислові відходи 4 класу небезпеки	08						
Інші	09						
Всього	10	23923597,2	6454525,2	22651466	6163375,6	1272131,21	291149,56

Моніторинг поводження з ТПВ

Таблиця 8.2.3.

Найменування показників	Номер рядка	Одиниця виміру	Кількість
A	B	C	D
Загальна кількість полігонів та звалищ, всього, у тому числі:	01	одиниць	452
- перевантажених			8
- які не відповідають нормам екобезпеки			27
Закриті полігони та звалища, які не діють	02	одиниць	3
- кількість		га	25,5
- площа			
Загальна площа полігонів та звалищ, всього, у тому числі:	03	га	499,50
- перевантажених			13,82
- які не відповідають нормам екобезпеки			51,89
Потреба у нових полігонах	04	одиниць	24
- кількість		га	60,66
- площа			
Кількість твердих побутових відходів, зібраних та перевезених підприємствами, всього (за 2016 рік), з них:	05	млн. м ³	1,27925451
- комунальними			0,78562992
- з часткою комунальної власності			0,03996395
- приватними;			0,45366065
Процент охоплення населення послугами зі збирання	06	%	65,3

ТПВ			
Кількість твердих побутових відходів, захоронених на полігонах та звалищах, всього, з них:	07	млн. м ³	1,272136 0,7812575 0,0397414 0,4511359
- комунальних			
- з часткою приватної власності			
- приватних			
Кількість підприємств та чисельність працюючих у сфері поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ), всього, з них:	08	од./ чол.	53/566 43/429 2/7 8/130
- комунальні			
- з часткою комунальної власності			
- приватні			
Кількість сміттєвозів на підприємствах, всього, з них:	09	одиниць	98 74 5 19
- комунальних			
- з часткою комунальної власності			
- приватних			
Зношеність спецавтотранспорту	10	%	61,8
Паспортизація полігонів і звалищ:	11	одиниць	253 148
- потреба			
- фактично паспортизовано у звітному періоді			
Загальна кількість полігонів і сміттезвалищ, які підлягають рекультивації:	12	одиниць	46 24
- потреба			
- фактично рекультивовано у звітному періоді			
Загальна кількість полігонів і сміттезвалищ, які підлягають санації:	13	одиниць	30 21
- потреба			
- фактично сановано у звітному періоді			
Несанкціоновані сміттезвалища	14	одиниць	1031
- кількість		га	142,68
- площа		млн. м ³	0,8517
- орієнтовні обсяги ТПВ		одиниць	975
з них ліквідовані у звітному періоді:		га	137,53
- кількість		млн. м ³	0,68496
- площа			
- орієнтовні обсяги ТПВ			

Використання відходів, як вторинної сировини.

В області налічується 4 підприємства, які займаються переробкою та утилізацією відходів. III класу небезпеки (поліетиленового та поліпропіленового виробництва) загальною потужністю 1,5 тис. тонн/рік; IV класу небезпеки (паперової та картонної макулатури) – потужністю 140,0 тис. тонн/рік.

В 2017 році ними утилізовано 50,5 тонн відходів полімерного виробництва та 111684,2 тонн макулатури.

Перелік підприємств або виробництв, що здійснюють утилізацію відходів наведений в таблиці 8.2.4.

Перелік підприємств або виробництв, що здійснюють утилізацію відходів

Таблиця 8.2.4

<i>№ з/п</i>	<i>Назва підприємства або виробництва, адреса</i>	<i>Спеціалізація (види відходів, що утилізуються)</i>	<i>Потужність т /рік</i>	<i>Утилізована відходів за звітний рік, т</i>
1.	ТОВ "Жерок-Альфа", м. Житомир, вул. Промислова, 1/154. Утилізація відходів поліамідного, поліетиленового та поліпропіле- нового виробництва.	Відходи поліамідного, поліетиленового та поліпропіленового виробництва Київського науково-промислового об'єднання ”Укрпластик“ та ін.	1460	50,5
2.	ТОВ “Папір – Мал”, м. Малин, вул. Гамарника, 2. Виробництво паперу туалетного, обгорткового та ін..	Паперова макулатура	54000	32653
3.	ТОВ „Житомирський картонний комбінат” м. Житомир, майдан. Станишівський, 7	Паперова та картонна макулатура	72000	68999,625
4.	ТОВ «Коростишівська паперова фабрика» м. Коростишів, вул. Паперова,31	Паперова та картонна макулатура	9700	10031,573

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів.

Державний екологічний контроль за транскордонним перевезенням відходів здійснюється згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2000 «Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видалення із Жовтого та Зеленого переліків відходів», Наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 08.08.99 №204 «Про затвердження Положення про екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон та в зоні діяльності регіональних митниць». За 2017 рік випадків несанкціонованого ввезення на територію України чи вивезення з території України небезпечних відходів Державною екологічною інспекцією не зафіковано.

9. Екологічна безпека

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Загальний стан екологічної безпеки у техногенній сфері продовжує залишатися складним. На це впливає значна насиченість території промисловими об'єктами, рівень амортизації обладнання більшості яких наближається до критичного, в зв'язку з чим зростає ризик виникнення аварій і катастроф техногенного походження. Значний вплив на ризик виникнення надзвичайних ситуацій мають такі фактори як погіршення матеріально-технічного забезпечення, зменшення виробничої і техногенної дисципліни, ігнорування екологічних вимог і стандартів, низький рівень застосування прогресивних ресурсозберігаючих і екологобезпеччих технологій. Протягом 2017 року на території області не було зареєстровано надзвичайних ситуацій техногенного походження.

9.2. Об'єкти що становлять підвищеноу екологічну безпеку

До переліку еколого-небезпечних об'єктів області, які розташовані на території області входять комунальне підприємство «Житомирське виробниче управління водопровідно-комунального господарства» (очисні споруди) м.Житомир. По території області також проходять магістральний нафтопровід «Дружба» (робочий тиск 40-60 атм), магістральний газопровід «Торжок-Долина» (робочий тиск 20-55 атм), нафтопродуктопровід ДП (Прикарпат Західтранс), магістральний газопровід «Київ-Захід Області» (робочий тиск 45-55 атм).

Іншими об'єктами підвищеної небезпеки в області є каналізаційні споруди міст, селищ і сіл, підприємства з видобутку корисних копалин, об'єкти військової діяльності, шламонакопичувачі, хвостосховища, полігони та звалища промислових та побутових відходів, інші об'єкти, які здійснюють викиди та скиди забруднюючих речовин у довкілля.

Перелік найбільш екологічно небезпечних об'єктів області наведено в табл. 9.2.1.

Екологічно небезпечними об'єктами, які становлять потенційну небезпеку транскордонного переносу забруднюючих речовин з території області на територію Республіки Білорусь є нафтопровід «Дружба», нафтопродуктопровід, які проходять в межах басейну р.Уборть, каналізаційні споруди комунальних підприємств смт. Ємільчино та смт. Олевськ, які мають скид стічних вод в р.Уборть. Осередком забруднення, що існує протягом тривалого часу і становить загрозу для довкілля, є річка Тетерів нижче скиду стічних вод міста Житомира.

Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

Таблиця 9.2.1.

№ з / п	Назва об'єкту	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)				
1	2	3	4				
<i>Атмосферне повітря</i>							
1.	Бердичівське управління магістральних газопроводів (м. Бердичів)	Транспортування газу трубопроводами	Державний комітет нафтової, газової та нафтопереробної промисловості				
2.	Філія Житомирський завод ізоляційних матеріалів «ОБІО»	Виробництво високоякісних теплозвукоізоляційних плит	Товариство з обмеженою відповідальністю				
3.	ТОВ "Церсаніт Інвест"	Виробництво керамічних санітарно- технічних виробів	Товариство з обмеженою відповідальністю				
4.	ПрАТ «Коростенський завод МДФ»	Виробництво МДФ, ХДФ, ламінату	Акціонерні товариства				
5.	КП “Житомиртепло- комуненерго” (м. Житомир)	Виробництво та розділ тепла	Міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети				
<i>Відходи</i>							
1.	ТОВ «Міськкомунсервіс», Новоград-Волинський (Полігон ТПВ)	Оброблення відходів	Міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети				
2.	Комунальне виробнико- гospодарське підприємство, м. Коростень (Полігон ТПВ)	Оброблення відходів	Міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети				
3.	Малинське МКП «Благоустрій», (Полігон ТПВ)	Оброблення відходів	Міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети				
4.	Радомишльське міське комунальне п-во (Полігон ТПВ)	Оброблення відходів	Міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети				
5.	ТОВ “Полісся-Екосфера”, м. Бердичів (Полігон ТПВ)	Оброблення відходів	Підприємства України засновані фізичними особами				
6.	КАТП – 0628, м. Житомир (Полігон ТПВ)	Оброблення відходів	Міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети				
7.	КП «Коростишівський комунальник»	Оброблення відходів	Міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети				

Водні ресурси			
1	ТОВ «КЕС» м. Бердичів	Збирання очищення та розподілення води	Товариство з обмеженою відповідальністю
2	БУ №3 Житомирської КЕЧ р-ну, (смт.Озерне)	Оборона	Міноборони
3	Овруцьке комунальне підприємство во «Комунальник»	Виробництво і розподіл тепла	Міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети
4	Коростишівське МКП "Водоканал" (м. Коростишів)	Збирання очищення та розподілення води	Міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети
5	Макарівська КЕЧ р-ну	Оборона	Міноборони
6	КП «Житомирводоканал» Житомирської міської ради	Збирання очищення та розподілення води	Міські, районні у містах ради та їх виконавчі комітети
7	Іршанський ГЗК ПАТ «ОГХК»	Добування руд та інших кольорових металів	Публічне акціонерне товариство

Примітка: в таблиці наведено дані по найбільших забруднювачах навколошнього природного середовища області наданим Державною екологічною інспекцією у Житомирській області

9.3. Радіаційна безпека

9.3.1. Стан радіаційного забруднення території

На 1 червня 2015 року в Житомирській області до зон радіоактивного забруднення постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 23 липня 1991 р. № 106 (з поточними змінами та доповненнями) „Про організацію виконання постанов Верховної Ради Української РСР про порядок введення в дію законів Української РСР "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" та "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи" включено 753 населених пунктів в 9 адміністративних районах області.

Кількість населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення, по районам

Таблиця 9.3.1.

Район	Всього населених пунктів віднесених до зон радіоактивного забруднення	зона відчуження	Зона безумовного (обов'язкового) відселення	Зона гарантованого добровільного відселення	зона посиленого радіоекологічного контролю
Хорошівський	8	-	-	-	8
Ємільчинський	119	-	-	44	75
Коростенський	117	-	1	26	90
Лугинський	50	-	4	35	11
Малинський	104		1	-	103

Народицький	85	4	36	36	9
Новоград-Волинський	36	-	-	8	28
Овруцький	172	3	19	107	43
Олевський	62	-	2	45	15
ВСЬОГО	753	7	63	301	382

На виконання ст. 2 Закону України від 27.02.1991 № 791а-ХII «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» Національна комісія з радіаційного захисту населення України відповідно до Положення (затверджене постановою Верховної Ради України від 06.10.2009 № 1630) створила експертну групу з підготовки експертних висновків щодо встановлення та перегляду меж зон радіоактивного забруднення.

Експертна група на основі чинних нормативних та методичних документів підготувала експертний висновок щодо радіологічного стану населених пунктів Житомирської області, відповідно до якої до зон радіоактивного забруднення в області може бути віднесено 145 населених пунктів в 7 адміністративних районах області.

Кількість населених пунктів, що можуть бути віднесені до зон радіоактивного забруднення у відповідності до експертних висновків, по районам

Таблиця 9.3.1.2.

Район	Всього населених пунктів віднесені до зон радіоактивного забруднення	Зона безумовного (обов'язкового) відселення	Зона гарантованого добровільного відселення	Зона посиленого радіоекологічного контролю
Хорошівський	-	-	-	-
Ємільчинський	22	-	-	22
Коростенський	12	-	6	6
Лугинський	14	-	7	7
Малинський	1	-	1	-
Народицький	27	-	16	11
Новоград-Волинський		-	-	-
Овруцький	56	-	16	40
Олевський	13	-	3	10
ВСЬОГО	145	-	49	96

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

Загальна кількість об'єктів, які знаходяться на обліку та контролі Державного спеціалізованого підприємства «Київський державний міжобласний спеціальний комбінат», на території області -29, з них:

- пунктів зберігання відходів дезактивації (ПЗВД) – 28;
- пунктів складування відходів дезактивації (ПСВД) – 1

В Житомирській області виконувались регламентні роботи в Лугинському, Олевському районах та Коростенському районі на ПСВД „Коростенський” у весняний період року.

Останні регламентні роботи в Житомирській області виконані у весінній період 2015 р. в Народницькому районі, в осінній період 2014 р. в Овруцькому районі. За результатами обстеження складався акт, в якому зафіксована оцінка технічного та радіаційного стану об'єкту. На об'єктах, на час обстеження, технічний стан 6 ПЗВД – задовільний. Технічний стан 21 ПЗВД та 1 ПСВД – незадовільний, що пов'язано з відсутністю огорожі та в'їзних воріт.

Всі 28 ділянок ПЗВД та ПСВД мають радіоактивне забруднення, однак ситуацію можна вважати задовільною в зв'язку з тим, що параметри радіаційного контролю не перевищують узгоджені Житомирською облСЕС «Рівні радіоактивного забруднення поверхні об'єктів, які знаходяться на обліку та контролі ЦСЕ КДМСК Укр. ДО «Радон».

Характеристика об'єктів

Таблиця 9.3.2.1

№ з/п	Назва району	Кількість ПЗВД/ПСВД	Кількість об'єктів			
			За класифікацією відходів дезактивації		за розташуванням	
			низькоактивні	радіоактивно забруднені	зона гарантованого добровільного відселення	зона безумовного (обов'язкового) відселення
1.	Народицький	ПЗВД 11	9	2	2	9
2.	Овруцький	ПЗВД 8	5	3	1	4
3.	Лугинський	ПЗВД 7	5	2	4	3
4.	Олевський	ПЗВД 2	1	1	1	1
5.	Коростенський	ПСВД 1	даних немає	даних немає	1	-
Всього:		29	20	8	9	17
						3

9.3.3. Стан радіаційної безпеки у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення

У відповідності до ст.1 і ст.2 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» до територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, в межах України належать території, на яких виникло стійке забруднення навколошнього середовища радіоактивними речовинами понад доаварійний рівень, що з урахуванням природно-кліматичної та комплексної екологічної характеристики конкретних територій може привести до опромінення населення понад 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік, і яке потребує вжиття заходів щодо радіаційного захисту населення та інших спеціальних втручань, спрямованих на необхідність обмеження додаткового опромінення населення, зумовленого Чорнобильською катастрофою, та забезпечення його нормальної господарської діяльності.

Залежно від ландшафтних та геохімічних особливостей ґрунтів, величини перевищення природного доаварійного рівня накопичення

радіонуклідів у навколоишньому середовищі, пов'язаних з ними ступенів можливого негативного впливу на здоров'я населення, вимог щодо здійснення радіаційного захисту населення та інших спеціальних заходів, з урахуванням загальних виробничих та соціально- побутових відносин територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, поділяється на зони.

Зона відчуження - це територія, з якої проведено евакуацію населення в 1986 році. В Житомирській області до зони відчуження віднесено 7 населених пунктів загальною площею 217,6 га

Народицький район – 103,4

1. с.Довгий Ліс – 6,6 га	3. с. Нове Шарне – 76,6 га
2. с.Мотилі – 7,4 га	4. с.Омельники – 12,8 га

Овруцький район – 114,2 га

1.с.Деркачі – 26,3 га	3. с.Липські Романи – 37,5 га
2.с.Журба – 50,4 га	

10. Промисловість та її вплив на довкілля

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Житомирська область знаходиться на другому місці за темпами зростання обсягів будівництва (+46,3%), поступаючись у цьому лише Кропивницькій області, позитивні темпи зростання обсягу виробництва промислової продукції за 2017 ріку – на 9,1% у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. Трохи гірше зі зростанням обсягів сільськогосподарського виробництва – 3% до минулого року. Питання стабільної роботи промислових підприємств області, збільшення асортименту продукції та поліпшення її якості постійно перебувають у полі зору керівництва облдержадміністрації, тому що промислові підприємства не лише створюють додаткові робочі місця, забезпечуючи добробут власних сімей і громади у цілому, а й є головними донорами бюджету області.

Промисловий комплекс області - найважливіший системоутворюючий фактор економіки, в значній мірі визначає рівень розвитку кожної її галузі. Промислове виробництво дає майже третину загальної доданої вартості, близько половини експортної продукції та є визначальним фактором реалізації життєвих інтересів області, її економічної безпеки, соціальних і культурних умов життя народу.

Питання стабільної роботи промислових підприємств, збільшення асортименту продукції та поліпшення її якості постійно перебувають у полі зору керівництва.

Найбільшими платниками ПДФО в області є:

ТОВ «Кромберг енд Шуберт Житомир» - 16,9 млн грн;

ДП «Житомирський бронетанковий завод» - 10,1 млн грн;

КУ « Центральна районна лікарня » - 4,3 млн грн;

ТОВ «АЙС ТІМ» - 3,4 млн грн.;

ДП «Житомирський лісгосп» - 3,2 млн грн.

Кількість промислових підприємств по колу великих, середніх та вагомих за обсягами реалізації промислової продукції малих підприємств становить 27 одиниць.

У структурі обсягу реалізації 49,0% склала продукція машинобудування, 27,9% – харчові продукти та напої, 9,1% – готові металеві вироби, крім машин і устаткування, 7,7% – інша неметалева мінеральна продукція, 2,1% – продукція добувної промисловості і розроблення кар’єрів, 1,6% – вироби з деревини (див. нижче вказані табл.. дані).

	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу	
	млн грн	% до загального обсягу
Промисловість	37152,2	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар’єрів	29935,1	80,57
Переробна промисловість з неї	26319,9 •	x •
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	9716,4	36,91
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	1759,3	6,68
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	4838,7	18,38
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	1046,6	3,97
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	737,7	2,80
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	3938,4	14,96
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	2535,7	9,63
Машинобудування, крім ремонту і монтажу, машин і устаткування	1747,1	6,63
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	6730,1	18,11
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	487,1	1,32

За інформацією Мінфіну, доходи загального фонду бюджету Житомирської області у порівнянні з січнем-листопадом 2016 року зросли на 35,8%. Обсяг роздрібного товарообігу підприємств на десять місяців поточного року у порівнянні з минулорічним збільшився лише на 3,7%. Індекс споживчих цін в грудні 2017 року до грудня 2016 року становить 111,7%.

У 2017 році індекс промислової продукції порівняно з 2016 роком становив 109,5 %, в порівнянні з 2016 роком збільшення на 3,48%, у т.ч. у

добувній промисловості і розробленні кар’єрів – 118,3%, в порівнянні з 2016 роком збільшення на 5,92%, у переробній промисловості – 106,7%, збільшення на 2,82% , у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 99,8%, в порівнянні з 2016 роком зменшення на 2,45%.

Динаміка промислового виробництва за видами діяльності
Індекси промислової продукції за видами діяльності
за 2013–2017 роки

(відсотків до попереднього року)

	Код за КВЕД 2010	2013	2014	2015	2016	2017
Промисловість	B+C+D	113,4	107,1	110,0	105,7	109,5
Добувна та переробна промисловість	B+C	114,6	107,9	111,2	105,9	110,4
Добувна промисловість і розроблення кар’єрів	B	150,2	120,9	124,1	111,3	118,3
Переробна промисловість	C	102,7	101,5	103,6	103,7	106,7
з неї						
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	10-12	105,4	111,3	98,5	96,1	101,5
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	13-15	87,8	98,0	105,0	87,0	106,9
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	16-18	106,2	101,8	95,0	103,4	116,4
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	19	–	–	–	–	–
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	20	91,4	102,9	89,7	94,7	114,0
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	21	115,7	92,5	105,6	123,7	75,8
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	22,23	104,7	92,0	98,9	104,1	100,7
Металургійне виробництво,	24,25	107,3	111,8	116,8	99,2	108,9

виробництво готових металевих виробів, крім машин і устатковання						
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устатковання	26-30	87,8	80,6	109,7	112,8	108,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	101,1	98,1	95,3	102,3	99,8

Станом на 01.10.2018 року зареєстровано 4108 суб'єктів підприємницької діяльності (з них 2824 – фізичні особи-підприємці та 1284 – юридичних осіб), що на 47 осіб більше відповідного періоду 2016 року.

Рівень розвитку промислового виробництва району визначають 27 промислових підприємств, які входять до основного кола звітувочих в органи статистики. У промисловому комплексі ситуація є керованою та має позитивну динаміку розвитку.

Для промислового сектора економіки району, звітний період виявився періодом послідовного нарощення промислового виробництва.

Промисловим сектором району за 2017 рік споживачам реалізовано промислової продукції на суму 1216,4 млн грн., що на 38,6% більше аналогічного періоду минулого року.

Обсяг реалізованої промислової продукції на 1 особу становив 16 918 грн.

У виробництві промислової продукції за 2017 рік було зайнято понад 2,7 тис. осіб.

Галузева структура промисловості за видами економічної діяльності Питома вага

Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2,0 %
Переробна промисловість, з неї:	97,4 %
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	34,0 %
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	1,6 %
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	6,7 %
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	11,8 %
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	41,0 %

Для залучення інвестицій у розвиток району, розроблені інвестиційні паспорти, які включають інформацію про:

- інвестиційні пропозиції в різних сферах діяльності (промисловість, сільське господарство, торгівля, туризм, енергозбереження, соціальна сфера);
- вільні земельні ділянки і виробничі площі, які пропонуються потенційним інвесторам для розширення підприємницької діяльності.

Для зручності потенційних інвесторів, вказана інформація розміщується на веб-сайті райдержадміністрації.

Інформація щодо бази даних інвестиційних проектів та пропозицій, вільних виробничих площ та земельних ділянок систематично оновлюється.

Розвиток малого і середнього підприємництва в області є важливою складовою щодо сприяння насиченості ринку товарами та послугами, створення нових робочих місць і зменшення безробіття.

Станом на 01.01.2018 рік, в районі зареєстровано 3 994 суб'єкти підприємницької діяльності (з них 1242 – юридичні особи та 2 752 – фізичних осіб-підприємців), що на 67 осіб менше минулого року.

Припинили свою діяльність 188 фізичних осіб -підприємців та 4 юридичні особи.

Через центр надання адміністративних послуг надано 6153 послуги .

10.2. Вплив на довкілля

10.2.1 Гірничодобувна промисловість

Метаруйгійна промисловість забруднює атмосферу і водойми викидами і скидами забруднених речовин. У повітря потрапляють окисли азоту, вуглецю, сірчаного ангідриду, пилу та інші шкідливі речовини. Вода, що використовується для охолодження, забруднюється механічними завислими речовинами, розчинниками, гідроокислами кальцію, нафтопродуктами, сульфатами, хлоридами, вуглеводами, фенолами, аміаком, ціанідами, родамінами, тощо. На цих підприємствах, як правило, є накопичувачі, в яких концентруються значні об'єми відходів виробництва і забруднених стічних вод.

Обсяг реалізації промислової продукції в металургійному виробництві в області за 2017 році склав 2535,7 тис.грн, що в порівнянні з 2016 роком 1958,0 тис.грн., на 22,8 % більше.

10.2.2.Металургійна промисловість

Метаруйгійна промисловість забруднює атмосферу і водойми викидами і скидами забруднених речовин. У повітря потрапляють окисли азоту, вуглецю, сірчаного ангідриду, пилу та інші шкідливі речовини. Вода, що використовується для охолодження, забруднюється механічними завислими речовинами, розчинниками, гідроокислами кальцію, нафтопродуктами, сульфатами, хлоридами, вуглеводами, фенолами, аміаком, ціанідами, родамінами, тощо. На цих підприємствах, як правило, є накопичувачі, в яких концентруються значні об'єми відходів виробництва і забруднених стічних вод.

Обсяг реалізації промислової продукції в металургійному виробництві в області за 2017 році склав 2535,7 тис.грн, що в порівнянні з 2016 роком 1958,0 тис.грн., на 22,8 % більше.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Хімічна промисловість пов'язана з багатьма галузями. Вона комбінується з нафтопереробкою, коксуванням вугілля, чорною та кольоровою металургією, лісовою промисловістю. Хімічні забруднення - тверді, газоподібні й рідкі речовини, хімічні елементи й сполуки штучного походження, які надходять у 194 біосферу, порушуючи встановлені природою процеси кругообігу речовин і енергії.

На сьогоднішній день, забруднення навколошнього середовища відходами, викидами, стічними водами всіх видів промислового виробництва, сільського господарства, комунального господарства міст, набуло глобального характеру і поставило людство на грань екологічної катастрофи. Не виключені і випадки пожеж, які можуть перетворити цілі райони у зону екологічного лиха (зниження прозорості атмосфери, токсичні продукти горіння тощо). А тому гостро стоїть проблема створення полімерів, які у природних умовах швидко само руйнуються і повертаються до нормальногго геохімічного кругообігу. Особливу групу складають виробництво бойових отруйних речовин, ліків та засобів захисту рослин, оскільки це синтез біологічно активних речовин. У хімічній промисловості більше, ніж в інших галузях, використовується води. У викидах хімічних та нафтохімічних підприємств переважають речовини подразливої, нейротоксичної, гепатотропної, канцерогенної дії.

Обсяг реалізації промислової продукції хімічних речовин і хімічної продукції в області в 2017 році відносно 2016 року збільшилось на 22,4%.

В 2017 році склав 1046,7 тис. грн., за 2016 рік 812,2 тис. грн.,

10.2.4. Харчова промисловість

У харчовій галузі обсяг продукції у 2017 році становив 9478,3 тис. грн., в 2016 році 8181,6 тис. грн. відповідно збільшення обсягу на 14,74 %.

Серед продукції галузі менше виготовлено печива солодкого і вафель – на 31,4%, продуктів молоковмісних – на 1,2%, м'яса великої рогатої худоби свіжого чи охолодженого – на 12,6,2%, ковбасні вироби на 5,2 %, хліба та виробів хлібобулочних – на 8,3 %.

Поряд з цим зріс випуск молока та вершків згущених на 24,5%, масла вершкового на 18,6%, яловичина і телятина свіжі чи охолоджені – на 17,1,0%, , спредів та сумішей жирових – на 14,0%,.

Що стосується впливу на довкілля харчової промисловості, то особливо небезпечними вважаються відходи виробництва цукрових заводів. Внаслідок повільного введення в дію очисних споруд, підприємства багатьох галузей харчової промисловості інтенсивно забруднюють водні джерела. Це передусім стосується підприємств цукрової, кондитерської, тютюнової та ефіроолійної промисловостей, які всі стічні води скидають без очищення, що веде до подальшого забруднення поверхневих вод. На підприємствах харчової промисловості залишається низьким рівень очистки від викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря. Наприклад, на підприємствах м'ясо-молочної промисловості рівень уловлювання шкідливих речовин, які викидаються

стационарними джерелами забруднення, становить лише 3 %. За ступенем інтенсивності взаємозв'язків харчової промисловості з навколоишнім середовищем (негативного впливу) серед об'єктів навколоишнього середовища чільне місце посідають водні ресурси. Найбільш водомісткими галузями є цукрова, консервна, спиртова, крохмало-патокова, пивоварна. В цих галузях середньорічні нормативні витрати води на одиницю переробної сировини становлять від 10 до 40 м³. Великі їх об'єми становлять значну небезпеку для навколоишнього середовища. Причому, самі по собі стічні води харчової промисловості не є токсичними, але, потрапляючи в озера, ставки і ріки, вони швидко виснажують запаси кисню, що викликає загибель мешканців цих водойм..

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Основним забруднювачем навколоишнього природного середовища є промисловість, тому екологізація всієї економічної діяльності є необхідною і обов'язковою.

Сьогодні, під екологізацією розуміють процес поступового і послідовного впровадження систем технологічних, управлінських та інших рішень, які дозволяють підвищувати ефективність використання природних ресурсів і умов поряд з покращенням або хоча б збереженням якості природного середовища. Заходи екологізації спрямовані на зменшення або повну ліквідацію шкідливих відходів, що забруднюють довкілля.

Головний напрямок – це перехід до використання замкнутих технологій, для яких характерна відсутність обміну речовин із зовнішнім середовищем. Важливим сучасним напрямком екологізації є утилізація, тобто повторне використання відходів. Найбільш важливий захід це регенерація первинних відходів. Існує три шляхи, або напрямки:

- повернення відходів у той самий виробничий процес з якого його отримано;
- використання відходів в інших виробничих процесах;
- використання у вигляді сировини для інших виробництв.

Перехід України до екологічно збалансованого стійкого розвитку можна забезпечити шляхом формування відповідного фінансово-економічного механізму екологізації промислового виробництва, який забезпечить накопичення, розподіл та ефективне використання фінансових ресурсів для вирішення екологічних проблем. В області постійна увага приділяється питанням мінімізації енергозатрат, енергозбереженню, використанню альтернативних джерел енергії, таких як солома, торф, відходи деревини для побутового використання.

Зменшення шкідливого впливу промислового виробництва вирішується за кількома напрямками:

- 1) шляхом удосконалення очищення шкідливих викидів і скидів від промислового виробництва, підвищення ефективності роботи очисних споруд, суворого дотримання нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин у навколошнє середовище;
- 2) шляхом удосконалення технологічних процесів з метою очищення відходів виробництва, випуску екологічно чистої продукції;

3) шляхом зміцнення режиму екології;

4) шляхом запровадження маловідходної і безвідходної технології, заснованої на комплексному використанні природних ресурсів, при замкнутому циклі виробництва.

Загальні вимоги охорони навколошнього природного середовища в процесі господарювання повинні охоплювати всі стадії господарського процесу: доексплуатаційну, експлуатаційну і післяексплуатаційну.

Доексплуатаційна стадія включає розміщення об'єкта, проектування, будівництво, приймання в експлуатацію. Експлуатаційна передбачає дозвіл на викиди, встановлення нормативів викидів та лімітів використання природних ресурсів, контроль за виконанням відповідних правил. Післяексплуатаційна стадія включає випуск продукції і розміщення відходів.

Екологічна безпека і охорона навколошнього середовища забезпечується шляхом нормування і лімітування, сплати екологічного податку, здійснення екологічного контролю.

11. Сільське господарство та його вплив на довкілля

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

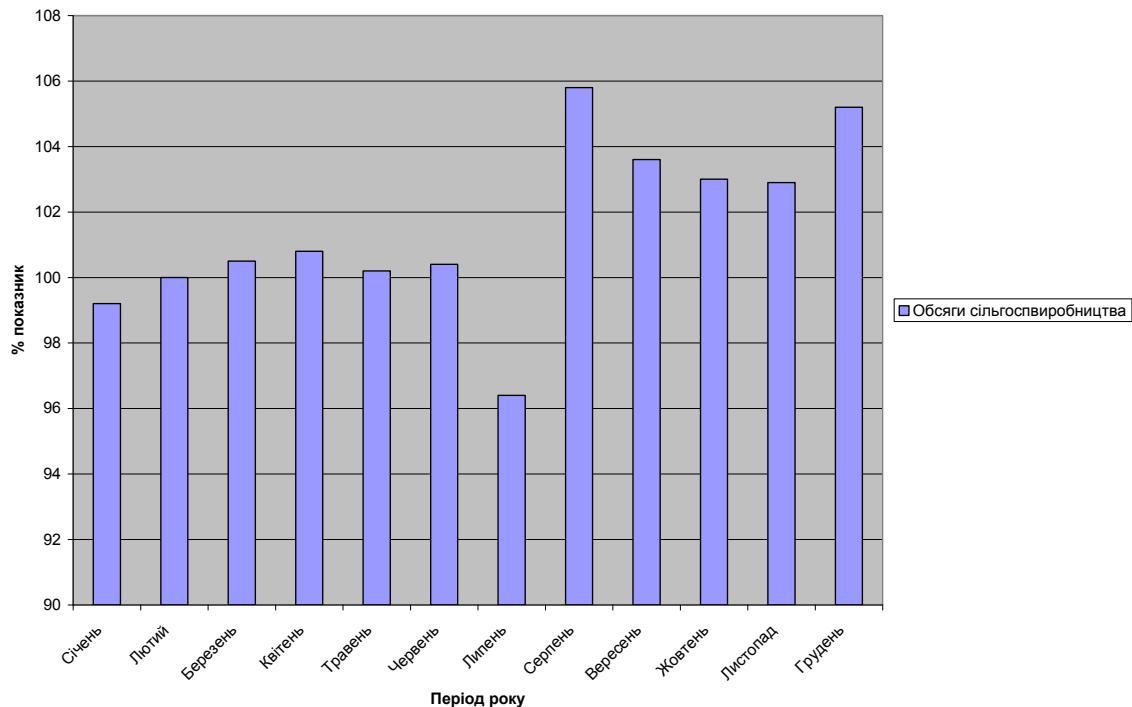
Діяльність агропромислового комплексу області, складовими якого є сільське господарство та харчова і переробна промисловість, направлена на збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, розширення виробництва органічної продукції, забезпечення продовольчої безпеки регіону та держави в цілому.

Обсяг сільськогосподарської продукції в усіх категоріях господарств у постійних цінах 2010 року, відповідно остаточних статистичних даних, у 2017 році склав 9949,5 млн грн.

Індекс сільськогосподарського виробництва у порівняння до 2016 року склав 105,8%. За цим показником область займає 4 місце в державі.

Динаміка обсягів сільськогосподарського виробництва у 2017 році (у % до відповідного періоду попереднього року)

Динаміка обсягів сільськогосподарського виробництва у 2017 році

01-99,2%	07-96,4%
02-100%	08-105,8%
03-100,5%	09-103,6%
04-100,8%	10-103%
05-100,2%	11-102,9%
06-100,4%	12-105,2%

У 2017 році індекс обсягу виробництва продукції рослинництва порівняно з 2016 роком становив 105,8%, у т. ч. в аграрних підприємствах – 103,4%, у господарствах населення – 107,8%.

Загальний індекс споживчих цін у грудні 2017 року до грудня 2016 року склав 100,9%, по Україні 113,0%, у т.ч. по продуктах харчування – 101,7%, по державі 116,3%.

У 2017 році всіма категоріями господарств вирощено 1993,7 тис. тонн зерна., у тому числі зерна продовольчих культур одержано 690,7 тис. т (34,6% загального обсягу), фуражних – 1303,0 тис. т (65,4%). Серед зернових культур зросло у порівнянні до 2016 року виробництво жита на 42,9%, проса – 13,3%, гречки – 52,3%, сорго – у 14,6 рази, гороху – у 2,9 рази.

Сільськогосподарськими підприємствами вирощено 1683,3 тис. т зерна, що на 124,3 тис. тонн, або 6,1% менше у порівнянні до 2016 року, господарствами населення – 318,3 тис. т (на 32,1 тис.тонн, або 11,3% більше).

Урожайність зернових культур становить 53,5 цнт/га, що на 4,4 цнт/га менше у порівнянні з 2016 роком.

Найбільшими агропромисловими підприємствами області є: ПАФ «Єрчики» і ПСП «Україна», які здійснюють господарську діяльність на території Попільянського району, ПСП АФ «Світанок», здійснює господарську діяльність на території Андрушівського, Бердичівського і Попільнянського районів; ТОВ «УкрАгроСТ» і ТОВ «Спіка» - на території Андрушівського району; ТОВ «АТК» - Андрушівського, Бердичівського і Чуднівського районів; ТОВ «АСТ» - Бердичівського, Попільнянського, Ружинського, Радомишльського та Брусилівського районів, ТОВ «Сігнет Центр» - Попільнянського, Ружинського районів, ТОВ СП «Нібулон» - Ружинського, Чуднівського та Романівського районів, ТОВ ПК «Зоря Поділля» у Ружинському районі, ПрАТ «Райз-Максимко» і ТОВ «АФ Терещенка» Чуднівського району, ТОВ «Коростишівземівест» Коростишівського району, ПП «Галекс Агро» Новоград-Волинського і Баранівського районів, ТОВ ВП «Полісся» на території Овруцького, Малинського, Народицького, Житомирського районів, СТОВ «Птахівник» і ПСП «Граніт» у Новоград-Волинському районі, ТОВ «АФ Брусилів» і ПП «Україна» Брусилівського району, СТОВ «Мирославль-Агро», Баранівського району, СТОВ «Ліщинське», Житомирського району.

11.2. Вплив на довкілля

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

Згідно статистичних даних обсяги внесення мінеральних добрив сільськогосподарськими підприємствами під посіви сільськогосподарських культур урожаю 2017 року склали 686,1 тис.ц. (134,3% до 2016 р.), в тому числі 469,7 тис.ц азотних, 101,8 тис.ц фосфорних та 114,6 тис.ц калійних. На 1 га посівної площи внесено 104 кг д.р. мінеральних добрив. Частка удобреної площи мінеральними добривами становить 83,3%.

Всього під урожай 2017 року внесено 686,8 тис.ц. мінеральних добрив, 125 кг д.р. на 1 га. З них 0,7 тис.ц. під багаторічні насадження (126 кг д.р. на 1 га удобреної площи).

Органічних добрив під посіви сільськогосподарських культур внесено 326,6 тис.т (72,5% до 2016 р.), на 1 га посівної площі 0,5 тонн. Частка удобреної площини становить 3,4%.

11.2.2. Використання пестицидів

За інформацією відділу контролю за обігом засобів захисту рослин управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Житомирській області в 2017 році сільгоспідприємствами закуплено та використано 1171,6 тонн пестицидів, в тому числі: гербіцидів - 753,1 тонн, інсектицидів - 74,9 тонн, фунгіцидів - 170,4 тонн, протравників - 52 тонни, родентицидів - 19,9 тонн та 101,3 тонн десикантів.

Зберігання заборонених і непридатних до використання пестицидів у 2017 році

Засоби хімічного оброблення насіння та захисту рослин (у т. ч. пестициди, інсектициди, гербіциди, фунгіциди, регулятори росту рослин, дезінфікуючі засоби тощо) зіпсовані, заборонені для вживання

	Кількість підприємств, охоплених спостереженням, одиниць	Наявність відходів на 01.01.2016р	Прибуло відходів протягом року, т	Вибуло відходів протягом року, т	Наявність відходів на 01.01.2017 р.
ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ	16	29,191	—	3,981	25,210
ЖИТОМИР	1	0,002	—	0,002	—
ЄМІЛЬЧИНСЬКИЙ РАЙОН	1	0,200	—	—	0,200
ЛУГИНСЬКИЙ РАЙОН	3	7,400	—	3,000	4,400
НАРОДИЦЬКИЙ РАЙОН	2	2,000	—	-	2,000
ОВРУЦЬКИЙ РАЙОН	2	1,509	—	0,979	0,530
ОЛЕВСЬКИЙ РАЙОН	7	18,080	—	—	18,080

Стан поводження з непридатними пестицидами та агротехнічними засобами

З непридатними пестицидами та агротехнічними засобами залишається гострою екологічною проблемою в області. Хоча зроблено в останні роки багато.

В 2011-2012 роках було перезатарено та вивезено за межі України для подальшого знешкодження 968,535 тонн непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР). На їх вивіз та знешкодження використано 17,4 млн грн. Дані роботи профінансовані Міністерством екології та природних ресурсів з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища.

Відповідно до інформації наданої РДА очищено від непридатних пестицидів та агрохімікатів територію Баранівського, Брусильовського, Любарського, Малинського, Романівського, Ружинського районів області.

Станом на 01.01.2018 року на території області знаходиться 392,18 тонн непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин, які підлягають знешкодженню. Найбільший обсяг непридатних пестицидів накопичено в Овруцькому, Коростенському, Олевському, Лугинському, Народицькому, Новоград-Волинському та Бердичівському районах.

Умови зберігання більшості вказаних хімічних засобів захисту рослин не відповідають діючим екологічним та санітарним нормам.

Незадовільні умови зберігання призводять до того, що токсичні пестициди потрапляють до навколишнього середовища, в тому числі до водних джерел і повітря, в результаті чого виникає ризик отруєння для людей, флори і фауни.

На території області здійснювались роботи по перезатаренню ХЗЗР. На території Коростенської районної державної адміністрації, у жовтні 2014 року, проведено перезатарення із зважуванням 33,731тонн непридатних агрохімікатів колишніх КСП по 11 сільських радах, безкоштовно Всеукраїнською екологічною лігою (Тимочко Т.В).

На території Нововелідницької, Невгодівської, Можарівської та Покалівської сільських рад Овруцького району, в 2014 році за сприянням Всеукраїнської екологічної ліги, спеціалістами ТОВ «Сі Буд Систем», перезатарено у герметичні ємкості 37 тонн токсичних відходів.

13.05.2017 Попільнянською ОТГ (за власний кошт) перезатарено в морські контейнери 5,5 тонн ХЗЗР.

Житомирський обласний фонд охорони навколишнього природного середовища невзмозі, без державної підтримки здійснити даний захід, оскільки коштовна вартість на його потреби становить 20 мільйонів гривень. Управління екології та природних ресурсів Житомирської обласної державної адміністрації неодноразово направляло запити до Мінприроди України про виділення коштів для здійснення природоохоронних заходів, за рахунок коштів державного бюджету за напрямом «Забезпечення раціонального використання і зберігання відходів виробництва», але фінансування досі не отримали.

Наразі, в Україні суб'єкти господарювання, які мають ліцензію на проведення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами (збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізація), в тому числі не придатних до використання пестицидів відсутні.

Таким чином, вирішити питання забезпечення екологічно безпечної перевезення, утилізації, знешкодження і захоронення відходів та небезпечних хімічних речовин, у тому числі непридатних або заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин, на даний час немає можливості.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Загальна площа осушуваних земель в області дорівнює 425,4 тис. га, з них 296,7 тис. га – гончарним дренажем і 188,7 тис. га – з подвійним регулюванням водного режиму. За відповідного технічного догляду та обслуговування осушувані ґрунти забезпечували формування високих, стабільних урожаїв.

Переважна площа осушених земель майже 30 % є малородючі, вони вимагають охорони від різних видів ерозії. Такі ґрунти економічно не спроможні забезпечити мінімальний прибуток, а з позиції екології – переведені в угіддя сінокісно-пасовищного та лісового використання. Площа таких земель на Поліссі складає 1392,2 тис. га, в тому числі в Житомирській області 311,7 тис. га.

За сучасних умов господарювання технічний стан внутрішньогосподарської мережі, яка знаходиться на балансі місцевих органів самоврядування, через збиткову діяльність більшості землекористувачів та відсутності державного фінансування для виконання експлуатаційних робіт знаходиться у незадовільному стані і потребує суттєвого покращення. В області на 38,3 тис. га сільгоспугідь необхідно підвищити технічний рівень осушувальних систем. Тільки реконструкцію та відновлення осушувальної мережі необхідно провести на площі 10,9 тис. га, культуртехнічні роботи – 7,1, меліоративне поліпшення – на 20,3 тис. га.

Основними причинами несприятливої для вирощування культур меліоративної ситуації є: невідповідність, існуючого водного режиму на осушених землях, вимогам сільськогосподарського виробництва (за тривалістю затоплення, строками відведення весняних повеневих вод та надлишкових вод протягом вегетаційного періоду, рівнями ґрутових вод), відсутність гарантованих водних джерел для зволоження кореневмісного шару ґрунту в посушливі періоди, а також вихід із ладу дренажно-колекторної мережі. За останні роки, на осушених землях не проводилися необхідні агромеліоративні заходи (глибоке розпущення на важких мінеральних ґрунтах, вапнування).

Тому, на сьогодні вирішальною умовою стабільного і гарантованого виробництва сільськогосподарської продукції на землях надлишкового зволоження є відновлення та модернізація діючих осушуваних систем.

Осушенні мінеральні ґрунти поширені переважно в зоні Полісся і частково в зоні Лісостепу. Це здебільшого глейові дерново-підзолисті, сірі опідзолені, дернові та лучні.

Ведення землеробства на меліорованих землях в сучасних умовах зводиться до забезпечення оптимального водно-повітряного режиму під основними сільськогосподарськими культурами, з врахуванням ступеня їх осушення, шляхом агротехнічних методів: вибір глибини і напрямі оранки, ґрутопоглиблення, поєдання оранки із формуванням глибоких борозен, глибоке розпущення, кротування.

Покращення використання осушуваних земель можливе в двох випадках:

- здійснення ремонту та реконструкції осушувальних мереж;
- розвиток тваринницької галузі (в першу чергу ВРХ) і створення на цих землях сіножатей і пасовищ.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

У 2017 році індекс обсягу виробництва продукції тваринництва порівняно з 2016 роком становив 97,7%, у т.ч. в аграрних підприємствах – 97,6%, господарствах населення – 97,7%.

Виробництво основних видів продукції тваринництва за 2017 рік характеризується такими даними (див. нижче вказані табл. дані):

	Усі категорії господарств		Сільсько-господарські підприємства		Господарства населення		Частка господарств населення у загальному виробництві, %	
	2017	2017р. у % до 2016	2017	2017р. у % до 2016	2017	2017р. у % до 2016	2017	2016
М'ясо (вирощування)	79,7	97,1	13,0	83,4	66,7	100,3	83,7	81,0
М'ясо (реалізація худоби та птиці на забій у живій вазі), тис.т	82,5	100,4	15,6	96,9	66,9	101,3	81,1	80,5
Молоко, тис.т	547,7	96,7	112,0	106,8	435,7	94,4	79,6	81,5
Яйця, млн.шт	688,1	104,0	93,7	101,9	594,4	104,3	86,4	86,1

Господарствами всіх категорій порівняно з 2016 роком зменшено обсяги виробництва молока на 18,9 тис. тонн (на 3,3%), м'яса (вирощеного) – на 2,4 тис. тонн (на 2,9%). Водночас збільшилось виробництво яєць на 26,2 млн. шт (на 4,0%).

Сільськогосподарськими підприємствами у 2017 році порівняно з 2016 роком зменшено обсяг вирощування худоби та птиці на 16,6%, або на 2,6 тис.тонн, у т.ч. великої рогатої худоби – на 6,4% (0,4 тис. тонн), свиней – на 23,2% (1,7 тис. тонн), птиці – на 20,0% (0,4 тис.тонн)..

Середні надої молока на одну корову (у розрахунку на одну корову, яка була в наявності на початок 2016 року) у сільськогосподарських підприємствах (крім малих) збільшилися порівняно з 2016 роком на 351 кг (на 7,8%) і становили 4903 кг. Несучість курей-несучок збільшилась на 4,5% і склада в середньому 260 яєць.

У 2017 році вироблено на 1 особу за рік: м'яса (у забійній вазі) – 43,1 кг, молока – 443,2 кг, яєць – 557 штук

За розрахунками, станом на 01.01.2018 чисельність сільськогосподарських тварин характеризується такими даними:

Кількість голів на початок року	Усі категорії господарств		Сільсько-господарські підприємства		Господарства Населення		Частка господарств населення у загальному виробництві, %	
	на 01.01.2018	2018 у % до 2017	на 01.01 2018	2018 у % до 2017	на 01.01 2018	2018 у % до 2017	на 01.01 2018	2018 у % до 2017
Велика рогата худоба	183,0	99,4	54,9	97,6	128,1	100,3	70,0	69,5
у т.ч. корови	109,4	100,1	24,5	99,2	84,9	100,4	77,6	77,4
Свині	118,2	86,3	34,5	65,9	83,7	99,0	70,9	61,8
Вівці та кози	23,9	88,6	5,4	128,6	18,5	81,2	77,4	84,5
Птиця всіх видів	7398,5	106,3	724,2	102,7	6674,3	106,7	90,3	89,9

Порівняно з 01.01.2017р. в усіх категоріях господарств зросло поголів'я корів на 0,1%, птиці на 6,3%. Натомість чисельність великої рогатої худоби скоротилася на 0,6%, свиней 13,7%, овець і кіз – на 11,4%.

У сільськогосподарських підприємствах (крім малих), що займалися тваринництвом, для утримання однієї умовної голови великої худоби витрачено по 33,1 ц корм.од, що менше у порівнянні до 2016 року на 2,8 ц корм. од, у т.ч. концентрованих – по 15,6 ц корм.од.(у 2016 році – 16,34 ц корм.од).

11.3. Органічне сільське господарство

Фото 11.3.1. Продукція компанії «Органік Мілк» с.Баранівка

З кожним роком на планеті зростає кількість населення, а відповідно і попит на продукти харчування. Особлива увага надається якості продукції. Саме ці проблеми і може вирішити розширене виробництво екологічно чистої органічної продукції.

Протягом останніх років, в Україні активізувався рух виробників органічної продукції. Проводяться ярмарки та виставки органічної продукції, міжнародні та всеукраїнські конференції з питань органічного виробництва, переробки, збути, вузькоспеціалізовані семінари, дні поля. Виробники нашої області вже кілька років поспіль успішно представляють свою продукцію на найбільшій світовій виставці органічної продукції «Біофах» у Німеччині (ПП «Галекс-Агро» та ТОВ «Цефей-Груп»).

Доцільність впровадження в області органічного виробництва обумовлена необхідністю відтворення родючості ґрунтів та збереження навколошнього середовища; розвитку сільських територій та підвищення рівня життя сільського населення; підвищення ефективності та прибутковості сільськогосподарського виробництва; забезпечення споживчого ринку здорововою якісною продукцією; зміцнення експортного потенціалу регіону; поліпшення його іміджу як виробника та експортера високоякісної органічної продукції; забезпечення продовольчої безпеки регіону.

На Житомирщині органічним виробництвом займаються ряд аграрних підприємств, більшість з яких зосереджена у Новоград-Волинському та Баранівському районах. Серед органічних підприємств області є:

ПП «Галекс-Агро», яке займається вирощуванням широкого спектру сільськогосподарських культур (пшениця озима, ячмінь озимий, жито озиме, ячмінь ярий, просо, пшениця спельта, гречка, овес, люцерна, горох польовий (пелюшка), соя, кормові боби, кукурудза, злакові трави, конюшина, фацелія, еспарцет, вика та ін.);

ТОВ «Агровест груп» (злакові трави, кукурудза, пшениця озима, горох польовий (пелюшка), вика, овес, просо, люцерна, пшениця спельта, жито озиме, телиці між 1 і 2 р., телята до 1 року, молоко коров'яче сире незбиране);

ТОВ «Цефей-Груп» (спельта, гарбуз твердокорий, льон олійний).

ТОВ «Полісся-Інвест» (гречка, овес, просо, жито озиме, соя, злакові трави, вівці, гуси, індикі, пекінські качки);

СФГ «ВЕС» (кабачок, мангольд, помідор, огірок, м'ята перцева, картопля, морква червона, буряк столовий, салат, базилік, цибуля порей, баклажан, редька дайкон, рукола, цибуля, петрушка);

ТОВ «Біо ферма «Клименталь» (льон-кудряш, гречка, жито, пшениця (спельта), гірчиця, тмин, енотера);

ТОВ «БТТ Агро» (горох, льон олійний, гірчиця, соя);

ТОВ «Органік Мілк» (виробництво органічної молочної продукції).

Найбільший досвід у веденні органічного виробництва має ПП «Галекс-Агро», засноване у 2008 році. Вся продукція сертифікована Інститутом екологічного маркетингу (IMO), Швейцарія, схвалена як Органічна та відповідає вимогам стандарту Біо Свісс.

До групи компаній ПП «Галекс-Агро» входить і ТОВ «Агровест Груп» с. Смодирів та ТОВ «Органік Мілк» Баранівського району.

Діяльність ПП «Галекс-Агро» підтверджує, що використання органічних технологій у землеробстві дає змогу господарству підвищити природну біологічну активність у ґрунті та відновити баланс натуральних поживних речовин. За умов ведення органічного господарювання підсилюються відновлювальні властивості ґрунту, нормалізується робота живих організмів, відбувається збагачення ґумусу і, як результат, збільшення урожайності сільськогосподарських культур та підвищення якості продукції рослинництва. Продукція, вироблена у господарстві, експортується до Європи.

Таким чином, еволюція органічного сільського господарства, сучасні тенденції його розвитку, досвід запровадження органічного землеробства у зростаючій кількості господарств свідчить, що альтернативні сільськогосподарські практики є цілком реалією і перспективною справою.

12. Енергетика та її вплив на довкілля

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Підприємствами й організаціями області протягом 2017р. на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби було використано 1027,1 тис.т умовного палива та енергії, що на 9,7% менше, ніж у 2016р.

Фактичне зниження питомих витрат теплоенергії у 2017р. порівняно з витратами попереднього року склало 13,1% (110,8 тис.Гкал) та електроенергії – 3,6% (41,4 млн.кВт·год), натомість фактичні питомі витрати палива збільшилися на 0,3% (1,4 тис.т умовного палива).

У 2017р. питомі витрати палива та енергії на окремі види продукції енергоємних видів економічної діяльності зросли. Так, при виробництві 44% видів продукції, що враховуються органами державної статистики, було

збільшено фактичні витрати палива та енергії, що привело до перевитрат палива та енергії на 11,4 тис.т в умовному обчисленні.

Найбільше підвищення фактичних витрат палива відбулося на підприємствах м.Малина (34,3% від обсягу перевитрат по області) та Житомирського району (25,1%); теплоенергії – на підприємствах м.Житомира (99,9%); електроенергії – підприємствах м.Житомира (50,0%) та м.Коростеня (17,1%).

Із загального обсягу збільшення фактичних витрат палива найбільша частка припала на підприємства промисловості (68,5%) та сільського, лісового та рибного господарств (29,7%); теплоенергії – на підприємства промисловості (100,0%); електроенергії – на підприємства промисловості (80,7%).

2017р. основними споживачами палива були підприємства переробної промисловості та підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, які в загальному обсязі витрат спожили 36,4% та 37,6% палива відповідно; теплоенергії – переробна промисловість та освіта – 42,6% і 22,0%; електроенергії – переробна промисловість і добувна промисловість та розроблення кар'єрів – відповідно 37,9% та 20,9%.

Серед підприємств переробної промисловості основними споживачами палива, теплоенергії та електроенергії були підприємства з виробництва харчових продуктів – відповідно 7,2%, 13,2%, 6,4% загального обсягу їх витрат; з оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння – 6,7%, 11,7%, 7,1%; з виробництва паперу та паперових виробів – 4,2%, 6,8%, 6,5%; з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції – 14,4%, 2,5%, 9,6% відповідно.

На виробництво продукції, робіт і послуг, види яких відслідковуються органами державної статистики, було використано 431,4 тис.т умовного палива, серед якого газ природний складав 70,1%, дрова для опалення – 17,0%, вугілля кам'яне – 3,1%. В якості сировини і на непаливні потреби було використано 9,2 тис.т умовного палива, з них 98,2% – коксу та напівкоксу з вугілля кам'яного.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Підприємствами, організаціями та установами області усіх видів економічної діяльності у 2017р. використано 1333,6 тис.т первинних і вторинних видів палива в умовному вимірі (з урахуванням обсягів реалізації населенню), що на 12,6% менше, ніж у попередньому році. Реалізовано населенню 690,5 тис.т умовного палива (51,8%), використано на виробничі та комунально-побутові потреби – 643,1 тис.т умовного палива (48,2%).

Використання основних видів енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти в області (включаючи реалізацію населенню)

	2017	У % до 2016
Всього, тис.т у.п.	1333,6	87,4
вугілля кам'яне, тис.т	17,9	97,2
брикети, котуни та подібні види твердого палива з торфу, тис.т	3,5	104,8
газ природний, млн.м ³	645,6	82,4
древа для опалення, тис.щіл.м ³	499,7	105,9
бензин моторний, тис.т	64,8	82,2
газойлі (паливо дизельне), тис.т	149,8	92,3
дистиляти нафтові середні; фракції середні інші, тис.т	0,6	103,4
мазути паливні важкі, тис.т	2,9	98,8
оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важкі, тис.т	3,0	105,5
пропан і бутан скраплені, тис.т	32,1	116,8
бітум нафтovий, тис.т	3,7	119,4

портуванні та зберіганні, 2,9% – на неенергетичні потреби.

Основними споживачами природного газу були підприємства і організації 9 районів та міст, обсяги використання яких становили 89,1% від загальних по області.

Порівняно з попереднім роком зменшили споживання газу природного суб'єкти господарювання майже усіх міст та районів області, найбільше у Лугинському – на 76,9%, Малинському – на 65,3% та Олевському – на 54,8% районах. Зростання обсягів споживання газу природного спостерігалось лише на підприємствах та організаціях Нов.-

Волинського району – на 10,2%. Загалом по області споживання природного газу у виробничій сфері скоротилося на 15,4%.

Значна частина бензину моторного у 2017р. використовувалась підприємствами й організаціями 8 міст та районів (59,8% від загальних обсягів по області). Питома вага споживачів бензину обласного центру становила 35,6%.

Порівняно з 2016р. зростання обсягів бензину моторного спостерігалось на підприємствах та організаціях 5 регіонів області, найбільше у Попільнянському районі – на 36,2%. Поряд з цим зменшили споживання

у структурі використаного палива (включаючи реалізацію населенню) 56,2% припало на природний газ, 23,5% – на нафтопродукти, 9,9% – на дрова для опалення, 1,0% – на вугілля кам'яне. Порівняно з 2016р. на 3,4 в.п. знизилася частка природного газу при одночасному збільшенні використання дров для опалення на 1,7 в.п.

У 2017р. у розподілі палива на виробничі та комунально-побутові потреби за напрямами споживання 49,5% припало на перетворення в інші види палива та енергію, 42,3% – на витрати в цілях кінцевого споживання, 5,3% – на втрати при розподілі, транс-

Використання природного газу підприємствами окремих міст та районів області у 2017 році

	Природний газ, млн м ³	У % до 2016
По області	273,9	84,6
у тому числі		
м.Житомир	131,4	86,2
м.Бердичів	16,9	82,2
м.Коростень	17,5	87,0
м.Малин	11,7	73,7
м.Нов.-Волинський	10,1	89,5
райони		
Андрushівський	9,7	88,4
Житомирський	6,0	76,2
Нов.-Волинський	31,5	110,2
Попільнянський	9,2	65,9

бензину моторного суб'єкти господарювання багатьох міст і районів області, найбільше Лугинського, Брусиловського та Ружинського районів – на 34,2%, 33,7%, 26,6% відповідно. Загалом по області використання бензину на виробничі та комунально-побутові потреби скоротилось на 13,0% (див.табл.):

Використання бензину та газойлів підприємствами окремих міст та районів області у 2017 році

	Бензин моторний, тис.т	У % до 2016	Газойлі, тис.т	У % до 2016
По області	14,2	87,0	90,8	96,3
у тому числі				
м. Житомир	5,1	78,1	12,8	102,1
м. Бердичів	0,6	96,5	1,5	96,5
м. Коростень	0,6	71,8	12,8	86,3
м. Малин	0,4	99,3	1,0	86,2
м. Нов.-Волинський	0,3	90,0	1,2	119,9
райони				
Малинський	0,2	87,6	6,0	94,1
Нов.-Волинський	0,5	85,7	5,8	93,0
Попільнянський	0,8	136,2	7,9	128,8

Більше чверті (28,2%) газойлів спожито підприємствами й організаціями міст Житомира та Коростеня. В цілому по області відбулося зменшення обсягів його використання – на 3,7%, найбільше у Вол.-Волинському районі – на 23,9%.

Водночас відзначено збільшення споживання газойлів у Пулинському районі – на 29,8%, Попільнянському – на 28,8%, Любарському – на 25,3%, Бердичівському – на 18,9%, Народицькому – на 16,6% та у містах Нов.-Волинському – на 19,9%, Житомирі – на 2,1%.

У розподілі використання палива за видами економічної діяльності обсяги його споживання підприємствами й організаціями проти 2014р. зменшилися на 13,1% в освіті, на 12,5% – у будівництві, на 8,0% – у промисловості, на 7,4% – у транспорті, складському господарстві, поштовій і кур'єрській діяльності. Водночас у сільському, лісовому та рибному господарстві вони зросли на 2,5%.

У 2017р. загальний обсяг відпуску підприємствами й організаціями палива населенню становив 690,5 тис.т палива в умовному вимірі, що на 16,3% менше, ніж у попередньому році. Основна частка у структурі відпуску палива населенню припала на природний газ (62,4%), газойлі (12,4%), бензин моторний (10,9%), дрова для опалення (8,2%).

Порівняно з 2016р. збільшилися обсяги реалізації населенню вугілля кам'яного – у 6,8 раза, інших видів первинного палива – на 33,7%, пропану і бутану скраплених – на 21,3%. Водночас продаж населенню інших видів енергетичних матеріалів значно зменшився, а саме: природного газу – на

19,2%, бензину моторного – на 19,0%, дров для опалення – на 14,3%, газойлів – на 13,2%, олив та мастил нафтових; дистилятів нафтових важких – на 10,0%.

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Житомирською областю, першою в Україні, розроблено Енергетичну дорожню карту. Ця карта є путівником для керівників усіх рівнів, потенційних інвесторів на шляху заміщення традиційних викопних видів енергоресурсів місцевими видами палива, є своєрідним закликом влади до усієї громади області щодо налагодження відкритого, конструктивного діалогу і співпраці.

Для забезпечення економії енергетичних ресурсів виконано наступне:

- проведено модернізацію та реконструкцію 53 котелень, замінено 36 енергоємних котли та 41 од. насосного обладнання, 3,9 км теплових мереж на труби в пінополіуретановій ізоляції, переведено на автономне та індивідуальне опалення;
- переведено 64 котелень на альтернативні види палива (відходи деревини, пелети, дрова), з економією газу – 3,6 млн.м³.

На даний час в області працюють 14 малих ГЕС.

У регіоні налагоджено виробництво високоефективних водогрійних та опалювальних котлів на ТОВ «Котлозавод «Кригер», ВАТ «Агротепломаш», КП «Житомирський ремонтно-механічний завод». Більша частина з них працюють на низькокалорійних видах палива (дровах, щепі, торфобрикетах, фрезерному торфі, паливних гранулах, відходах лісового господарства та сільськогосподарського виробництва і т. ін.).

З метою скорочення обсягів споживання природного газу та більш широкого використання місцевих енергоресурсів в області розгорнуто виробництво паливних гранул та брикетів із відходів деревини, станом на 01.01.2018 на Житомирщині діють 22 підприємства, які спеціалізуються на виробництві альтернативного палива (деревних пелет та гранул).

13. Транспорт та його вплив на довкілля

13.1. Транспортна мережа Житомирської області

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Транспортна система області представлена залізничним, автомобільним, трубопровідним і повітряним транспортом. Провідними з них є залізничний і автомобільний. Загальна довжина залізниць у межах області становить 1125 км, у т. ч. електрифікованих 160 км.

Основні залізниці: Київ-Львів, Київ - Брест, Санкт-Петербург - Одеса, Овруч-Шепетівка та ін. Найбільші залізничні вузли: Коростень, Житомир, Бердичів, Новоград-Волинський, Овруч.

Автомобільний транспорт обслуговує переважно внутріобласні перевезення. Основні автомобільні шляхи: Київ- Житомир - Рівне, Санкт-

Петербург - Житомир - Ізмаїл, Київ - Коростень - Ковель. Територією області проходить траса нафтопроводу "Дружба". У Житомирі є аеропорт.

Транспортний комплекс і зв'язок

Таблиця 13.1.1.1.

Наявність підприємств		
Залізничний транспорт		
Залізничних станцій	53	одиниць
Авіаційний транспорт		
Наявність: авіакомпаній	1	одиниць
аеропортів	2	Одници
Автомобільний транспорт		
Підприємств (АТП)	139	одиниць
Виконують перевезення:		
пасажирські	25	одиниць
вантажні	82	одиниць
Наявність автомобільних доріг		
Дороги державного значення		
Міжнародні	450,0	км
Національні	91,4	км
Регіональні	545,1	км
Територіальні	568,8	км
Разом:	1655,3	км
Дороги місцевого значення:		
Обласні	1708,4	км
Районні	5184,6	км
Разом:	6893,0	Км
Морський та річковий транспорт		
Підприємств	-	одиниць
Вантажних	-	одиниць
Пасажирських	-	одиниць
Порти: морські	-	одиниць
річкові	-	одиниць

У 2017 році транспортом області перевезено 25,8 млн т вантажів, що на 22,8 % більше, ніж у 2016р. Вантажооборот збільшився на 23 % і склав 769,3 млр ткм, при цьому транспортна робота залізниці збільшилась на 28%.

Залізничним транспортом у 2017р. відправлено 17,9 млн т вантажів, що на 19 % більше, ніж у попередньому році.

Автотранспортом області у 2017 році доставлено споживачам 7,1 млн т вантажів, вантажооборот становив 592,7 млн ткм, що відповідно на 24% та 1,4 % більше 2016 року.

Пасажирським транспортом області у 2017 р. виконано пасажирську роботу в обсязі 2,21 млрд пас.км – на 5,6% більше, ніж у 2016р..

За цей час перевезено 115,3 млн осіб, що на 1,6% більше, ніж у 2016р.

Залізницею у 2017р. відправлено 1,9 млн пасажирів, або 86,9 % від обсягу 2016 р. Автотранспортом області у 2016 р. перевезено 61,48 млн осіб – на 8 % менше, ніж у 2016р. Електротранспортом у 2016 р. перевезено 51,7 млн осіб, в тому числі тролейбусами – 43,9 млн осіб, трамваями - 7,8 млн осіб, при

цьому перевезення пасажирів тролейбусами і трамваями становило проти 2016 р. 119,6 % та 103,4 % відповідно(табл.13.1.1.1., 13.1.1.2.).

Транспорт Житомирщини, як і в минулі роки залишався найбільшим забруднювачем атмосферного повітря.

Обсяги транспортних перевезень

Таблиця 13.1.1.2.

Рік	Перевезено вантажів		Вантажооборот		Перевезено пасажирів		Пасажирооборот	
	млнт	у % до попереднього року	млн ткм	у % до попереднього року	млн осіб	у % до попереднього року	млн пас.км	у % до попереднього року
<i>Залізничний</i>								
2013	18,3	101,7	3260	98,1	9,6	100,8	1257	106,9
2014	18,6	101,5	3404	104,4	9,7	100,7	1151	91,6
2015	15,0	86,4	2829	83,1	9,5	98,4	1196	104,0
2016	15,1	100,8	2690	95,1	7,3	91,0	1175	98,3
2017	17,9	119,1	3451	128	1,9	86,9	998	112,8
<i>Автомобільний</i>								
2013	4,4	97,2	1122	96,0	70,1	100,0	1158	105,7
2014	4,1	103,6	1097	97,8	70,9	101,2	1222	105,5
2015	4,9	94,9	505,4	76,9	70,7	100,1	1166	95,9
2016	5,9	131,6	584,4	115,6	66,8	94,5	1084	92,7
2017	7,1	124,0	592,7	101,4	61	92,0	1067	98,4
<i>Міський електротранспорт</i>								
2013	—	—	—	—	41,6	84,0	116	84,0
2014	—	—	—	—	41,0	98,7	115	98,7
2015	—	—	—	—	44,3	108,0	124	108,0
2016	—	—	—	—	44,4	100,2	124	100,0
2017	—	—	—	—	51,8	116,6	145,2	117,1

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Автотранспорт є потужним джерелом викидів забруднюючих речовин, що значно погіршує умови розсіювання, створює їх високі концентрації в районах автомагістралей і прилеглих до них житлових забудов, де як правило, проживає і працює значна кількість населення. Також функціонування транспорту створює високий рівень шуму, забруднює ґрунти та водойми в результаті змиву та протікання паливно - мастильних матеріалів, призводить до утворення пилу та інших забруднюючих речовин, які здійснюють несприятливу дію на навколишнє середовище та безпосередньо на людину.

У середньому при пробігу 15 тис. км на рік кожен автомобіль спалює 2 т палива і близько 26 – 30 т повітря, у тому числі 4,5 т кисню, що в 50 разів більше річних потреб людини.

Загальні викиди токсичних речовин залежать від потужності і типу двигуна, режиму його роботи, технічного стану автомобіля, швидкості руху, стану дороги, якості палива.

При цьому автомобіль приблизно викидає в атмосферу (кг/рік): чадного газу – 700, діоксиду азоту – 40, незгорілих вуглеводнів – 230 і твердих дрібнодисперсних часток (PM) – 2 – 5.

Негативний вплив транспортних засобів на довкілля пов'язаний насамперед із викидами в атмосферу токсикантів з відпрацьованими газами транспортних двигунів, а також дещо меншою мірою – із забрудненням поверхневих водних об'єктів, утворенням твердих відходів та несприятливим впливом транспортних шумів і вібрацій.

Найбільшим забруднювачем навколошнього середовища в транспортній галузі є автомобільний транспорт та інфраструктура автотранспортного комплексу, шкідливі викиди в атмосферу від автомобілів за обсягами в багато разів перевищують відповідний сукупний показник від усіх інших видів транспорту.

В останні роки спостерігається збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від автотранспорту у зв'язку зі збільшенням його кількості.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Для розв'язання екологічних проблем на автомобільному транспорті необхідно:

- забезпечити пріоритетність розвитку у великих містах України пасажирського транспорту загального користування на електротязі з послідовним скороченням автобусного сполучення;
- забезпечити жорсткіші екологічні нормативи щодо конструкції нових моделей автомобілів та двигунів;
- розробити та впровадити систему сертифікації автомобілів та двигунів на екологічну безпеку і контролю за їх відповідністю сертифікатам;
- розробити комплекс технологій, методик та технічних засобів для оцінки екологічної безпеки автомобілів при їх експлуатації;
- розробити комплекс технологій і технічних засобів для оцінки та захисту довкілля від забруднення у виробничих зонах автопідприємств.

Для розв'язання екологічних проблем на залізничному транспорті необхідно розробити:

- нормативні вимоги до рухомого складу щодо додержання екологічних нормативів;
- методики визначення шкоди, що її можуть завдати довкіллю підприємства залізничного транспорту;
- технології утилізації та ліквідації залишків нафтопродуктів та інших відходів;
- методи зменшення викидів у повітря сипких вантажів під час перевезення.

14. Збалансоване виробництво та споживння

14.1. Тенденції та характеристика споживання

Економічна ситуація в сільському господарстві характеризується перш за все тим, що через обмеженість платоспроможності населення, значний монополізм у суміжних галузях, і особливо в переробній промисловості та торгівлі, а також великий обсяг імпорту сільськогосподарські виробники не можуть підвищувати ціни на свою продукцію відповідно до збільшення витрат на виробництво.

Загальний індекс споживчих цін у грудні 2017 року до грудня 2016 року склав 112,6%, що на 0,2 в.п. більше, ніж у цілому по Україні (112,4%, місце області-16), у т.ч. по продуктах харчування – 103,5%, що на 0,3 в.п. більше, ніж у середньому по державі (103,2%).

У 2017 році (за попередніми даними) індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з 2016 роком склав 115,7%. Виробництво м'яса (у живій вазі) у 2017 році проти 2016 року зменшилося на 1,3%, молока – на 2,0% яєць збільшилося на 12,2%.

Згідно даних моніторингу роздрібних цін, проведеного органами державної статистики, протягом 2017 року на споживчому ринку області відбулося зростання цін на такі види продукції:

- борошно пшеничне вищого гатунку – на 5,8% до 8,69 грн./кг;
- хліб з борошна першого гатунку – на 9,7% до 11,89 грн./кг;
- хліб з борошна житньо-пшеничного – на 10,2% до 10,51 грн./кг;
- крупу гречану – на 17,3% до 28,55 грн./кг;
- яловичину – на 0,2% до 88,00 грн./кг;
- свинину – на 4,7% до 74,38 грн./кг;
- м'ясо птиці – на 8,5% до 43,31 грн./кг;
- ковбаси варені I сорту – на 9,9% до 72,82 грн./кг;
- молоко – на 28,0% до 14,61 грн./л;
- сметану – на 41,1% до 40,71 грн./кг;
- масло вершкове – на 38,9% до 143,56 грн./кг;
- сир м'який – на 25,4% до 69,22 грн./кг;
- цукор – на 1,1% до 14,96 грн./кг;
- олію соняшникову – на 15,7% до 33,15 грн./л.

Протягом вказаного періоду зменшилися ціни на:

- макаронні вироби – на 2,0% до 9,68 грн./кг;
- рис – на 2,9% до 16,00 грн./кг;
- сало – на 8,6% до 33,40 грн./кг;
- яйця курячі – на 7,1% до 21,73 грн./дес.;
- картоплю - на 15,3% до 5,08 грн./кг;
- капусту – на 62,5% до 3,75 грн./кг;
- моркву – на 62,4% до 3,68 грн./кг;
- буряк – на 52% до 3,63 грн./кг;
- цибулю ріпчасту – на 58,8% до 4,04 грн./кг.

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

Економічне стимулювання «раціонального природокористування і охорони навколошнього природного середовища передбачене Законом Області «Про охорону навколошнього природного середовища». Але практика підтверджує, що вимоги цього закону, інших законів та законодавчих актів щодо економічного стимулювання залишаються лише декларацією. Хоча, на думку зарубіжних спеціалістів, найближчим часом ми станемо свідками початку всесвітнього повороту до виробництва сільськогосподарської продукції без пестицидів, гербіцидів і мінеральних добрив.

15. Державне управління у сфері охорони навколошнього природного середовища

15.1. Національна та регіональна екологічна політика України

Реалізація екологічної політики на території області у 2017 році здійснювалась відповідно до Конституції України, Закону України від 25.06.1991 №1264 «Про охорону навколошнього природного середовища», якими визначено політичні пріоритети та стратегічні напрями щодо реалізації державної політики у сфері охорони навколошнього природного середовища. Основними серед них є наступні:

- утвердження екологічної політики, як інтегрованого чинника соціально-економічного розвитку держави, з метою переходу до екологічно збалансованого розвитку;
- формування і впровадження екологічно збалансованої системи природокористування, зміни нераціональних моделей виробництва, екологічно-інноваційної модернізації економіки України;
- поліпшення екологічного стану річок;
- збереження біотичної та ландшафтної різноманітності, розвиток природно-заповідної справи.

З метою реалізації національної екологічної політики, стабілізації екологічної ситуації, підвищення ефективності використання природних ресурсів на території області впроваджується ряд загальнодержавних та регіональних екологічних програм, серед яких - "Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки", „Загальнообласна програма “Питна вода Житомирської області на 2006-2020 роки”, „Комплексна програма захисту сільських населених пунктів і с/г угідь від шкідливої дії вод на період до 2010 року та прогноз до 2020 року”, обласна комплексна програма охорони навколошнього природного середовища на 2018-2022 роки та ряд інших.

15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища

Удосконалювати систему управління у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки можливо за допомогою наступних дій: загальних, які здійснюють законодавчі, виконавчі і правові органи, та спеціальних, які здійснюються суб'єктами, що мають спеціальні повноваження відповідно до чинного законодавства.

До загальних дій належать:

1) законодавчо нормативного регулювання (формування й розвиток законодавчо-правової, нормативної сфер у галузі охорони довкілля; використання ресурсів навколишнього природного середовища; регулювання антропогенної діяльності тощо).

2) планування й прогнозування (розробка, затвердження, впровадження на практиці природоохоронних програм і проектів на основі системноекологічного підходу; передбачення негативних та кризових ситуацій, планування природо-охоронних заходів у всіх галузях економіки).

3) організація і координування – організація всіх видів робіт з екологічного менеджменту на різних рівнях та в установах; організація виконання запланованих природоохоронних рішень та дотримання екологічних нормативів; погодження інтересів держави й бізнесу в галузі охорони довкілля. Управління у сфері охорони довкілля покладено на департамент екології та природних ресурсів ї облдержадміністрації.

4) контролювання – проведення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства організаціями незалежно від форм власності на всіх рівнях. Здійснення державного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства на території області покладено на державну екологічну інспекцію у області.

До спеціальних дій відносять:

1) розподіл і впорядкування навколишнього природного середовища та його ресурсів – планування, організація та контроль просторовотериторіального устрою довкілля, виокремлення територій з особливим статусом охорони, надання об'єктів довкілля в оренду, лісовідновлення;

2) облік та статистична звітність – планування, ведення, оновлення, використання кадастрів природних ресурсів (сукупності кількісних, якісних та інших характеристик господарського, екологічного, правового стану природних ресурсів), формування і аналіз екологічної статистичної звітності;

3) нормування – розробка нормативів гранично-допустимих викидів і скидів та інших видів шкідливого впливу, обґрунтування значень гранично допустимої концентрації (ГДК) для об'єктів довкілля;

4) моніторинг – проведення спостережень, збір та обробка інформації про стан довкілля суб'єктами моніторингу довкілля. Нині, моніторинг довкілля на регіональному рівні здійснюється суб'єктами моніторингу довкілля, за своїми програмами і планами робіт, визначеними центральними органами виконавчої влади;

5) інформування громадськості, органів влади, суб'єктів бізнесу про стан навколошнього природного середовища, можливі ризики і загрози. Основними документами для інформування громадськості, що підлягають оприлюдненню, є Регіональна доповідь про стан навколошнього природного середовища.

6) ліцензування – надання дозволів на здійснення певної діяльності: розвідка та експлуатація корисних копалин, економічно небезпечних видів діяльності;

7) стандартизація – розробка затвердження, гармонізація всіх видів нормативних документів, методик, термінологій, значень ГДК тощо;

8) аудит – незалежна оцінка аудиторськими фірмами відповідності екологічного стану, діяльності, систем управління якості, систем екологічного управління екологічним вимогам та розробка рекомендацій щодо поліпшення всіх видів діяльності організацій, що мають вплив на навколошнє середовище;

9) маркетинг – організація і спрямування діяльності установи, пов’язаної з екологічно орієнтованим попитом на товари і послуги, що сприяють збереженню якісного та кількісного рівня довкілля протягом усього життєвого циклу, зниження навантаження на навколошнє природне середовище, діяльність зі збереження середовища існування людини, генофонду біосфери, екологічне маркетування товарів.

Протягом останніх трьох десятиріч в Україні була сформована система управління природоохоронною діяльністю.

Найважливішими функціональними елементами державної системи управління природоохоронною діяльністю є наступні складові економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності:

- механізм сплати екологічного податку;
- механізм відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону довкілля;
- державний та місцеві фонди охорони навколошнього природного середовища у складі відповідних бюджетів.

Екологічний податок – це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року.

За рахунок надходжень екологічного податку в області створено і діє система фондів охорони навколошнього природного середовища. Фонди охорони навколошнього природного середовища всіх рівнів є базовим механізмом державного фінансування природоохоронних заходів. Фонди створено з метою концентрації коштів і цільового фінансування заходів, пов'язаних з охороною довкілля.

Законом України від 28.12.2014р. № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» внесено зміни до Бюджетного кодексу України, відповідно до яких зарахування екологічного податку, які були основним джерелом наповнення

фондів охорони навколошнього природного середовища, передані із спеціального фонду бюджету до загального, за рахунок чого збільшено базу доходів місцевих бюджетів.

Кошти природоохоронних фондів спрямовуються на фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, що відповідають основним напрямам державної політики у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Забороняється використання коштів природоохоронних фондів на заходи, не передбачені постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996р. № 1147 "Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів" (зі змінами).

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Протягом 2017 року Державною екологічною інспекцією у Житомирській області проведено 905 ресурсних заходів державного нагляду (контролю). Перевірено 420 об'єктів державного нагляду.

В результаті проведених перевірок та рейдів складено 1128 адміністративних протоколів, з яких 24 передано до суду.

До адміністративної відповідальності, у вигляді штрафів, притягнуто 1109 осіб. Сума накладених штрафів склала 221,118 тис. грн., стягнуто 216,831 тис. грн.

Загальна сума розрахованих збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства, становить 42778,240 тис. грн., в т.ч. нанесених невстановленими особами 8529,140 тис. грн.

Суб'єктам господарювання та фізичним особам пред'явлено до сплати збитки на суму 23627,685 тис. грн.

Сплачено, з урахуванням попереднього періоду, збитки на суму 436,392 тис. грн.

66 матеріалів передано в правоохоронні органи, порушено 15 кримінальних проваджень.

Робота Держекоінспекції постійно висвітлюється в засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті (<http://dei.zt.ua>).

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

В Житомирській області на 2017 рік за бюджетною програмою КПКВК 2408070 «Радіологічний захист населення та екологічне оздоровлення території, що зазнала радіоактивного забруднення», було передбачено асигнування у сумі 940 400 грн., які відповідно до паспорту бюджетної програми КПКВК 2408070 призначені:

1.На утримання Житомирського обласного центру радіаційного контролю та виконанню заходів по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС (Центр) – 436 400 грн.

2. На утримання Народицької районної спеціалізованої станції по догляду землями зони безумовного обов'язкового відселення (Станція) – 504 000 грн.

Асигнування в область, у звітному році, надійшли в повному обсязі.

У 2017 році Станція забезпечувала утримання у належному санітарно-екологічному та пожежно-безпечному стані територію загальною площею 22449,83. Протягом звітного періоду Станцією на гасінні пожежі було відпрацьовано 17 тракторогодин спільно з районним сектором Управління Держбезпеки та створено 10,6 км протипожежних локалізаційних смуг. З метою попередження пожеж, викошено 43,0 га високорослого травостою, поновлено та звільнено від забур'янення 109,3 км мінералізованих протипожежних смуг.

Спеціалістами Житомирського обласного центру радіологічного контролю та виконанню заходів по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС протягом 2017 року проводилася робота з організації радіологічного контролю сільськогосподарської та лісової продукції. За звітний період відібрано і перевірено 16337 проб у 81 населеному пункті. Перевищення виявлено в 38 населених пунктах.

15.5. Моніторинг навколошнього природного середовища

Обласна система моніторингу довкілля – це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля в Житомирській області, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Обласна система моніторингу довкілля (далі - система моніторингу) є складовою частиною державної системи моніторингу довкілля, яка у свою чергу є складовою частиною національної інформаційної інфраструктури, сумісної з аналогічними системами інших країн.

Обласна система моніторингу довкілля – це відкрита інформаційна система, пріоритетами функціонування якої є захист життєво важливих екологічних інтересів населення регіону; збереження природних екосистем; відвернення кризових змін екологічного стану довкілля і запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям.

Створення і функціонування обласної системи моніторингу ґрунтуються на принципах:

- узгодженості нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення, сумісності технічного, інформаційного і програмного забезпечення складових частин;
- інтеграції даних еколого-інформаційних систем Житомирської області;
- систематичності спостережень за станом довкілля та техногенними об'єктами, що впливають на нього;
- своєчасності отримання, комплексності оброблення та використання екологічної інформації, що надходить і зберігається в системі моніторингу;
- об'єктивності первинної, аналітичної і прогнозної екологічної інформації та оперативності її доведення до органів державної влади, органів

місцевого самоврядування, громадських організацій, засобів масової інформації, населення Житомирської області.

Метою створення обласної системи моніторингу, є підвищення ефективності управління екологічним станом області за рахунок:

- інтеграції екологічної та екологічно-значущої інформації, що надходить від суб'єктів моніторингу довкілля;
- аналізу екологічного стану довкілля та прогнозування його змін;
- підвищення оперативності та якості інформаційного обслуговування користувачів на всіх рівнях;
- підвищення якості обґрутування природоохоронних заходів у галузі охорони довкілля, раціонального використання та відтворення природних ресурсів Житомирської області, ефективності їх здійснення;
- розвитку міжнародного співробітництва.

Основними завданнями системи моніторингу є:

- організація систематичних спостережень за станом складових довкілля;
- виявлення ступеня антропогенного впливу на довкілля та здоров'я населення, факторів та джерел такого впливу;
- виявлення зон підвищеної екологічної небезпеки;
- розробка критеріїв допустимих та критичних рівнів впливу на природне середовище;
- організація моніторингу відгуку біоти на антропогений вплив;
- оцінка екологічного, економічного та естетичного збитків від техногенного та антропогенного навантаження;
- прогнозування стану довкілля та його змін;
- обґрутування пріоритетів природоохоронної діяльності (обґрутування та розробка природоохоронних управлінських рішень).

Відповідно до Закону України «Про охорону навколошнього природного середовища», постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 року № 391 „Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля”, затверджено розпорядженням голови облдержадміністрації „Положення про обласну систему моніторингу довкілля” (далі - Положення) від 26.01.05 №14.

В Положенні визначені суб'єкти обласної системи моніторингу довкілля, до яких належать:

- організації, що здійснюють координацію та контроль проведення природоохоронних заходів та природоохоронної діяльності у цілому на підвідомчій їм території, дотримання вимог природоохоронного законодавства і приймають управлінські рішення ;
- організації, що здійснюють спостереження за станом навколошнього природного середовища та державний санітарний нагляд об'єктів, які спричиняють антропогений вплив на довкілля.

Моніторинг довкілля мають здійснювати:

1. Управління екології та природних ресурсів Житомирської ОДА
2. Житомирське обласне управління водних ресурсів та Житомирська гідрогеологічна - меліоративна експедиція
3. Житомирська філія державної установи «Інститут охорони ґрунтів України»

4. Комунальне підприємство «Житомирводоканал»
5. Житомирський обласний центр з гідрометеорології (ЦГМ)
6. ДУ «Житомирський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України»
7. Державна інспекція захисту рослин Житомирської області
8. Комунальне підприємство Новоград – Волинської міської ради виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства, м. Новоград - Волинськ.
9. Міське комунальне підприємство “Бердичівводоканал”, м.Бердичів
10. КП «Комунальник» Овруцької міської ради
11. ТОВ “Малиненергоінвест”, м.Малин
12. Комунальне підприємство “Водоканал”, м.Коростень
13. Поліський філіал Українського ордена “Знак пошани” науково – дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького (УкрНДІЛГА)
14. Банкнотно-монетний двір Національного банку України
15. Управління ДСНС України в Житомирській області
16. Житомирське обласне управління лісового та мисливського господарства
17. Житомирське обласне комунальне агролісогосподарське підприємство “Житомироблагроліс” Житомирської обласної ради
18. Головне управління Держгеокадастру у Житомирській області
19. Департамент містобудування, архітектури, будівництва та житлово-комунального господарства ЖОДА
20. Державна екологічна інспекція у Житомирській області
21. ПрАТ “Біомедскло”
22. КП “Житомиртеплокомуненерго” Житомирської міської ради
23. ПАТ “Житомирський комбінат силікатних виробів”

Основними завданнями суб'єктів системи моніторингу є:

- довгострокові систематичні спостереження за станом довкілля;
- аналіз екологічного стану довкілля та прогнозування його змін;
- інформаційно-аналітична підтримка прийняття рішень у галузі охорони довкілля, раціонального використання та відтворення природних ресурсів;
- інформаційне обслуговування органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також забезпечення екологічною інформацією населення області, заінтересованих установ і організацій.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17.11.2001 №1551 „Про утворення міжвідомчої комісії з питань моніторингу довкілля” затверджено розпорядженням голови облдержадміністрації від 05.03.09 № 59 „Положення про обласну міжвідомчу комісію з питань моніторингу довкілля у новій редакції та нового складу обласної міжвідомчої комісії з питань моніторингу довкілля”.

Обласна міжвідомча комісія з питань моніторингу довкілля (далі - Комісія) є консультивно-дорадчим органом при облдержадміністрації для координації діяльності суб'єктів регіональної системи моніторингу довкілля,

розгляду поточних питань, пов'язаних з проведенням моніторингу довкілля на основі державної, регіональної та відомчих програм моніторингу довкілля.

До складу Комісії входять керівники (заступники) місцевих органів виконавчої влади, обласних установ, організацій та підприємств що є суб'єктами системи моніторингу довкілля Житомирської області. Для підвищення ефективності та контролю роботи обласної міжвідомчої комісії з питань моніторингу довкілля за напрямами моніторингу навколошнього природного середовища при обласній міжвідомчій комісії з питань моніторингу довкілля утворені постійно діючі секції:

- секція моніторингу атмосферного повітря;
- секція моніторингу поверхневих вод суши і підземних вод;
- секція моніторингу земельних ресурсів; - секція контролю і поводження з відходами; - секція моніторингу лісового фонду.

Комісія відповідно до покладених на неї завдань:

- аналізує і координує діяльність суб'єктів моніторингу та інших місцевих органів державної виконавчої влади щодо створення та функціонування системи моніторингу, здійснення заходів, передбачених регіональною програмою моніторингу довкілля в Житомирській області;

- готує та розглядає пропозиції щодо вдосконалення роботи системи моніторингу довкілля, взаємодії РІАЦ Житомирської області та суб'єктів моніторингу, нормативно-правової бази, впровадження результатів науково-дослідних, дослідно-конструкторських, проектно-конструкторських і технологічних робіт з питань створення, функціонування та вдосконалення системи моніторингу.

Управління екології та природних Житомирської обласної державної адміністрації відповідно до постанови КМУ від 30.03.1998р. № 391 „Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля” забезпечує організаційну інтеграцію суб'єктів обласної системи моніторингу довкілля, методологічне і метрологічне забезпечення складових частин і компонентів системи, координацію дій щодо побудови системи моніторингу, оперативне управління інформацією системи.

На виконання наказу Мінекоресурсів України від 26.04.2007р. № 218 управлінням екології та природних ресурсів Житомирської облдержадміністрації ведеться збір та узагальнення інформації від суб'єктів системи моніторингу НПС області. Постійно надають інформацію наступні суб'єкти моніторингу, а саме: Житомирське обласне управління водних ресурсів; Житомирський обласний центр з гідрометеорології; КП «Житомирводоканал»; КП «Виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства» м. Новоград-Волинський; КП «Водоканал» м. Коростень; КП «Бердичівводоканал»; банкнотно-монетний двір Національного банку України, решта суб'єктів інформацію надають частково або не надають взагалі.

Житомирська обласна державна адміністрація і управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації на балансі не мають обладнання, що використовується для забезпечення вимог постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998р. № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля».

Забезпечити виконання вимог законодавства щодо здійснення моніторингу довкілля суб'єктами на основі існуючої матеріально-технічної бази на належному рівні є проблематично. Адже в оснащенні аналітичних лабораторій і пунктів спостережень суб'єктів моніторингу значна кількість пристрій та приладів є застарілими, що не дозволяє повною мірою ефективно контролювати вміст забруднювальних речовин. Потрібні, як нові пристрій так і витратні матеріали і навчання персоналу. Скорочення фінансування за відомчими програмами моніторингу ускладнює отримання наявної інформації від деяких суб'єктів моніторингу.

Суб'єкти державного екологічного моніторингу за галузями, середовища та число точок спостережень

Таблиця 15.5.1.

№ з / п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень, од.								
		атмосферне повітря	стационарні джерела викидів в атмосферне повітря	поверхневі води	джерела скидів зворотних вод у поверхневі води	морські води	джерела скидів зворотних вод у морські води	підzemні води	джерела скидів зворотних вод у глибокі підzemні водоносні горизонти	грунти
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Державна екологічна інспекція у Житомирській області	-	10	21	-	-	-	-	-	120
2	Житомирський обласний центр з гідрометеорології	2	-	12	-	-	-	-	-	-
3	ДУ «Житомирський обласний лабораторний центр держсан- епідемслужби України»	1929	-	55	-	-	-	-	-	350
4	Житомирське обласне управління водних ресурсів	-	-	10	-	-	-	-	-	233
5	КП «Житомирводоканал»	-	-	2	6	-	-	-	-	-
6	КП Новоград – Волинське МР «БУВКГ»	-	4	2	1	-	-	-	-	-
7	МКП “Бердичівводоканал”	-	1	2	1	-	-	17	-	-
8	ДКП “Малин міськводоканал”	-	-	3	4	-	-	-	-	-
9	КП “Водоканал”, Коростенської міської ради	6	20	5	3	-	-	-	-	-

15.6. Державна екологічна експертиза

Протягом 2017 року управлінням проведена державна екологічна експертиза по 20 об'єктам (з яких 2 повернуто на доопрацювання).

Матеріали, що надавались на державну екологічну експертизу свідчать про те, що не всі причетні до проектування.

Основною причиною повернення документації на доопрацювання є:

- недостатня розробка розділу оцінки впливу на навколишнє природне середовище (ОВС);

- використання недіючих методик розрахунків викидів забруднюючих речовин;

- відсутність рішень по поводженню з відходами, погодження прийнятих рішень з зацікавленими службами та організаціями;

- застосування в технологічних процесах застарілих технологій, тощо.

З 18 грудня 2017 року введено в дію Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», прийнятий Верховною Радою 23.05.17(№ 2059).

Закон впроваджує нову європейську модель процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД) замість екологічної експертизи, передбаченої Законом «Про екологічну експертизу», що в свою чергу, втрачає чинність.

Процедура ОВД спрямована на попередження та запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Оцінка впливу на довкілля: впровадження та практичні аспекти нового закону

18 грудня 2017 року в дію вводиться Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». З огляду на це Міністерством екології та природних ресурсів України було ініційовано проведення практичної наради для заступників облдержадміністрацій і керівників профільних Департаментів та дводенний семінар-тренінг для державних службовців до повноважень яких внесені або планується внесення функцій щодо здійснення оцінки впливу на довкілля.

- Із впровадженням цього Закону в Україні скасовується пострадянська модель - екологічна експертиза і запроваджується нова європейська форма оцінки впливу на довкілля. Відповідно кожна облдержадміністрація отримає нові повноваження та зобов'язання. Обов'язок здійснювати оцінку впливу на довкілля покладатиметься на підрозділи з питань екології та природних ресурсів, які після адміністративної реформи підпорядковуються обласним державним адміністраціям – зазначив Міністр екології та природних ресурсів України Остап Семерак.

Дотримання висновку про оцінку впливу на довкілля стане обов'язковим для отримання дозволу на провадження господарської діяльності.

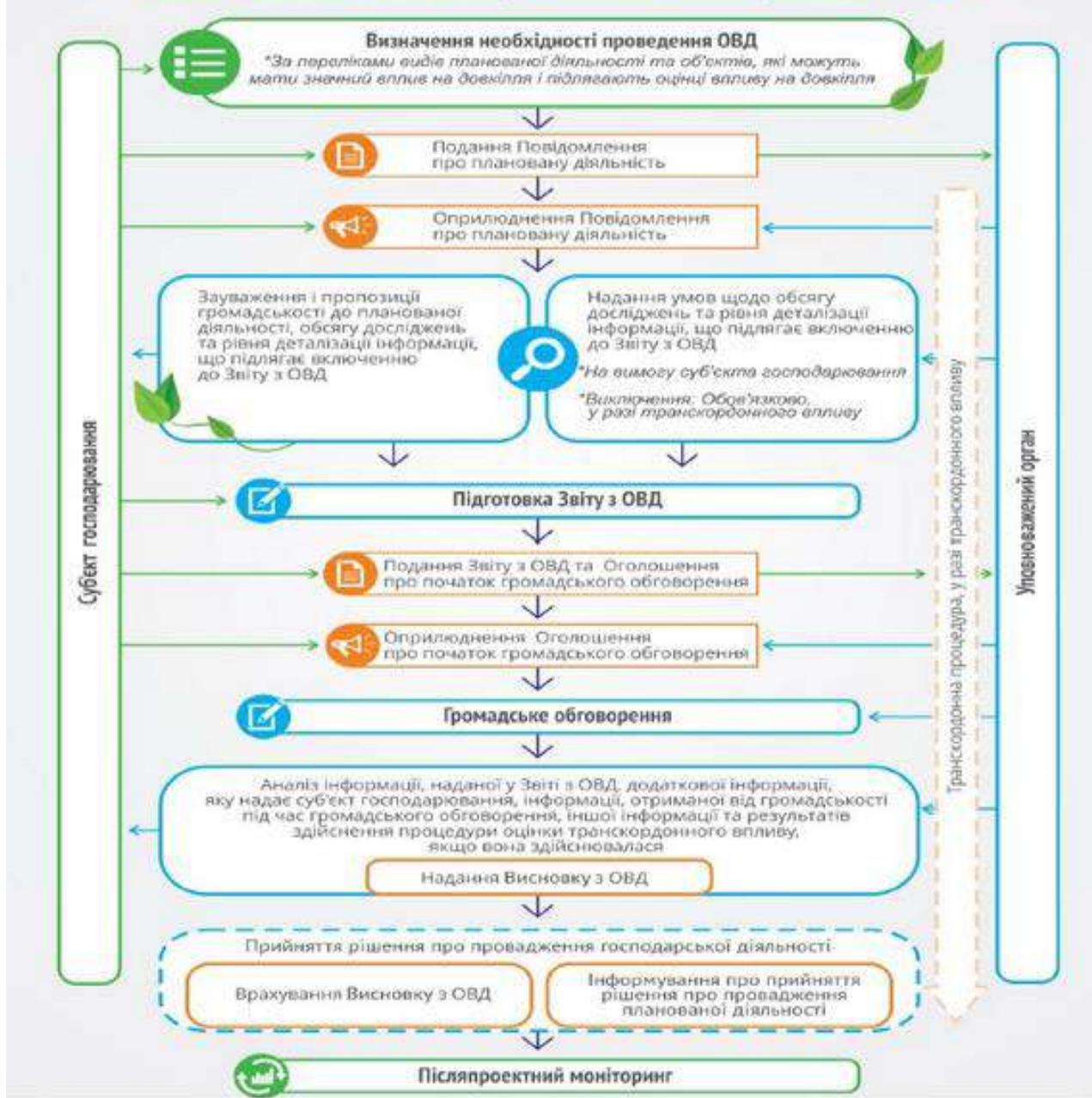
Процедура оцінки впливу на довкілля передбачає підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля, проведення його громадського обговорення, аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки транскордонного впливу, а також надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

В рамках заходу провідні фахівці з Польщі поділилися європейським практичним досвідом, напрацюваннями та внесли рекомендації стосовно фінансового забезпечення у сфері оцінки впливу на довкілля.

В повідомлені використано матеріали Департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської ОДА

<http://eco.cg.gov.ua/index.php?id=271998&tp=0>

Схема здійснення оцінки впливу на довкілля за законопроектом 2009 а-д

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

Існування екологічного податку зумовлено необхідністю часткової компенсації негативного впливу на природу різного роду шкідливих та небезпечних факторів, що виникають у процесі господарської діяльності суб'єктів.

У 2017 році відповідно до Бюджетного кодексу України було визначено зарахування коштів від сплати екологічного податку та коштів від відшкодування збитків, завданих порушенням природоохоронного законодавства до місцевих бюджетів.

Одночасно із прийняттям державного бюджету на 2017 рік, 20 грудня 2016 року Верховна Рада ухвалила також зміни до Бюджетного кодексу (Закон №1791), які стали основою для формування державного та місцевих бюджетів на 2017 рік.

В Бюджетному кодексі України з 2017 року заплановано зміни щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень, порівняно з діючими у 2016 році збільшенні на 12 відсотків ставки екологічного податку.

- 80% зарахування до спеціального фонду обласних бюджетів екологічного податку. до обласних бюджетів зараховується 55%, до державного бюджету – 20%. Зміни внесено до статей 29 та 69¹ Кодексу; до
- Сільських, селищних, міських бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад – 25%.

Крім важливої регулюючої функції, екологічний податок є вагомим джерелом бюджетних доходів.

В структурі екологічного податку платежі за викиди в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел становлять 40,6%, за розміщення відходів – 33,4%, за скиди забруднюючих речовин у водойми – 26,0% .

За 2017 р. фактично сплачено та надійшло до казначейства 17379,8 тис.грн. екологічних платежів, в т.ч. до державного бюджету – 3475,97 тис.грн., до місцевих бюджетів 4344,97 тис.грн., до бюджету області – 9558,9 тис.грн.

Одним із шляхів збільшення надходжень коштів від сплати збору за забруднення навколишнього середовища до загального фонду, це виявлення контролюючими органами, екологічною інспекцією та ДФСУ нових суб'єктів господарювання, які здійснюють господарську діяльність без дозволу на викиди в атмосферне повітря та відповідно не сплачують податки.

Кошти природоохоронних фондів спрямовуються на фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, що відповідають основним напрямам державної політики у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Еколо-економічний механізм природоохоронної діяльності діє з 1991 року з прийняттям Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”. Економічний механізм природокористування і природоохоронної діяльності базується на:

1. Засадах платності за спеціальне використання природних ресурсів, забруднення та шкідливий вплив на довкілля.

2. Цільовому використанні коштів, отриманих від екологічного податку та платежів, на ліквідацію джерел забруднення і відновлення та підтримання природних ресурсів в належному стані.

Головним завданням економічного механізму природокористування і природоохоронної діяльності є:

1. Шляхом впровадження еколо-економічних інструментів стимулювати природокористувачів та забруднювачів довкілля до:

- раціонального та ощадливого використання природних ресурсів;
- зменшення енерго- і ресурсомісткості одиниці продукції;
- зменшення шкідливого впливу на довкілля.

2. За рахунок коштів, отриманих від екологічного податку та платежів, створити незалежне і автономне від державного та місцевих бюджетів джерело фінансування природоохоронних заходів та робіт.

Відповідно до Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” в Україні сформований економічний механізм природокористування і природоохоронної діяльності.

Найважливішими елементами економіко-правового механізму природокористування і природоохоронної діяльності в Україні стали:

- екологічний податок;
- збір за спеціальне використання природних ресурсів (мінеральних, водних, земельних, лісових, біологічних);
- механізм відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону довкілля (водні ресурси, атмосферне повітря, земельні ресурси, рибні ресурси);
- система державного фінансування природоохоронних заходів (через державний та місцеві екологічні фонди).

Кошти фондів охорони навколошнього природного середовища можуть використовуватися тільки для цільового фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, в тому числі наукових досліджень з цих питань, а також заходів для зниження впливу забруднення навколошнього природного середовища на здоров'я населення.

Фінансування природоохоронної галузі за рахунок коштів обласного фонду охорони навколошнього природного середовища збільшилось, однак залишається значно меншим від необхідного. Табл. 15.7.1.

Надходження та використання коштів обласного фонду охорони навколошнього природного середовища

Таблиця 15.7.1.

тис. грн.

№ п/п	Обсяг коштів	Рік		
		2015	2016	2017
1	Залишок коштів на початок звітного періоду	10057,1	4805,0	4036,5
2	Надходження коштів у звітному періоді – всього	5342,3	5500,0	13857,9
3	Використано коштів - всього	11641,1	2044,0	9577,2
4	Залишок коштів на кінець звітного періоду	3758,3	8260,9	8317,2
5	% використання коштів (дані п.3 поділити на /(дані п.1+дані п.2)х 100)	76	20	54

Місцевою владою постійно проводиться організаційна та практична робота з питань ефективного планування та раціонального використання коштів на виконання природоохоронних заходів.

Обласний фонд охорони навколошнього природного середовища являється практично єдиним гарантованим джерелом фінансування природоохоронної діяльності. Проте, проведення більшості заходів потребує великих капіталовкладень, яких не вистачає, що не дозволяє фінансувати масштабні природоохоронні заходи.

Державна екологічна політика та державні фінансові ресурси мають бути направлені на запобігання та вирішення основних екологічних проблем у регіонах, з метою недопущення екологічних катастроф.

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

З метою реалізації державної політики України у галузі охорони довкілля, активізації роботи по здійсненню природоохоронних заходів та визначення пріоритетних напрямків з охорони навколошнього природного середовища, враховуючи рекомендації постійної комісії обласної ради з питань Чорнобильської катастрофи, екології та використання природних ресурсів і постійної комісії обласної ради з питань бюджету і комунальної власності Житомирська обласна рада рішенням двадцять восьмої сесії від 20.11.2014 за №1329 затвердила обласну комплексну програму охорони навколошнього природного середовища на 2014-2017 роки.

На виконання цієї програми в області планувалось залучити 220,8 млн грн., з яких 72,3 млн грн. з державного бюджету; 30,6 млн грн. з обласного фонду охорони навколошнього середовища; 106,0 млн грн. з місцевих бюджетів різних рівнів окрім обласного, 11,9 млн грн. власних коштів підприємств, установ, організацій.

Відповідно до програми на виконання природоохоронних заходів в області, (в т.ч. не передбачених програмою) упродовж 2014-2017 років були залучені кошти з різних джерел фінансування загальною сумою 677,625 млн грн., що втричі перевищує суму, заплановану на ці заходи комплексною програмою охорони навколошнього природного середовища в Житомирській області на 2014-2017 роки.

З них:

- 7,8 млн грн. з державного бюджету (12 % до запланованих у програмі);
- 33,09 млн грн. з обласного бюджету (52,1 % до запланованих у програмі);
 - 64,85 млн грн. з бюджетів міст обласного значення, бюджетів об'єднаних територіальних громад, бюджетів сіл, селищ, міст районного значення (64 % до запланованих у програмі) ;
 - 571,885 млн грн. – власні кошти підприємств, установ, організацій, що в 48 разів перевищує суму заплановану у програмі на 2014-2017 роки.

Упродовж цих років з метою раціонального використання і зберігання твердих та побутових відходів в області було використано 24,8 млн грн. (які становлять 45% до запланованих у програмі).

З державного бюджету були витрачені 3,8 млн грн. на придбання установок, обладнання та механізмів для збору, транспортування твердих побутових відходів у м.Коростені та на будівництво полігону твердих побутових відходів у м.Малині.

В 2017 році з обласного бюджету охорони навколошнього природного середовища було виділено 1,388 млн грн. для будівництва полігону твердих побутових відходів у м.Новоград-Волинському. За 19,7 млн грн з місцевих бюджетів різних рівнів окрім обласного, в області було реконструйовано сміттєзвалища твердих та побутових відходів, придбано транспортні засоби та контейнери для транспортування та збору відходів і сміття, ліквідовано несанкціоновані сміттєзвалища.

На охорону та використання водних об'єктів було використано 64,2 млн грн. (які становлять 51% до запланованих у програмі) з них:

- 30,8 млн грн. з обласного фонду охорони навколошнього природного середовища;

- 25,7 млн грн. з місцевих бюджетів різних рівнів окрім обласного;

- 7,7 млн грн. власні кошти підприємств, установ, організацій.

За ці кошти в області було розроблено та відкоригована документація на будівництво очисних споруд і каналізації, проведено поточні ремонти гідротехнічних споруд, реконструкції та ремонти з заміною обладнання діючих каналізаційних насосних станцій та споруд, проведено розчистка русел річок та прибирання їх берегів.

Як приклад, управлінням екології та природних ресурсів Житомирської облдержадміністрації у відповідності до кошторису, протягом 2014-2017 років профінансовано:

- реконструкцію очисних споруд каналізації КП «Черняхів- Добробут» по вул.Індустріальній в смт. Черняхів Житомирської області - 800,74 тис.грн. з обласного фонду ОНПС;

- технічне переоснащення із заміною аварійного обладнання КНС у м.Радомишлі - 1123,45 тис.грн. з обласного фонду ОНПС і 19,7 тис.грн. за рахунок місцевого бюджету;

- реконструкція мережі водовідведення в смт.Любар - 407,41 тис.грн. з обласного фонду ОНПС і 30,0 тис.грн. за рахунок місцевого бюджету;

- науково-дослідну роботу «Проведення робіт з паспортизації р.Уж з метою розроблення заходів щодо відновлення сприятливого гідрологічного режиму» - 94,3 тис.грн. із запланованих 95,0 тис.грн.

Департаментом містобудування, архітектури, будівництва та житлово-комунального господарства облдержадміністрації у відповідності до кошторису протягом 2017 року профінансовано:

- будівництво напірного колектора господарсько-побутової каналізації м.Андрушівка – 1439,63 тис.грн.,

- реконструкція та технічне переобладнання очисних споруд каналізації у смт. Ємільчине – 1632,83 тис.грн.,

- технічне переоснащення із заміною аварійного обладнання КНС у м.Малині – 1004,16 тис.грн.,

- технічне переоснащення із заміною аварійного обладнання КНС у смт. Попільні – 755,14 тис.грн.,

- технічне переоснащення із заміною аварійних блоків аерації аеротенка №1 очисних споруд в смт.Гранітне Малинського району – 932,25 тис.грн.,

- реконструкція каналізаційного колектора в м.Олевськ – 750,48 тис.грн.,

- технічне переоснащення із заміною аварійних решіток на решітки тонкого очищенння стічних вод КНС №1 в м.Коротень – 822,08 тис.грн.,

- технічного стану та благоустроєм водойм на території ботанічного саду Житомирського національного агроекологічного університету – 263,12 тис. грн.

На охорону атмосферного повітря в області було витрачено 42,206 млн грн. (які в 8 разів перевищують суму заплановану у програмі). З них 14206,0 тис. грн. витрачено з місцевих бюджетів різних рівнів окрім обласного, а 28000,0 тис. грн. це власні кошти підприємств, установ, організацій. За ці кошти було встановлено обладнання, яке значно зменшило шкідливі викиди в атмосферу на підприємствах у м. Житомирі, м. Чуднові, смт. Іршанськ.

На збереження та забезпечення належного функціонування природно-заповідного фонду, утримання в належному санітарному стані пам'яток природи та садово-паркового мистецтва місцевого значення в області було витрачено 3,9 млн грн. (які становлять 44 % до запланованих у програмі). З них 3250,0 тис. грн. використано з державного бюджету, 40,4 тис. грн. з місцевого бюджету, та 324,0 тис. грн. власних коштів підприємств, установ, організацій.

На проектування та виконання робіт, пов'язаних з поліпшенням технічного стану та благоустрою водойм на території Ботанічного саду Житомирського національного агроекологічного університету було використано з обласного фонду охорони навколошнього середовища 263,0 тис. грн.

На охорону і раціональне використання природних ресурсів та ресурсів тваринного світу було 537,97 млн грн. (що в 52 рази перевищує суму заплановану у програмі). З них витрачено 7000,0 тис. грн. з місцевих бюджетів різних рівнів, окрім обласного на озеленення міст області. 530970,0 тис. грн. власних коштів підприємства, установ, організацій витрачено на збереження лісових насаджень та збільшення поголів'я диких копитних тварин.

На інші напрямки природоохоронної діяльності було використано 3,73 млн грн. зокрема:

- з обласного бюджету використано 900,0 тис. грн. на науково-дослідну роботу, інформаційне забезпечення природоохоронної діяльності та організацію і проведення екологічної освіти;

- з місцевих бюджетів різних рівнів окрім обласного 1200,0 тис. грн., та 1630,0 тис. грн. власних коштів підприємств, установ, організацій на просвітницьку роботу та проведення заходів, масових акцій для здійснення покращення екологічної ситуації в населених пунктах Житомирської області.

За рахунок коштів фонду вперше на Житомирщині видано книгу «Природно-заповідний фонд Житомирської області».

Перелік природоохоронних заходів, фінансування яких здійснювалось за рахунок коштів обласного фонду охорони навколошнього природного середовища у 2017 році

<i>№№ з/п</i>	<i>Найменування заходу</i>	<i>Загальна кошторисна вартість (згідно з проектом) тис.грн.</i>	<i>Термін реалізації заходу</i>	<i>Ступінь готовності природо- охоронного заходу, %</i>	<i>Обсяг фактичних видатків з обласного фонду, тис.грн.</i>	<i>Обсяг фактичних видатків інших джерел тис.грн.</i>	<i>Стан (результат) виконання</i>
1	Будівництво напірного колектора господарсько-побутової каналізації м.Андрushівка	2279,0	2017	100	1439,9	616,7	Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
2	Реконструкція та технічне переобладнання очисних споруд каналізації у смт Ємельчине	3621,3	2017	100	1632,8	699,8	Зменшення обсягів скидів забруднюючих речовин, очищення стічних вод до нормативних показників
3	Проектування та технічне переоснащенння (придбання насосного і технічного обладнання для заміни такого, що використало свої технічні можливості, на каналізаційно-насосних станціях та системах каналізації):						
3.1	- технічне переоснащенння із заміною аварійного обладнання КНС у м. Малині	1127,25	2017	100	1004,2	430,3	Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
3.2	- технічне переоснащення із заміною аварійного обладнання КНС у смт Попільні	806,3	2017	100	755,1	314,2	Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
3.3	- технічне переоснащення із заміною аварійних блоків аерації аеротенка №1 очисних споруд в смт Гранітне Малинського району	1461,8	2017	100	932,2	399,5	Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
4	Реконструкція каналізаційного колектора в м. Олевськ	1139,0	2017	100	750,5	321,6	Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
5	Технічне переоснащення із заміною аварійних решіток на решітки тонкого очищення стічних	1197,6	2017	100	822,08	352,3	Уникнення несанкціонованих скидів стічних вод

	вод КНС №1 в м. Коростень						
6	Будівництво очисних споруд каналізації в м. Андрушівці	8581,99	2017	81,4			Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
7	Будівництво очисних споруд каналізації в м. Андрушівці (пусконалагоджувальні роботи 1-го етапу)	100,0	2017	-			Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
8	Технічне переоснащення із заміною аварійного обладнання КНС № 3 по вул. І. Франка та заміна частини напірного колектора по вул. Клубна в м. Андрушівка	956,8	2017	89,6			Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
9	Реконструкція та технічне переобладнання очисних споруд господарсько-побутових стічних вод у м. Овручі	6405,1	2017	97,4			Уникнення несанкціонованих скидів стічних вод
10	Реконструкція та технічне переобладнання очисних споруд господарсько-побутових стічних вод у м. Овручі (пусконалагоджувальні роботи)	100,0	2017	-			Уникнення несанкціонованих скидів стічних вод
11	Реконструкція очисних споруд каналізації КП «Черняхів-Добробут» по вул. Індустріальній в смт Черняхів Житомирської області	4145,3	2017	97,4	50,5	21,6	Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
12	Реконструкція очисних споруд каналізації КП «Черняхів-Добробут» по вул. Індустріальній в смт Черняхів Житомирської області (пусконалагоджувальні роботи)	50,0	2017	-	-	-	Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
13	Реконструкція мережі водовідведення в смт Любар	530,2	2017	100	174,3	74,5	Уникнення несанкціонованих скидів стічних вод
14	Технічне переоснащення із заміною аварійного обладнання КНС у м. Радомишлі	1466,1	2017	100	38,5	16,5	Запобігання аварійним скидам, зменшення енергозатрат
15	Проектування та виконання робіт, пов'язаних з поліпшенням технічного стану та благоустроєм водойм на території Ботанічного саду Житомирського	1000,0	2017	26,3	263,1	-	Наукове опрацювання виконання робіт, пов'язаних з поліпшенням технічного стану та благоустроєм

	національного агроекологічного університету (об'єкт природно-заповідного фонду державного значення)						водоїм
	Будівництво полігону твердих побутових відходів у м. Новограді-Волинському Житомирської області (другий пусковий комплекс)	1740,0	2017	79,8	1388,5	595,07	Запобігання стихійних сміттєзвалищ, зменшення енергозатрат
16	Науково-дослідна робота «Наукове обґрунтування забезпечення екологічно безпечного збирання, транспортування, зберігання, оброблення і захоронення відходів»	157,0	2017	100	156,4	-	розроблення заходів щодо безпечної збирання, транспортування, зберігання, оброблення і захоронення відходів
17	Науково-дослідна робота «Проведення робіт з паспортизації р. Уж з метою розроблення заходів щодо відновлення сприятливого гідрологічного режиму»	95,0	2017	100	94,3	-	Встановлення джерел забруднення та розробка заходів щодо ліквідації та попередження забруднення басейну
18	Організація і здійснення робіт з екологічної освіти, поглиблення екологічного спрямування діяльності екологічних гуртків, придбання обладнання для екологічних кабінетів.	100,0	2017	75	75,0	-	Забезпечення робіт з екологічної освіти, придбання обладнання для екологічних кабінетів
			x	x	9577,2	3842,07	

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколошнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Екологічні стандарти і екологічне нормування - регулятор антропогенного навантаження на екосистеми. Завдяки встановленню екологічних норм і нормативів визначаються межі впливу господарської діяльності на навколошнє природне середовище і забезпечуються належні умови для існування людини.

Основу екологічного нормування складають:

- ГДК - гранично допустимі концентрації;
- ОБРВ - орієнтовно безпечні рівні впливу;
- ГДВ - гранично допустимі викиди (в атмосферу);
- ГДС - гранично допустимі скиди (у водні об'єкти);
- тимчасово погоджені викиди і скиди;
- ліміти використання природних ресурсів, викидів і скидів.

Норми (ГДК і ОБРВ) є єдиними для всієї території України.

Екологічні нормативи (ГДВ, ГДС) розробляють і вводять у дію державні природоохоронні органи, норми охорони здоров'я - інші уповноважені на те державні органи в межах своєї компетенції відповідно до природно-ресурсного законодавства.

Нормування якості навколошнього природного середовища повинне здійснюватись з метою встановлення граничних норм впливу антропогенної діяльності, що гарантують екологічну безпеку населення, збереження генофонду, забезпечують раціональне використання і відтворення природних ресурсів в умовах сталого розвитку господарської діяльності. Виходячи з цього, можна стверджувати, що екологічне нормування обмежує як сам вплив шкідливих факторів, так і фактори навколошнього середовища, які віддзеркалюють цей вплив, а також реакцію навколошнього середовища на нього.

15.9. Державне регулювання у сфері природокористування

Протягом 2017 року управління проводило дозвільно-погоджувальну діяльність згідно чинного законодавства у межах своїх повноважень. Так, за звітний період, на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. № 302 «Про затвердження порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, які отримали такі дозволи», управлінням видано та переглянуто 248 дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Управлінням проведена певна робота по охороні водних ресурсів. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13.03.02 р. № 321 «Про затвердження Порядку погодження та видачі дозволів на спеціальне водокористування та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10.08.92 № 459, ст. 48, ст. 49 Водного Кодексу області управлінням розглянуто та видано 165 дозволів на спеціальне водокористування.

Певна увага протягом звітного періоду приділялась питанню контролю за утворенням, знешкодженням та утилізацією відходів. На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року №118 «Про затвердження Порядку подання декларацій про відходи та її форми» управлінням розглянуто та зареєстровано 408 декларацій про відходи суб'єктів господарювання.

15.10. Екологічний аудит

Екологічний аудит в Україні проводиться з метою забезпечення додержання законодавства про охорону навколошнього природного середовища в процесі господарської та іншої діяльності.

Відносини у сфері екологічного аудиту в Україні регулюються Законом України “Про екологічний аудит” та Законом України "Про охорону навколошнього природного середовища".

Екологічний аудит - це документально оформленний, системний, незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України.

Кінцевою метою екологічного аудиту є визначення відповідності сучасної екологічної ситуації екологічним стандартам, які б забезпечували оптимальний стан довкілля та безпеку життєдіяльності людини.

Об'єктами екологічного аудиту є: підприємства, установи та організації, їх філії та представництва чи об'єднання, окремі виробництва, інші господарські об'єкти.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Можливість ефективного формування та реалізації дієвих заходів з охорони навколошнього природного середовища безпосередньо пов'язується з потребою концентрації наукових знань та інформації відповідно до пріоритетних напрямів регіональної екологічної політики:

- опрацюванням існуючих наукових знань та інформації на предмет їх прикладного використання для реалізації регіональної екологічної політики;
- проведенням наукових пошуків за відповідними напрямами та науковим опрацюванням природоохоронних проектів.

Науково-технічний прогрес за своїм визначенням - це розширення можливостей більш ощадливого використання природно-ресурсного потенціалу і його відтворення, екологізації суспільного виробництва та всієї людської життєдіяльності за умови впровадження технологічних та ресурсозберігаючих інновацій.

У 2017 році з метою ефективного використання наукового потенціалу і наукового забезпечення вирішення екологічних проблем області, управління співпрацювало з Житомирським державним технологічним університетом.

Екологічною проблемою області є проблема зберігання, утилізації та знешкодження відходів, що справляють негативний вплив на стан довкілля. Відходи є одним з найбільш важливих факторів забруднення навколишнього середовища і негативного впливу на всі компоненти довкілля: призводять до забруднення підземних та поверхневих вод, атмосферного повітря, земельних ресурсів, ведуть до зменшення сільськогосподарського виробництва.

Проблема негативного впливу відходів на навколишнє середовище є однією з найбільш болючих у регіоні. Щорічно обсяги накопичення відходів збільшуються, виникають несанкціоновані звалища, не вирішується проблема поводження з небезпечними відходами. У селищах та містах області всього нараховується 845 сміттєзвалищ та 4 полігона для збирання і зберігання твердих побутових відходів. Площа, зайнята ними, складає близько 631 га, 795 звалищ від загальної кількості належить сільським радам.

Крім побутових відходів, значною проблемою є складування промислових відходів, а саме здійснення заходів з видалення та оброблення проммайданчиків діючих та зупинених каменеобрівних підприємств від твердих побутових відходів і перевезення, накопичення та розміщення цих відходів на спеціальних полігонах, а також надання інших послуг у цій сфері, із застосуванням спеціального обладнання і потужностей з їх переробки для вирішення питань утилізації та використання в будівельній та шляхобудівельній галузях.

Надзвичайно гострою проблемою є питання безпечної зберігання та утилізації непридатних хімічних засобів захисту рослин. За даними інвентаризації станом на 01.01.2018 в області налічується 392,18 тонн хімічних засобів захисту рослин. Умови зберігання більшості цих хімічних речовин є незадовільними, складські приміщення знаходяться в аварійному стані.

Житомирським державним технологічним університетом розроблена науково-дослідна робота на тему: «Наукове обґрунтування забезпечення екологічно безпечної збирання, транспортування, зберігання, оброблення і захоронення відходів» на суму 156,4 тис. грн. та проведена оцінка екологічного стану річки Уж. Розроблена програма конкретних досліджень, спрямованих на виявлення причин та масштабності ареалу забруднення. Визначення комплексу екологічних показників, що підлягають обов'язковому екологічному контролю, сформована інформаційна база. Результатом науково-дослідної роботи «Проведення робіт з паспортизації р. Уж з метою розроблення заходів щодо відновлення сприятливого

гідрологічного режиму» стало визначення причинно-наслідкових зв'язків міграції найбільш розповсюдженых забруднювачів з якістю води водного об'єкта. Встановлення джерел забруднення та розробка заходів щодо ліквідації та попередження забруднення басейну, які після визначення їх ефективності впроваджуються відповідними органами державної влади. Кошторисна вартість науково-дослідної роботи 94,3 тис. грн.

Щорічно обласною державною адміністрацією при затвердженні кошторису витрат з обласного фонду навколошнього природного середовища виділяються кошти на проведення наукових досліджень.

15.12. Участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

У своїй діяльності з екологічного інформування управління керується положеннями Орхуської конвенції про доступ до інформації, участі громадськості в прийнятті рішень та доступу до правосуддя з питань, що стосуються навколошнього природного середовища, Законом України «Про охорону навколошнього природного середовища», Законом України «Про інформацію» та іншими законодавчими і нормативними документами. Протягом року екологами надавалась всебічна допомога та консультації студентам та викладачам вищих навчальних закладів щодо екологічних проблем області та шляхів їх вирішення, сприяння участі молоді у Всеукраїнських екологічних конкурсах, а також у написанні профільних бакалаврських та дипломних робіт. Населення зверталось до управління переважно по питаннях стану навколошнього природного середовища в області та окремих його ресурсів (вода, земля, атмосферне повітря). Необхідна інформація з зазначених питань надавалась, як в письмовій так і в усній формі, в залежності від запиту. Екологічні матеріали також розміщені на сайті управління <http://ecology.zt.gov.ua/>.

15.12.1. Діяльність громадських екологічних організацій

В області зареєстровано більше двадцяти громадських організацій екологічного спрямування. Всі вони функціонують по мірі своїх можливостей. Наводимо основні та діючі у табличному варіанті.

Громадські організації, що діють на території області (загальнодержавні, місцеві)

Таблиця 15.12.1

<i>№ п/ п</i>	<i>Назва організації</i>	<i>Поштова адреса</i>	<i>Керівник організації</i>	<i>Телефон (e-mail)</i>	<i>Дата реєстрації</i>
1	2	3	4	5	6
1.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ЖИТОМИРСЬКА МІСЬКА ПРАВОЕКОЛОГІЧНА ЗАХИСНА АСОЦІАЦІЯ "ЗЕЛЕНИЙ ТРИЗУБ"	м. ЖИТОМИР, КОРОЛЬОВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ.Леха Качинського, БУД. 1, КВ. 15	БЕЗДІТНИЙ ІГОР ВАЛЕР'ЯНОВИЧ	-	19970925
2.	МІСЬКА ДИТЯЧА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ЕКОЛОГІЧНИЙ КЛУБ "ЕКОС"	М.ЖИТОМИР, КОРОЛЬОВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ.ВІТРУКА, БУД. 49, КВ. 98	СУББОТИН ОЛЕКСАНДР АНДРІЙОВИЧ	333004	20031113
3.	ГРОМАДСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ "ЗЕЛЕНИЙ СВІТ ЛУГИНЩИНИ"	ЖИТОМИРСЬКА ОБЛ., ЛУГИНСЬКИЙ Р-Н, СМТ ЛУГИНИ, ВУЛ.ПАВЛОВА, БУД. 24А	ГРИНЕВИЧ ЮРІЙ ВОЛОДИМИРОВ ИЧ	80416191588	20060606
4.	"ОБЛАСНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ЕКОЛОГІЯ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ	ЖИТОМИРСЬКА ОБЛ., ХОРОШІВСЬКИЙ Р- Н, СМТ ХОРОШІВ, ВУЛ.ЩОРСА, БУД. 21	МИСЬКО РУСЛАН ВАЛЕНТИНОВИЧ	80676657868	20070720
5.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ДРЕВЛЯНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА РАДА МІСТА КОРОСТЕНЯ"	ЖИТОМИРСЬКА ОБЛ., М.КОРОСТЕНЬ, ВУЛ.1 ТРАВНЯ, БУД. 3, КВ. 27	ЛИСКОВА НАТАЛІЯ АНАТОЛІЙВНА	80674111020	20080430
6.	ЖИТОМИРСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ПРАВОЕКОЛОГОЗАХИСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ "ЗЕЛЕНИЙ ТРИЗУБ"	М.ЖИТОМИР, БОГУНСЬКИЙ Р-Н, МАЙД.ПЕРЕМОГИ, БУД. 5/1, КВ. 59	ГАЙДАЙ ЯРОСЛАВ ЮРІЙОВИЧ	343749	20091112
7.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ЕКОЛОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ"	ЖИТОМИРСЬКА ОБЛ., РАДОМИШЛЬСЬКИ Й Р-Н, М.РАДОМИШЛЬ, ВУЛ.ТОЛБУХІНА, БУД. 12, КВ. 25	СРЕБНЮК ТАМАРА ВАСИЛІВНА	80413245874	20110623

<i>№ п/ п</i>	<i>Назва організації</i>	<i>Поштова адреса</i>	<i>Керівник організації</i>	<i>Телефон (e-mail)</i>	<i>Дата реєстрації</i>
1	2	3	4	5	6
8.	ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "СПІВДРУЖНІСТЬ ЕКОЛОГІЙ ЛЮДИНИ "ЕКОМІР"	М.ЖИТОМИР, КОРОЛЬОВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ.ВОКЗАЛЬНА, БУД. 14	ТВАРДОВСЬКИЙ СЕРГІЙ ЛЕОНІДОВИЧ	80412468760	20110131
9.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ДОРАДЧА СЛУЖБА ЖИТОМИРСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРОЕКОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ"	М.ЖИТОМИР, БОГУНСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ.Степана Бандери, БУД. 4, КВ. 11	КОВАЛЬЧУК ОЛЕКСАНДР ДМИТРОВИЧ	675906551	20110120
10.	ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА МОЛОДІЖНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ЕКОЛОГІЧНА НАГЛЯДОВА РАДА"	М.ЖИТОМИР, БОГУНСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ.ХЛІБНА, БУД. 27	СМОЛЯР СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ	80412467361	20110812
11.	ГРОМАДСЬКЕ ЕКОЛОГІЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ "ПРОЛІСОК"	М.ЖИТОМИР, КОРОЛЬОВСЬКИЙ Р-Н, ПРОЇЗД АКАДЕМІКА ТУТКОВСЬКОГО, БУД. 10	АДАМОВИЧ АНАТОЛІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ	410380	19990222
12.	ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ" У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ	М.ЖИТОМИР, БОГУНСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ.МАЛИНСЬКА, БУД. 10,П/Б	ЖИРІКОВ ІЛЛЯ АНДРІЙОВИЧ	-	20130315
13.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ АЛЬЯНС"	М.ЖИТОМИР, КОРОЛЬОВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ.ШЕВЧЕНКА, БУД. 35 А, ОФ. №2	ЦИМБАЛЮК ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ	80674121716	20130927
14.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ З ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ"	М.ЖИТОМИР, БОГУНСЬКИЙ Р-Н, ПРОВ.1 СОСНОВИЙ, БУД. 9	БІЛЬКЕВИЧ ВІКТОР ЮРІЙОВИЧ	80937599166	20140116
15.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "НАШ ЕКОЛОГІЧНИЙ СВІТ"	М.ЖИТОМИР, БОГУНСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ.ДОМБРОВСЬК ОГО, БУД. 50	ГОЛОВЕНЬ АНДРІЙ ЮРІЙОВИЧ	-	20140829
16.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ГРОМАДСЬКИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ УКРАЇНИ"	М.ЖИТОМИР, БОГУНСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ.ПЕРЕМОГИ, БУД. 29, ОФ. 1	ДЕРЕВ'ЯНКО ОЛЕНА ВАСИЛІВНА	80963118232	20151111
17.	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ВЕТЕРАНІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ У СФЕРІ ЗЕМЛЕВПОРЯДНОЇ, ГЕОДЕЗИЧНОЇ, ЕКОЛОГО-ГЕОЛОГІЧНОЇ ТА ФЕРМЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"	ЖИТОМИРСЬКА ОБЛ., ЖИТОМИРСЬКИЙ Р-Н, С.КАЛИНІВКА, ВУЛ.ПОЛЬОВА, БУД. 148	ДРАГАН ЮРІЙ ВІКТОРОВИЧ	80675003145	20160215

<i>№ н/ н</i>	<i>Назва організації</i>	<i>Поштова адреса</i>	<i>Керівник організації</i>	<i>Телефон (e-mail)</i>	<i>Дата реєстрації</i>
1	2	3	4	5	6
18	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ПРАВОЕКОЛОГОЗАХИСНЕ ОБ'ЄДНАННЯ "ТРИСУТТЯ"	М.ЖИТОМИР, КОРОЛЬOVСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ.ВЕЛИКА БЕРДИЧІVСЬКА, БУД. 54, КВ. 68	ГАЙДАЙ ЮРІЙ МИКОЛАЙович	412343749	20160321
19	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ЕКОЛОГІЧНА ВАРТА ЖИТОМИРЩИНИ"	ЖИТОМИРСЬКА ОБЛ., М.МАЛИН, ВУЛ.ВОЛОДИМИР СЬКА, БУД.28, КОРП. А, КВ.8	АХМЕДОВ АНДРІЙ ЮРІЙович	80734100560	20160621
20	ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "АСОЦІАЦІЯ МОЛОДИХ ЕКОЛОГІВ"	М.ЖИТОМИР, КОРОЛЬOVСЬКИЙ Р-Н, КИЇVСЬКЕ ШОСЕ, БУД. 131, 302	ГУРЕЛЯ ВІТАЛІЙ ВІКТОРОВИЧ	80502418877	20160808

15.12.2. Діяльність громадських рад, об'єднань, тематичних робочих груп і мереж

У 2011 році була створена Громадська Рада неурядових громадських організацій при обласній державній адміністрації, в тому числі, сектор з питань екології та природокористування.

Громадська Рада працює з метою розширення участі громадськості у процесах прийняття екологічно важливих рішень, у формуванні громадянського суспільства. Члени Громадської Ради та організації, які вони представляють завжди спільно вирішують нагальні проблеми охорони довкілля в межах нашої області. Постійно вибувається громадське обговорення проектів законів, постанов Уряду.

15.13. Екологічна освіта та інформування

Формування екологічної свідомості, екологічного стилю мислення, екологічної культури і екологічної етики людини відбувається протягом усього життя, на всіх ступенях освіти та інформації – від дитячого садка до середньої та вищої школи, від гуртка, листівки до засобів масової інформації.

Екологічна освіта та виховання повинні бути спрямовані на формування особистості, яка у повсякденному житті дотримується норм екологічно грамотної поведінки та підтримує практичні дії держави щодо захисту довкілля. Найбільш ефективним засобом застосування нових методик екологічної освіти і виховання, їх найдієвішою формою є широке залучення населення до участі у Всеукраїнських та регіональних масових еколого-натуралістичних заходах.

Участь школярів у природоохоронній роботі може бути широкою і різноплановою і переконує в тому, що саме з практичних справ починається

формування їх відповідальності за стан довкілля, бажання його поліпшити, збереження народних традицій природокористування, формування активної життєвої позиції у вирішенні проблем навколошнього середовища.

В школах області проводяться тижні екології та біології, тематичні змагання в пришкільних таборах відпочинку та навчальні екскурсії, дні зустрічі птахів, тижні благоустрою території, організовуються конкурси, конференції, круглі столи, тощо. Матеріали заходів розміщують на сторінках районних газет та офіційних сайтах шкіл.

25 травня в приміщенні Житомирського національного агроекологічного університету відбулась Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Нука. Молодь. Екологія – 2017».

На організацію і здійснення робіт з екологічної освіти, поглиблення екологічного спрямування діяльності екологічних гуртків, придбання обладнання для екологічних кабінетів, створення постійно діючих природоохоронних виставок, зміщення матеріально-технічної бази Житомирського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради, центру творчості дітей та молоді, центру науково-технічної творчості учнівської молоді, шкіл та шкіл – інтернатів, дошкільних закладів області, було виділено - 100 тис. грн. (із них використано – 74,998 тис. грн.).

Комунальний заклад позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради як координатор і організатор роботи з еколого-натуралістичного спрямування в області протягом звітного періоду вирішував комплекс завдань:

1. Організація дітей та молоді області на участь у міжнародних, всеукраїнських, обласних екологічних проектах, програмах, конкурсах, акціях.

2. Забезпечення розвитку природоохоронного, дослідницько-експериментального, профорієнтаційного напрямку еколого-натуралістичної діяльності.

3. Координація екологічної освіти і виховання навчально-виховних закладів всіх типів.

4. Створення умов для самореалізації і розвитку природних нахилів та інтересів, індивідуальних здібностей вихованців.

В своїй діяльності керується наказами управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації, наказами та рішеннями інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, у сфері управління яких перебуває позашкільний навчальний заклад, Статутом КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР.

Здійснюючи педагогічну діяльність з проблемної теми «Концепція розвитку КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР та її реалізацію через впровадження принципів гуманістичної парадигми освіти», було визначено наступні цілі:

- розробка і створення системи навчання і виховання, що забезпечує розвиток кожного вихованця відповідно до їх нахилів, інтересів та можливостей;

- застосування інноваційних технологій у навчальному процесі;

- формування діяльнісних якостей особистості вихованців дитячих творчих об'єднань в полікультурному освітньому просторі.

Завдання:

- надання допомоги вихованцям гуртків в самореалізації, самоактуалізації, соціалізації, допомагаючи особистості зробити себе цінною для суспільства;

- вдосконалення професійного рівня педагогів шляхом озброєння їх необхідними інноваційними педагогічними технологіями і мотивацією на участь в освоєнні передового педагогічного досвіду;

- створення, розвиток та ефективне використання матеріальних ресурсів позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування для досягнення освітньо-виховної мети;

- формування стійкого позитивного ставлення до розуміння пріоритетності свого здоров'я та здорового способу життя у вихованців, батьків та педагогічного колективу;

- визначення ефективних способів управління на координації роботи позашкільних навчальних закладів, центрів на громадських засадах, відділень еколого-натуралістичного напряму;

- відпрацювання процедури створення системи оцінки якості позашкільної освіти екологічного спрямування в області.

Головні аспекти діяльності Житомирського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді спрямовано на створення повноцінних умов для розвитку особистості вихованців як активних і творчих суб'єктів навчально-виховного процесу. Такого результату досягнуто завдяки:

- формуванню власного світосприйняття оточуючого освітнього середовища, в якому відбувається навчально-виховний процес;

- формуванню системи ціннісних орієнтирів і особистісного саморозвитку та самореалізації;

- формуванню потреби самостійно вдосконалювати особистісний розвиток.

Загалом, робота адміністрації та педагогічного колективу ЖОЦЕНТУМ в 2017 році була спрямовано на вирішення наступних завдань:

- впровадження в практику роботи шкіл, дошкільних і позашкільних закладів Концепції екологічної освіти України, Національної програми виховання дітей та учнівської молоді в Україні;

- розвиток КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР як сучасного навчально-виховного позашкільного закладу та обласного координаційно-методичного центру;

- впровадження сучасних інформаційних та інноваційних технологій в сфері позашкільної освіти, модернізація змісту навчання і виховання, адаптація вихованців до сучасних умов життя;

- створення в кожному районі (місті) опорних навчальних закладів з різних напрямків еколого-натуралістичної діяльності;
- робота над проблемною темою «Концепція розвитку КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР та її реалізація через впровадження принципів гуманістичної парадигми освіти»;
- залучення широкого загалу школярів та вихованців загальноосвітніх навчальних закладів в масових еколого-натуралістичних заходах всіх рівнів;
- формування умов для розкриття творчого потенціалу обдарованих учнів, всебічне сприяння науковій і дослідницькій діяльності;
- здійснення додаткової диференційованої освіти дітей та юнацтва через роботу в творчих об'єднаннях, НТУ, МАН;
- посилення освітньої, виховної, професійної спрямованості гурткової роботи в закладах еколого-натуралістичного спрямування;
- виховання особистісної відповідальності за стан довкілля, формування елементів здорового способу життя та навичок екологічно-доцільної поведінки в природі;
- розширення мережі еколого-натуралістичних гуртків та об'єднань в школах і позашкільних навчально-виховних закладах; оновлення змісту їх роботи;
- координація науково-методичної, організаційно-масової та навчально-виховної діяльності районних, міських позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного спрямування;
- здійснення ефективного психологічного супроводу навчально-виховної діяльності КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР, який виявляє і забезпечує оптимальні соціально-психологічні умови для своєчасного повноцінного фізичного, психічного та духовного розвитку кожної дитини;
- розширення співпраці з громадськими екологічними організаціями, рухами, ВНЗ І-ІІІ рівнів акредитації та навчально-виховними закладами освіти всіх типів: державним управлінням охорони навколошнього природного середовища в Житомирській області, районними управліннями відділів освіти, батьками, педагогічними працівниками базових закладів освіти.

Комунальний заклад позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради організовує участь школярів області у 28 очних всеукраїнських заходах. Маємо численних переможців.

У Всеукраїнському конкурсі «Енергія і середовище» переможцями стали Подгурська Вікторія, Ланова Карина, учениці 10 класу Привітівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Любарського району (І місце) та Ракушев Дмитро, вихованець Житомирського міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді (ІІІ місце).

В 2017 році у Всеукраїнському конкурсі винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напряму (учнівська молодь 16-23 років) взяли участь 11 школярів та стали переможцями:

Ракушев Дмитро, вихованець Житомирського міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді (І місце);

Шмідт Даніїл, учень 10 класу Житомирської загальноосвітньої школи I-III ступенів №17 (І місце);

Похильченко Катерина, учениця 7 класу, вихованка Житомирського міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді (ІІ місце);

Закревський Олександр, вихованець Житомирського міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді (ІІІ місце);

Зубрій Ольга, вихованка центру позашкільної освіти м. Коростеня (диплом);

Корзун Аріна та Мельник Тетяна, вихованки Житомирського міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді (диплом);

Корольова Єлизавета, учениця 11 класу Житомирської загальноосвітньої школи I-III ступенів №17(диплом);

Тихончик Максим, вихованець Житомирського міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді (диплом);

Яненко Олександр, вихованець Житомирського міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді (диплом);

Ніколаєнко Анна, вихованка Житомирського міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді (диплом);

Білецький Богдан, учень 11 класу Романівської ЗОШ I-III ступенів Бердичівського району (грамота НЕНЦ).

Кузнєцова Яна, учениця 11 класу ЗОШ №8 м. Житомира зайняла ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі юних зоологів і тваринників.

У Всеукраїнському чемпіонаті з інформаційних технологій «Екософ-2017» Шмідт Даніїл, учень 10 класу Житомирської загальноосвітньої школи I-III ступенів №17 зайняв І місце, а також взяв участь у Міжнародному конкурсі комп’ютерних проектів «Infomatrix» м. Бухарест (Румунія) з проектом «Розумійка» (для дітей із синдромом Дауна), (керівник Тарасюк М.Д.) та нагороджений бронзовою медаллю.

У Всеукраїнському конкурсі винахідницьких і раціоналізаторських проектів еколого-натуралістичного напряму (учнівська молодь 12-15 років) взяли участь 14 школярів. Дипломами І ступеня нагороджені Чепіга Дар’я, учениця 8 класу Новогуйвинської гімназії Житомирського району та Подобрій Катерина, вихованка ЦПО ім. О. Разумкова м. Бердичева; дипломами ІІ ступеня - Філімончук Анна, вихованка ЦПО ім. О. Разумкова м. Бердичева; Закревський Олександр, учень 8 класу ЗОШ I-III ступенів №30 м. Житомира та Похильченко Катерина, учениця 8 класу ЗОШ I-III ступенів №30 м. Житомира; дипломами ІІІ ступеня - Поліщук Марія, вихованка ЦПО ім. О. Разумкова м. Бердичева; Сливінська Анастасія та Дудченко Ілля, учні 7 класу Новогуйвинської гімназії Житомирського району.

Бабій Сергій, учень Романівської загальноосвітньої школи I-III ступенів з науковою роботою «Сортовивчення столових сортів винограду в умовах Романівського району» став фіналістом Всеукраїнського конкурсу «Юний селекціонер і генетик».

У Всеукраїнському турнірі юних натуралістів взяли участь 2 команди від Житомирської області: команда загальноосвітньої школи №19

м. Житомира та Овруцької гімназії ім. А. Малишка. Команда «Юність» Овруцької гімназії зайняла II місце.

Команда «Екофактор» загальноосвітньої школи №28 I-III ступенів ім. гетьмана І. Виговського м. Житомира нагороджена грамотою Всеукраїнського конкурсу «Земля – наш спільний дім».

У Всеукраїнській екологічній олімпіаді наукових проектів з охорони довкілля «DreamEco» переможцем став Закревський Владислав, учень загальноосвітньої школи I-III ступенів №30 м. Житомира.

У Всеукраїнському конкурсі дослідницько-експериментальних робіт з природознавства «Юний дослідник» взяли участь 4 дитини. III місце зайняла Михайлівська Анастасія, вихованка ЖОЦЕНТУМ. Грамотами відзначені 3 учасники.

У Всеукраїнському юнацькому фестивалі «В об'єктиві натуралистіста» всі учасники нагороджені дипломами III ступеня, а саме:

Вербицький Віталій, учень 9 класу Середньодеражнянської загальноосвітньої школи I-III ступенів Новоград-Волинського району;

Борецький Олександр, учень Тетірської загальноосвітньої школи Пулинського району;

Сердюченко Назар, учень 8 класу Миропільської загальноосвітньої школи № 2 Романівського району;

Гнітецький Костянтин, учень 9 класу Станишівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Житомирського району.

У Всеукраїнському конкурсі з квітникарства і ландшафтного дизайну «Квітуча Україна» взяли участь 4 учні Івашківської ЗОШ Новоград-Волинського району.

У Всеукраїнському конкурсі науково-технічної творчості школярів «Intel –ECO-2017» переможцями стали:

Кузнєцова Яна, учениця 11 класу ЗОШ №8 м. Житомира (II місце);

Ракушев Дмитро, вихованець Житомирського міського центру науково-технічної творчості учнівської молоді (IV місце);

Шиш Андрій, учень 11 класу Житомирської загальноосвітньої школи I-III ступенів №19 (I місце).

У Всеукраїнському експедиційно-польовому зборі команд юних ботаніків команда еколого-натуралистичного відділення ЦПО ім. О. Разумкова Рибак Марина та Ніколайчук Діана (Керівник: Рошенюк Оксана Анатоліївна) зайняла II місце.

Також було організовано участь у зборах лідерів Дитячого екологічного парламенту та зльтоті юних дослідників-природознавців.

Забезпечено участь 15 юннатів області та вихованців облЦЕНТУМ - переможців всеукраїнських заходів у Форумі юних екологів України та Всеукраїнському форумі учнівських трудових об'єднань «Молода гвардія» (Одеська область).

Всеукраїнський зліт учнівських лісництв загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів (описано у розділі «Робота шкільних лісництв»).

Команда Ягнятинської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Ружинського району у складі Пляс Юлії, учениці 10 класу; Якимчук Тетяни та Дятел Світлани учениць 9 класу (керівник Чехун Ольга Леонідівна) стала призером виставки-презентації «Щедрість рідної землі» (ІІІ місце) та посіла ІІІ командне місце під час Всеукраїнського зльтоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів.

З 4 по 6 жовтня 2017 року в Національному еколо-натуралістичному центрі учнівської молоді відбувся щорічний Всеукраїнський фестиваль «Україна – сад». Житомирську область представляли учні 11 класу Романівської ЗОШ І-ІІІ ступенів: Бабій Сергій, Макаревич Марина та Макарчук Альона.

На фестивалі наша команда презентувала кращий досвід роботи учнів в галузі садівництва, за що була нагороджена грамотою НЕНЦУМ за ІІ місце. Бабій Сергій захищав дослідницько-експериментальну роботу «Столові сорти винограду, вирощені в умовах Романівського району Житомирської області» і виборов ІІ місце.

Переможців підготувала вчитель біології Романівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Рожко Катерина Леонідівна.

Дипломом ІІІ ступеня Національного еколо-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України нагороджено Гончарова Михайла, учня 11 класу Житомирського екологічного ліцею №24, вихованця Житомирського обласного центру еколо-натуралістичної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради, з науково-дослідницьким проектом: «Вивчення адаптації до умов існування та морфометрія суниці великоплідної сортів Тоскана F1, Трістан F1, Саріан F1, Флоріан F1» та дипломом фіналіста Національного еколо-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України народжено Манюту Вадима, учня 11 класу Житомирського екологічного ліцею № 24, вихованця Житомирського обласного центру еколо-натуралістичної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради, з науково-дослідницьким проектом: «Вивчення поведінки та розмноження панцирних сомів на прикладі *Corydoras venezuelanus orang*» у VIII Всеукраїнському біологічному форумі учнівської і студентської молоді «Дотик природи 2017».

КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР організовує участь у 20 заочних всеукраїнських конкурсах та акціях:

Міжнародний конкурс «Календар GLOBE»;

Всеукраїнський конкурс навчально-дослідних земельних ділянок;

Конкурс - огляд внутрішнього озеленення приміщень навчальних закладів «Галерея кімнатних рослин»;

Всеукраїнська акція «День натураліста»;

Всеукраїнський конкурс «Зоологічна галерея»;

Всеукраїнський конкурс «Новорічна композиція»;

Всеукраїнський конкурс «Український сувенір»;

Природоохоронні акції: «До чистих джерел», «Ліси для нащадків», «Птах року», «Годівничка», «День зустрічі птахів»;

Трудові акції: «Плекаємо сад», «Дослідницький марафон», «Парад квітів біля школи», «Кролик», «Юннатівський зеленбуд»;

Всеукраїнська дитячо-юнацька екологічно-патріотична гра «Паросток»;

Всеукраїнський екологічно-натуралістичний похід «Біошпит»;

Екологічний конкурс «Вчимося заповідувати»;

Всеукраїнський заочний конкурс робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україно!»,

Міжнародний екологічний конкурс та ін.

В 2017 році на обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Новорічна композиція» було представлено 120 робіт з 19 районів, міст та ОТГ області. 62 учасники стали переможцями обласного етапу.

Обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Український сувенір»

В КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР відбувся обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Український сувенір», на який було представлено 140 робіт з 14 районів, міст області та 5 ОТГ. Всі учасники нагороджені дипломами переможця.

I етап Всеукраїнського конкурсу – захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН;

29-30 березня 2017 року було проведено обласний етап Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти «Земля-наш спільний дім». В конкурсі взяли участь 26 команд області.

Компетентне журі визнало переможцями обласного етапу Всеукраїнського конкурсу колективів екологічної просвіти наступні колективи:

гран-прі - колектив екологічної просвіти загальноосвітньої школи I-III ступенів №28 ім. гетьмана І. Виговського м. Житомира;

I місце

колектив екологічної просвіти Центру позашкільної освіти ім. О. Разумкова м. Бердичева;

II місце

колектив екологічної просвіти Липненської загальноосвітньої школи I-III ступенів Любарського району;

колектив екологічної просвіти Коростишівського навчально-виховного комплексу загальноосвітньої школи I-II ступенів;

колектив екологічної просвіти Бондарівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Овруцького району;

колектив екологічної просвіти Новобілокоровицької загальноосвітньої школи I-III ступенів Олевського району;

колектив екологічної просвіти Биківської загальноосвітньої школи I-III ступенів Романівського району;

III місце

- колектив екологічної просвіти Ємельчинської гімназії;
- колектив екологічної просвіти Брусилівської загальноосвітньої школи I-ІІІ ступенів №1;
- колектив екологічної просвіти Маркушівської загальноосвітньої школи I-ІІІ ступенів Бердичівського району;
- колектив екологічної просвіти Лугинської загальноосвітньої школи I-ІІІ ступенів №2;
- колектив екологічної просвіти Селянщинського спортивного ліцею Черняхівського району;
- колектив екологічної просвіти Новоград-Волинської загальноосвітньої школи I-ІІІ №7;
- колектив екологічної просвіти загальноосвітньої школи I-ІІІ №21 м. Житомира.

12 вересня 2017 року пройшов обласний зліт шкільних лісництв на базі Малинського лісотехнічного коледжу. В заході взяли участь 21 команда (500 учасників). Переможцями стали: Ємельчинське шкільне лісництво - I місце, Баранівське шкільне лісництво - II місце, Житомирське шкільне лісництво – III місце.

Відповідно до Плану всеукраїнських та міжнародних організаційно- масових заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2017 рік (за основними напрямами позашкільної освіти), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 27.12.2016 № 1626 Житомирський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді у листопаді 2017 року провів обласні етапи заочних всеукраїнських конкурсів та акцій: «Галерея кімнатних рослин», «Парад квітів біля школи», конкурс на кращу навчально- дослідну земельну ділянку, «День натураліста», «Ліси для нащадків», «До чистих джерел», «Дослідницький марафон», «Вчимося заповідувати», «Плекаємо сад», «Юннатівський зеленбуд», «Біошит», «Птах року», «Зоологічна галерея», «Кролик». На розгляд журі було представлено 175 робіт із закладів освіти області. 62 учасники нагороджені дипломами переможців управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації.

5 грудня 2017 року в Житомирському обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді відбувся обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Юний селекціонер і генетик». На конкурс було представлено 6 робіт з Романівського, Бердичівського, Житомирського, Чуднівського районів, міст Коростеня та Житомира. За результатами роботи компетентного журі призові місця розподілились наступним чином:

I місце - Попов Артем, учень 11 класу спеціалізованої загальноосвітньої школи I-ІІІ ступенів № 12 з поглибленим вивченням іноземних мов ім. С.І. Ковальчука м. Житомира. Тема роботи: «Генетична різноманітність ожини R. CAESIUS L. в умовах антропогенної трансформації екосистем».

ІІ місце - Бабій Сергій, учень 11 класу Романівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів. Тема роботи: «Оцінка продуктивності столових сортів винограду вирощених в умовах Романівського району Житомирської області».

ІІІ місце - Сохацька Анна, учениця 9 класу Старосолотвинської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Бердичівського району. Тема роботи: «Дослідження ремонтантних сортів малини».

Роботи переможців надіслані на адресу оргкомітету Всеукраїнського конкурсу «Юний селекціонер і генетик» в м. Київ.

КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР також проводить обласні етапи всеукраїнських конкурсів та акцій: «День зустрічі птахі», «Годівничка», фестивалю «Україна – сад» та ін.

19 жовтня 2017 року в приміщенні Житомирського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Житомирської обласної ради відбулася зустріч з науковим співробітником Житомирського обласного краєзнавчого музею Весельським Миколою Францовичем.

Програмою заходу передбачалось: підведення підсумків участі юннатів в обласному етапі Всеукраїнської природоохоронної акції «Птах року - 2017 Канюк звичайний»; звіт вихованців гуртка «Юні орнітологи» - учасників експедиції «В пошуках Канюка звичайного»; конкурси малюнків, світлин, стіннівок, презентацій; інсценування авторської казки; вікторина; відзначення переможців.

Учні 1-Є класу Житомирського екологічного ліцею № 24, (класний керівник Михалюк О.В.), вихованці гуртків «Юні друзі природи» Житомирського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (керівники гуртків Гнітецька З.К. і Кочук-Ященко Т.І.) разом з батьками, вчителями та керівниками гуртків 13 листопада 2017 року взяли участь в акції «Посади дерево». На території Житомирського екологічного ліцею № 24 вони висадили алею берізок та кущі калини. Саджанці придбали батьки учнів. Діти з радістю і захопленням взялися до роботи. Копали ямки, садили дерева, поливали їх і навіть прикрили опалими листочками корені дерев, щоб їм не було «холодно» взимку. На згадку про хорошу спільну справу залишились численні фотографії і гарний настрій.

У 2017 році 32 шкільних лісництва та 25 гуртків юних лісівників Житомирщини активно працювали з метою примноження, відтворення та збереження лісових ресурсів. Школярі області доглядають понад 8 тис. га лісу закріпленого за шкільними лісництвами.

Члени шкільних лісництв опановують ази лісівничої справи, вчаться застосовувати набуті знання на практиці. В лісгоспах вони є активними учасниками всіх добрих справ. Щорічно висаджують ліс на площі понад 300 га, проводять догляд за лісовими культурами на площі близько 150 га. На закріплених територіях вони доглядають за мурашниками, підгодовують тварин взимку, щорічно виготовляють та розвішують біля 4 тис. синичників та шпаківень.

Серед кращих слід відзначити: Баранівське, Ємільчинське, Радомишльське, Малинське, Ушомирське, Харитонівське, Левківське шкільні лісництва.

Підведення підсумків роботи шкільних лісництв традиційно проводиться під час обласних зльтотів, які щорічно проходять напередодні професійного свята працівників лісового господарства на базі Малинського лісотехнічного коледжу.

Переможці обласного зльтоту шкільних лісництв традиційно стають учасниками Всеукраїнського зльтоту шкільних лісництв.

Екологічний проект Левківського шкільнного лісництва «Вирощування сіянців сосни звичайної із закритою кореневою системою в умовах Державне підприємство «Житомирський лісгосп» презентувала на IX Всеукраїнському зльтоті учнівських лісництв учениця 11 класу Левківської загальноосвітньої школи I-III ступенів Житомирського району Ступніцька Вероніка і була відзначена дипломом II ступеня.

27-29 вересня 2017 року на Житомирщині проходив II етап XI Всеукраїнського зльтоту учнівських лісництв загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Організаторами даного заходу були управління освіти і науки Житомирської обласної державної адміністрації, Житомирське обласне управління лісового та мисливського господарства, Житомирський національний агроекологічний університет, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, Комунальний заклад позашкільної освіти «Обласний центр еколого-натуралістичної творчості» Житомирської обласної ради.

Урочисте відкриття та виставка досягнень юних лісівників України відбулося 27 вересня 2017 року в Житомирському національному агроекологічному університеті. Учасників зльтоту привітали заступник голови Житомирської ОДА Ярослав Лагута, ректор ЖНАЕУ Олег Скидан, начальник обласного управління лісового та мисливського господарства Андрій Курінський, директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Володимир Вербицький та ін.

Перед початком гості та учасники змогли оглянути та оцінити презентаційні матеріали шкільних лісництв з усієї України. Цьогорічні змагання представляли 23 команди. Загальна кількість учасників – 150 чоловік.

Всеукраїнський етап змагань цього року проходить в м. Житомирі, оскільки минулого року саме наші юні лісівники (Баранівське шкільне лісництво) вибороли перемогу у змаганнях.

Відтак, 28 вересня 2017 року представники лісових господарств з різних областей України ознайомилися з роботою ДП «Баранівське ЛМГ», а юні лісівники мали змогу захищати науково-дослідницькі роботи на базі минулорічного переможця у Баранівській гімназії.

А вже зранку 29 вересня учасники зльтоту разом із наставниками та організаторами приїдналися до створення на території Житомирського

національного агроекологічного університету «Алеї єдності лісівників України», висадивши туї та декоративні кущі, в кількості 23 дерева, яка символізуватиме учасників цьогорічного XI Всеукраїнського зльоту.

Серед 150 учасників зльоту журі обрало кращі команди, які й отримали відзнаки та цінні подарунки. Гран-прі отримала команда учнівського лісництва «Совенятко» Роменської загальноосвітньої школи I-III ступенів №11 Сумської області міста. Перше місце посіла команда юних лісівників Гайсинської середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів Вінницької області. Другу сходинку розділили між собою команди юних лісівників Житомирської області та Вовковиївської загальноосвітньої школи I-III ступенів Демидівського району Рівненської області.

Почесне третє місце дісталося командам шкільних лісництв Стрілецькокутського загальноосвітнього навчального закладу Кіцманського району Чернівецької області, Труханівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Сколівського району Львівської області та юних лісівників Дніпропетровської області.

Призовий фонд зльоту доволі солідний. Володарі гран-прі отримали квадрокоптер. Золото, срібло та бронза – ноутбуки, мультифункціональні системи та відеопроектор відповідно.

У програмі зльоту також були різноманітні розважальні імпрези, екскурсії, подарунки. Зокрема, юних лісівників чекала мандрівка у музей космонавтики ім. С. П. Корольова, гостини у лісівників Станишівського лісництва ДП «Житомирське ЛГ», флешмоб.

Отож, підсумовуючи проведення XI Всеукраїнського зльоту учнівських лісництв загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, слід відзначити велику виховну екологічно-освітню і профорієнтаційну місію учнівських лісництв. А як наголошують організатори заходу: «Головне завдання шкільного лісництва – виховати розумного, дбайливого, люблячого господаря лісу».

1 січня 2017 року в актовій залі Житомирського національного агроекологічного університету відбулись святкові урочистості з нагоди випуску магістрів денної та заочної форм навчання факультету екології і права.

Із привітальним словом виступив декан факультету екології і права Євген Данкевич. Документи випускникам вручав ректор університету Олег Скидан. Також за відмінні успіхи у навчанні та активність у громадському житті університету, міста і області випускники були нагороджені подяками від ректора ЖНАЕУ та заступника начальника управління екології та природних ресурсів ЖОДА Миколи Семенюка.

Цього року дипломи отримали 83 випускники з 4 спеціальностей: «Екологія та охорона навколошнього середовища», «Екологічна безпека», «Прикладна екологія та збалансоване природокористування» та «Експертна оцінка ґрунтів».

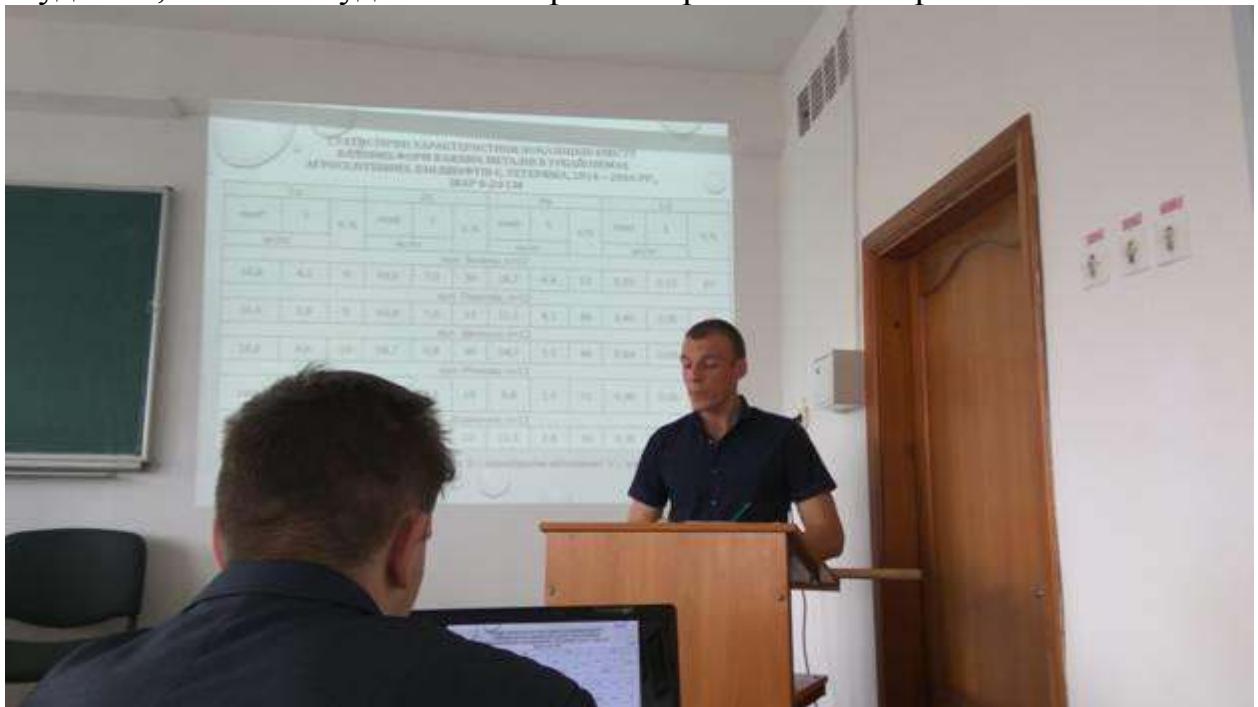

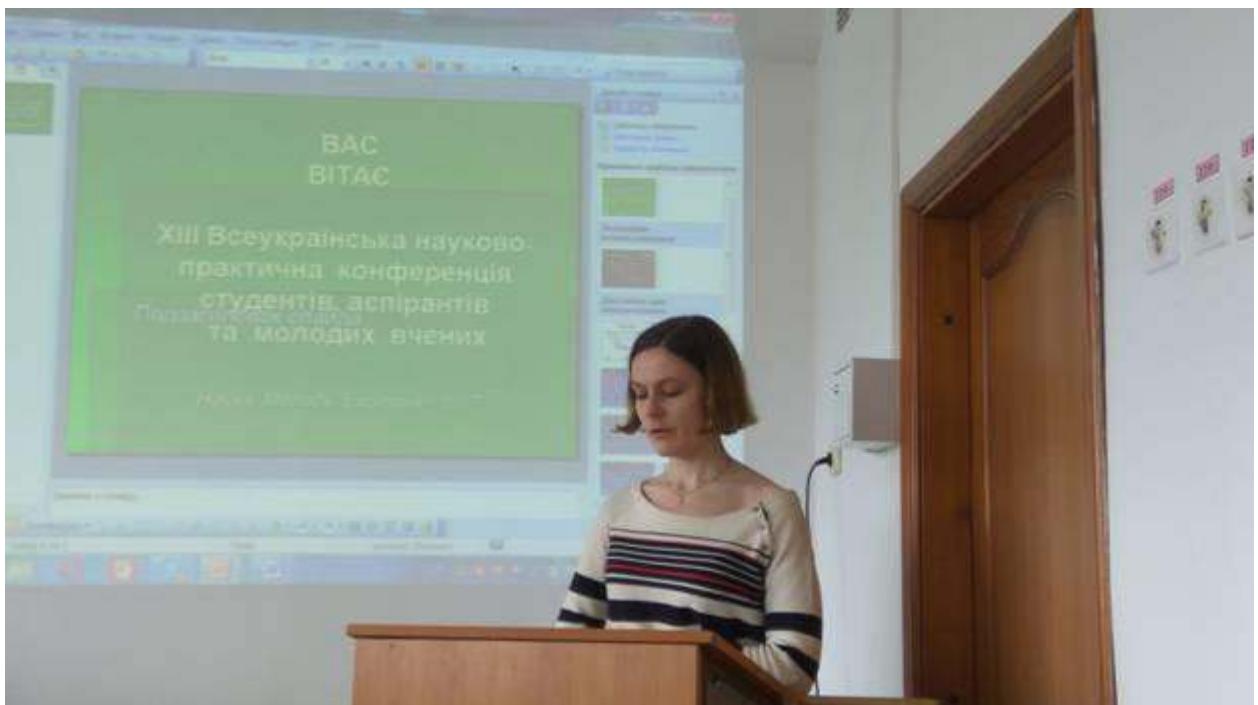

25 травня в приміщенні Житомирського національного агроекологічного університету відбулась XIII Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Наука. Молодь. Екологія - 2017».

На сесійних засіданнях конференції розглянуто роботи місцевих студентів, а також студентів і аспірантів з різних міст України.

Відрізнялась цьогорічна конференція ще й участью молодих вчених, а саме вихованців 5 класу ЗОШ № 19 м.Житомира, які досліджували дуже цікаві та потрібні теми для нашого регіону. Також участь у конференції прийняла представниця республіки Польща.

Обговорювались проблемні питання поводження з побутовими відходами, питання лісовідтворення, стан забруднення атмосферного повітря в області та багато інших.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

Необхідність міжнародного співробітництва обумовлюється:

- глобальним характером багатьох екологічних проблем;
- транскордонним характером забруднення;
- міжнародними зобов'язаннями України щодо охорони довкілля;
- вигодами від міжнародного обміну досвідом та технологіями, можливостями залучення міжнародних інвестицій.

Міжнародне співробітництво

№ п / п	Назва угоди	Дата підписання	Термін дії угоди	Стан дотримання та застосування	Примітка
1	2	3	4	5	
1.	<i>Республіка Білорусь</i> Угода між державною екологічною інспекцією у Житомирській області та Гомельським обласним комітетом природних ресурсів та охорони навколишнього середовища	2014р.	постійно	Підписана Угода, відповідно з якою проводиться обмін інформацією	

Створено всесвітні й регіональні організації з охорони довкілля. Їх налічується понад 200. Провідною є спеціалізована установа — Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), яка покликана координувати й частково фінансувати дії держав у цій діяльності. Важливу роль, під час розроблення екологічної політики, відіграє обмін інформацією різних держав. Створено міжнародну довідкову систему джерел інформації довкілля — ІНФОРТЕРРА. Екологічні проблеми, міжнародного характеру, покликаний розв'язувати також Міжнародний союз з охорони природи та природних ресурсів. Саме він видає, так звану Червону книгу, в яку вносять рідкісні й такі, що зникають, види живих організмів, які потребують охорони. Розв'язання екологічних проблем, неможливе без тісного співробітництва України з іншими державами та міжнародними організаціями. Україна співпрацює з багатьма міжнародними організаціями, насамперед ООН та ЮНЕСКО. Вона здійснює кроки з входження в загальноєвропейську та світову системи екологічної безпеки.

Враховуючи досвід розвинених держав, екологічна політика України повинна діяти на основі науково обґрунтованої системи захисту природи, основними напрямами якої є:

- використання очисних споруд, зокрема й біологічних;
- добір і вирощування рослин, які поглинають забруднюючі частинки;
- створення маловідходних і безвідходних технологій виробництва;
- використання здатності природи до самоочищення.

ВИСНОВКИ

В природоохоронній діяльності існує ряд проблем, які потребують посиленої уваги центральних та місцевих органів виконавчої влади.

Протягом 2017 року управлінням екології та природних ресурсів Житомирської облдержадміністрації здійснено комплекс заходів спрямованих на удосконалення регіональної системи управління в галузі охорони довкілля, яка забезпечує стабільну екологічну ситуацію в області.

В області діє обласна комплексна програма охорони навколошнього природного середовища на 2018-2022 роки.

Першочерговими та пріоритетними завданнями в діяльності управління екології та природних ресурсів Житомирської облдержадміністрації у 2017 році було виконання політичних пріоритетів, стратегічних напрямів та завдань облдержадміністрації та Мінприроди України щодо реалізації державної політики у сфері охорони навколошнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, серед яких основними були наступні:

- розв'язання найбільш суттєвих екологічних проблем області;
- використання заходів, передбачених державними та регіональними цільовими програмами щодо охорони та відтворення довкілля, поліпшення стану поверхневих водних об'єктів і підземних водних горизонтів;
- сприяння подальшому вдосконаленню регіональної політики у сфері поводження з відходами;
- формування інформаційного простору з питань збереження довкілля, екополітики та сталого розвитку, сприяння впровадженню системи безперервної екологічної освіти, активному залученню громадськості до розв'язання екологічних проблем.

Начальник управління

Оксана РЕВЕНКО